

**ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА
ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ
ОСВІТИ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ
ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ,
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ ГЛУХІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

**ПІДГОТОВКА МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ,
ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНИЙ ПРОЦЕС
ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**Матеріали
Всеукраїнського науково-методичного семінару**

6 квітня 2017 року

1 ЧАСТИНА

Глухів – 2017

УДК 379.937:377.112.4

П 32

Друкується за рішенням ученої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
(протокол №11 від 26 квітня 2017 року)

Відповідальні за випуск:

Зінченко Володимир Павлович – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Ігнатенко Ганна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Самусь Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва, заступник декана факультету технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Опанасенко Віталій Петрович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Вовк Богдан Іванович – аспірант кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

П32 Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій / Матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару, 6 квітня 2017 року. – Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2017. – Ч.1. - 186 с.

Тексти тез подано в авторській редакції

У збірнику вміщено матеріали, Всеукраїнського науково-методичного семінару «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій».

Для майстрів виробничого навчання, викладачів професійного навчання студентів, аспірантів, науковців та всіх тих, хто цікавиться проблемами сучасної професійно-технічної освіти України.

УДК 379.937.377.112.4

©Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

НАПРЯМ 1. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Курок Віра Панасівна,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри технологічної і професійної освіти, Глухівського НПУ ім. О. Довженка

КОНТЕКСТНИЙ ТА ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ

Соціально-економічні реалії в Україні, входження її у європейський простір потребують реформування освітньої галузі, яка має спрямовуватись на підготовку компетентних, конкурентоспроможних фахівців, здатних самостійно і творчо вирішувати професійні завдання. Такій підготовці сприяє, зокрема, впровадження контекстного і практично-орієнтованого підходу.

Основні положення контекстного підходу до навчання, технологія його реалізації були розроблені А. Вербицьким. Відповідно до теорії А. Вербицького, знання, уміння й навички, отримані в процесі навчання, повинні перетворюватися з предмета, на який спрямована активність студента, у засоби виконання завдань професійної діяльності. Реалізація цього завдання можлива в тому разі, коли будуть створені умови для особистої активності студента, за яких він повною мірою зможе розкритися як суб'єкт навчальної діяльності [1].

Сучасний стан в освіті засвідчує, що нині зміст навчання ґрунтований переважно на теоретичних знаннях, це породжує труднощі для практичного застосування отриманих відомостей у реальній професійній діяльності. На думку А. Вербицького, для усунення цього недоліку необхідно [1]:

– по-перше, структурувати навчальну інформацію переважно у вигляді завдань і проблемних ситуацій;

– по-друге, виконати перехід від навчальної діяльності академічного типу до політехнічної й від неї до навчально-професійної діяльності;

– по-третє, створити гуманістичні умови для навчання студентів через налагодження демократичних взаємин між викладачами й студентами та творчу обстановку для міжособистісної взаємодії й спілкування.

З огляду на таке розуміння контекстного підходу до організації освітнього процесу, зазначимо, що його реалізація доцільна в навчанні дисциплін усіх блоків професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання. При цьому пропонують використовувати як традиційні форми організації навчання (лекції, семінарські заняття, лабораторні заняття, самостійна робота), так і форми та методи активізації навчання (ділові ігри, ігрові форми занять, імітаційне моделювання, аналіз конкретних виробничих ситуацій, розігрування ролей, спецкурси і спецсемінари).

Використання активних форм і методів сприяє формуванню в студентів професійної мотивації та професійного мислення, компетентних практичних

дій фахівця. Крім того, у процесі такої організації навчання в студентів розвиваються вміння соціальної взаємодії та спілкування, спільного ухвалення рішень, спроможність працювати в колективі, бути керівником. Важливим складником контекстного навчання є організація навчально-професійної діяльності студентів, що передбачає виробничу (педагогічну) практику.

Особливість практико-орієнтованого підходу полягає в тому, що засвоєння знань, формування вмінь і навичок підпорядковане розв'язку системи професійної діяльності та мислення фахівця. До складників цієї системи належить опанування основ діяльності різноманітних видів, притаманних окресленій професії, та остаточно сформована діяльність, що відповідає профілю майбутньої роботи.

Досягнення такого результату вимагає вдосконалення форм і методів професійного навчання. Замість оволодіння алгоритмами професійної діяльності, що відповідало умовам існування малорухливих, стабільних форм організації виробництва, у динамічних і швидкозмінних умовах ринкової економіки основою підготовки фахівців повинно стати навчання діяльності в різних ситуаціях практичного спрямування. Актуалізації зазнає не формування знань, умінь і навичок, а оволодіння мистецтвом їх застосування відповідно до потреб конкретної ситуації. До форм та методів навчання, що використовують при цьому, зараховують проблемне навчання, ігрові форми й методи.

До практико-орієнтованих методів навчання, які доцільно використовувати під час інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання, належать:

- імітаційні ігрові (ділові ігри, ігрове проектування);
- імітаційні неігрові (аналіз конкретних ситуацій професійної діяльності, розв'язання ситуаційних професійних завдань, виконання індивідуальних завдань);
- неімітаційні, в основу яких покладено реальні професійно-практичні ситуації.

Варто виокремити кілька напрямів реалізації практико-орієнтованого підходу до інженерної підготовки студентів:

- забезпечення випереджального рівня освіти студентів щодо поточних проблем інженерної підготовки вчителів трудового навчання;
- саморозвиток особистості, що передбачає таке реформування освітнього процесу на кожному етапі інженерної підготовки, за якого в студентів не тільки формуються професійні знання та вміння, а й розвиваються якості особистості, що допомагають у подальшому швидко засвоювати нові знання з інженерних дисциплін.

У процесі реалізації практико-орієнтованого підходу мотивація до навчання не вимагає штучних стимулів і є внутрішньою, оскільки дії відбуваються на початку процесу навчання. Студент має виконати завдання, реалізуючи дію. Щоб правильно виконати цю дію, він повинен оволодіти необхідною інформацією, потім узагальнити наслідки цієї дії, тобто отримати досвід і сформувати навички, необхідні для подальших дій. Таке навчання зможливає більш глибоке засвоєння інформації, тому що все вивчене

асоціюється з конкретними діями й подіями, а не з абстрактними символами та загальними принципами.

Отже, практико-орієнтоване навчання, на відміну від традиційного, побудоване не на простому повторенні й заучуванні інформації з книг, підручників і лекцій, а на провадженні конкретної діяльності. Основні ідеї контекстного та практико-орієнтованого підходів послугували підґрунтям для розроблення системи інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання до організації профільного технологічного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Література

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.

Торубара Олексій Миколайович,

доктор педагогічних наук, декан технологічного факультету, професор кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності Чернігівського НПУ ім. Т. Г. Шевченка

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Головним суб'єктом інноваційної діяльності є вчитель. Він як професіонал не лише орієнтується в освітніх інноваціях та застосовує їх у своїй роботі, володіє різними технологіями викладання свого предмета, але й здатний як творча особистість до самореалізації в діяльності та самостійного інноваційного пошуку. Необхідність урахування сучасної інноваційної ситуації та майбутніх змін в освітньому середовищі вимагає переорієнтування дисциплін усіх циклів професійної підготовки (гуманітарного та соціально-економічного, природничо-наукового, професійної і практичної підготовки) на формування випускника вищої школи як суб'єкта інноваційної діяльності.

Мета тез – ефективно використання інноваційних технологій у навчальному процесі.

Метою державної Національної програми «Освіта» є виведення освіти в Україні на рівень розвинутих країн світу, що можливо лише за умов відходу від авторитарної педагогіки і впровадження сучасних педагогічних технологій. Саме цим зумовлена нині увага педагогів, методистів до інновацій.

Отже, «інноваційні технології» – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Система ґрунтується на внутрішніх умовах навчання. Тому «педагогічні технології» пов'язані з ідеями і досвідом психології, соціології, системного аналізу [1].

У багатьох міжнародних виданнях, присвячених педагогічній технології, можна виявити таке її розуміння: «Інноваційна педагогічна технологія – це не просто використання технічних засобів навчання або комп'ютерів; це

виявлення принципів і розроблення прийомів оптимізації освітнього процесу шляхом аналізу факторів, що підвищують ефективність освіти, шляхом конструювання і застосування прийомів та матеріалів, а також за допомогою оцінювання застосовуваних методів». Суть такого підходу полягає в ідеї повної керуваності роботи школи або іншого освітнього закладу.

М. Махмутов так розкриває зміст поняття «інноваційна технологія»: Її можна представити як більш-менш жорстко запрограмований (алгоритмізований) процес взаємодії викладача та учнів, що гарантує досягнення поставленої мети [2].

Будь-яка технологія тією чи іншою мірою спрямована на реалізацію наукових ідей, положень, теорій у практиці. Тому педагогічній технології належить проміжне положення між наукою і практикою [3].

Визначаючи статусу інноваційної технології, корисно співвіднести її з тією науковою концепцією, яка лежить в її основі, вказати номенклатуру цілей, що досягаються з її допомогою, і визначити її сутнісні ознаки.

Цільова ознака вказує на те, чого можна домогтися, застосовуючи конкретну технологію: розвитку індивідуальності; виховання особистості; навчання школяра. Забезпеченість технології діагностичними засобами допомагає вчителю відстежувати процес та результати педагогічних впливів. Засоби аналізу і самоаналізу дозволяють учителю оцінити свої дії та діяльність учнів з саморозвитку і самовиховання.

Найчастіше вчитель ураховує різні вимоги, методичні рекомендації, інструкції і не завжди помічає те, чого хочуть інші, які їхні інтереси, потреби. У таких випадках жодна технологія не допоможе вчителю досягти своїх цілей. Діяльність педагога (його цілі, потреби і мотиви, дії, засоби і умови їх застосування) повинна співвідноситися, відповідати діяльності школяра (його цілям, можливостям, потребам, інтересам, мотивів, вчинків). Тільки на такій основі вчитель відбирає і застосовує засоби педагогічного впливу. Структурування взаємодії вчителя та учнів і застосування педагогічних засобів закладено в ключовій характеристиці педагогічної технології – гарантоване досягнення цілей.

Технологія повинна бути цілісною – це означає, що вона повинна відповідати всім виділеним ознаками. Тільки в цьому випадку технологія буде досконалою, завершеною і ефективною. Багато авторських технологій, розроблених учителями, не мають властивості цілісності: часто акцентують увагу на якій-небудь перевазі, знахідці в досвіді вчителя і не беруть до уваги інші ознаки технології.

Наприклад, на початку своєї діяльності В. Шаталов запропонував такий ефективний засіб, як опорні конспекти. Але багато практиків поспішили назвати цей засіб технологією, спробували в такому вигляді запозичувати досвід В. Шаталова, але не в усіх виходили такі ж результати, як у автора.

Іншою важливою властивістю інноваційної технології є її оптимальність. Термін «оптимальний» означає: той, що найбільше відповідає певним умовам і завданням. Ю. Бабанський виділив кілька критеріїв

оптимальності педагогічного процесу. Використовуючи ці критерії, можна стверджувати, що інноваційна технологія буде оптимальною, якщо:

– її застосування сприяє досягненню кожним школярем рівня навчання, розвитку і виховання в зоні його найближчого розвитку;

– її застосування не перевищує науково обґрунтованих витрат часу вчителя та учнів, тобто дає максимально можливі в даних умовах результати за проміжки часу, визначені стандартом освіти та статутом школи [4].

Не всяка технологія може бути застосована кожним учителем, багато залежить від досвіду роботи вчителя, його педагогічної майстерності, методичної й матеріальної забезпеченості педагогічного процесу. Тому при описі чи вивченні конкретної технології необхідно звернути увагу на відтворюваність її в певних умовах школи.

Інновації в освіті можна охарактеризувати як іманентну характеристику, що впливає з основного змісту, сутності й значення. Адже новизна будь-якого засобу відносна як в особистісному, так і в часовому планах. Те, що нове для однієї школи, одного вчителя, може бути пройденим етапом для інших. Новизна завжди має конкретно-історичний характер.

Інноваційні педагогічні технології передбачають спільну групову роботу, моделювання, рольові ігри, дискусії, індивідуальні та групові проекти. Вони не тільки підвищують зацікавленість учнів предметом, а й забезпечують глибше засвоєння його змісту, вироблення навичок та відданість демократичним цінностям. Справжня пізнавальна активність настає тоді, коли людину залучають до в повсякденній правильно організованій розумовій діяльності, а в процесі пошукової діяльності вона формує в собі дослідницький стиль навчання, критичне ставлення до сприйняття діяльності, відчуває потребу в знаннях. Проблемне та проектне навчання забезпечує тісний взаємозв'язок між теорією і практикою, допомагає активізувати і впорядковувати роботу, прискорює формування пізнавальної діяльності, розвиває технічне мислення.

Література

1. Ісаєва Г. Метод проектів – ефективна технологія навчання / Г. Ісаєва // Підручник для Директора. – 2005. – № 9–10. – С. 4–10.
2. Кацинська Л. Л Виховний процес у сучасній школі. Кацинська Л. Л.– Рівне, 1999. – 185 с.
3. Ломаковська Г. Інформаційні технології – погляд у майбутнє Ломаковська Г. // Директор школи. – 2002. – № 1–2. – С. 42–46.
4. Педагогические технологии / под общей ред. В. С. Кукушкина. – Ростов на Дону, 2002. – 357 с.

*Деордіца Таяна-Лідія Юрївна,
доктор педагогічних наук, професор кафедри професійної освіти та
комп'ютерних технологій Глухівського НПУ ім. О. Довженка
Білевич Світлана Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка.*

ДО ПРОБЛЕМИ ВІЗУАЛЬНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У сучасній педагогіці стала вже загальною теза про корисність мультимедійних презентацій як засобу наочності. Однак, якщо мультимедійну презентацію зроблено безграмотно, то вона скоріш завадить, ніж сприятиме розумінню навчального матеріалу. За нашими спостереженнями, значна частина студентських мультимедійних презентацій є посередніми через такий набір типових помилок: відсутність мети; неструктурований виклад фактів; відсутність висновків; проектування на слайди текстових документів; нечитабельність тексту; використання зображень у якості прикрас; дизайн, позбавлений смаку.

Технологічна простота розроблення слайдів за допомогою програми Power Point не забезпечує створення якісної презентації. Для цього необхідно дотримуватися певних критеріїв. Їх розкриття є метою публікації.

Усі статті, що стосуються теми критеріїв якісних презентацій, умовно можна розподілити на дві групи. Авторами першої групи є викладачі ВНЗ, шкільні вчителі й дослідники. Авторами другої групи є представники бізнес-середовища: бізнес-тренери, блогери, брендингові агенції й фірми, які спеціалізуються на презентаціях. Відмінності у формуванні критеріїв якісних презентацій представниками обох груп незначні, тому що суть презентації залишається незмінною – передати інформацію максимально ефективно.

Незважаючи на значну кількість статей і книг стосовно продукування якісних презентацій, виробництво «графічного моглоху» тільки збільшується. Тому у 80-ті роки ХХ ст. як доповнення до традиційної грамотності у світі виник рух за візуальну грамотність. Під візуальною грамотністю розуміють уміння сприймати, адекватно інтерпретувати, трансформувати та самостійно продукувати візуальну інформацію. З позицій візуальної грамотності зображення на слайді використовується, аби: 1) пояснити думку доповідача; 2) викликати інтерес до його ідей; 3) залишити в пам'яті глядачів яскраві, стійкі образи.

Найбільш повну систему критеріїв, на нашу думку, запропоновано О. Обжорніним [1]. Ментальна карта на рис. 1 відображає компоненти цієї системи.

Рис. 1. Система критеріїв якісної презентації

Дамо стислі пояснення цих критеріїв.

1. Загальні критерії змісту й форми (дизайну)

Відповідність змісту аудиторії: важливість розглядуваної проблеми для глядачів, відповідність змісту презентації їхньому віку, інтересам, стилю життя.

Відповідність змісту дизайну: оформлення слайдів повинно слугувати ефективному поданню інформації.

Наявність сюжету: концепції/історії/символу робить презентацію унікальною.

Простота на всіх рівнях: забезпечує розуміння важливості для глядача запропонованої інформації.

2. Критерії змісту

Ясність мети: забезпечення мотивації та інтересу глядачів.

Логіка й послідовність: спрощення засвоєння та запам'ятовування інформації.

Стислість (1 слайд – 1 думка): простота змісту реалізується завдяки логічному розподілу великого обсягу інформації на дрібні частини, своєрідна імітація мови.

3. Критерії дизайну

Єдність стилю всіх слайдів: забезпечує «занурення» глядача в інформацію, тому що його увага не відволікається на нові кольори, нові типи шрифту або декоративні елементи.

Пріоритет візуальної інформації: людина, яка звернула увагу на презентацію, прагне, насамперед, побачити корисну для себе інформацію, а текст читати тільки для розуміння ідеї, представленої в символічній формі.

Гармонійне поєднання кольорів: для зручності і простоти сприйняття необхідно одне гармонійне поєднання кольорів для всієї презентації –

фон, заголовки, текст, колірна гамма зображень. Гармонійне поєднання кольорів виконує «заспокійливу» функцію за аналогією з єдністю стилю, а також несе додаткове смислове навантаження, тому що кожен колір підсвідомо асоціюється з певними почуттями людини, символізує щось певне в культурі

Як висновок зазначимо: дотримання розглянутої системи критеріїв дозволить студентам створювати інформативні та візуально привабливі мультимедійні розробки. Одночасно запропоновані критерії є основою для об'єктивного оцінювання викладачами студентських мультимедійних презентацій.

Література

1. Обжорин А. Анализ 15 лучших презентаций мира: критерии мастерства [Електронний ресурс] / А. Обжорин // Метеор-Сити. – 2016. – № 4. – С. 16-35. – Режим доступу: www.meteor-city.top/15-presentacy

Логінов Михайло Іванович,

доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Росновський Микола Григорович,

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ДЕМОНСТРАЦІЙНИХ ПОЛІГОНІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА В ІННОВАЦІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ – ПЕДАГОГІВ

Останнім часом відбуваються суттєві зміни державної освітньої політики в Україні. Розпочато становлення нових парадигм освіти, орієнтованих на входження нашої країни у світовий освітній простір, поглиблюються тенденції диференціації освіти. У сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень вищої освіти значною мірою залежатиме від результативності запровадження інноваційних педагогічних технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях. Тому цілком виправданим є прийняття відповідних нормативних актів на рівні держави: законів України «Про інноваційну діяльність» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», постанови Верховної Ради України "Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України", положення Міністерства освіти і науки України «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності».

Створення нових педагогічних технологій не можливе без відмови від багатьох стереотипів традиційної освіти, але водночас, необхідно зберегти все краще, що було напрацьовано багаторічною педагогічною практикою. Тому в умовах сьогодення актуальними стають проблеми розроблення та впровадження інноваційних педагогічних технологій як одного з найважливіших напрямів підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання та інженерів - педагогів.

Важливою особливістю сучасної системи освіти є співіснування двох стратегій організації навчання – традиційної та інноваційної. Як відзначають деякі дослідники, нині тільки 12 % педагогів застосовують у своїй діяльності інноваційні технології, а 88 % – застосовують традиційні методи навчання.

Упровадження інновацій, особливо в професійній освіті, неможливе без педагога-дослідника, який має системне мислення, розвинену здатність до творчості, сформовану й усвідомлену готовність до інновацій. Педагогів-новаторів такого типу називають педагогами інноваційного спрямування. Їм властиві чітка мотивація інноваційної діяльності та викристалізована інноваційна позиція, здатність не лише долучатися до інноваційних процесів, але й бути їх ініціатором. Особливо значущим є формування компетентності педагога, особистісно-професійних якостей, здатності жити і працювати в інноваційному режимі (прийняти і зрозуміти нове, оволодіти інноваційною ситуацією). У свою чергу, сутність сучасних інноваційних педагогічних технологій полягає в тому, що вони повинні формувати загальні й професійні компетентності студентів, спиратися не тільки на процеси сприйняття, пам'яті, уваги, але ґрунтуватися на творчому, продуктивному мисленні, поведінці та спілкуванні особистості.

Вважаємо, що у процесі вивчення навчальних дисциплін циклу спеціальної підготовки майбутніми інженерами - педагогами спеціальності «Професійна освіта. Технологія виробництва та переробки продуктів сільського господарства» одним з важливих елементів інноваційної технології навчання можуть бути демонстраційні полігони (експерименти). Вони можуть забезпечити повне і всебічне розуміння різних явищ і процесів у різних галузях знань. Зокрема, в контексті питання, що розглядається, демонстраційні експерименти (полігони) можуть бути важливою складовою практичної підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання та інженерів - педагогів.

Відомо, що в останні роки в агропромисловому комплексі України для популяризації новітніх досягнень у сільському господарстві практикується закладання в різних природно-економічних зонах указаних демонстраційних експериментів чи полігонів. На них за сучасними технологіями у всіх регіонах проводять вивчення різних сортів польових культур, випробовують різні марки тракторів та сільськогосподарських машин, вивчають перспективні прийоми обробітку ґрунту, нові добрива, хімічні засоби захисту рослин і т.п. На вказаних ділянках сконцентровані на невеликій за розміром площі всі новітні технології, що створюються у світі в галузі сільськогосподарського виробництва. Оскільки це можна побачити на власні очі, то цю можливість необхідно сповна використовувати у навчальних закладах під час підготовки майбутніх фахівців.

Проведений нами аналіз літературних першоджерел з проблеми підготовки майбутніх інженерів-педагогів для закладів освіти аграрного профілю (професійно-технічних училищ, ліцеїв, коледжів, технікумів) свідчить про те, що є лише декілька публікацій з питання використання демонстраційних полігонів у навчальному процесі. Зокрема, відомий науковець з питань методики професійного навчання О. Е. Коваленко вважає, що демонстраційний експеримент є одним із важливих методів наукового дослідження та вивчення різних явищ і законів. Поряд з теорією він забезпечує науковість навчального курсу і є основним засобом наочності в навчанні. Демонстраційний експеримент підвищує інтерес тих, хто навчається до вивчення предмета й активізує їхнє мислення [1].

Професор Б. А. Доспехов теж вважає, що у галузі сільського господарства важлива роль у пропаганді досягнень науки і передового досвіду належить демонстраційним або показовим польовим дослідом. На його думку, головне завдання цих дослідів – дати повне уявлення про переваги і особливості нових агроприйомів, технології вирощування, перспективних сортів або культур. Для демонстраційних експериментів відбирають ті прийоми і способи, агротехнічна оцінка яких виявлена у польових дослідях, добре відпрацьована вся технологія, і загалом немає ніяких підстав сумніватися в їх ефективності [2].

Про те, що серед наукових методів навчання важливу роль відіграють демонстраційні полігони, вказують у своїй публікації М. С. Гареза та М. І. Логінов. На їхню думку, ефективність вивчення тієї чи іншої теми буде більш ефективною, коли студенти для закріплення отриманих теоретичних знань будуть регулярно здійснювати екскурсії на дослідні ділянки демонстраційного полігону. Цей полігон треба використовувати для демонстрування студентам сучасних наукових досягнень вітчизняної та зарубіжної науки в галузі рослинництва, зокрема нових сортів сільськогосподарських культур, способів підготовки ґрунту, посіву, догляду за посівами, боротьби із шкідниками, бур'янами, хворобами та нових технологій проведення збиральних робіт [3].

У ракурсі вищесказаного у своїй публікації ми теж намагалися привернути увагу учасників навчального процесу (викладачів та студентів) до використання піз час підготовки фахівців певної кваліфікації демонстраційних експериментів як ефективної технології проблемного навчання, зокрема таких важливих її складових як проблемно-пошуковий метод, частково пошуковий шлях та експериментальний метод наукового дослідження.

На фото 1 показано демонстраційний експеримент з дослідженням урожайності різних польових культур.

Вважаємо, що є декілька методичних умов, виконання яких забезпечить успішне використання демонстраційних експериментів як дієвого наочного засобу навчання. Це, зокрема : 1) чітке виділення основного в ході показу демонстраційного досліду (експерименту), тому що він часто містить елементи що відволікають; 2) детальні пояснення викладачем вступних, основних і завершальних демонстраційних явищ і процесів; 3) залучення самих студентів для отримання бажаної інформації в демонстраційному експерименті постановка перед ними проблемних завдань наочного характеру.

Фото 1. Демонстраційний експеримент з вивчення урожайності різних польових культур

В умовах сьогодення, при високих цінах на енергонасичені трактори та сільськогосподарську техніку, у процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів зростає також роль демонстраційних експериментів під час випробування вказаної техніки. На фото 2 зображено приміщення тваринницького комплексу на 800 голів худоби з виробництва молока на промисловій основі.

Фото 2. Загальний вигляд тваринницького комплексу по виробництву молока на промисловій основі

Починаючи з 2013 року, студенти старших курсів факультету технологічної та професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка здійснюють екскурсії до кращих вітчизняних та сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями, де на виробничих полігонах проходять випробування нових марок тракторів

вітчизняних та зарубіжних виробників, нових сортів польових культур, промислових технологій виробництва продуктів тваринництва та ін.

Студенти високо оцінюють проведені заходи і відзначають, що вони є досить ефективними і суттєво доповнюють набуті знання, отримані ними в навчальних аудиторіях.

Таким чином, проведення демонстраційного експерименту (полігону) можна вважати важливим елементом інноваційної технології підготовки майбутніх фахівців. Це дає змогу найбільш повно поєднати такі важливі принципи процесу професійного навчання, як науковість, доступність, наочність, зв'язок теорії з практикою, що забезпечить їхнє навчання на рівні сучасних вимог з використанням новітньої техніки та технологій. Демонстраційний експеримент також може бути наочним відображенням експериментального методу наукового дослідження. Потрібно так ставити експерименти в натурі, щоб вони були не просто демонстрацією (показом), а містили елементи наукового дослідження. Тому демонстраційний експеримент потрібно обов'язково пов'язувати з вирішенням конкретної практичної задачі у галузі сільськогосподарського виробництва.

Для кращої ефективності підготовки майбутніх інженерів-педагогів у вишах потрібно обов'язково пов'язувати екскурсії на демонстраційні полігони з отриманими на заняттях теоретичними знаннями. Демонстраційні експерименти потрібно також використовувати для показу студентам сучасних наукових досягнень у галузі АПК.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у більш глибокому теоретичному обґрунтуванні застосування демонстраційних полігонів у процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів як важливої складової інноваційної технології їхнього навчання.

У цілому ж використання демонстраційних експериментів дає змогу вдало поєднати їх зі словесними методами навчання і поліпшити якість підготовки майбутніх спеціалістів.

Література

1. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання : підручн. для студ. вищ. навч. закл. / О. Е. Коваленко ; Нар. укр. акад. – Х. : Вид-во НУА, 2005. – 324 с.
2. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследования) / Б. А. Доспехов.– М. : Агропромиздат, 1985. – С. 147–148.
3. Логінов М. І. Використання демонстраційного полігону сільськогосподарських культур для підготовки студентів у системі професійної освіти. Проблеми, методи й наукові технології сучасної біологічної науки та методики її викладання. / М. І. Логінов, М. С. Гареза// Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 25–26 жовт. 2012 р. – Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2012.– С. 58–63.

Ігнатенко Сергій Віталійович,
*кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету технологічної і професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

СПІВПРАЦЯ ВНЗ ТА ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В АСПЕКТІ СТУПЕНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Факультет технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка має значний досвід співпраці з такими вищими навчальними закладами III – IV р. а., як Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Чернігівський національний педагогічний університет імені Тараса Григоровича Шевченка, Українська інженерно-педагогічна академія, Національний університет біоресурсів і природокористування та інших. Укладено низку угод про співпрацю з педагогічними училищами, гуманітарно-педагогічними та професійно-педагогічними коледжами, а також індустріально-педагогічними технікумами ряду областей України (Сумська, Полтавська, Луганська, Житомирська, Рівненська, Хмельницька, Івано-Франківська).

Історично так сталося, що Глухів став осередком технологічної і професійної освіти на Сумщині. Флагманом у цьому є Глухівський НПУ ім. О. Довженка, зокрема факультет технологічної і професійної освіти. Співпраця нашого вишу і зокрема факультету з професійними навчальними закладами Сумщини започаткована в 2015 році за ініціативи та підтримки директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Сумській області Олени Миколаївни Чхайло.

Сподіваємося, що практика обміну науково-методичними та практичними розробками та напрацюваннями найближчим часом набуде систематичного характеру. Для прикладу, кафедра професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва вже двічі брала участь у подібних заходах. Вважаємо, що проведення семінарів у такому форматі дає можливість майстрам і викладачам, а також керівникам професійних навчальних закладів обмінюватися передовим педагогічним досвідом, представляти творчі здобутки на майстер-класах, спільно розв'язувати певного роду завдання, вирішувати нагальні проблеми, здійснювати координацію підвищення кваліфікації та освітнього рівня співробітників, профорієнтаційної діяльності та працевлаштування випускників.

Факультет кілька років тісно співпрацює з такими ВНЗ I–II рівнів акредитації, як: Професійно-педагогічний коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка, Індустріально-педагогічний технікум Конотопського інституту Сумського державного університету, Рубіжанський індустріально-педагогічний технікум (Луганська обл.), Коломийський індустріально-педагогічний технікум (Івано-Франківська обл.). Вказані навчальні заклади мають ліцензії на спеціальності, що належать до професійної освіти і

забезпечують підготовку випускників за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст». Випускники з таким дипломом мають право вступати до ВНЗ III–IV рівнів акредитації для продовження навчання, що відповідає принципу ступеневості в освіті. Університет приймає таких вступників для навчання за скороченими програмами за освітнім ступенем бакалавра.

Факультет здійснює прийом вступників на базі ОКР «молодший спеціаліст» не лише на I курс скороченого терміну навчання, а й пропонує їм донабір на II та III курси на вільні місця державного замовлення з терміном навчання відповідно, 3 та 2 роки. Це суттєво збільшує шанси вступників навчатися за державним замовленням. Умовою є складання академічної різниці, що студент може здійснювати паралельно з основним навчанням в університеті.

У рамках співпраці для таких вступників факультет організовує пробні тестування, аби вони спробували свої сили й у разі необхідності звернули увагу на власну підготовку до вступу в університет.

В аспекті розглянутого питання наголосимо, що характерною особливістю у відносинах університету та професійно-технічних навчальних закладів є те, що випускники останніх не отримують освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» і, відповідно, не мають можливості вступу до ВНЗ на скорочені програми підготовки. Згідно із Законом «Про вищу освіту» особи, які отримали диплом кваліфікованого робітника, для вступу до вищів обов'язково повинні складати ЗНО на базі повної загальної середньої освіти.

Реалізація ступеневої системи професійної освіти за схемою: «професійно-технічний навчальний заклад – вищий навчальний заклад I–II р.а. – вищий навчальний заклад III–IV р.а.» на найближчі роки ще можлива (як стало відомо набір на навчання за ОКР «молодший спеціаліст» продовжено до 2019 року). Тому, здобувши освіту за ОКР «кваліфікований робітник», випускники професійно-технічних навчальних закладів можуть вступати на скорочені програми підготовки до ВНЗ I–II р.а. для здобуття освіти за ОКР «Молодший спеціаліст». Професійно-педагогічний коледж Глухівського НПУ ім. О.Довженка здійснює підготовку на базі ОКР «кваліфікований робітник» за ОКР «молодший спеціаліст» за спеціальностями: «Професійна освіта. Транспорт»; «Професійна освіта. Технологія виробів легкої промисловості»; «Професійна освіта. Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства».

Але, як показує практика, така схема не завжди спрацьовує. Справа в тому, що на Сумщині не всі спеціальності, за якими проводиться підготовка в ПТНЗ, мають продовження в навчальних закладах вищих рівнів акредитації. Саме тому вкрай важливо готувати спроможних учнів професійних ліцеїв, училищ до складання ЗНО. А після 2019 року, коли набір за ОКР «Молодший спеціаліст» більше здійснюватись не буде, актуальність підготовки сильних учнів до ЗНО зросте.

Відділ допрофесійної та післядипломної освіти нашого університету надає платні послуги в напрямі допрофесійної освіти (підготовчі курси як до

ЗНО, так і до внутрішніх екзаменів для вступу до університету). Такі курси проводяться із загальноосвітніх предметів, а також з фахових дисциплін для вступників на базі ОКР «молодший спеціаліст», визначених «Правилами прийому до університету» як вступних. До роботи на підготовчих курсах залучають як викладачів університету, так і кращих педагогів професійних навчальних закладів, на базі яких організовано курси. Робота підготовчих курсів триває не менше 6 місяців на базі повної загальної середньої освіти і 3 місяців на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст». Слухачі курсів по завершенні навчального процесу отримують посвідчення. Відвідування курсів для вступників дає право першочергового зарахування.

У напрямі післядипломної освіти університет пропонує підвищення кваліфікації, стажування (за акредитованими спеціальностями).

Вважаємо, що для активізації нашої співпраці в питаннях профорієнтації, організації підготовчих курсів для учнів, навчання майстрів, стажування та підвищення кваліфікації викладачів цих закладів, направлення студентів університету до професійних навчальних закладів для проходження педагогічних практик на місці майстра виробничого навчання та викладача спецпредметів, їх працевлаштування було б доцільно за координації Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Сумській області укласти договори з професійно-технічними навчальними закладами Сумщини.

У міру такої співпраці можливо було б визначити базові професійні навчальні заклади з підготовки майбутнього абітурієнта для вступу до нашого університету для здобуття вищої професійно-педагогічної освіти.

Варто зазначити, що факультет постійно турбується про: виділення державних місць на підготовку за освітнім ступенем «бакалавр» з повним і скороченим термінами навчання, у тому числі й на заочній формі навчання; можливості прийому на навчання зі споріднених спеціальностей.

За спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) за ОС «бакалавр» на заочній формі навчання факультет пропонує можливість отримання освіти не лише в Глухові, а й у Сумській філії Глухівського НПУ ім. О.Довженка.

Спостерігаємо значну кількість вступників на базі ОКР «молодший спеціаліст», які на час вступу на навчання за освітньо-професійною програмою бакалавра мають місця працевлаштування за фахом. Таким вступникам, за умови, якщо не вдалося вступити на заочну форму навчання, факультет організує навчання на денній формі за індивідуальним графіком.

Вважаємо, що співпраця ВНЗ–ПТНЗ з координуванням цього процесу Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти є тим шляхом, який дасть можливість створити систему професійної освіти в Сумській області для забезпечення професійних навчальних закладів висококваліфікованими інженерами-педагогами.

*Бондаренко Микола Іванович,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної
освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського НПУ ім. О. Довженка,
Литвинова Наталія Вікторівна,
асистент кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ

Найважливіше завдання вищої професійної школи – пошук активних методів оптимізації та інтенсифікації навчально-пізнавальної діяльності студентів. У сучасних постіндустріальних умовах, коли на перший план виходять інформаційні технології, оволодіння інноваційними освітніми засобами стає провідним підчас формування готовності до професійної діяльності випускників будь-якого вишу.

Аналіз динаміки розвитку і використання інтерактивних технологій у різноманітних видах діяльності людини показує, що сьогодні висококваліфікованим фахівцем можна вважати того, хто, крім володіння професійними знаннями і вміннями в спеціальній галузі, має практичні навички використання саме інтерактивних технологій навчання, вміє відібрати серед них найбільш доцільні для специфіки виконуваної роботи. Разом з тим результати різних досліджень свідчать про те, що процес підготовки у ВНЗ майбутніх фахівців орієнтований сьогодні, передусім, на озброєння студентів сукупністю предметних знань, а не на формування у них професійно значущих знань, умінь і навичок.

Ґрунтуючись на позиції вчених, можна визначити інтерактивне навчання у ВНЗ як певну модель організації спільної діяльності студентів і викладачів. Особливістю використання інтерактивних методів у конструюванні освітнього простору вищої школи є те, що вони мають бінарний характер, тобто тотожні окремим формам організації навчання, що «пояснюється багатофункціональністю педагогічних явищ і процесів» [3, с. 111].

З-поміж чинників, що впливають на професійне становлення майбутнього фахівця, інтерактивне середовище має особливе значення, оскільки виконує кілька функцій; освітню (дає знання); навчальну (вчить спілкування з інформаційними засобами); розвивальну (створює умови для самореалізації на етапі входження в професію); виховну (стабілізує поведінку, спрямованість на входження в професію); компенсаторну (знижує витрати на навчання); адаптивну (звикання до змісту і режиму праці) [1].

Особливого значення набуває використання інтерактивних ігор для підвищення якості професійної підготовки. Студенти, які навчаються у вищому навчальному закладі за допомогою різних моделювальних систем, будуть прагнути до конструювання та використання різних моделей і методів системного аналізу у своїй професійній діяльності. Імітаційні ігри є важливим

інструментом навчання навичок і вміння приймати рішення в реальних виробничих умовах. Моделювання в іграх поведінкових ситуацій та рольових позицій сприяє становленню професійної й громадської орієнтації, тому що сприяє формуванню навичок прийняття індивідуальних і колективних рішень на основі наукового і соціального аналізу, робить навчання учасників гри вмотивованим.

У результаті проведеного теоретичного дослідження ми розробили технологію формування професійної компетентності майбутніх інженерів-викладачів з використанням інтерактивних освітніх технологій на базі навчально-методичних комплексів, які становлять інформаційне забезпечення та сукупність методів і прийомів, що забезпечують найбільш ефективне засвоєння освітнього матеріалу в імітованих умовах професійної діяльності. У даному випадку забезпечуються міждисциплінарні зв'язки та спадкоємність у безперервній професійній підготовці протягом усього періоду навчання у виші, а зміст інтерактивного навчання ґрунтується на принципі модульності, який дозволяє вибудувати логічно закінчені й самостійні блоки відповідно до поставлених освітніх цілей, що у підсумку дозволяє раціонально поєднувати традиційну методику навчання і сучасні освітні технології, які забезпечують отримання професійних знань високого рівня. При цьому дотримано основні принципи дидактики, створюється комфортне психологічне середовище і забезпечується індивідуальний підхід до кожного студента.

Таким чином, використання в навчальному процесі інтерактивних освітніх технологій як засобів підвищення якості підготовки фахівців в умовах єдиного інформаційного простору доводить їх пріоритетність з-поміж наявних систем професійної підготовки студентів, а навчально-методичні комплекси, розроблені з кожного предмета на основі інтерактивних освітніх засобів, сприяють стабільному формуванню професійної компетентності.

Література

1. Беспалов П. В. Компьютерная компетентность в контексте личностно ориентированного обучения / П. В. Беспалов // Педагогика. – 2006. – № 4. – С. 41–45.
2. Дуткевич Т. В. Психологічні основи використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки спеціалістів з вищою освітою / Т. В. Дуткевич // Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Абетка – Нова, 2003. – С. 26–33.
3. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.

*Ігнатенко Ганна Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної
освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Розвиток суспільства докорінно змінює вимоги до підготовки майбутніх педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах. Компетентнісний підхід в освітньому процесі вищих навчальних закладів окреслює низку проблем, вирішення яких неможливе без розгляду методологічних засад.

До питань методологічних засад освіти, структури професійної компетентності, шляхів її формування у майбутніх педагогів звертається ряд науковців (Н. Брюханова, І. Васильєв, Б. Гершунський, Е. Зеєр, І. Зимняя, О. Ігнат'єва, А. Маркова, О. Мельниченко, Н. Кузьміна, О. Коваленко, О. Ларіонова, Т. Садова, Е. Симанюк, Л. Тархан та ін.).

У сучасній науці під методологією розуміють, перш за все, вчення про принципи побудови, форми і способи науково-пізнавальної діяльності.

Методологія (від метод і грец. вчення) – 1. Сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в якійсь науці. 2. Вчення про методи пізнання та перетворення дійсності.

Розрізняють: часткову методологію – сукупність методів у кожній конкретній науці; загальну методологію – сукупність більш загальних методів;

філософську методологію – систему діалектичних методів, які є найзагальнішими і діють на всьому полі наукового пізнання, конкретизуються і через загальнонаукову, і через конкретно наукову методологію [1, с. 207].

Методологія педагогіки – система знань про базові теоретичні положення, про педагогічне пізнання і перетворення дійсності. Методологія визначає принципи підходу до розгляду педагогічних явищ, методи їх дослідження, шляхи впровадження нових знань у практику виховання, навчання, освіти. Теоретичні положення методології педагогіки відображають гуманістично-орієнтовану філософію освіти, стрижневим поняттям якої є гуманізм. Гуманістична спрямованість – спрямованість на особистість іншої людини, в основу якої покладено найвищі духовні цінності, моральні норми поведінки й взаємовідносин.

Методологія сучасної педагогіки розкривається за допомогою специфічних підходів, аналіз яких і визначатиме спрямованість освітнього процесу ВПНЗ в умовах сьогодення [2].

Особистісний підхід полягає в тому, що при конструюванні і реалізації педагогічного процесу орієнтуються на особистість як мету, суб'єкт, результат і головний критерій його ефективності.

Діяльнісний – ґрунтується на визнанні діяльності основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості.

Діалогічний підхід передбачає перетворення позиції педагога й позиції учня в особистісно-рівноправні. Таке перетворення пов'язане зі зміною ролей і функцій учасників педагогічного процесу. Педагог не вчить, не виховує, а активізує, стимулює намагання, формує мотиви того, хто навчається, до саморозвитку, вивчає його активність, створює умови для саморуку.

Культурологічний підхід як конкретно-наукова методологія пізнання і перетворення педагогічної реальності зумовлений об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою цінностей.

Національний підхід виходить з того, що національна основа виховання є важливою умовою соціалізації студентів, засвоєння ними основ національної і загальнолюдської культури.

Антропологічний підхід уперше розробив і обґрунтував К. Д. Ушинський. У його розумінні антропологічний підхід означав системне використання даних усіх наук про людину і врахування їх у процесі побудови та здійсненні освітнього процесу.

Наразі науковці дедалі частіше акцентують увагу на компетентнісному підході. Компетентність у руслі сучасного законодавства розглядають як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [3].

На основі аналізу літературних джерел та практики підготовки педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах, а також результатів власних досліджень виділено низку педагогічних умов, що забезпечують окреслений підхід.

Компетентність майбутніх педагогів базується на сучасних технологіях, якими випускники повинні володіти бездоганно, тому сприйняття та розуміння ними важливості засвоєння на високому рівні педагогічних технологій – одна з важливих умов.

Також вважаємо, що умовою формування компетентності майбутніх педагогів є узагальнення та поглиблення знань педагогічних технологій під час вивчення методик за спеціальністю.

Реалізація в освітньому процесі вищого педагогічного навчального закладу окреслених умов неможлива без оновлених методик викладання дисциплін фахової підготовки. Наш досвід засвідчує, що засвоєння змісту фахових дисциплін має здійснюватися шляхом використання інноваційних методів навчання: мозковий штурм, синектика, рольова гра, прес-конференції, дискусії і т.д. Для узагальнення знань, формування практичних умінь та навичок доцільно передбачати створення у навчальному процесі моделювальних ситуацій, розв'язання задач. Інтегрує зазначені підходи залучення майбутніх педагогів до проектної діяльності. Однак педагогічні технології не повинні використовуватися хаотично, оскільки жодну з технологій не можна вважати універсальною: кожна з них у певних ситуаціях дає різні результати, і це необхідно враховувати під час їх вибору.

Необхідною умовою формування компетентності майбутнього викладача є формування у них потреби у самовихованні, самовдосконаленні, прояві своєї творчої індивідуальності у професійно-педагогічній діяльності.

Ми опрацюємо методику, згідно з якою майбутні викладачі під час засвоєння фахових дисциплін не тільки ознайомлюються з теоретичними основами творчості, але й самі залучаються до творчих процесів, що сприяє розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога. Дослідження науковців засвідчили, що творчість – це досить складний і своєрідний процес, але його можна навчатися. Творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільства. Розвиток творчого потенціалу діяльності є важливою умовою культурного прогресу суспільства й виховання людини [1, с. 326].

Формування компетентного педагога, який здатен мобілізувати отримані фахові знання в умовах освітнього процесу вищого педагогічного навчального закладу, має здійснюватися впродовж усього терміну навчання з урахуванням методологічних засад та підходів, що ними окреслюються.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Ігнатенко Г. В. Професійна педагогіка : навчальний посібник / Г. В. Ігнатенко, О. В. Ігнатенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. – 352 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.

Ребенок Вадим Михайлович,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності технологічного факультету Чернігівського НПУ ім. Т.Г. Шевченка

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ВНЗ

Усвідомлюючи роль і значення педагога як рушійної сили освітянських реформ, вищі навчальні заклади реалізують програми інноваційного розвитку, де одним із важливих завдань визначають оновлення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах інноваційної діяльності. Останнім часом відбувається переосмислення системи пріоритетів безперервної педагогічної освіти, у процесі якої першочергового значення набувають питання становлення вчителя як суб'єкта інноваційної діяльності та засвоєння ним освітніх технологій.

Мета тез – розкрити сутність та структуру інноваційного середовища у процесі професійної підготовки майбутніх учителів вищого навчального закладу.

Кожен освітній заклад має власний матеріально-технічний потенціал для створення інноваційного освітнього середовища. Основну увагу в сучасних освітніх закладах приділяють розвитку інформаційного освітнього середовища за допомогою впровадження інформаційних технологій в освіту на всіх її рівнях.

У контексті проведення досліджень інноваційного середовища вчені виділяють такі принципи: 1) орієнтування на співробітництво; 2) розвиток особистісного потенціалу; 3) єдність теорії та практики; 4) принцип активності, що спонукає особистість до активної позиції у навчанні.

Спираючись на вищезначені принципи застосування інноваційних технологій, зазначимо, що найбільш оптимальними в професійній підготовці майбутніх учителів є використання форм і методів кооперативного навчання, бо саме кооперативна організація навчальної діяльності є базою для застосування нових технологій і спрямована на виховання особистості, здатної навчатися та змінюватися, співпрацювати на рівних.

Технологія застосування інноваційних методів навчання та виховання студентів, як правило, знаходить відображення в організації підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах [2].

Саме інноваційні процеси є тим засобом що формує якісний потенціал майбутніх учителів як необхідний атрибут їхньої професійної компетентності в умовах інноваційності освітнього пошуку, забезпечення оновлення змісту освіти та створення і вдосконалення умов для розвитку і саморозвитку, реалізації творчих здібностей майбутнього вчителя професійної підготовки.

Залежно від особливостей новації, ефективними можуть бути різні методи її реалізації. Важливо, щоб учасники інноваційного процесу мали їх у своєму арсеналі, вміли застосовувати їх залежно від ситуації. Кожен етап інноваційного процесу вимагає певної організації роботи і застосування відповідних методів. В одних випадках потрібне чітке окреслення меж ініціативи і відповідальності, в інших – творчий підхід, оперативне реагування на швидкозмінні ситуації, чіткий розподіл обов'язків та відповідальності, зрештою, необхідна гнучка організація праці задля досягнення бажаного результату. Використання інноваційних процесів є соціально значущим аспектом у підготовці майбутнього вчителя [3].

Тільки інноваційна спрямованість формування професійних знань, умінь і навичок студентів передбачає залучення їх до діяльності зі створення, засвоєння і використання педагогічних новацій у практиці навчання та виховання майбутніх учителів, створення інноваційного середовища у вищій школі. Майбутній учитель професійної підготовки повинен бути підготовленим до відбору, оцінювання і застосування у своїй діяльності досвіду колег чи пропонованих наукою нових ідей та методик, тобто до педагогічного моніторингу. Отже, інноваційне середовище реально відображається у ставленні майбутніх учителів професійної підготовки до педагогічних інновацій.

Механізм інноваційних процесів, зорієнтований на підготовку майбутніх учителів до творчої діяльності, реалізує принципи свободи вибору, проблемно-ситуативної організації навчання, стимулювання самоосвіти та

самостійності, принцип розвитку творчого потенціалу та морально-вольової сфери, науково-методичного супроводу.

Обґрунтування сутності інноваційного середовища породжує необхідність пошуку таких умов його організації, які будуть відповідати названим принципам і сприятимуть ефективному використанню інновацій студентами у майбутній професійній діяльності.

У контексті інноваційної стратегії навчально-виховного процесу суттєво зростає роль викладача вищого навчального закладу, який забезпечує професійну підготовку майбутнього вчителя як безпосереднього носія новаторських ідей. Інноваційна діяльність стає обов'язковим компонентом педагогічної системи. Соціально-психологічна та професійна готовність викладача до творчої діяльності передбачає відкритість, багатоваріантність, гнучкість і динамізм, орієнтує на використання різноманітних форм роботи зі студентами. Викладач може поставити як автор, розробник, дослідник, користувач і пропагандист нових педагогічних технологій, теорій [1].

Об'єднання різних освітніх установ з метою забезпечення наступності підготовки висококваліфікованих кадрів з урахуванням регіональних потреб створює умови для інноваційного навчання у вищій школі. Адже важливою умовою функціонування інноваційного середовища у вищих педагогічних закладах освіти є психолого-педагогічна самоосвіта, одним із показників якої є самостійне вивчення викладачами та студентами відповідної літератури, що дає можливість не тільки бути обізнаним із педагогічними пошуками, але й знаходити практичні шляхи запровадження інновацій у власну діяльність.

Література

1. Ващенко Л. Рівні розвитку інноваційного середовища / Л. Ващенко // Директор школи. – 2008. – № 5. – С. 3–4.
2. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кітченко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
3. Слєпкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навчальний посібник / З. Слєпкань. – К. : Вища школа, 2005. – 239 с.

Авраменко Євгеній Володимирович,

викладач спеціалізації

Глухівського агротехнічного інституту імені С. А. Ковпака

Сумського НАУ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЙНИХ

Із розвитком нових інформаційних технологій все більше з'являється електронних видань освітнього напрямку, що можна застосовувати при викладанні спеціалізаційних дисциплін.

Електронні підручники (ЕП) є складовою частиною навчального процесу, мають навчально-методичне призначення та використовуються для забезпечення різних видів навчальної діяльності студентів за різними формами

навчання (класною, аудиторною, самостійною, індивідуальною та дистанційною).

Питанням розробки сучасних електронних підручників при викладанні спецдисциплін присвячені дослідження В. Л. Шевченка [2], який запропонував при формуванні змісту електронного підручника наслідково-логічну структуру надання знань і вмінь у логіко-наслідкових зв'язках. Принципи формування змісту і методика його реалізації через ланцюгово-концентричну структуру навчального процесу закладено у праці І. С. Голіяд [1].

Під ЕП розуміють навчальні й довідкові матеріали (сукупність відомостей, поданих у графічній, текстовій, числовій, звуковій, відео формі тощо) та засоби, що містять систематизовані відомості освітнього характеру, тобто цілісний, логічно завершений блок навчально-методичного призначення, представлений в електронній формі на носіях будь-якого типу або розміщений у комп'ютерних мережах (локальних, регіональних, глобальних), призначений для відтворення з використанням електронних цифрових засобів (комп'ютер, CD-DVDпрогравач, мобільний телефон тощо) з навчальною метою, в т.ч. його застосування як складової системи дистанційного навчання [3].

Традиційна побудова електронного підручника складається з подання навчального теоретичного матеріалу, практичних завдань та тестування.

Важливо, щоб створювані електронні підручники були структуровані належним чином, містили всі необхідні для засвоєння пропонованої теми матеріали. До електронного підручника висувається низка вимог [3]:

1. Він повинен мати чітку логічну структуру та містити базовий обсяг матеріалу, що вивчається.
2. Кожний розділ повинен представляти не тільки текст, а й містити інформацію з використанням аудіо- або відеоматеріалів.
3. Повинна бути лінійка прокрутки, що дозволяє повторити теоретичні відомості з будь-якого місця.
4. Тексти повинні супроводжуватись багаточисельними перехресними посиланнями, що дозволяють скоротити час пошуку потрібної інформації.
5. Структура системи електронного підручника повинна дозволяти пошук інформації в інших інформаційних джерелах.
6. У розділі самоконтролю і перевірки мають бути роз'яснюючі кадри та посилання, що дозволять студенту швидко ліквідувати пробіли в знаннях.
7. Корисним для студента стане термінологічний словник основних понять.

Враховуючи методичні особливості реалізації електронного підручника при викладанні спецпредметів наведемо розроблену та впроваджену нами в освітній процес його структуру на прикладі спецпредмету «Сільськогосподарські машини»:

1. Головна – містить назву дисципліни та розробника електронного підручника.
2. Теоретичні відомості: машини для обробітку ґрунту, машини для підготовки та внесення добрив, посівні та садильні машини, машини для хімічного захисту рослин, машини для заготівлі кормів, машини для збирання

зернових культур, машини для збирання кукурудзи на зерно, машини для післязбиральної обробки зерна, машини для збирання коренебульбоплодів, машини для збирання прядильних культур, машини для збирання овочевих культур, машини для збирання плодів і ягід, машини для культуртехнічних і земляних робіт та машини для зрошення).

3. Лабораторні та практичні роботи – для вдосконалення вмій, навичок та набуття досвіду передбачено 24 теми, а саме: «Вивчення будови, роботи і основних регулювань плугів, машин для безвідвального обробітку ґрунту»; «Вивчення будови, роботи та регулювань ґрунтообробних машин»; «Вивчення будови, технологічного процесу роботи та основних регулювань машин для внесення органічних і мінеральних добрив»; «Вивчення будови, технологічного процесу роботи та основних регулювань зернової сівалки»; «Вивчення будови, технологічного процесу роботи та основних регулювань бурякової, кукурудзяної та овочевої сівалок» і т.д.

4. Тести – для перевірки знань розроблено дві частини тестових завдань (меншої та більшої складності) з вказанням посилань на літературні джерела, що містять теоретичний матеріал для відповіді.

5. Список використаних джерел (40 сучасних найменувань та 199 інтернет ресурсів).

6. Автори.

7. Додатки – наведено технічні характеристики вітчизняних та зарубіжних сільськогосподарських машин.

Таким чином, електронні видання освітнього напрямку – новий засіб в роботі викладача спецпредметів, що дозволяє створювати найбільш наочні і інформаційно насичені заняття. Впровадження електронних підручників дозволяє на належному методичному рівні забезпечити освітній процес і підвищити ефективність навчання.

Література

1. Голіяд І. С. Активізація навчальної діяльності студентів на заняттях з креслення засобами графічних завдань / Ірина Семенівна Голіяд : автореф. дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. університет імені М.П.Драгоманова. – К., 2005. – 20 с.

2. Шевченко В. Л. Організаційно-педагогічні та дидактико-психологічні основи проектування інформаційного навчального середовища із застосуванням програмно-інструментального комплексу / [Навч.-метод. посіб.] / В. Л. Шевченко. – К.: Освіта України, 2010. – 104 с.

3. Юрженко В. В. Проблеми медіаосвіти в контексті підручникотворення в системі профтехосвіти / В. В. Юрженко // Збірник статей Методологічного семінару «Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив». – К.: Ін-т соціальної та політичної психології НАПН України, 2013. – С. 574-584.

*Апшонкін Юрій Васильович,
асистент кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

БЕЗПЕРЕРВНА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ТА ЇЇ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

Особливість професійно-педагогічної діяльності викладача професійного навчання полягає в тому, що вона має подвійний предмет праці. З одного боку, головний її зміст становлять взаємини з людьми, а з іншого боку, професія цього типу завжди потребує від людини спеціальних знань, умінь і навичок у будь-якій професійній галузі. Для викладача виробничого навчання це знання і вміння в певному виді професійної діяльності [1].

Крім того, викладач повинен добре знати діяльність учнів, їхні вікові особливості, процесом розвитку яких він керує. Отже, ця професія потребує подвійної підготовки: гуманітарної та спеціальної. Для неї, таким чином, характерним стає вміння володіти певним особистісними, соціально-психологічними, професійно-педагогічними якостями.

Тому набуває актуальності професійно-практична підготовка студента, тісний взаємозв'язок навчання з вимогами, інтересами молоді й тенденціями розвитку сучасного виробництва. Брак висококваліфікованих технічних спеціалістів є однією з найбільш помітних перепон на шляху економічного прогресу.

Проблема формування професійних умінь і навичок належить до актуальних, що виникли у зв'язку із швидким розвитком науки, техніки, нових технологій. Розвиток технічного прогресу в усіх галузях виробництва підвищує вимоги до кваліфікації спеціалістів, зайнятих у промисловості, будівництві, на транспорті, в сільському господарстві, до їхньої професійної підготовки. Вони повинні вміти планувати, програмувати, керувати, контролювати, регулювати, налагоджувати різні автоматизовані машини, станки, агрегати; вміти своєчасно і швидко визначати, орієнтуючись на сигнали контрольних і вимірвальних приладів, причини неполадок, зупинок; вміти усувати несправності й відновлювати роботу автоматичної системи в усіх випадках її порушення.

Для того, щоб успішно виконувати всі ці функції, спеціаліст повинен не тільки володіти широким колом політехнічних, професійних знань з механіки, електроніки, гідравліки, технологій виробництва, але і вміти використовувати всі ці знання в реальних умовах виробництва.

Формування політехнічних, загальнотрудових, професійних умінь і навичок є одним з головних завдань навчання і виховання молоді. Робота на сучасному механізованому і автоматизованому виробництві не тільки пов'язана з оволодінням широким колом професійних знань, умінь і навичок, але і створює сприятливі умови для всебічного розвитку і застосування здібностей людини. Її всебічний і гармонійний розвиток неможливий без формування професійних умінь і навичок, які забезпечують ефективне

використання знань в самих різноманітних галузях людської діяльності. Вдосконалення професійної підготовки реалізується через зміст професійної освіти, впровадження в навчально-виховний процес раціональних організаційних форм, методів і засобів навчання.

Найбільш розвинені країни світу мають гнучкий і висококваліфікований ринок праці. Характерним для нього є спеціаліст, який постійно вдосконалює, оновлює професійні вміння і навички та підвищує кваліфікацію протягом усієї трудової діяльності. Тому не випадково на Міжнародному конгресі з технічної і професійної освіти в 1999 році було наголошено, що розв'язання проблеми технічної й професійної освіти відбуватиметься за умови, якщо буде:

- постійне оновлення змісту професійного навчання з урахуванням останніх наукових досягнень та найсучасніших технологій;
- випереджувальне професійне навчання на основі впровадження прогнозу в розвитку різних виробничих галузей;
- використання у навчальному процесі закладів професійної освіти найсучасніших інформаційних технологій;
- оснащення робочого місця кожного викладача та студента комп'ютерною та іншою технікою останнього покоління;
- науковість, наближеність професійного навчання до потреб конкретного виробництва (сучасних і перспективних);
- високий професіоналізм і вимогливість в оцінюванні результатів професійного навчання [2].

Ці висновки свідчать про те, що успішне досягнення завдань навчання і виховання молоді нерозривно пов'язане з науковим вирішенням проблеми формування професійних умінь та навичок.

Проте існують ще не розв'язані педагогічні проблеми, від вирішення яких значною мірою залежить якісна професійна підготовка викладачів спеціальних технічних дисциплін. Однією з таких проблем є практична професійна підготовка майбутнього інженера-педагога напряму «Професійна освіта. Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства», оволодіння ним необхідними навичками, вміннями професійної діяльності. Практика показує, що випускники інженерно-педагогічних факультетів (відділень) мають достатні знання, однак рівень умінь і навичок професійної підготовки є недостатнім.

Такий стан справ пояснюємо тим, що за короткий термін навчання необхідно вивчити додому, роботу, набути навички з регулювання близько 60 модифікацій сільськогосподарської техніки, технологій виробництва які постійно змінюються. В умовах швидких змін технологій виробництва кожні 3 – 5 років сформовані за період підготовки фахівців професійні вміння і навички стають застарілими та не відповідають цим технологіям.

Без розробленої й науково обґрунтованої системи навчання спеціальних технічних дисциплін неможливо належним чином сформувати необхідні професійні вміння і навички. Це зобов'язує викладачів інженерно-педагогічних та педагогічних навчальних закладів постійно вдосконалювати рівень своєї педагогічної й технічної кваліфікації з метою підвищення якості підготовки

спеціалістів. Адже випускник вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації повинен отримати не тільки ґрунтовні теоретичні знання, але й уміння і навички щодо ремонту, регулювання та грамотної науково обґрунтованої експлуатації агропромислової техніки і обладнання.

Однак на сьогоднішній день у напрямі проблеми вдосконалення формування професійних умінь і навичок у процесі вивчення спеціальних предметів недостатньо розроблені структура і зміст, організаційні питання, науково обґрунтовані методи педагогічної діяльності.

Література

1. Думченко Н. И. Педагогические основы систем производственного обучения / Н. И. Думченко // Проблемы дидактики производственного обучения. – М., 1978. – С. 95 – 115.

2. Гуржій А., Ничкало Н., Щербак О. Другий Міжнародний конгрес з технічної і професійної освіти/ А. Гуржій, Н. Ничкало, О. Щербак // Професійно-технічна освіта. – 1999. – №3. – С. 52 – 53.

*Базиль Сергій Михайлович,
аспірант кафедри професійної освіти
та комп'ютерних технологій
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Динамічний розвиток інформаційного суспільства змінює всі сфери життєдіяльності людини і насамперед освіту. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальному процесі й професійній діяльності, стає вже не просто однією з найважливіших тенденцій, але й обов'язковою умовою професійної діяльності, у першу чергу викладача професійної підготовки. Професійна освіта повинна формувати у студентів (майбутніх спеціалістів) здатність адаптуватися в умовах постійної зміни технологій. Це можливо лише за умови готовності викладачів професійної освіти до інноваційних процесів, а також до підвищення компетентності у сфері ІКТ. Велика кількість викладачів активно застосовує на заняттях електронні презентації, аудіо-та відеоматеріали, підручники в електронному вигляді, соціальні мережі, електронну пошту, але на сучасному етапі динамічного розвитку інформаційного середовища цього недостатньо. Постійне вдосконалення та розвиток інформаційних ресурсів, комп'ютерної техніки, мультимедійних продуктів створюють можливості, щоб мотивувати до навчання і зробити навчальний процес більш цікавим та ефективним. Таким чином, проблема підвищення інформатичної компетентності викладачів системи професійно-технічної та вищої освіти залишається актуальною. Для подальшого вдосконалення інформатичної компетентності можна виділити декілька напрямів роботи.

Перший напрям пов'язаний з участю викладачів, зокрема викладачів професійного навчання, у системі масових відкритих онлайн-курсів (Massive open online course – MOOC). Ці навчальні курси дають можливість саморозвивати та вдосконалювати інформатичну компетентність викладачів і впроваджувати у навчальний процес різні інтерактивні технології електронного навчання. Онлайн-курси мають незрівнянну перевагу перед традиційними дистанційними курсами, вони дають можливість безпосередньо спілкуватися з викладачами та іншими слухачами. При загальному виконанні завдань відбувається обмін досвідом, формуються навички використання Інтернет-сервісів. Таким чином, викладачі не тільки вдосконалюють свої знання з навчальних дисциплін, але і підвищують свою інформатичну компетентність.

Для викладачів та студентів пропонують навчальні ресурси деяких масових відкритих онлайн-курсів, а саме:

- Prometheus — платформа онлайн-навчання, яка спільно з провідними вишами України розробляє освітні онлайн-продукти з метою поширення якісної освіти (<https://prometheus.org.ua/>);

- Coursera — слухачам на вибір пропонують понад 450 курсів з різних дисциплін, включаючи біологію, математику, економіку та фінанси, машинобудування, медицину, право, мистецтво, інформатику – всього 25 категорій (<https://www.coursera.org/>);

- Studway — платформа онлайн-навчання, яка розробляє освітні онлайн-продукти з метою поширення якісної освіти (<http://diem.studway.com.ua/>) та інші [3].

Другий напрям підвищення інформатичної компетентності викладачів пов'язаний з їхньою участю в онлайн-конференціях, де висвітлюють нові тенденції в галузі інформаційних технологій в освіті, у вебінарах, спрямованих на ознайомлення з роботою веб-сервісів, які можна використовувати в освітньому процесі. Найбільш цікавими є такі сервіси:

- Сервіси Google – дозволяють створювати, спільно редагувати документи, презентації, з їх допомогою викладачі організують колективну проектну діяльність з інформатики та інших дисциплін професійного напрямку;

- Сервіси Office 365– хмарний сервіс компанії Microsoft дозволяє створювати, спільно редагувати документи, презентації, за допомогою сервісів викладачі можуть організувати колективну проектну діяльність з різних дисциплін [1].

Третім напрямом підвищення інформатичної компетентності викладачів є робота з електронними освітніми ресурсами (ЕОР), а в подальшому і розроблення власних електронних освітніх ресурсів. Що ж таке електронний освітній ресурс? Згідно з «Положенням про електронні освітні ресурси України» під електронним освітнім ресурсом (ЕОР) розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-

виховного процесу в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами. До основних видів ЕОР належать:

- електронний документ,
- електронне видання,
- електронний аналог друкованого видання,
- електронні дидактичні демонстраційні матеріали,
- комп'ютерний тест, електронний словник,
- електронний довідник,
- електронна бібліотека цифрових об'єктів,
- електронний навчальний посібник,
- електронний підручник, електронні методичні матеріали,
- курс дистанційного навчання,
- електронний лабораторний практикум [2].

Електронно-освітні ресурси дають можливість студентам дійсно навчатися, адже навчальна робота тепер передбачає не тільки заняття з викладачем, але і самостійну роботу. ЕОР дозволяють виконати вдома більш повноцінні практичні роботи — від віртуального відвідування музею до лабораторного експерименту, а також перевірити власні знання, уміння, навички. З ЕОР змінюється процес отримання інформації: не тільки вивчати теоретичні, текстові описи об'єктів, процесів, явищ, а ще й побачити їх і самостійно досліджувати в інтерактивному режимі.

Використання ЕОР дозволяє організувати цікаву позанавчальну діяльність та забезпечити підготовку до екзаменів, швидко і об'єктивно перевірити знання учнів. Для більшості викладачів ЕОР є найбільш надійним, швидким, зручним комплексом для знаходження матеріалу. За допомогою ЕОР викладач може вносити різноманітність у навчальний процес, що сприяє активному засвоєнню матеріалу. Використання комп'ютерних моделей дозволяє розкрити істотні зв'язки досліджуваного об'єкта, виявити його закономірності, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Студент може досліджувати явище, змінюючи параметри, порівнювати отримані результати, аналізувати їх, робити висновки.

З огляду на розглянутий вище матеріал можна зробити певні висновки. Для підвищення рівня інформатичної компетентності викладача, зокрема викладача професійного навчання, необхідно лише навчитися застосовувати інформаційні онлайн-ресурси, ЕОР і впроваджувати їх у навчальний процес. Також для досягнення високого рівня інформатичної компетентності потрібне прагнення до самоосвіти, саморозвитку й усвідомлення відповідальності перед студентами (майбутніми спеціалістами), тому що основу для майбутньої професійної діяльності закладає саме викладач професійного навчання.

Література

1. Наказ МОН України №629 від 21.05.2014 р. «Про проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Хмарні сервіси в освіті» на базі загальноосвітніх навчальних закладів України. [Електронний ресурс]. – режим доступу:<http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/2385>

2. Положення про електронні освітні ресурси: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1060 від 01.10.2012 [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12> (дата звернення 10.03.2017р.).

3. Популярні платформи онлайн-курсів (МООС) [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://osvita.ua/abroad/higher_school/distance-learning/37601/ (дата звернення 10.03.2017р.)

*Деценко Олександр Миколайович,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ТВОРЧИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

В умовах інформатизації всіх сфер суспільного життя, глобалізації освітніх та економічних процесів, відродження української національної культури вимоги до вищої педагогічної освіти постійно зростають. Удосконалення підготовки педагогічних кадрів для професійної ланки освіти є важливою проблемою вищої школи України.

Визначальним є завдання підвищення ефективності роботи вищих педагогічних навчальних закладів у напрямі підготовки нової генерації фахівців з високим рівнем професіоналізму, методологічної й духовної культури, інноваційним творчим стилем мислення.

Суттєвою проблемою сьогодення вищої педагогічної школи України є підготовка викладача професійного навчання, якому відведено особливу роль у формуванні особистості учня професійно-технічного навчального закладу. Саме він виховує такі риси характеру, як працьовитість, самостійність, відповідальність, ініціативність, наполегливість, терпіння, старанність, охайність, повага до людей, що створюють матеріальні блага. Виняткового значення набувають розвиток технічної творчості, естетичного смаку, технологічної культури й культури праці та побуту.

Проте наявна в педагогічних ВНЗ практика творчої підготовки майбутнього викладача професійного навчання спрямована переважно на засвоєння методів технічного моделювання і конструювання. Такий підхід визначається потребою в підготовці майбутніх викладачів до організації й керування технічною творчістю учнів ПТНЗ у процесі вивчення спецпредметів та позаурочній навчально-пізнавальній діяльності. Його недоліками є репродуктивний характер діяльності суб'єкта творчості й недостатнє стимулювання розумової активності. Це зумовлено причинами теоретичного і практичного характеру, а саме:

– недостатністю теоретичного обґрунтування способів створення проблемних ситуацій у творчій підготовці майбутніх викладачів професійного навчання;

- недостатністю досвіду проблемного викладання й учіння технічній творчості;
- недостатністю неперервності й цілісності технічної творчості в процесі підготовки майбутніх викладачів професійного навчання;
- недостатніми інтегративними зв'язками навчальних дисциплін, зокрема спецпредметів.

Необхідно розробити підходи до подолання цих недоліків та активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів педагогічних ВНЗ у процесі творчої підготовки до професійної діяльності у ПТНЗ.

Одним із таких підходів у творчій професійній підготовці майбутніх викладачів професійного навчання є переведення студентів у особистісно-орієнтований рефлексивний стан, що надає їм можливість розвивати вміння самоуправління в житті, в навчальній і майбутній професійній діяльності, допомагає становленню суб'єкта творчої діяльності. На жаль, практичне оволодіння механізмами особистісно-орієнтованої рефлексії відбувається недостатньо усвідомлено, що перешкоджає швидкому формуванню рефлексивних процесів. Особистісно-орієнтована рефлексія як форма самопізнання до цього часу не є елементом фахової підготовки майбутніх викладачів професійного навчання.

Нині в педагогічних ВНЗ творча підготовка майбутнього викладача професійного навчання реалізується на двох рівнях:

- творчість у широкому розумінні. Вона виявляється у відкритті нового для себе, тобто виявленні майбутнім педагогом варіативних нестандартних способів розв'язання завдань. На цьому рівні відбувається перехід від алгоритмізованих, стереотипних прийомів до суб'єктивно нових;
- творчість у вузькому розумінні. Суттю її є відкриття нового для себе і для інших, новаторство.

Це дозволяє майбутнім викладачам професійного навчання краще сформуванати розуміння свого творчого потенціалу, високу самоповагу, адекватну самооцінку, міцний зв'язок між такими підструктурами самосвідомості, як знання про себе, ставлення до себе, задоволеність своєю майбутньою професійною діяльністю. Творчий, конструктивний викладач професійного навчання обов'язково є педагогом з високим інноваційним потенціалом. Це означає, що особистісна центрація педагога може спрямовуватися у різні сфери.

Ми вважаємо можливим і необхідним зробити майбутнього викладача професійного навчання в процесі особистісно-орієнтованої творчої підготовки дослідником самого себе, який оцінює і дає собі «добро» на творчу діяльність на рівні самосвідомості, а не зовнішнього схвалення і заохочення.

Ігнатенко Олександр Володимирович,
*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики
початкової освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка.*

ІНФОРМАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Інтеграція України у міжнародний розподіл праці, необхідність термінової перебудови існуючого промислового виробництва у відповідності з вимогами світового ринку висувають нові, більш високі вимоги до підготовки сучасних спеціалістів.

Збільшення обсягів інформаційних відомостей та даних, необхідність докорінного оновлення блоку існуючих навчальних дисциплін, зменшення термінів та підвищення якості підготовки фахівців – це ті актуальні проблеми, які стоять перед вищою школою держави.

Одним із перспективних напрямів їх вирішення є розробка та впровадження в освітній процес науково-обґрунтованих високоефективних педагогічних технологій, які забезпечують одержання високої якості навчання в найкоротші терміни.

Для того щоб жити, навчатись та бути успішним в інформаційному суспільстві, яке базується на знаннях, постійно ускладнюється та характеризується швидкими темпами зміни інформаційних даних, учням та педагогам необхідно навчитися ефективно використовувати інноваційні інформаційні технології.

Інформаційне суспільство, як суспільство економіки знань, вимагає від його членів «нового мислення та дій», інноваційних та альтернативних підходів, продуктивної діяльності у групах, професійної та географічної мобільності і, як наслідок, систематичного і ефективного навчання впродовж всього життя. Девіз «life long learning» (навчання протягом життя) стане обов'язковим, а на думку деяких, поки що футурологів, навіть основною умовою людського існування.

За результатами дослідження, що проводилось Європейською комісією та передбачало визначення нових способів отримання освіти та підвищення кваліфікації в Європі у 2020-2030 рр., експерти визначили такі прогнози:

- Відкрите навчання за допомогою Інтернету стане традиційною формою отримання освіти;
- Мобільні Інтернет-пристрої стануть основним інструментом для навчання;
- Паперові книжки будуть замінені електронним мультимедійним контентом;
- Віртуальні світи будуть робити непотрібним фізичне відвідування шкіл та університетів;
- Відкриті освітні ресурси будуть широко застосовуватися усіма суб'єктами навчального процесу;

- Спільнота не буде покладатися на експертів з якості знань та навчальних програм, а буде просуватися у напрямку якісних знань, підтверджених за допомогою Інтернет-ресурсів;
- Системи та послуги будуть розроблятися з метою забезпечення групового взаємного навчання серед зацікавлених учнів та студентів;
- Блоги та інші мультимедійні матеріали, розміщені в Інтернеті, будуть признаватися як «законні» публікації для вчених;
- Віртуальна мобільність зламає бар'єри між національними системами освіти;
- Персональні середовища навчання будуть заміщати існуючі середовища віртуального навчання тощо [1].

Враховуючи зазначені тенденції та перспективи розвитку освіти, можна стверджувати, що інформативна компетентність майбутнього педагога є обов'язковим складником його фахової компетентності.

В умовах сьогодення багато інструментів навчання реалізуються за допомогою мережних сервісів обміну даними, а саме за допомогою мережі Інтернет. Розвиток технологій Веб 2.0 дозволив забезпечити простоту у спілкуванні та співпраці усіх учасників навчального процесу, створення соціальних спільнот, засобів колективного спілкування та обміну знаннями, реально впровадити особистісно-орієнтовані технології навчання за умов докорінної зміни ролі викладача з основного джерела отримання знань до фасилітатора навчального процесу.

Традиційними формами проведення занять у вищих навчальних закладах залишаються: лекції, семінарські заняття, лабораторні та практичні роботи, заліки та іспити, захист курсових та дипломних проектів. Для їх проведення можна широко використовувати сучасні технології ВЕБ 2.0: мультимедійні презентації, блоги, Вікі-Вікі, геоінформаційні сервіси, вебкасти, віртуальні світи тощо. Крім того для систематичного застосування дистанційних технологій, заснованих на зазначених технологіях, у вищих навчальних закладах вже сьогодні використовуються спеціальні системи управління навчальним контентом – так звані LCMS (Learning Content Management System), які дозволяють реалізувати у навчальному процесі завдання, що ставляться перед системою освіти інформаційним суспільством. Системи управління навчальним контентом, які ще називають системами дистанційного навчання, передбачають створення та розміщення на їх базі електронних навчальних курсів. Студент отримує персональний доступ до такої системи, що забезпечує йому можливість користуватися у будь-який зручний для нього час розміщеними там навчальними матеріалами нового зразка. При цьому він отримує не лише текст в електронному форматі, а й мультимедійні та відео ресурси, сервіси для колективного використання та спілкування як в онлайн, так і в офлайн режимах на зразок Вікі, форумів, блогів, вебінарів, підкастів тощо.

Інформатизація освіти по праву є пріоритетним напрямком серед усього розмаїття процесів інформатизації суспільства. Цей процес зумовлює і спонукає до широкого впровадження в освітню практику новітніх психолого-

педагогічних доробок, спрямованих на інтенсифікацію процесу навчання шляхом розробки й використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій освітнього спрямування та гармонійного поєднання навчання і виховання в усіх його напрямках. Інформатизація освіти сприяє створенню умов для переходу від механічного засвоєння фактичного матеріалу до самоосвіти протягом усього життя.

Що ще раз підкреслює важливість інформативної компетентності для професійного становлення майбутнього педагога.

Досягнення означеної мети вимагає створення якісного комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища, серед основних функціональних завдань якого – навчання студентів комп'ютерній грамоті; формування інформаційної культури та певного рівня інформативної компетентності усіх учасників навчально-виховного процесу; здійснення якомога повнішого розвитку нахилів і здібностей кожного студента; комплексне підвищення якості, доступності та ефективності освіти

Підготовка майбутніх педагогів у галузі ІКТ повинна забезпечувати становлення творчої, активної, відповідальної та ініціативної особистості, яка б гармонійно поєднувала у собі духовний, інтелектуальний, інформаційний та психічний розвиток, була здатна до перекваліфікації та адаптації у нових умовах ринку праці, мала сформовані мотиваційні чинники неперервного навчання з ІКТ та цілісну, професійно-орієнтовану систему теоретичних знань, умінь і практичних навичок з метою досягнення відповідного рівня готовності до професійної діяльності.

Література

1. Освіта в Європі у 2020-2030 роках. Прогноз. Режим доступу – <http://www.pontydysgu.org/2010/01/crowd-sourcing-the-european-foresight-study-your=chance-to-be-an-expert/>

Кушнарєва Наталія Миколаївна,
*старший лаборант кафедри
технологічної освіти та інформатики
Чернігівського НПУ ім. Т. Г. Шевченка*

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТЕХНІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

Однією з найважливіших проблем сучасної освіти є проблема підготовки компетентних, творчих фахівців, здатних орієнтуватися в швидкозмінному світі. Темпи розвитку техніки, створення нових технологій на нинішньому етапі розвитку суспільства зумовлюють значимість підготовки майбутніх учених, інженерів, техніків, технологів відповідного рівня. Підготовку таких фахівців доцільно починати вже в школі. У зв'язку з цим зростає значущість учителя технологій, оскільки освітня галузь «Технології» відіграє особливу роль у технічній освіті школярів.

Мета тез – розкрити найважливіші сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя технологій до ефективного формування технічного мислення учнів.

Спираючись на зміст державного стандарту базової й повної середньої освіти, основною метою галузі «Технології» є виховання та становлення технічно, технологічно освіченої особистості, готової здійснювати активну трудову діяльність з урахуванням науково-технічного прогресу, оскільки на основі загальнотрудових умінь вона зможе оволодіти багатьма конкретними видами технологій для забезпечення високого рівня трудової діяльності. Реалізація змісту освітньої галузі «Технології» в основній школі забезпечує низку переваг у становленні особистості учня та діяльності вчителя трудового навчання [1].

Професійна підготовка майбутнього вчителя технологій здійснюється протягом усіх років його навчання у ВНЗ. Найважливішим складником професійної підготовки майбутнього вчителя технологій є загальнотехнічна підготовка, яку забезпечує цикл фахових дисциплін. Аналіз досліджень дозволив нам виявити потреби суспільної практики в добре підготовлених учителях технологій, які мають високий рівень загальнотехнічної підготовки.

Необхідно звернути увагу на погляди вчених, які, вважають, що для сучасної середньої школи вкрай необхідні фахівці, які окрім фундаментальних знань, мають володіти високим рівнем розвитку світогляду та творчого мислення, навичками організації технічної творчості. Ми підтримуємо думку дослідників і переконані, що майбутній учитель технологій повинен володіти знаннями щодо проектування та виготовлення різноманітних виробів, конструювання навчального процесу із застосуванням індивідуального підходу до учнів, спрямованого на розвиток у них творчих здібностей. Науковці, беручи до уваги значущість педагогічної діяльності в умовах сучасної загальноосвітньої школи, вважають, що педагогічна наука потребує вдосконалення підготовки вчителів, пошуку нових шляхів підвищення конкурентоспроможності та професіоналізму майбутнього фахівця у галузі технологічної освіти. Таким чином, якісна організація творчої роботи з учнями залежить від системи фахової підготовки майбутніх учителів технологій у ВНЗ.

На основі аналізу праць провідних учених-педагогів (М. Курача, Ю. Белова, Н. Кардаш, Л. Оршанського, В. Тименка, В. Титаренко, С. Ткачука) можна зробити висновок, що професійна підготовка майбутніх учителів технологій до розвитку технічного мислення школярів – це тривалий цілеспрямований процес вишівського етапу навчання, процес формування фахівців, зосереджений на забезпеченні сукупності спеціальних (психологічних, педагогічних, технічних, технологічних, виробничих, художньо-естетичних) знань, конструкторсько-технологічних та декоративно-прикладних умінь, навичок, досвіду, цінностей та норм поведінки, якостей проектно-технологічної культури та гуманістичній суб'єкт-суб'єктній позиції педагога у навчально-виховному процесі. Результатом такої підготовки є готовність майбутніх фахівців до розвитку технічного мислення учнів.

Особливість професійної підготовки вчителя технологій до розвитку технічного мислення учнів полягає в урахуванні різнобічності цього процесу. Майбутній фахівець повинен не тільки володіти всім комплексом знань з кожного розділу шкільної програми галузі «Технології», а й мати технічну підготовку, зокрема – розвинене технічне мислення. У ході технічної підготовки вчителя технологій вирішується соціально-педагогічна задача, яка полягає в тому, щоб підготувати студента до самостійної практичної діяльності, у якій він міг би реалізувати свої здібності, застосувати отримані знання, вміння і навички.

У процесі підготовки майбутніх учителів технологій, яка здійснюється в педвищі, вирішуються дві основні задачі:

1. Формування особистісних якостей (функцій) майбутніх учителів технологій: творчі здібності для вирішення технічних, технологічних, графічних, конструкторських, дизайнерських, педагогічних завдань; культура – технологічна, графічна, економічна тощо; інтелект – знання в різних галузях наук; інтелігентність.

2. Формування професійних якостей (функцій): орієнтаційно-прогностичні; конструктивні, організаторські, комунікативні, інформаційні, розвивальні, мобілізаційні, мотиваційні, аналітичні, академічні, перспективні, діагностичні.

Для вчителя технологій учені виділяють спеціальні конструкторсько-технологічні вміння, що забезпечують розроблення конструкцій, створення конструкторської документації і технологій виготовлення різних предметів, виконання учнями індивідуальних творчих різнорівневих проєктів, причому конструкторсько-технологічні вміння характеризують спеціальні професійні якості вчителя технологій.

Підготовка сучасного вчителя технологій, який володіє системою глибоких теоретичних знань і практичних навичок, є досить складною у зв'язку з бурхливим розвитком науково-технічного прогресу, широким застосуванням обчислювальної техніки, інформаційних технологій та різноманітного обладнання вітчизняного та імпортного виробництва, а так само у зв'язку з різними формами власності в умовах ринкової економіки.

Ринкові відносини зумовили увагу до формування професійної компетентності в поєднанні зі здатністю до швидкої адаптації, до постійно змінюваних умов, тому нині в Україні особливо актуальним є забезпечення підготовки професіоналів, здатних швидко і гнучко реагувати на зміну ситуації і приймати адекватні рішення. У сформованій ситуації особливе значення набуває підготовка висококваліфікованих учителів технологій, здатних забезпечити реалізацію цільових державних програм підвищення якості робочої сили і готувати молодь до активної трудової діяльності відповідно до високих сучасних вимог. Для цього необхідно створити умови всебічної якісної підготовки майбутнього вчителя технологій у вищих навчальних педагогічних закладах, зокрема до розвитку технічного мислення учнів.

На основі вищезазначеного можемо стверджувати, що сьогодні багато науковців і педагогів усього світу працює над тим, щоб удосконалити

професійну підготовку майбутніх учителів. Одним із важливих чинників цього є визначення вимог до майбутніх учителів, до їхньої професійної підготовки, яка повинна бути орієнтована на багатогранну майбутню професійну діяльність. Визначено, що професійна підготовка майбутніх учителів повинна мати на меті оволодіння знаннями загальнопрофесійних і фахових дисциплін щодо конструювання навчально-виховного процесу, спеціальними конструкторсько-технологічними вміннями, що забезпечать розроблення конструкцій, створення конструкторської документації і технологій виготовлення різних предметів, розроблення індивідуальних творчих різноманітних проектів учнів, проектування та виготовлення різноманітних виробів, спрямованих на розвиток гармонійно розвиненої особистості.

Література

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Трудова підготовка в сучасній школі. – 2012. – № 2–3. – С. 2–9.

Литвин Ольга Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики технологічної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка

НАСТУПНІСТЬ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Як відомо, мова графічних зображень не має кордонів, тому, що вона однаково зрозуміла всім людям, незалежно від того на якій мові вони говорять. Це пояснює те, що в умовах сучасного суспільства, поряд зі словесними, велике значення мають графічні форми передачі інформації: технічні та будівельні креслення, схеми, технічні малюнки, ескізи тощо. Важливим також є те, що графічну інформацію легко пристосувати для її розуміння комп'ютерами, так як вона конкретна, лаконічна і виразна.

Будь-який процес навчання має відповідати певним принципам, в тому числі – принципу наступності. Але, на сьогоднішній день, існує проблема порушення наступності здійснення графічної підготовки навчальними закладами різного рівня акредитації по спеціальності «Професійна освіта». Основними причинами виникнення цієї проблеми є: різний початковий рівень графічної підготовки абітурієнтів; недоліки в організації навчального процесу; недостатньо продумана методика формування системи графічних знань і вмінь.

Зазвичай на перший курс вишів вступають випускники загальноосвітніх шкіл (на повний термін навчання) або ПТНЗ (на скорочений термін навчання) з певними знаннями. Але ігнорування загальноосвітньої ролі курсу креслення на сьогоднішній день привело до того, що в більшості загальноосвітніх шкіл взагалі виключено цей предмет з навчальних планів, а більшість учнів ПТНЗ, через безвідповідальне ставлення до графічної підготовки викладачів, не мають навіть початкової графічної підготовки. Отже, першою і найважливішою причиною ускладнення наступності у навчанні студентів є різний рівень їх

довузівської графічної підготовки. Для усунення цієї причини викладачам вишів доводиться у зміст графічних курсів включати матеріал для вирівнювання графічної освіченості студентів. Тільки після цього студенти можуть будуть готові до засвоєння інформації безпосередньо пов'язаною з відповідною спеціальністю та напрямком навчання.

Недоліки в організації навчального процесу є другою причиною ускладнення наступності графічної підготовки. Так, зважаючи на різний рівень довузівської графічної підготовки студентів, в період вирівнювання знань викладач повинен націлювати їх на індивідуальну та самостійну роботу. Для цього попередньо необхідно провести декілька оглядових лекцій, ознайомити студентів з підручниками, навчальними посібниками, системою організації навчального процесу за кредитно-модульною системою, формами оцінювання, призначити індивідуальні та групові консультації. У такому випадку на практичних і лабораторних заняттях залишиться більше часу для вивчення теоретичного матеріалу та виконання графічних завдань, які відповідають безпосередньо специфіці конкретного напрямку професійної освіти, що дасть можливість дотриматись принципу наступності навчання.

Майбутній педагог, повинен відповідати ряду загальних вимог для успішної навчально-виховної діяльності. Це неможливо сформувати без педагогізації всього навчального процесу. В цьому сенсі, інженерна графіка (нарисна геометрія і креслення) в системі професійної підготовки викладача практичного навчання займає особливе місце. Заняття з інженерної графіки – є комбінованим заняттям де поряд з поясненням викладача в якості складової частини постійно проводиться практична робота, як форма закріплення отриманих знань, здійснюється виконання студентами різноманітних вправ, які сприяють розвитку вмінь на навичок, необхідних в майбутній професії [1]. Тому цей курс у педагогічному вузі – дисципліна, яка відіграє багатоаспектне значення у підготовці спеціаліста. Вона має науково-технічний, освітній та загальноорозвиваючий вплив на особистість студента [2].

Отже, для здійснення наступності графічної підготовки методика навчання майбутніх викладачів практичного навчання повинна мати професійно-педагогічну спрямованість, яка знаходить своє відображення в усіх елементах – в меті, змісті, методах та формах його організації. Тим самим буде усунена третя причина ускладнення процесу наступності – недостатньо продумана методика викладання графічних дисциплін.

Для формування професійно-педагогічних умінь безпосередньо на практичних заняттях з нарисної геометрії та креслення необхідне послідовне включення в їх зміст таких вправ, які б сприяли розвитку цих умінь. Характер цих вправ повинен бути різноманітним. Це можуть бути активні методи навчання, які включають: вправи по самоперевірці та взаємоперевірці креслень; вправи на розвиток мовлення; роботу на дошці; виготовлення плакатів та карток-завдань; аналіз педагогічних ситуацій; розв'язання педагогічних задач; взаємооцінка студентами знань та вмінь своїх товаришів; асистентська допомога викладачу тощо.

Отже, можна припустити, що наступність формування цілісної системи графічних знань й умінь у майбутніх викладачів практичного навчання може бути забезпечене при наступних умовах: система графічних знань й умінь повинна розглядатися як невід'ємна складова підготовки майбутніх викладачів практичного навчання та має включати матеріал для вирівнювання графічної освіченості студентів; організація навчального процесу повинна визначатися сучасними тенденціями, що вимагає використання кредитно-модульної системи навчання з обов'язковим залученням індивідуальної та самостійної роботи; методика формування системи графічних знань та умінь повинна мати професійно-педагогічну спрямованість і ґрунтуватися на комплексному використанні взаємодоповнюючих традиційних й активних методів і засобів навчання (у тому числі комп'ютерної техніки).

Література

1. Петров Ю.Н. Теоретические основы формирования графической культуры инженера-педагога: монография / Петров Ю.Н., Чернова А.А., Лагунова М.В. – Н.Новгород: ВГИПИ, 2001. – 185 с.
2. Тхоржевский Д.О. Про навчальний план з підготовки вчителя трудового навчання / Тхоржевский Д.О. // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2000. – №2. – С.37-43.

*Маринченко Євгеній Олегович,
асистент кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ЗАСВОЄННЯ МАЙБУТНІМИ ІНЖЕНЕРАМИ-ВИКЛАДАЧАМИ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБИРАННЯ КОНОПЕЛЬ

Організація науково-дослідної роботи студентів є важливим засобом підвищення якості підготовки інженерів-викладачів, здатних творчо застосовувати у практичній діяльності новітні досягнення науково-технічного прогресу.

У сучасних умовах основним засобом зростання і розвитку економіки у довгостроковій перспективі стають досягнення науково-технічного прогресу та інновації. Надзвичайної актуальності набуває пошук нових технологій, здатних забезпечити підвищення ефективності функціонування аграрної галузі в умовах збіднення природних ресурсів. На сьогодні постійне впровадження новітніх розробок є реальною запорукою сталого розвитку коноплярства. У зв'язку з цим особливої уваги набуває проблема включення до змісту фахової підготовки інженерів-викладачів за спеціальністю «Технологія виробництва і переробка продуктів сільськогосподарства» нових технологій збирання і приготування трести конопель. Але обсяг аудиторних годин скорочується, тому ми апробували методику їх ознайомлення із зазначеними технологіями під час наукової роботи.

У створенні машин і технологій, які і до цього часу використовують у виробництві, значний внесок зробили відомі вчені конопляри як Г. І. Гончаров, С. С. Воловик, В. С. Головій, М. В. Рудніков, І. Л. Нечипоренко та інші. Під керівництвом Г. І. Гончарова створені і доведені до виробництва коноплежатка ЖК-1,9, коноплепідбирач ПКВ-1, коноплезбиральний комбайн ККУ-1,9. У проведенні наукових досліджень, розробці технічної документації, виготовленні експериментальних зразків, відомчих та державних випробуваннях, доведенні до виробництва цих машин активну участь брав і автор публікації [2; 3].

Нині технічні коноплі вирощують у понад 30 країнах світу. Серед них Китай займає значну частку ринку виробництва сировини та кінцевої продукції. У цілому країни Азії контролюють близько 70–75 % загальносвітового ринку. Європа завжди була вагомим гравцем на ринку конопель за останні 20 років становлять лише близько 15 %. На частку Канади припадають майже всі посіви конопель і північноамериканського континенту.

Базові (снопові) технології збирання конопель на зеленець, які містять операції скошування з одночасним розстиланням стебел у стрічку, витримуючи їх паралельність, приготування трести росяної мочки, зв'язування стебел у снопи підбирачем трести ПКВ-1, підв'язка і укладання снопів вручну в пристрій для тюкування, навантаження тюків на транспортні засоби фронтальним навантажувачем ПФ-0,5 з пристроєм ППУ-0,5 залишаються енергозатратними і малопродуктивними.

До негативних складових базових технологій належить: невисока продуктивність і нестабільна, чутлива до якості шпагату, робота в'язального апарата підбирача ПКВ-1 і коноплежатки ЖК-1,9, що суттєво знижує продуктивність всієї технології; вилежування стебел у стрічці відбувається нерівномірно: верхні стебла вилежуються швидше, нижні довше, що приводить до затягування строків збирання і втрат якості продукції; наявність ручних операцій підв'язки снопів і їх укладання в пристрій для тюкування, зв'язування тюків потребує значних людських ресурсів [4].

Снопові технології збирання конопель негативно впливають на продуктивність і витрати робочої сили на коноплезаводах. Снопи вручну подають на приймальний стіл технологічної лінії, при цьому розрізаючи кожне перевесло, а перевесла, виготовлені з поліпропіленового шпагату виймають, із стрічки [1].

Для відродження коноплярства, як одного з основних джерел натуральної сировини для текстильної промисловості необхідне розроблення і впровадження високопродуктивних, енергозберувальних, інноваційних технологій збирання і приготування трести конопель та машин для їх упровадження.

Отже, проблема засвоєння майбутніми інженерами-викладачами науково-обґрунтованих засад підвищення продуктивності технологій збирання і приготування трести зі стебел конопель, поліпшення якості продукції, зменшення енергозатрат залишається актуальною.

Нова технологія збирання зеленцевих конопель передбачає проведення передзбиральної хімічної дефоліації посівів, скошування та розстил дефолірованих стебел конопель на полі стрічкою для сушіння або росяної мочки, підбір з розстилу сухих стебел у вигляді соломи або стланцевої трести з одночасним в'язанням у снопи, тюковку снопів, навантаження і вивезення тюків з поля технічними засобами до місця замочки або скиртування.

Література

1. Бахирева А. З. О методике определения волокнистости в отдельных стеблях и малых пробах лубяных растений / А. З. Бахирева // Лубяные культуры – сборник статей. Сельхозгиз, 1950. – С. 53– 55.
2. Бибанов К. Н. Испытание коноплеуборочных машин / К. Н. Бибанов // Отчет междуведомственной комиссии, 1936. – С. 25– 28.
3. Бибанов К. Н. Результаты испытаний коноплеуборочных машин / К. Н. Бибанов // Сельхозмашина. – 1933. – № 10. – С. 54– 56.
4. Буянов В. И. Механизация коноплеводства / В. И. Буянов, С. Н. Ляшенко. – Сельхозгиз, 1956. – 256 с.

Мегем Євген Іванович,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОЕКТНО- ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогодні уявлення про суть проектування, галузі його застосування істотно змінилось. Ще недавно проектування пов'язували переважно з інженерною діяльністю в будівництві, машинобудуванні, приладобудуванні й розуміли як «план, задум, прообраз певного об'єкта» [4, с. 683]. Нині проектування розглядають як особливий вид діяльності, що охоплює всі ланки соціального організму, у тому числі систему освіти.

У сучасній педагогіці проектування є обов'язковою складовою педагогічної діяльності. Педагогічне проектування розглядають і як результат діяльності (розроблення плану дослідження перспектив), і як створення певного ідеального образу або як опис процедури перетворення цього образу на об'єктивну реальність.

Педагогічне проектування розглядають як визначення параметрів та стану функціонування педагогічного об'єкта з урахуванням впливу новостворених умов.

Об'єктами педагогічного проектування В. С. Безрукова визначає педагогічні системи, педагогічні процеси і педагогічні ситуації [1, с. 101]. Варто доповнити, що об'єктом проектування може бути певна педагогічна структура: технологія, метод, зміст освіти, навчальна програма і т. д. У нашому випадку це педагогічна система підготовки майбутніх викладачів професійного

навчання до проектно-технологічної діяльності.

Педагогічна система – це цілісність закономірно розташованих і взаємопов'язаних компонентів, які у своїй єдності утворюють нове явище або процес. До загальних характеристик системи відносять: цілісність – система не є сумою її компонентів, а інтегральний результат їх взаємодії; ієрархічність – підпорядкованість компонентів і підсистем системі в цілому; структурність – наявність взаємозв'язків між структурними компонентами через функціональні зв'язки з урахуванням системоутворювального фактора; зв'язок із зовнішнім середовищем – системами більш високого рівня; самовдосконалення рівня своєї організації за умови зміни зовнішніх чи внутрішніх умов існування.

Проектування педагогічної системи підготовки майбутніх викладачів професійного навчання до проектно-технологічної діяльності повинно спиратися на принципи, а саме: принцип людських пріоритетів як принцип орієнтування на людину є головним; принцип організації комплексного і гетерогенного освітнього середовища; принцип орієнтації на потенціал освітнього середовища; принцип організації персонально адекватного освітнього середовища; принцип саморозвитку педагогічних систем – створення їх динамічними, гнучкими, здатними у процесі змін, перебудови, ускладнення або спрощення.

Проектування в педагогії розглядають як специфічний, інтегрально-регулятивний процес, для якого характерні такі особливості, як спільність об'єктивного критерію, що лежить в основі їх виділення, монофункціональна специфіка прояву, синтетичний склад і безпосередня спрямованість на реалізацію регулятивних функцій.

Суть проектування педагогічної системи підготовки майбутніх викладачів професійного навчання до проектно-технологічної діяльності полягає у знаходженні такого змісту, засобів і методів навчання, щоб при виконанні студентами навчальної і суспільно значущої діяльності у них інтенсивно розвивались свідомість, теоретичне і практичне мислення. Така педагогічна система може бути віднесена до тих, які напряду пов'язані з теорією діяльності, соціальною практикою і в якій “формується особливий тип науковості, а саме система теоретико-орієнтованих наук проектно-програмного типу, яка захоплює і перетворює цілий комплекс дисциплін [2, с. 96].

Педагогічний процес підготовки майбутніх викладачів професійного навчання до проектно-технологічної діяльності – це динамічна взаємодія структурних компонентів педагогічної системи у полі відповідних функціональних зв'язків, співробітництво його суб'єктів (викладачів та студентів), яке спрямоване на досягнення завдань навчання і виховання; «це спосіб діяльності системи, який передбачає певний рух, послідовну її зміну у процесі розвитку, сукупність певних дій, впливів, спрямованих на вирішення об'єктивно й постійно існуючих у будь-якій системі внутрішніх протиріч між її компонентами, які є одночасно і рушійними силами її розвитку» [3, с. 119].

В узагальненому вигляді педагогічну систему підготовки майбутніх викладачів професійного навчання до проектно-технологічної діяльності будемо розглядати як чотирирівневу, яка відображає взаємозв'язки між її

структурним, функціональним, технологічним і результативним рівнями.

Рівень структурування характеризується виділенням таких компонентів педагогічної системи, які визначають її зміст та стан у статистиці. До них відносять: інформація, мета, об'єкт, суб'єкт, предмет, засоби та результати.

На функціональному рівні виділяють зв'язки (компоненти), які визначають взаємодію структурних компонентів і відображають послідовність їх взаємодії та смислове значення у діяльності педагогічної системи, її динаміку й розвиток з урахуванням усіх зовнішніх і внутрішніх факторів та умов.

Технологічний рівень дозволяє виокремити технології, дії та операції, які необхідно виконати у ході подальшого перетворення структурних. На результативному рівні структурні компоненти педагогічної системи, зазнавши відповідних перетворень, утворюють проект педагогічної системи підготовки майбутніх викладачів професійного навчання до проектно-технологічної діяльності, відповідно до якого відбувається організація навчально-виховного процесу.

Аналізуючи і прогнозуючи можливі напрям розвитку педагогічної системи підготовки майбутніх викладачів професійного навчання до проектно-технологічної діяльності, необхідно враховувати постійні суперечності, що виникають між структурними компонентами, як всередині її, так і суперечності всієї системи із зовнішнім середовищем, їх вирішення є основою подальшого розвитку педагогічної системи, тому важливо у процесі її функціонування отримувати об'єктивні та вчасні результати навчально-виховного процесу, щоб після їх аналізу своєчасно вносити необхідні зміни і доповнення у систему. У результаті внесення потрібних змін встановлюються відповідності у функціонуванні структурних компонентів їх взаємодії, при цьому в системі утворюються якісно нові педагогічні процеси.

У сучасних умовах розвитку вищої школи на передній план висувуються нові цінності: організація у практиці вищої школи таких видів діяльності, які дозволяють найбільш повно реалізувати індивідуальний потенціал студента; пошук таких форм взаємодії і таких педагогічних технологій, які забезпечують студентам перехід від діяльності уже освоєної до діяльності, яка освоюється. Встановлення механізмів такого переходу і форм його об'єктивації в межах системи підготовки майбутніх викладачів професійного навчання до проектно-технологічної діяльності становить найбільш значущим для педагогічної практики проблему, над якою потрібно іще працювати.

Література

1. Безрукова В. С. Педагогика. Проективная педагогика / Валентина Безрукова. – Екатеринбург: Деловая книга, 1996. – 344 с.
2. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения / Василий Давыдов — М., 1996. – 266 с.
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка / Неля Мойсеюк. – К.: ВАТ «КДНК», 2001. – 608 с.
4. Словник іншомовних слів / за заг. редакцією академіка О. С. Мельничука. Видання 2 виправлене і доповнене. – К. : ГРУРЕ, 1985. – 966 с.

*Медвідь Сергій Степанович,
старший викладач кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
Галай Віталій Михайлович,
старший викладач кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасному суспільству, що динамічно розвивається, потрібні освічені, конкурентоспроможні фахівці, здатні самостійно освоювати та використовувати нові технології. Тому в процесі їх підготовки підвищується значущість самостійної діяльності студентської молоді як форми навчання, покликаної забезпечувати необхідний досвід роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, які формують навички самоосвіти, самовдосконалення та подальшого професійного зростання.

Виконання завдань, що постали перед вищою школою, вимагають пошуку шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, розроблення нових методів та організаційних форм взаємодії викладача та студента. Разом з тим самим життям доведено, що тільки ті знання, до яких студент прийшов самостійно, завдяки власному досвіду, думці та діям, стають справді міцним його здобутком. Саме тому вища школа поступово переходить від передавання інформації у готовому вигляді до керівництва самостійною пізнавальною діяльністю студентів, формування у них досвіду самостійної навчальної роботи.

Студент, не підготовлений до самостійного здобуття нових знань, не може розвинути в собі ці якості у процесі роботи на посаді майстра виробничого навчання або викладачем професійного навчання у професійно-технічних закладах освіти. Саме тому педагогічні навчальні заклади, що мають статус вищих закладів освіти, покликані забезпечити не тільки високий рівень професійних знань і вмій студентів, оволодіння ними активними методами педагогічного впливу, але й сформувати творчу особистість спеціаліста, здатного до самовдосконалення і самоосвіти, а також розвитку цих якостей у своїх майбутніх вихованців [1].

Проблеми організації самостійної роботи студентів посіли провідне місце у дослідженнях багатьох педагогів, психологів та методистів (О. Леонтьєва, Н. Бойко, Л. Качалова, В. Курок та ін.).

Унаслідок аналізу стану проблеми на практиці виявлено певні труднощі, з якими зустрічаються студенти і викладачі під час планування, здійснення контролю самостійної роботи, що обумовлені головним чином суб'єктивними причинами: недостатньою сформованістю в студентів навичок самостійної пізнавальної діяльності, недостатньою кількістю вільного часу, який відводиться на опрацювання всього обсягу навчального матеріалу, та низьким

рівнем володіння викладачами методикою організації самостійної навчальної діяльності студентів.

Особливої актуальності ця проблема набула з упровадженням такої реформи в галузі освіти, як перехід до кредитно-модульної системи навчання. Адже за цією системою навчання на самостійну та індивідуальну роботу для вивчення студентами дисципліни відводиться від 40 до 60% обсягу навчального матеріалу.

Необхідність пошуку нових підходів щодо організації самостійної роботи студентів у сучасних умовах, де інформаційні технології є невід'ємною частиною навчального процесу, а допомога і контроль з боку викладача не пригнічуватимуть ініціативи студента, а привчатимуть його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, враховуючи самостійність як особисту рису характеру, пов'язану з розв'язанням таких суперечностей: між динамічним розвитком інформаційних технологій, засобів дидактичного супроводу та збереженням традиційних моделей навчання; між потребами в опануванні способів моделювання навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій і відсутністю реалізації процесів системних технологій [2].

Протягом певного періоду ми проводимо дослідження і розробляємо методiku, яка дозволяє організувати систему методів навчання і контролю знань студентів у процесі вивченні інженерних дисциплін на факультеті технологічної та професійної освіти.

Під час розроблення цієї системи організації самостійної роботи проведено структурування змісту навчального матеріалу, методів реалізації у навчальному процесі та методичного забезпечення інженерних дисциплін з урахуванням сучасного рівня вимог дидактичної науки; вивчення індивідуальних навчальних можливостей студентів з метою формування у них інтересу до знань, стимулювання їхньої пізнавальної активності та індивідуального планування самостійної роботи, озброєння студентів навичками самостійної навчальної роботи, дотримання наступності у процесі виховання самостійності на кожному етапі навчання; забезпечення керівництва самостійною роботою студентів педагогічного вишу.

Визначення індивідуальних навчальних можливостей студентів здійснюється через систему контролю базових та набутих знань студентів. При цьому надаємо перевагу таким методам контролю, як: поточний, рубіжний та підсумковий тестовий контроль, перевірка індивідуальних розрахунково-графічних завдань, перевірка розв'язаних задач, написання контрольних робіт тощо. Результати контролю аналізуються і робиться висновок про рівень наявних у студента знань та вмінь, його навчальних можливостей. Відповідно до навчальних можливостей складається індивідуальний план самостійної роботи, за яким студент працює протягом визначеного періоду. Адже при різних навчальних можливостях студентів і єдиному плані роботи часто з усіма поставленими завданнями справляється лише частина студентів, а частина, начебто, залишається поза навчальним процесом, що і є недоліком теперішньої системи планування навчального процесу. Сам факт досягнення поставлених

цілей стимулює студентів до подальшої продуктивної праці і навчання, виникає інтерес до здобуття знань, засвоєння нових компетенцій.

Упровадження і творче використання такої методичної системи формує у студентів навички самостійної роботи, виховує у них почуття самостійності, відповідальності. Саме самостійність і незалежність є одними з найважливіших рис сучасного студента, майбутнього спеціаліста і людини взагалі, здатної до незалежного мислення, саморозвитку і повної реалізації як особистості і кваліфікованого фахівця у своїй галузі.

Вважаємо, що правильне функціонування системи організації самостійної роботи дозволяє не лише підвищити рівень засвоєння знань студентами, а й впорядкувати систему комп'ютерного контролю та полегшити управління навчальним процесом, оскільки студент працюватиме за індивідуальною програмою, а викладач знатиме рівень підготовки кожного студента і відповідно до його рівня знань можливо буде застосувати ті чи інші методи комп'ютерного контролю. Крім того, кожен студент матиме часові рамки для підготовки та засвоєння блоків матеріалу, а звітування буде проводитись згідно з графіком.

Література

1. Бойко Н. І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. І. Бойко. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2008. – 24 с.

2. Серeda В. Ю. Роль модульного навчання в організації самостійної роботи студентів з вищої математики / В. Ю. Серeda // Проблеми вищої школи: науково-методичний збірник, вип. 81. – К. : Вища школа, 1994. – С. 29–32.

Опанасенко Віталій Петрович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ЗАСОБИ РОЗРОБЛЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ

На сучасному етапі розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні відбувається перехід на автоматизовані системи управління технологічними процесами (АСУТП), що забезпечують зв'язок, який дає можливість контролювати людині стан технологічного процесу та втручатися в процес управління. Здійснюється це за рахунок упровадження в систему управління людино-машинного інтерфейсу (НМІ – Human-Machine Interface). Під «машиною» в цьому випадку розуміються систему з усіх технічних засобів, що бере участь у процесі вимірювання, контролю та управління показниками технологічного процесу, сповіщення за допомогою звукової та світової сигналізації про стан та режими роботи обладнання, а під «людиною» – оператора-технолога, який бере безпосередню участь у процесі управління.

Ураховуючи, що людина, задіяна у процесі управління, є частиною цієї системи, їй належить відповідальна роль, оскільки саме вона приймає найвідповідальніші рішення в процесі управління. Людино-машинний інтерфейс є частиною автоматизованого робочого місця (АРМ) оператора.

У зв'язку із цим для забезпечення якісної підготовки та кваліфікації майбутнього працівника сільськогосподарського профілю зміст процесу професійної підготовки повинен охоплювати методи й засоби формування знань та вмінь роботи з такими системами на виробництві. Тут ми маємо на увазі необхідність використання цих програм як засобів у межах розроблених держстандартів та навчальних планів. Тобто ті теми занять, що передбачають вивчення технологічних процесів виробництва, пропонуємо забезпечити викладачам спецпредметів за допомогою інструментальних програмних засобів профільного спрямування.

На сучасному виробництві використовують спеціальне програмне забезпечення, яке значно спрощує розроблення прикладного програмного забезпечення для реалізації АРМів різного призначення. Таке інструментальне програмне забезпечення належить до класу SCADA/HMI.

Основний принцип розроблення з використанням цих інструментів — *Конфігурування замість програмування*, що різко зменшує витрачений час та вірогідність помилок, адже функціональність АРМів у своїй базовій частині мало залежить від особливостей виробництва. Програмні пакети для розроблення АРМів на базі комп'ютерів прийнято називати «SCADA-програмами», або просто «SCADA».

У світі налічується чимало компаній, що активно займаються розробленням і розповсюдженням програм SCADA/HMI. Деякі популярні SCADA в Україні:

InTouch (Wonderware в складі Schneider Electric, США)

Genesis (Iconics, США)

WinCC (Siemens, Німеччина)

Vijeo Citect (Schneider Electric, Франція)

Zenon (Copa Data, Австрія)

Серед розробників SCADA/HMI-програм в Україні можна назвати відому фірму «Мікрол», яка постачає свою програму Visual Intellect.

Більшість програм SCADA/HMI має типовий набір функціональних можливостей для реалізації завдань АРМів, а саме:

– збирання інформації про контрольовані технологічні параметри (даних реального часу) з контролерів та засобів віддаленого вводу/виводу;

– графічне представлення стану технологічного процесу і обладнання в зручній для сприйняття формі у вигляді мнемосхем; вторинна обробка інформації (масштабування, обмеження вводу, перевірка коректності тощо);

– приймання команд оператора і передавання їх на контролер або засіб віддаленого виводу;

– збереження даних реального часу в архівах даних і графічне представлення історичної інформації в зручній для сприйняття формі у вигляді графіків, гістограм тощо;

– сповіщення експлуатаційного і обслуговуючого персоналу про виявлені аварійні події в технологічному процесі й програмно-апаратних засобах;

– фіксація в електронних журналах виникнення аварійних подій у контрольованому технологічному процесі та дій експлуатаційного персоналу;

– формування звітів на основі архівної інформації, тривоги та даних реального часу;

– обмін інформацією з автоматизованими системами управління виробництвом та підприємством у складі інтегрованих систем управління;

– підтримання мов програмування високого рівня, наприклад, VBA; захист від несанкціонованого доступу до компонентів і файлів.

Загальний вигляд графічного людино-машинного інтерфейсу (ЛМІ) суттєво залежить від типу технологічного процесу, прийнятих стандартів (корпоративних, галузевих) на побудову автоматизованих систем та індивідуальних потреб замовника (наприклад, технологів, інженерного персоналу). Найбільшого розповсюдження набув інтерфейс – багатовіконний з можливістю відображення у вікнах сторінок процесу, трендів, тривоги та іншої службової інформації. Ураховуючи, що вся доступна інформація не може вміститися в одному вікні, в один момент відображається тільки одна сторінка процесу. Такі сторінки можуть називатися по-різному, залежно від термінології прийнятої для вибраної SCADA/HMI. Сторінки, призначені для відображення технологічного процесу або його частини, часто називають мнемосхемами. Втім найбільш типовою є побудова графічного інтерфейсу АРМ таких програм, як: Simple-Scada 2; SCADOffice11.5 (для будівельних спеціальностей); MasterSCADA.

Використання цих програм у навчальному процесі підготовки майбутнього фахівця під час вивчення ним загальнотехнічних або спеціальних дисциплін дозволяє:

– покращити сприйняття перебігу технологічних процесів від окремого обладнання, цеху до всього виробничого комплексу або заводу;

– активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів;

– здійснювати експериментальні дослідження технологічних процесів за різних умов (штучних чи природних) як під час аудиторних занять, так і в позааудиторний час;

– забезпечити можливість здійснювати контроль за процесом та рівнем засвоєння навчального матеріалу;

– розвивати самостійність майбутніх фахівців протягом усіх етапів роботи з АРМ-ми;

– реалізувати міжпредметні зв'язки;

– упровадити дистанційні форми навчання;

– підготувати фахівців до аналізу, прийняття рішень та здійснення відповідних дій під час аварійних та нештатних ситуацій на виробництві.

ТЕХНОЛОГІЯ ДІЛОВОЇ ГРИ У ФОРМУВАННІ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАДУМУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ З ГЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Явище гри – цього поруч з працею та навчанням провідного виду людської діяльності – здавна привертало увагу вчених – філософів, культурологів, психологів, педагогів. Гру розглядають як своєрідну репетицію трудових процесів та суспільних відносин.

Особливостями гри у старшому шкільному віці є спрямованість на самоствердження перед товариством, гумористичне забарвлення, орієнтування на мовленнєву діяльність. Досить високий рівень соціалізації дітей цього віку дозволяє впроваджувати на заняттях географії один із найскладніших різновидів дидактичної гри – ділову.

У підлітковому віці спостерігається потреба у формуванні власного світогляду, прагнення бути дорослим, бурхливо розвивається фантазія та ува, спрямованість на самоствердження перед суспільством. Вирішенню цих завдань сприяють ділові ігри, які залучають підлітка до діяльного вирішення завдань і проблем, ставлять їх у позицію причетності до історичних подій.

Ділова гра використовується для вирішення комплексних завдань, засвоєння нового та закріплення вивченого матеріалу, розвитку творчих здібностей, формування загальнонавчальних умінь, дає можливість студентам зрозуміти і засвоїти навчальний матеріал з різних позицій. Її основні критерії такі:

- спільна практична діяльність педагога та учнів, залучення всіх учасників;
- навчання через контактне спілкування, взаємодію (відомо, що 90 % матеріалу засвоюється через комунікативні канали);
- краще розуміння психологічних, соціальних, виробничих проблем;
- розкриття, розвиток та реалізація потенційних можливостей учнів (виявлення інтелектуальних та професійно-ділових якостей, здібностей);
- забезпечення принципу ролівої перспективи (дія закону зміни ролей);
- знаходження конструктивних, раціональних рішень у стандартних та нестандартних ситуаціях та доведення їх правильності;
- розвиток умінь усвідомлювати мету, проблему, аналізувати, синтезувати, порівнювати, моделювати, абстрагувати, конкретизувати.
- формуються вміння і навички, необхідні у майбутньому житті, часто громадянська та особистісна позиція дитини: швидкість у прийнятті рішення, наявність у власних рішеннях твердих переконань, елементів нового, вміння користуватися науковою та історичною літературою, засобами художнього слова тощо.

Цікаво, що з кожним новим зверненням до ділових ігор змінюються функції викладача: спочатку він — одна з головних фігур: виконує роль організатора, інформатора, консультанта, режисера і, нарешті, підсумовує, оцінює діяльність як цілої групи, так і кожного окремого гравця. У подальшому більшість цих функцій відпадає, і викладач залишається тільки консультантом та арбітром гри.

Велика цінність ділових ігор полягає в тому, що вони дають можливість студентам усвідомити значення економіко-географічних знань, показати можливість застосування їх на практиці. Наприклад, після вивчення розділу «Населення світу» можна запропонувати ділову гру «Демографічні проблеми у світі». Перед студентами ставиться складне завдання: ґрунтуючись на отриманих знаннях про особливості демографічної ситуації в країнах та регіонах світу та статистичних публікаціях про демографічні процеси в окремих країнах (в групах країн), виявити їх особливості на даному етапі соціально-економічного розвитку, сформулювати основні проблеми демографічного і соціально-економічного характеру, вивчити проведені в країні заходи демографічної політики, оцінити їх ефективність і розробити основні напрями ефективної демографічної політики.

Ділова гра розвиває у тих, хто навчається фантазію, але фантазію реальну, засновану на знаннях, учить міркувати, говорити. У змісті ділових ігор природно переплітаються знання і вміння, отримані під час вивчення географії, та практичні знання, набуті в житті. Ділова гра допомагає не просто засвоювати навчальний матеріал, а й активізує інтелектуальну діяльність, сприяє глибшому усвідомленню інформації студентами. Така форма навчання, як показує досвід, вимагає тривалої і ретельної підготовки викладача і студентів. Отже, за умовою вмілого застосування гра стає незамінним помічником педагога. Не даремно гру називають королевою дитинства. Психологи стверджують, що гра може стати одночасно й засобом самооновлення, самовдосконалення, до того ж — й стимулятором доброго настрою. З іншого боку, є об'єктивно великі можливості гри як педагогічного засобу, що збільшує інтелектуальну напруженість, активізує розумові процеси, тренує пам'ять, підвищує інтерес до знань.

Отже, у змісті ділових ігор природно переплітаються знання та вміння, що відповідають вимогам навчальних програм з географії. Ділова гра допомагає не просто засвоїти навчальний матеріал, але й активізувати інтелектуальну діяльність, сприяючи більш глибокому усвідомленню інформації студентами. У результаті проведення ділової гри розвиваються навички групової роботи, вона вносить деякі зміни в традиційну структуру навчального заняття та вважається одним з основних засобів активізації пізнавальної діяльності студентів.

Якщо вести мову про підготовку не просто майстра виробничого навчання, а творчої особистості, необхідно надати кожному студенту можливість для самореалізації, саморозвитку і самовиховання. Цю можливість наші вихованці можуть отримати за умови використання в навчальному процесі нетрадиційних методів навчання.

Активне навчання формує в майбутніх спеціалістів здатність самостійно набувати знання, формувати творчу активність, розкривати професійно-пізнавальні потреби та інтереси, виробляти здатність вирішувати поставлені завдання, виховувати вміння працювати в колективі. До таких активних форм навчання належить ділова гра, спрямована на розвиток умінь аналізувати конкретні практичні ситуації і ухвалювати рішення; у процесі гри розвиваються творче мислення (здатність поставити проблему, оцінити ситуацію, висунути можливі варіанти рішення і, проаналізувавши ефективність кожного, обрати найбільш оптимальний варіант) і професійні вміння фахівця, діяльність якого зводиться до ухвалення рішень.

Література

1. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії. /Г.Д.Довгань. – Х.:ВГ «Основа», 2005.
2. Коломієць В. С. Ігри в структурі професійної підготовки : зб. наук. праць / за ред. А. Й. Капської. – К., 1999. – С.153–160.
3. Саюк В. Класифікація ігор та ігрові форми навчання географії /В. С аюк // Географія та основи економіки в школі. – 2001. – № 4. – С.24–26.
4. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник./ В. В. Ягупов –К. : Либідь, 2002. – 560 с.
5. Електронний доступ до ресурсів: Грищенко О. А. Ділова гра як інноваційний метод педагогічної діяльності майбутнього викладача [Електронний ресурс]/ О.А. Грищенко.- Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/.../N157p057-060.pdf
6. Белкін І. В., Цивак Ю. Ю. Педагогічні умови використання ділових ігор у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]/ І. В.Белкін, Ю. Ю. Цивак. - Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/6_57510.doc.htm

Росновський Микола Григорович,

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ДЛЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Реформування системи освіти в сучасних умовах висуває ряд суттєвих вимог до підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання та інженерів-викладачів для системи професійно - технічної освіти аграрного профілю з урахуванням тих умов, які висувають сучасні економічні реалії, зокрема створення і розвиток фермерських господарств в Україні. Для цих агроформувань уже потрібні зовсім не ті робітничі кадри, які готували заклади професійно-технічної освіти для радянської системи з колгоспно-радгоспною

формою господарювання. Водночас динамізм розвитку сучасного аграрного сектору економіки, швидкі зміни в усіх галузях людської діяльності зумовлюють зростання ролі творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, здатності до продуктивної праці, створення та засвоєння інновацій.

Розглянемо лише деякі теоретичні й практичні аспекти підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання та інженерів-педагогів (викладачів) для системи професійно-технічної освіти в контексті створення і функціонування фермерських господарств в Україні.

Більше піввіку в офіційній теорії організації соціалістичного сільського господарства домінувала догма про всебічні переваги великих сільськогосподарських підприємств з бригадною формою організації праці. Щодо дрібних форм ведення сімейного (фермерського) бізнесу, який успішно розвивався протягом усього ХХ ст. в країнах Заходу стверджували, що це характерно не для нашої, соціалістичної економіки, а для капіталістичної системи господарювання. При цьому не брали до уваги ту обставину, що більшість фермерів жила за рахунок власної праці й лише частково наймала сезонних працівників.

Сучасні реформи в галузі сільськогосподарського виробництва, основою яких є перехід від державної та колективної форм власності до приватної, потребують працівників принципово нової генерації. Очікується, що це будуть не просто виконавці різних команд, а творчі працівники з інноваційним мисленням, зі знанням іноземних мов, основ права та економіки, менеджменту, маркетингової та банківської діяльності тощо.

Ми дійшли до висновку, що система підготовки кадрів для сільської місцевості у радянські часи була вузькопрофільною. Працю умовно поділяли на виконавчу і управлінську. Вважали, наприклад, що є тракторист, який управляє трактором, і повинен бути керівник, який буде управляти трактористом. Життя показало, що у фермерському господарстві в одній особі поєднуються технологічні й управлінські функції.

Сьогодні стало очевидним, що практика поглибленого розподілу праці в сільському господарстві й відповідна їй система підготовки вузькоспеціалізованих працівників (наприклад, тракторист, водій, чого можна навчити за декілька днів) себе не виправдала. Можна припустити, що це був один з факторів відчуження сільських працівників від землі та втрата ними самостійності.

Досвід західних країн свідчить і переконує, що на землі повинен працювати і створювати сільськогосподарську продукцію працівник з універсальною підготовкою, який буде вміти не тільки виконувати доручення і команди професійних управлінців, але й самостійно приймати рішення з широкого кола питань, об'єднуючи функції виконавчі й управлінські.

У сучасних умовах кардинально змінюються вимоги до спеціалістів та робітничих кадрів для фермерських господарств. Так, газета «Освіта України» повідомляє, що ринок праці зміниться вже через декілька років. Для села потрібні будуть уже не просто агрономи, а висококваліфіковані фахівці -

дослідники. Великі аграрні компанії вже замовляють безпілотні трактори, і вже через 5 – 10 років спеціальність тракториста передбачатиме знання інформаційних технологій [1, с. 6].

Незважаючи на те, що в педагогічній науці багато аспектів творчого потенціалу майбутніх інженерів - викладачів вивчено досить детально, проблема підготовки майбутніх фахівців для новостворених фермерських господарств України в системі методичної та практичної підготовки є об'єктом лише окремих досліджень.

Нині виникла певна диспропорція між потребою фермерських господарств у висококваліфікованих фахівцях (в Україні їх налічується понад 39 тис. та 11 тис. середніх та великих господарств) та реальним рівнем готовності випускників педагогічних та аграрних вишів до впровадження науково - методичної системи щодо впровадження інноваційної стратегії господарювання на землі [2, с. 75; 3, 76 с]. Досвід підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання та інженерів - педагогів спеціальності «Професійна освіта. Технологія виробництва та переробки продуктів сільського господарства» на факультеті технологічної та професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка показує, що в навчальній діяльності вказаних фахівців поки що домінують інформаційно - рецептивні методи і форми, що спрямовує їх на репродукування отриманих теоретичних знань і копіювання чужого, в основному зарубіжного фермерського досвіду, а розвиток творчої особистості не розглядається як спеціальне завдання методичної підготовки у вищій школі й переважно здійснюється безсистемно.

Вищесказане можна обґрунтувати тією обставиною, що фермерський уклад господарств Західної Європи, США, Англії та інших країн світу формувався, на відміну від України, еволюційним шляхом. У нашій же країні Закон «Про фермерське (селянське) господарство» був прийнятий Верховною Радою лише в 1991 році [4].

Вважаємо, що підготовка майбутніх майстрів виробничого навчання та інженерів - викладачів до формування у них, а згодом в учнів професійно - технічних училищ аграрного профілю знань про механізовану технологію виробництва продуктів у фермерських господарствах, здійснюється в процесі, вивчення таких навчальних дисциплін, як «Основи агрономії», «Сільськогосподарські машини, трактори та автомобілі», «Економіка сільського господарства та маркетинг», «Експлуатація машино - тракторного парку», «Технологія виробництва та переробка продуктів рослинництва та тваринництва» та ін.

Розглядаючи під час лекцій теоретичні питання навчального курсу «Сучасне фермерське господарство», викладачі повинні акцентувати увагу студентів на тій обставині, що західні фермери, які успішно працюють на землі, приймають самостійні рішення з широкого кола питань – не тільки з технології і організації виробництва, закупівлі ресурсів, вибору структури виробництва, але і збуту продукції, використання прибутку, фінансування та ін. Висока ефективність фермерських господарств Заходу свідчить про те, що

витрати на відповідне навчання фермерів є не марною тратою грошей, а якраз навпаки. Будь - які рішення у фермерських господарствах приймаються оперативно і на підставі повної інформації.

Під час вивчення курсу «Основи фермерського господарства» особливий акцент робимо на тому, що робота фермера постійно вимагає творчого підходу. По-перше, це пов'язано з нестандартністю природних і економічних умов; по-друге, природний творчий потенціал селян при відборі в умовах жорсткої конкуренції є цілком достатнім для прийняття рішень з широкого кола питань.

Значну роль у формуванні в майбутніх фахівців як теоретичних знань, так і практичних навичок щодо ведення фермерського господарства відіграє введений до навчальних планів курс «Основи фермерського господарства». У процесі його вивчення студенти складають бізнес - план для новоствореного фермерського господарства, проводять аналіз діяльності господарств, складають план маркетингу для виробництва певного виду продукції, на практичних заняттях дискутують щодо майбутньої спеціалізації і т. п.

Суттєвим недоліком у підготовці педагогічних кадрів у контексті питання, що розглядається, можна вважати відсутність у студентів літньої технологічної практики в кращих фермерських господарствах США та країн Євросоюзу, де вони могли б ознайомитися з як з сучасними агро - та зоотехнологіями, так і мали б змогу вдосконалити своє знання іноземної мови.

Перспективним напрямом модернізації методичної підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання та інженерів - викладачів є інтенсифікація через Інтернет їхньої самостійної роботи, яка передбачає активне впровадження таких сучасних інноваційних форм її організації, як написання курсових робіт та рефератів з різних питань функціонування фермерських господарств у високорозвинених країнах світу. У подальшому ці курсові роботи та реферати можуть перерости у дипломні та магістерські роботи.

Таким чином, формування в Україні селянського (фермерського) укладу життя вимагає створення практично нової для нашої країни професійної школи як для навчання фермерів, так і для підготовки інженерно-педагогічних кадрів, які будуть здійснювати підготовку кадрів для фермерських господарств. Це будуть люди із середньою або вищою освітою, з великим бажанням трудитися на землі, зі знанням технології виробництва продуктів рослинництва і тваринництва, економіки, менеджменту, маркетингу та інших спеціальних дисциплін.

Література

1. Галанта С. Аграрна освіта повинна навчитися конкурувати /С. Галанта // Освіта України, № 49 (1502) від 12.12. 2016 р.
2. Росновский Н. Г. Теоретические и практические аспекты подготовки будущих инженеров-педагогов в контексте развития фермерских хозяйств на Украине./ Самусь Т. В Росновский Н. Г. //Материалы Международной научной конференции «Актуальные проблемы профессионального и технологического образования. – Курск, 19–21 ноября 2011 г.,– С.74–79.

3. Росновський М. Г. Сучасне фермерське господарство (організаційно-економічний аспект). навчальний посібник / М. Г. Росновський –Глухів: РВВ ГНПУ ім. Олександра Довженка, 2009. – 76 с.

4. Закон України «Про фермерське господарство»: ЗУ 19.06.03 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45.

*Самусь Тетяна Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної
освіти та технологій сільськогосподарського виробництва, заступник декана
факультету технологічної і професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основою модернізації системи освіти України мають стати процеси, спрямовані на вдосконалення вищої школи, що передбачає не тільки набуття майбутніми фахівцями сукупності загальнонаукових і професійних знань, навичок і вмінь, але й становлення їх як суб'єктів професійної та особистої життєдіяльності. За зазначених умов особливої актуальності в усіх сферах діяльності людини, і особливо в освітній галузі, набуває проблема збереження і зміцнення здоров'я молодого покоління. Саме тому майбутні викладачі професійного навчання повинні дотримуватись ідей культивування загальнолюдських цінностей, збереження й зміцнення здоров'я, здорового способу життя; здійснювати пошук нових механізмів і форм здоров'язбереження учнів та впроваджувати здоров'язбережувальні технології (ЗЗТ) під час професійної підготовки кваліфікованих робітників.

Дослідженням проблеми здоров'язбереження і розроблення педагогічних технологій та підготовки до здоров'язбережувальної діяльності (ЗЗД) студентів займається цілий ряд учених: Н. П. Абаскалова, Д. Є. Воронін, Т. Г. Коваленко, Ю. С. Лук'янова, Ю. В. Науменко, М. О. Носко, Н. А. Рибачук, Г. К. Селевко, І. А. Усатова й ін.

Проведений аналіз змісту професійної підготовки викладачів професійного навчання в аспекті нашого дослідження дозволив виявити низку суттєвих проблем, з-поміж яких: відсутність системності у підготовці до ЗЗД, недостатньо вичерпний опис конкретних умінь у галузі здоров'язбереження у навчальних програмах дисциплін різних циклів підготовки тощо – все це зумовлює потребу вдосконалення організації навчальної діяльності в напрямі здоров'язбереження.

Підготовка до ЗЗД майбутніх викладачів професійного навчання буде більш якісною, якщо застосовувати такі форми (лекції, практичні та лабораторні заняття, конференції, науково-дослідницька, індивідуальна та самостійна робота, самоосвіта, педагогічна практика) і методи (проблемне

викладання навчального матеріалу, дискусія, змагання, ділова гра, круглий стіл, метод проєктів, моделювання, розв'язання педагогічних задач) навчання. Зазначимо, що навчальні заняття та самостійну роботу студентів варто здійснювати з використанням педагогічних технологій контекстного, інтерактивного, проблемного навчання, проєктної, тренінгової та нових інформаційних технологій [1, с. 152].

Аналіз навчальних планів і програм уможливив виділення дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, що мають потенційні можливості для підготовки до ЗЗД майбутніх викладачів професійного навчання. У контексті виконання завдань дослідження доповнено й розширено їх зміст: введено змістовий модуль «Основи здоров'я та здоров'язбереження» до програми дисципліни «Основи охорони праці», у межах якого передбачено такі теми лекційних занять: «Теоретичні аспекти основ здоров'я та здоров'язбереження», «Соціальна дезадаптація та здоров'я людини», «Методологічні та педагогічні проблеми здоров'я в професійній освіті», «Здоров'язбережувальні педагогічні технології в системі професійної освіти». У межах модуля пропонується виконання студентами самостійної роботи у вигляді розроблення оздоровчої програми (лікувально-профілактичний комплекс, що дасть змогу за короткий термін усунути наслідки стресу, підвищити працездатність, зменшити ризик виникнення професійних захворювань) [2, с. 39].

Уведення змістового модуля «Організація освітнього процесу із застосуванням здоров'язбережувальних технологій навчання» до програми дисципліни «Методика професійного навчання» передбачає засвоєння студентами методичних засад здоров'язбережувальної компетентності. Зокрема, заплановано вивчення таких тем: «Методичні аспекти організації навчально-виховного процесу з учнями ПТНЗ із застосуванням здоров'язбережувальних технологій навчання», «Сучасні підходи до реалізації здоров'язбережувальних технологій у ПТНЗ», «Інтерактивні методи реалізації здоров'язбережувальних технологій у ПТНЗ». Індивідуальна робота студента передбачає виконання творчих завдань (розроблення реклами щодо ЗСЖ; сценарію профілактично-оздоровчого заходу з учнями ПТНЗ матеріалів для його проведення; презентації валеологічного спрямування; оздоровчо-профілактичної лекції про здоров'я як єдність фізичного, психічного, духовного та соціального складників і системний підхід до формування здоров'я людини) та написання реферату. Виконання такої роботи дасть змогу наблизити навчання студентів до умов, максимально орієнтованих на майбутню професійну діяльність щодо реалізації здоров'язбережувальних технологій у ПТНЗ.

Отже, підготовка майбутнього викладача професійного навчання до здоров'язбережувальної діяльності є системою організаційних і педагогічних заходів, що забезпечують здоров'язбережувальну спрямованість знань, умінь та навичок. У свою чергу така підготовка є одним із сучасних напрямів підготовки у процесі якої студенти мотивуються до здоров'язбережувальної діяльності, опановують відповідний зміст, форми і методи її викладення.

Література

1. Даниленко Г. М. Формування здоров'язберігаючої поведінки серед учнів професійно-технічних навчальних закладів / Г. М. Даниленко, Л. І. Пономарьова, І. В. Межибецька, І. А. Клигіна, О. Ю. Куракса // Освіта і здоров'я: екологія дитинства : матеріали VI Всеукр. наук.-метод. конф. – Євпаторія, 2011. – С. 234.

2. Самусь Т. В. Способи формування здоров'язбережувальних знань і вмінь у майбутніх інженерів-педагогів в умовах інноваційної освіти / Т. В. Самусь // Евристична освіта у суспільстві нових соціальних і особистісних цінностей : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (13–14 листоп. 2014 р., м. Суми). – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 39–43.

Толмачов Володимир Сергійович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Останнім часом у системі освіти для організації взаємозв'язку між студентом і викладачем виникає потреба у використанні спеціальних комп'ютерних систем управління навчанням (Learning management system – LMS), які забезпечували б доступ до навчального матеріалу в будь-який час, дозволяли б організувати діалог і здійснювали поточний контроль знань і вмінь за допомогою тестування або опитування [1; 2]. На сьогоднішній день найбільш відомою є система Moodle, яка дозволяє викладачам створювати власні сайти, наповнювати їх динамічними курсами, розширюючи навчання в будь-який час і в будь-якому місці. Ця система безкоштовна, є легкою і зручною у використанні, її можна встановлювати і адмініструвати як на виділеному сервері в локальній мережі, так і в Інтернеті, де є безліч ресурсів, які описують роботу системи Moodle і навчають з нею працювати [3; 4].

Як альтернативу цієї LMS зі схожим функціоналом можна розглядати Інтернет-сервіси Google Classroom, Edmodo, StudyBoard, Eliademy, Cloud-school та інші. Для швидкого старту з використанням мінімальних можливостей, таких як організація навчального курсу, реєстрація студентів, надання навчального матеріалу, надання завдань для лабораторних і практичних робіт, показ результатів навчання студентів та організація спілкування між студентами і викладачем цілком можна використовувати Інтернет-сервіси, розміщені за адресою classmill.com або www.cloudschool.org, хоча безкоштовна реєстрація на цих сервісах має деякі обмеження.

Системи LMS з більш розширеним функціоналом, крім вищезазначеного, надають можливість проводити опитування і тестування студентів, відображати розширені дані про виконану роботу, робити розсилку і

працювати на мобільних пристроях у вигляді окремих додатків. До таких систем можна віднести www.edmodo.com, eliademy.com, studyboard.ru та інші.

У процесі використання на практиці Classmill або Cloud-school виникає потреба в проведенні опитування або тестового контролю знань, але вказані системи такої можливості не мають. У такому випадку можна скористатися онлайн тестуванням, використовуючи Інтернет-сервіси, розміщені за адресами master-test.net або onlinetestpad.com, які надають широкі можливості щодо створення тематичних тестів за допомогою спеціальних конструкторів. Результати проходження студентами тестів або опитувань відправляються викладачу на електронну пошту.

Вибір подібних LMS залежить як від поставлених задач, так і від часу, витраченого на впровадження тієї чи іншої системи. Якщо планується глобальне використання LMS системи в усьому навчальному закладі з мінімальними фінансовими затратами, то варто звернути увагу на системи Moodle та Google Classroom. Якщо LMS систему застосовувати тільки для декількох дисциплін, то використання Classmill, Edmodo, StudyBoard, Eliademy або Cloud-school буде максимально комфортним.

Перевагами організації дистанційного навчання засобами Інтернет-сервісів та спеціалізованого програмного забезпечення є: максимальне спрощення викладачам підготовки навчального матеріалу та подальше його вдосконалення; надання можливості отримання різноманітної аналітичної інформації щодо студента або навчальної групи; автоматизація навчальних процесів; покращення якості засвоєння навчального матеріалу.

Література

1. Положення про дистанційне навчання. Наказ МОН України від 25 квітня 2013 р. № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

3. Смирнова-Трибульська Є. М. Дистанційне навчання з використанням системи MOODLE : навчально-методичний посібник Є. М. Смирнова-Трибульська– Херсон : Айлант, 2007. – 492 с.

4. Триус Ю. В. Організаційні й технічні аспекти використання систем мобільного навчання Триус Ю. В., Франчук В. М., Франчук Н. П. // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: зб. наук. праць. /Педрада. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – №12 (19). – С. 53–62.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ

Перехід від індустріального до інформаційного суспільства ознаменувався глибинними змінами розвитку людства і висунув нові вимоги до якості освіти.

В інформаційному суспільстві приходиться розуміння освіти як надбання особистості, як засобу її самореалізації в житті, побудови її кар'єри. А це змінює цілі навчання, мотиви, форми і методи, а також роль педагога в освітньому процесі. У новому суспільстві людям необхідний той базис, який дозволить, по-перше, порозумітися один з одним, по-друге – бути основою для розвитку творчих можливостей кожної людини, його самовираження і самореалізації в різноманітних сферах людської діяльності, що динамічно змінюються.

Однією із основних проблем сучасної освіти було визнано розрив між можливостями сформованої системи освіти і потребами суспільного розвитку. Для розв'язання цієї проблеми було вжито конкретні заходи, одним із яких стала ідея запровадження в освіту компетентнісного підходу.

Проблему реалізації цього підходу досліджували такі вчені: А. Пометун, А. Хуторської, В. Шарко, Г. Селевко, Дж. Равен, І. Зимня О. Овчарук та інші.

Англійський учений Дж. Равен під компетентністю розуміє специфічну здатність, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в певній сфері, яка охоплює вузькоспеціальні знання, уміння, способи мислення, а також відповідальність за свої дії [2].

У свою чергу, А. Хуторської компетентність тлумачить як володіння людиною відповідною компетенцією, яка охоплює його особисте ставлення до діяльності й об'єкта [3].

Головне завдання сучасної системи освіти і – це створення умов для якісної освіти та впровадження компетентнісного підходу, який є найважливішою умовою, яка працює на підвищення якості освіти.

Під поняттям "компетентнісний підхід" розуміють спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу, вважає А. Пометун, буде формування загальної компетентності людини, яка є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика повинна сформуватися в процесі навчання і містити знання, вміння, стосунки, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [4, с. 8].

Рада Європи визначила п'ять груп ключових компетентностей, якими в процесі навчання повинна оволодіти молода людина [3], а саме:

1. Політичні і соціальні компетентності.
2. Компетентності, що визначають здатність до життя в полікультурному і багатонаціональному суспільстві.

3. Компетентності, що визначають володіння усним і письмовим спілкуванням, зокрема іноземними мовами.

4. Компетентності, пов'язані з виникненням інформаційного суспільства: володіння новими технологіями, уміння їх застосовувати.

5. Компетентності, що реалізують здатність і бажання безперервної упродовж усього життя освіти.

Проведений аналіз теоретичних досліджень свідчить про те, що головними сутнісними характеристиками професійної компетентності фахівця є:

– здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, що базується на знаннях, уміннях, досвіді, цінностях, ставленнях, мотивації;

– оперативність і мобільність знань, здатність застосовувати й інтегрувати їх у кожній конкретній ситуації з урахуванням різних її аспектів;

– здатність і готовність приймати рішення, обираючи при цьому найбільш оптимальний у даній ситуації варіант рішення;

– здатність до організації соціальної дії і співорганізації всіх необхідних для цього ресурсів;

– здатність ефективно, самостійно та відповідально діяти в широкому форматі контекстів;

– комунікативні вміння, що дозволяють цілеспрямовано і ефективно вибудовувати взаємодію з іншими людьми в рамках діяльності;

– наявність певних ціннісних орієнтацій, світоглядної позиції, загальної та етичної культури, мотивів діяльності;

– здатність до саморозвитку, освоєння нових способів дії [1].

Концептуальні ідеї компетентнісного підходу можна сформулювати таким чином:

– компетентнісно-орієнтована освіта спрямована на те, що в процесі освіти потрібно не просто забезпечити засвоєння студентом знань, умінь та навичок, а спрямувати його на самостійне добування і адекватне застосування отриманих знань;

– у процесі фахової підготовки має відбутися не лише становлення компетентностей для виконання нормативної діяльності, а і формування потенціалу цілеспрямованого саморозвитку, який уможливить здійснення успішної професійної та соціальної діяльності особистості в умовах трансформаційних процесів у сучасному суспільстві;

– компетентнісний підхід, який почав формуватися в руслі пошуку шляхів оптимізації формальної освіти, актуалізує проблему розвитку і саморозвитку людини поза її рамками – шляхом неформальної та інформальної освіти.

У результаті широких дискусій європейської педагогічної громадськості щодо розгляду класифікації ключових компетентностей зарубіжними експертами виділено систему компетентностей на різних рівнях змісту: надпредметні (“транспредметні”, “міжпредметні”) – вони можуть бути представлені у вигляді “парасольки” над усім процесом навчання; загальнопредметні – як результат вивчення того чи іншого предмета, освітньої галузі; спеціально-предметні – як результат вивчення певного предмета протягом конкретного навчального року або ступеня навчання [5, с. 22].

Основною рисою ключових компетентностей експерти вважають таку: вони мають бути сприятливими для всіх членів суспільства, тобто відповідними всім, незалежно від статі, класу, раси, культури, сімейного стану, мови. Крім того, ключові компетентності мають бути узгодженими не тільки з етнічними, економічними та культурними цінностями й конвенціями відповідного суспільства, а й відповідати пріоритетам та цілям освіти і мати особистісно орієнтований характер [6, с. 14].

Отже, можна вважати, що теоретичне обґрунтування компетентнісного підходу у вищій школі ще передуває в процесі формування. Нині відбувається пошук нормативного набору компетентностей, що відповідають сучасним вимогам.

Головними чинниками застосування компетентнісного підходу в системі освіти країн Європи є перехід до інформаційного суспільства, запровадження високих освітніх стандартів, інтеграція освітніх систем до світового освітнього простору.

Література

1. Драч І. Зміст та структура ключових компетентностей майбутнього викладача вищої школи / Ірина Драч // Витоки педагогічної майстерності. – 2013. – № 11. – С. 124–130.
2. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы: пер. с англ. / Дж. Равен. – М. : Когито-Центр, 1999. – 144 с.
3. Образовательный стандарт высшей школы: сегодня и завтра / под ред. В. И. Байденко, Н. А. Селезнева. – М., 2001. – 243 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С, 2004. – 112 с.
5. Компетентнісна освіта: від теорії до практики. – К. : Плеяди, 2005. – 120 с.
6. DeSeCo. Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.deseco.admin.ch//>

***Шевель Борис Олександрович,**
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

РОЛЬ ЗАСОБІВ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Одним з основних компонентів національно-патріотичного виховання є народна творчість. Патріотизм і народна творчість – це два взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих один одного поняття, які складають зміст формування патріотичних почуттів.

Національно-патріотичне виховання – це частина загальногромадянської культури і загальногромадянського виховання, що спирається на

загальнолюдські цінності: життя, здоров'я, духовно-моральне виховання людини, права і свободи особистості. Воно спрямоване на виховання патріотів України, здатних до соціалізації в умовах громадянського суспільства, які поважають права і свободи особистості.

Національно-патріотичне виховання засобами народної культури в освітньому процесі відбувається з використанням суспільно-історичного досвіду, який накопичений людством з давніх часів, що відображено в народних традиціях, є критерієм самооцінювання на якісно новій основі соціальної позиції, впливає на процес становлення нового покоління громадян України.

Говорячи про національно-патріотичне виховання молодого покоління, необхідно відзначити те, що молодь треба виховувати на основі вивчення героїчного минулого нашої країни. Патріотизм як якість особистості людини проявляється в любові до своєї Вітчизни, відданості, готовності служити своїй Батьківщині, прихильності людини до рідної землі, літератури, мови, культури і кращих традицій свого народу.

Мудрість наших предків свідчить про те, що виховання завжди здійснювалося на основі народної моралі. У дітей з ранніх років виховували морально-вольові якості: сміливість, рішучість, стійкість, непохитність, волю, любов, відданість своєму народові й рідній домовіці. Приклади старшого покоління в бою, їх героїчні та трудові подвиги завжди вчили молодь бути мужніми, не втрачати силу духу, не послабляти силу волі й гідно виходити з критичного становища в складній ситуації, що виникає раптово в життєдіяльності людини.

У високоморальної людини сформовані стійкі моральні мотиви, які спонукають її до відповідної поведінки в суспільстві, увага спрямована на формування мотивів поведінки людини, які забезпечують становлення особистості.

Під час організації національно-патріотичного виховання у вищому педагогічному навчальному закладі необхідно аналізувати погляди і переконання студентів, їхню поведінку і життєву позицію стосовно природи, історико-архітектурних пам'яток, трудових і військових подвигів предків, свого дому й інших цінностей української культури. Таким чином, вироблення поглядів і переконань, звичок, поведінки і вчинків становлять основу формування національно-патріотичного виховання.

Саме національно-патріотичне виховання через народну культуру може підготувати студентів до дорослого життя, до своєї майбутньої професійної діяльності, уберегти або знизити можливість деградації особистості, сформувати повагу до суспільства і навколишнього середовища.

Традиції народної культури мають великий педагогічний потенціал, здатний вплинути на залучення молодого покоління до патріотичних, громадських і естетичних цінностей. Важливе завдання, що стоїть перед сучасною системою освіти, – формування гармонійно розвиненої особистості, необхідність розвивати почуття прекрасного, формувати високі естетичні смаки, вміння розуміти і цінувати твори мистецтва, пам'ятки історії та

архітектури, красу і багатство рідної природи, які мають пізнавальний і виховний потенціал. Тільки на основі високих почуттів патріотизму, на основі національних святинь, літератури, культури, традиції, громадянськості з'являються почуття відповідальності, поваги, благородства і гідності людини.

Саме тому дослідження особливостей використання засобів народної культури в національно-патріотичному вихованні майбутніх педагогів наразі є актуальним.

Однак, у процесі спостереження встановлено, що в останні роки в освітніх установах приділяють недостатньо уваги національно-патріотичному вихованню студентів засобами народної культури. Це пояснюється відсутністю єдиної державної політики і програм, орієнтованих на національно-патріотичне виховання студентів у педагогічному процесі з урахуванням здобутків народної культури, що спричиняє нейтральне ставлення студентів до елементів народної культури і зниження рівня патріотизму.

Нами встановлено, що проведення різноманітних форм педагогічного процесу із застосуванням елементів національної культури дозволяє підвищити ефективність національно-патріотичного виховання. Величезну роль відіграють художні промисли: ручне ткацтво та розпис тканин, художня вишивка, плетіння, різьблення по дереву, художня обробка матеріалу і т. д. Із застосуванням засобів народної культури в національно-патріотичному вихованні підвищується почуття патріотизму, моральні підвалини і культура поведінки, стійкі моральні якості відповідальності, поваги, сміливості, рішучості й відданості, хоробрості та вірності й любові до Батьківщини.

*Шевченко Людмила Миколаївна,
аспірант кафедри теорії і методик початкової освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ З МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ

Сучасна система професійної освіти спрямована на підготовку фахівців, здатних виконувати професійні завдання в умовах поширення інформаційно-комунікаційних технологій.

Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації всіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості. Для забезпечення якісної професійної освіти необхідно відстежувати оновлення інформаційно-комунікаційних технологій та застосовувати їх в умовах навчального закладу [1].

Метою нашого дослідження є визначення шляхів використання хмарних технологій під час професійної підготовки майбутніх педагогів.

У сучасних умовах професійна діяльність майбутніх учителів передбачає модернізацію підходів до процесу навчання. Хмарні технології відіграють роль провідного інструменту інформатизації освіти.

Технологія хмарних обчислень стала новим еволюційним етапом розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Хмарні технології (англ. cloudtechnologies) – це технології розподіленої обробки інформації, які дозволяють віддалено використовувати засоби обробки і зберігання даних.

Нині великі обчислювальні хмари складаються з тисяч серверів, розмішених у центрах обробки даних. Вони забезпечують ресурсами десятки тисяч додатків, які одночасно використовують мільйони користувачів [2].

Існує велика кількість постачальників хмарних платформ, сховищ і програмного забезпечення. Але через різноманіття послуг, що надаються, розібратися в тому, які з них кращі, досить важко. Тому кожен користувач обирає те чи інше рішення в залежності від потреби.

Одним з основних постачальників хмарної інфраструктури наразі вважається Google.

Інформатизація освіти передбачає створення та використання потужних і простих у роботі Інтернет-технологій та засобів електронного навчання.

Нещодавно компанія Google представила сервіс Google Classroom, який дозволяє використовувати інтегровані інструменти пакету GoogleApps, наприклад, Google Drive і Gmail, існуючи при цьому у вигляді окремої системи управління навчанням [2]. Тобто використання цього додатка потрібно для того, щоб об'єднати всі сервіси, для більш зручного спілкування зі студентами.

Google Classroom відрізняється лаконічним інтерфейсом і пропонує встановити зручні програми для смартфонів і планшетів на базі операційної системи Android, ПК і ноутбуків під управлінням операційної системи Windows, мобільних пристроїв iPhone та iPad для синхронізації даних.

Завдання для тих, хто навчається, створюється за декілька секунд: можна додавати текстові, графічні, відео та аудіофайли. Перевагою такого завдання є те, що студенти не повинні шукати додаткові матеріали в Інтернеті на різних сайтах, викладач забезпечує їх всіма необхідними матеріалами, для вирішення поставленої задачі. Також не потрібно встановлювати додаткове програмне забезпечення для роботи з документами, тому що сервіс Classroom має онлайн-офіс. Це зменшує ризик того, що студенти в пошуках корисної інформації потраплять на сайти сумнівного змісту та завантажать на свій комп'ютер віруси.

Під час використання хмарних технологій, де завантажені конспекти та презентації лекцій, студенти самостійно можуть їх опрацювати, використовуючи будь-який пристрій – планшет, телефон, комп'ютер тощо, що мотивує до вивчення матеріалу. В умовах обмеженості часу, відведеного на вивчення теоретичних основ дисциплін, можлива організація засвоєння тем на основі активного опрацювання текстів лекцій за допомогою документів Google (презентації або текстового документа). Відеолекцію можна завантажити з будь-якої онлайн-служби для роботи з потоковим відео. Організація лекцій на основі відібраних хмарних сервісів дозволяє і в режимі аудиторних і позааудиторних занять подати матеріал у більш цікавому вигляді.

Для зберігання та систематизування завдань можна застосовувати Google Drive. Це хмарне сховище даних, що дозволяє користувачам зберігати

свої дані на серверах у хмарі та ділитися ними з іншими користувачами в Інтернеті. Кожен користувач Google Drive отримує до 15 Гбайт вільного простору на всі сервіси Google, де є можливість створювати, зберігати та систематизувати навчальні матеріали.

Зокрема, проведення семінару в аудиторії може бути вдосконалено попередньою підготовкою до нього на основі хмарних сервісів.

На базі хмарних технологій під час організації лабораторних і практичних робіт надається доступ студентам до методичних рекомендацій з можливістю редагування або збереження на їхній ПК. Також є можливість розміщення посилань на навчальні ресурси для віртуального виконання лабораторних з певних тем.

Самостійна робота є важливою формою організації освітнього процесу. Індивідуалізація навчання досягається за рахунок вибору місця, часу та темпу вивчення матеріалу студентом. Хмарні технології забезпечують своєчасний доступ до варіантів індивідуальних завдань та організацію групової позакласної роботи на основі сервісів Google. Особливо важливою є організація науково-дослідницької діяльності студентів, підготовка до науково-практичних конференцій, конкурсів студентських робіт та інших подібних заходів, що вимагає більшої міри свободи студентів.

Для реалізації ефективного навчання Google Classroom має багато можливостей: створення завдань, які інтегровані з Google Drive; спільна робота над завданнями, яка забезпечує двосторонній зв'язок між студентом та викладачем; спілкування в режимі реального часу; безпечне користування Інтернетом; оцінювання виконаних завдань.

Це система управління навчанням, яка є зручним та простим у використанні інструментом. Викладач має можливість переглядати та оцінювати виконані завдання в реальному часі, надсилати приватний коментар стосовно роботи, що забезпечує індивідуальний підхід до кожного студента. Результати роботи всієї групи можна завантажити в таблицю, що скорочує час для підбиття підсумків.

Google Клас дає можливість надання доступу для одночасної роботи над одним документом кільком користувачам. Спільна робота розширює можливості навчання, студенти можуть обмінюватись ідеями та допомагати один одному. Такий підхід адаптує студентів до спільної роботи в групах.

Таким чином, якість навчання при використанні хмарних технологій може підвищитися за рахунок більшої адаптації студентів до освітнього процесу з урахуванням їх можливостей і здібностей; вибору більш обґрунтованих методів засвоєння навчального матеріалу; регулювання інтенсивності навчання на різних етапах; здійснення самоконтролю; образної наочної форми подання матеріалу, що вивчається.

Література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

2.Тулина Е. Краткий обзор особенностей и функций LMS-системы от цифрового гиганта Google [Електронний ресурс] / ЕленаТулина // Введение в Google Classroom. – 2014. – Режим доступу: <https://newtonew.com/news/vvedenie-v-google-classroom>.

Шелудько Інна Віталіївна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ МУЛЬТИМЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ

Нові інформаційні технології використовують величезний діапазон можливостей для вдосконалення навчального процесу. За останні роки у навчальному процесі ВНЗ почали активно використовувати інформаційні технології, що дають можливість на якісно новому рівні будувати навчальний процес [3].

Різні аспекти розв'язання проблеми формування базових знань викладачів спецдисциплін швейного профілю, в тому числі дисципліни: «Матеріалознавство швейного виробництва», представлені у наукових дослідженнях ряду вчених. Зокрема, питанням застосування мультимедійних технологій у педагогіці присвячено роботи українських та зарубіжних науковців, зокрема, М. Кадемії, Г. Кедровича, О. Пехоти, О. Полат, Г. Селевка, С. Сисоевої, Л. Солов'йової, І. Роберт.

Разом з тим недостатньо досліджено методико–технологічні питання в контексті використання мультимедійних засобів у лекційних курсах. Необхідність використання мультимедійних засобів у процесі вивчення матеріалознавчих дисциплін майбутніх фахівців швейної галузі на лекційних заняттях зумовлена тим, що первинне формування базових знань про об'єкт, предмет чи явище відбувається саме на лекціях, тому під час цього виду занять повинні використовуватись засоби мультимедіа [5].

Інновація – результат інтелектуальної діяльності. Саме інновації дозволяють перемогти ту залежність «від пройденого шляху», яка консервує застарілі підходи, технології та продукти. Інновації забезпечують конкурентоспроможність, надають шанс досягти успіху в умовах динамічного розвитку технічної бази матеріалознавства, набувають стратегічного значення.

Однією із сучасних інновацій є інформатизація освіти. Широке використання засобів інформатизації у всіх сферах людської діяльності, в тому числі і в навчанні, потребує переосмислення підходів до вивчення інформаційних технологій, а також до розроблення на їх основі навчальних продуктів у виді мультимедійних засобів [4].

Узагальнення результатів вивчення практичного досвіду використання різноманітних технологій навчання під час вивчення дисциплін швейного

профілю у ВНЗ переконує в тому, що в більшості з них залишилися старі методи викладання. Тому виникли певні суперечності між теперішнім змістом і якістю профпідготовки фахівців у ВНЗ та високими технологічними вимогами до сучасного виробництва; зростанням обсягів, ускладненням рівня знань і зростанням неможливості їх ефективного засвоєння студентами за умов застосування традиційних дидактичних методів, засобів і прийомів навчання.

Активізація навчально–пізнавальної діяльності майбутніх фахівців швейної галузі за допомогою мультимедійної навчальної системи лекційного курсу дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» здійснюється за допомогою розробленої моделі активізації навчально–пізнавальної діяльності, яка відображає взаємозв'язок програмних (візуалізація, анімація, колір, гіпертекст, аудіовізуалізація, інтерактивність) та психолого–педагогічних (наочність, доступність, емоційне регулювання, проблемність, зворотній зв'язок) можливостей мультимедійних засобів та їх вплив на підвищення рівня засвоєння базових знань [3].

Однією з основних організаційних форм навчання у ВНЗ є лекція.

Завдяки одночасному впливу на студентів аудіальної (звукової) та візуальної (динамічної) інформації мультимедіа засоби мають значний емоційний заряд, сприяють швидкому засвоєнню базових знань [3].

Зміст дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» характеризується великою кількістю графічного матеріалу. Частина навчального матеріалу присвячена характеристиці сучасних виробництв матеріалу, її важко сприйняти без унаочнення. Віддаленість реального виробництва від ВНЗ не дає можливості використання такої форми занять, як навчальні екскурсії під час вивчення дисципліни [2]. Крім цього, емоційного забарвлення під час викладання неможливо домогтися тільки словесними методами. Встановлено, що близько 90 % усієї інформації людина отримує через зоровий аналізатор, але продуктивність засвоєння базових знань на 30 – 40 % збільшиться в поєднанні тієї ж інформації зі звуком. Тому для якісного сприймання навчальної інформації важливо подати її в аудіовізуальній формі [4, с. 150].

Студент матиме інтерес до засвоєння базових знань тільки в тому випадку, коли процес навчання буде якісним та швидким, але при цьому не вимагатиме великих емоційних затрат.

Мультимедійні засоби на сьогоднішній день посідають чільне місце у практиці ВНЗ [1].

Мультимедійний фільм– одне з найбільших джерел інформації, яке поряд з Інтернет, телебаченням, відеофільмами активно впливає на свідомість за допомогою відеообразів, збагачуючи світ особистих цінностей та моделі поведінки. Але медіаобраз не завжди включається в освітній процес. Відеоматеріал, як правило, використовується в якості методу візуалізації зі всією масою тексту та дозволяє одночасно осмислювати та виділяти основні базові знання, встановлюючи між ними зв'язки. При цьому позиція студента нерідко залишається відстороненою та недостатньо активною [3].

Методика роботи з мультимедіафільмами досить ефективна. У процесі перегляду та обговорення фільму виникає ситуація входження в епіцентр самої події, що висвітлюється. Ця модель може дати позитивні результати у якісному формуванні базових знань. Під час сприйняття медіаоб'єктів та медіаобразів студент може відкрити для себе нові грані у сфері матеріалознавства швейного виробництва.

У контексті розв'язання проблеми суттєвою є роль комп'ютера, що має практично необмежені можливості для унаочнення навчального матеріалу мультимедійними засобами. А це, у свою чергу, створює кращі умови для засвоєння базових знань швейного профілю у ВНЗ при підготовці майбутніх фахівців швейної галузі. Навчально-методичні матеріали й інші засоби навчання потребують подальшого вдосконалення та розвитку. Але вже зараз, як свідчать деякі дослідження, використання комплексу навчально-методичних матеріалів з використанням мультимедіа дозволяє суттєво підвищити якість освіти.

Література

1. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Педагогічна освіта» / В. І. Імбер. – 2008. – 20.
2. Патлашенко О. А. Матеріалознавство швейного виробництва : навч. пос. О. А. Патлашенко – 2-ге видання. – К. : Аристей, 2007. – 288 с.
3. Пехота О. М. Освітні технології : навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за ред. О. М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 255 с.
4. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. ; за ред. Ю.Л. Трофімова. – К. : Либідь, 1999. – 558 с.

НАПРЯМ 2.
УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ
ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Манько Володимир Миколайович,
доктор педагогічних наук, професор, головний науковий
співробітник Національної академії Служби безпеки України
Вовк Богдан Іванович,
аспірант кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

САМООСВІТНЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК УМОВА ЯКІСНОЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРАКТИЧНОГО
НАВЧАННЯ ПТНЗ

Проблема якості підготовки викладачів практичного навчання ПТНЗ є однією з пріоритетних у сучасних умовах вищої професійної освіти, оскільки саме фахівці системи ПТО здійснюють підготовку робітничого потенціалу країни, від якого залежить економічна могутність нашої держави та добробут нації. Тому відтворення високваліфкованих кадрів для професійно-технічної освіти, здатних здійснювати соціально-професійну та виробничо-технологічну діяльність, стає першочерговим, пріоритетним напрямом розвитку вищої професійної освіти [1].

Аналізуючи сучасні освітні стандарти можемо зазначити, що вони орієнтовані на підготовку компетентних бакалаврів, які здатні до постійного професійного саморозвитку та самовдосконалення. При цьому важливу роль відіграє самоосвітня діяльність студентів. Про це свідчить той факт, що понад 50 % в навчальних планах відведено на самостійну підготовку студентів. Так, аналізуючи робочі плани навчальних дисциплін Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, варто зазначити, що кількість годин аудиторного навантаження орієнтовно до 1/3 від кредиту ЄСТС, а кількість годин, яка відведена на самостійну роботу, становить, до 2/3 кредиту ЄСТС [2, с. 13]. Зазначене дає змогу стверджувати необхідність розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх викладачів практичного навчання ПТНЗ як важливої умови якісної професійної підготовки майбутніх фахівців.

В умовах нового типу української економіки значний пріоритет серед вимог до майбутніх викладачів практичного навчання ПТНЗ одержують вимоги системно організованих інтелектуальних, комунікативних, моральних основ, які дадуть їм змогу якісно та успішно організовувати свою майбутню професійну діяльність. Таким чином, головним завданням сучасної вищої професійної освіти є формування компетентностей, які забезпечать високу якість професійної освіти, адекватну вимогам часу.

Сутність поняття «компетентність» полягає у формуванні динамічної

комбінації знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність [3].

У значній кількості наукових праць підкреслено особливу вагу розвитку самоосвітньої компетентності як умови якісної професійної підготовки студентів (Н. В. Воропай, І. Я. Зимня, О. Л. Карпова, А. В. Хуторської, Е.С. Чеботарьова, Р. В. Чижакова та ін.). Науковці актуалізують роль зазначеної компетентності в управлінні студентом власною самоосвітньою діяльністю як джерела професійного розвитку та самовдосконалення, регуляції процесу розв'язання професійних завдань, забезпеченні самоорганізації професійної діяльності.

Ми погоджуємося з думкою Е. С. Чеботарьової, яка визначає самоосвітню компетентність як «інтегративну якість особистості, що характеризує її здібності до систематичної самостійно організованої пізнавальної діяльності, направленої на продовження особистої освіти в загальнокультурному і професійному аспектах» [4, с. 43].

Зазначене вище свідчить на важливе значення самоосвітньої компетентності як професійно-особистісної характеристики майбутнього фахівця системи ПТО і необхідність пошуку ефективних педагогічних умов її формування та розвитку.

Самоосвітня компетентність викладача практичного навчання ПТНЗ є необхідною умовою його професійної діяльності. Суспільство завжди ставило, і буде ставити перед педагогом високі вимоги. Майбутній фахівець ПТНЗ повинен не лише досконало володіти професією, якої навчає учнів, але й добре знати методику її викладання та мати знання в суміжних професіях, різних сферах суспільного життя, орієнтуватися в сучасній техніці, науці, методиці, економіці тощо. Варто відзначити, що здатність до самоосвітньої діяльності не завжди формується у випускника разом із завершенням вищого навчального закладу. Вона визначається психологічними та інтелектуальними показниками кожної окремої особистості, але не меншою мірою ця здатність виробляється в процесі роботи з джерелами інформації, аналізу і самоаналізу, моніторингу своєї діяльності та діяльності колег.

Підсумовуючи, зазначмо, що на сучасному етапі розвитку закладів системи ПТО вдосконалення якості навчання і виховання учнів безпосередньо залежить від рівня підготовки педагогічних працівників. Можемо стверджувати, що рівень підготовки викладача практичного навчання ПТНЗ повинен постійно підвищуватися шляхом самоосвіти, поза самоосвітою ідея професійного та особистісного розвитку педагога нездійсненна.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К., 2002. – 16 с.
2. Положення про організацію освітнього процесу в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка. – Глухів, 2015. – 37 с.

3. Закон України «Про вищу освіту». – К., 2016.

4. Чеботарьова Е.С. Развитие самообразовательной компетентности студентов в процессе проектной деятельности : дис. ... канд. пед. наук. : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Е.С. Чеботарьова. – Курск, 2010. – 241 с.

*Рябчиков Микола Львович,
доктор технічних наук, професор
завідувач кафедри технологій і дизайну
Української інженерно-педагогічної академії*

*Курана Каран,
доктор філософії, завідувач відділу іноземних зв'язків
Університету Бахір Дара (Ефіопія)*

МОЖЛИВОСТІ РОЗВ'ЯЗАННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ У ДИЗАЙН –ОСВІТІ КРАЇН З ЕКОНОМІКОЮ, ЩО РОЗВИВАЄТЬСЯ

Вивчення дизайну істотно впливає на розумовий розвиток того, хто навчається до і при цьому відбувається кореляція з багатьма чинниками епохи, яку вивчають, такими як спосіб життя, економічні умови, адже одяг у будь-яку епоху відіграє дуже значущу роль, з тих пір, як цивілізація почала існувати.

Багато шкіл дизайну працює, щоб зберегти корінні ремесла в усіх сферах. У дизайні посилено концепцію моди освіти як важливий елемент культурних стимулів. Навчання студентів дизайну, спрямоване на усвідомлення того, що мода є глобальним явищем; вона не може бути обмежена країною або навіть континентом. Вивчаючи дизайн одягу студент ознайомлюється з великим обсягом культурної інформації.

Таким чином, стає ясно, що освіта в галузі моди формує основу для капіталу людини, як описано Бурдье [1: 2], і, без сумніву, є важливим елементом для молоді в найближчому майбутньому.

Таким чином, вивчення питання дозволяє сформулювати суперечності між вимогами суспільства, економіки та культури і фактичним державним устроєм у країнах з перехідною економікою, можливою досить швидкої перебудови освіти в галузі дизайну моди і недостатнім розвитком основних підходів для освітнього контенту в цій галузі, широким спектром завдань, які вирішуються в процесі діяльності в напрямі дизайну моди, і недостатньою увагою до утворення в цій галузі.

Мета публікації полягає в тому, щоб довести можливість швидкої перебудови освітнього контенту в країнах з перехідною економікою з використанням основних потреб суспільства, економіки та культури з урахуванням спектра завдань, що вирішуються в напрямі дизайну моди.

Сучасні проблеми освіти в країнах з перехідною економікою викликані високою часткою основних методів і орієнтації в консервативних галузях. Їх

розв'язання в галузі дизайну моди на наш погляд може бути досить швидким і передбачає значний ефект.

Зараз ми зосереджені на підготовці дизайну майстрів моди, які повинні формулювати самостійні рішення в ході створення комплексної системи проектування об'єктів з можливістю керувати командою.

Зокрема, ми визначили такі недоліки освіти, їх причини та можливості розроблення способів їх швидкого вирішення:

1. Нездатність захистити авторські права на відсутність захисту авторських прав. Причиною є наслідки повної державної власності авторського права.

2. Невміння спілкуватися іноземними мовами. У центрі уваги традиційної освіти було читання, а не спілкування. Це є результатом закритого суспільства в перехідний період. Особливості – широкий спектр показу мод у світі, достатньої легкості спілкування з дизайнерами з різних країн, мобільність сучасної молоді.

3. Слабкий зв'язок загальних дисциплін з професійно орієнтованими, що обумовлено з певною традиційною орієнтацією на масове виробництво. Швидке впровадження теоретичних даних для розроблення рішень у галузі моди освіти може вирішити ці проблеми.

4. Відсутність доступу до сучасних інноваційних технологій через недостатній фінансовий потенціал вищих навчальних закладів. Відносно невеликі витрати на нові технології в галузі дизайну моди дозволяють реалізувати їх з точки зору фінансових обмежень.

5. Загальний підхід до дизайну освіти - традиційно ґрунтується на одному об'єкті, а не на комплексі. Такий підхід пов'язаний з акцентом на важкій промисловості, де один співробітник відповідає за невелику частину продукції. Проектування і створення колекцій модних моделей дозволяє використовувати потужний системний підхід.

6. Дизайн у важкій промисловості, як правило, передбачає вивчення цього алгоритму. Жорстка планова економіка означала управління і відсутність простору для індивідуальної творчості. При проектуванні продукту моди не тільки можливо, але і необхідно відійти від традиційних стереотипів.

7. Навчання у вищих закладах освіти в основному спрямоване на вивчення теоретичних позицій. Традиційні сильні сторони в теоретичних дослідженнях разом із фінансовими труднощами ускладнили практичну підготовку. На відміну від важкої промисловості дизайн тенденції моди студент в змозі зробити себе і оцінити продукт проектуватися.

8. Великим недоліком є неможливість продавати розроблений і вироблений продукт. Вимоги до обов'язкового продажу не враховується. Дефіцит продуктів у цих країнах не були визначені необхідність боротьби за споживача. Особливості дизайну моди продукції безпосередньо дозволяє не тільки створити стратегію для реалізації, але насправді намагаються продати свій дизайн продукту.

9. Нездатність управляти творчим колективом з урахуванням індивідуальних здібностей персоналу в зв'язку з традиційною системою

команд. Робота в невеликій команді дизайну одягу дозволяє розподілити права і обов'язки.

Література

1. Bourdieu P. The Rules of Art. Stanford: Stanford University Press. 1996. 432 p.
2. Bourdieu P. The Field of Cultural Production. NY: Columbia university press. -1993. 336 p.

***Бондаренко Микола Іванович,**
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної
освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
Чорноплат Ігор Олександрович,
аспірант кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Підготовку фахівців будівельного профілю в різні періоди здійснювали із застосуванням властивих для кожного періоду засобів навчання та методик, однак донині науково необґрунтовано використання сучасних технологій та програмних засобів для комп'ютерного проектування в їхній підготовці. Розвиток технічних наук та комп'ютерних технологій потребує перегляду теоретичних, методичних, організаційних засад підготовки майбутніх педагогів будівельного профілю.

Тож нині є потреба вдосконалити і розвинути методичну системи технічної підготовки майбутніх педагогів будівельного профілю до оволодіння комп'ютерним проектуванням з метою формування в них готовності до професійної діяльності на якісно новому рівні. Для цього необхідно оновлювати технології навчання технічних дисциплін, спрямовувати педагогів на переорієнтування діяльності від інформаційної до організаційної, спрямованої на управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів, у тому числі й самостійною, від загальнонаукової до професійно-орієнтованої методики навчання.

Аналіз літератури із проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що майбутні педагоги професійного навчання будівельного профілю недостатньо підготовлені до створення і використання технологій нового покоління.

Така ситуація зумовлена відставанням підготовки студентів від стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема недосконалістю наявних методик технічної підготовки майбутніх педагогів до оволодіння комп'ютерним проектуванням, хоча варто зауважити, що

підготовку фахівців у галузі вищої педагогічної освіти досліджували багатоглядно.

Нині актуальним і недостатньо вивченими є такі науково-методичні проблеми: забезпечення взаємозв'язку фундаментальності й професійної спрямованості навчання технічних дисциплін: модернізація технічної освіти на основі сучасних підходів до навчання; створення технологічних систем забезпечення сформованості таких якостей майбутніх педагогів професійного навчання будівельного профілю, як знання, вміння, переконання, компетентність; становлення основних напрямів, принципів, показників і критеріїв інтенсифікації навчання студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; визначення місця і ролі дистанційних технологій навчання у підготовці майбутніх викладачів спецдисциплін будівельного профілю [2].

Це потребує оновлення змісту технічних дисциплін на основі вивчення сучасного рівня розвитку науки і техніки, потреб практики, врахування суспільних вимог до фахівців будівельного профілю; формування пропедевтичної основи курсів технічних дисциплін у поєднанні з професійною спрямованістю; розроблення методики навчання технічних дисциплін в умовах застосування сучасних інформаційних та педагогічних технологій.

У системі підготовки педагогів професійного навчання зазначені чинники відіграють важливу роль, адже опанування технічних дисципліни закладає фундамент їхньої компетентності, конкурентоспроможності та професіоналізму [1].

Щоб домогтися високої компетентності майбутніх фахівців будівельного профілю, необхідно забезпечити тісний взаємозв'язок набутих ними фундаментальних і професійних знань, навичок та вмінь. На нашу думку, у навчанні технічних дисциплін потрібно оптимально поєднувати глибину вивчення загальних фундаментальних питань з необхідною широтою охоплення характеристик та можливостей сучасних інформаційних технологій, у тому числі останніх досягнень науки і використання їх у професійній діяльності.

Література

1. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. Е. Коваленко. – Х. : Вид-во НУА, 2005. – 360 с. : іл.
2. Шахіна І. Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні [Електронний ресурс] / І. Ю. Шахіна. — Режим доступу: ubgd.lviv.ua/konferenc/kon_ikt/Section4/Shahina.pdf

ВИКОРИСТАННЯ ГРИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Оволодіння майбутніми майстрами виробничого навчання ґрунтовними знаннями, необхідними вміннями й навичками є однією з найважливіших проблем їхньої фахової підготовки. Розв'язання цієї проблеми неможливе без удосконалення технологій та методів навчання. У практиці роботи з підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання з-поміж інших активних форм навчання вирізняється своєю ефективністю ігрова діяльність.

Серед основних принципів для ефективно організації ігрової діяльності можна назвати:

- імітаційне моделювання змісту майбутньої професійної діяльності, наближеної до конкретних реальних умов;
- проблемність змісту навчальної ділової гри і процесу його розгортання в пізнавальній діяльності студента;
- спільна діяльність учасників в умовах рольової взаємодії;
- ділове спілкування і взаємодія партнерів гри як необхідна умова розв'язання навчальних і виховних завдань та прийняття узгоджених рішень;
- двоплановість ігрової діяльності, що дає студенту змогу відчувати себе інтелектуально й емоційно розкутим, виявити творчу ініціативу.

Учасники навчального процесу за ігровою моделлю перебувають в інших умовах, ніж у традиційному навчанні. Їм надається максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише визначеними правилами гри. Учасники самі обирають власну роль у грі, висуваючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв'язання, беручи на себе відповідальність за обране рішення.

Специфікою гри є те, що вона залишається педагогічним процесом, спрямованим на досягнення мети навчання й виховання, розвитку особистості студента. У грі реалізується цілісна форма колективної навчальної та виховної діяльності на моделі умов (предметний контекст) і взаємодії з представниками інших рольових позицій (соціальний контекст).

Дидактична ділова гра на наочній основі – особливий варіант рольової гри, що використовують викладачі коледжу в навчальному процесі. Вона може проводитись у теоретичному й практичному варіантах або в їх комбінації, відкриває широкі можливості студентів для інтерактивної професійної діяльності (робота в групах, робота в парах).

Практичне заняття «Урок як цілісна дидактична система» викладач пропонує провести у формі ділової гри. Під час підготовки до заняття студенти розподіляються на групи: «Цілі», «Зміст», «Методи», «Оцінна діяльність», «Домашнє завдання», кожна з яких добирає матеріал відповідно до обраної групи та готує інформацію, а саме: про постановку мети уроку; побудову змісту

уроку та добір методів відповідно до мети; про найбільш прийнятні форми оцінювання; методику подання домашнього завдання. Для координування роботи кожній із груп призначається спікер. Систематизацію знань проводять у формі гри «Аукціон запитань», яку готують спікери кожної з груп. Важливим етапом є рефлексія. Учасники заповнюють анкету, що містить запитання: загальна оцінка гри, детальний аналіз, реалізація цілей і завдань; самооцінювання гравцями виконання доручених завдань, міра особистого задоволення; характеристика професійних знань та вмінь, виявлених у процесі гри.

У процесі підготовки та участі у грі майбутній майстер виробничого навчання осмислює теоретичні основи виробничих умінь, які в нього мають бути сформовані, навчається об'єктивно оцінювати правильність виконання виробничих дій іншими, їхнє вміння передбачати свої дії на основі натуральної наочності й теоретичного обгрунтування.

Використання в освітньому процесі гри передбачає створення ситуацій, наближених до реальних умов, забезпечує позитивну мотивацію, професійну спрямованість, формує вміння самостійно вчитися та самостійно планувати й організувати практичну діяльність, розвиває творче мислення, спонукає до самовдосконалення, виховує відповідальне ставлення до дорученої справи.

*Богуца Юлія Михайлівна,
викладач психології професійно-педагогічного коледжу
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначено головну мету, яка полягає у створенні умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина України, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж усього життя, створювати та розвивати цінності громадянського суспільства тощо.

Тому від сучасного навчального закладу вимагають запровадження нових підходів до навчання, які забезпечують розвиток у студентів необхідних компетенцій. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок та вмінь, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність шляхом реалізації відповідних функцій.

Одним із методів, який збагачує навчальний процес, є метод критичного мислення, що підвищує мотивацію до навчання. Критичне мислення – це використання когнітивних технік або стратегій, які збільшують імовірність отримання бажаного кінцевого результату. Це здатність аналізувати інформацію з позиції логіки і особистісно-психологічного підходу для того, щоб застосовувати отримані результати як до стандартних, так і нестандартних ситуацій, питань і проблем [1]. Основними ключовими елементами критичного мислення є: самостійність; етапність (починається з постановки питання і

подальшого визначення проблеми); переконливість аргументації; застосування певних прийомів, які в сукупності створюють перевірену на практиці ефективну методологію опрацювання інформації; обґрунтованість (передбачається використання відповідних критеріїв – положень, які бере до уваги критично мисляча людина, оцінюючи ідеї у процесі їх аналізу) тощо.

У психолого-педагогічній літературі названо чотири етапи формування критичного мислення [2; 3].

Перший етап – актуалізація знань, пробудження інтересу до теми, визначення мети вивчення конкретного матеріалу.

Другий етап – осмислення нової інформації, критичне читання та письмо.

Третій етап – роздуми або рефлексія, формування власної думки стосовно навчального матеріалу.

Четвертий етап – узагальнення й оцінювання інформації (проблеми), визначення способів її розв'язання, з'ясування власних можливостей.

Існує безліч прийомів і способів для формування критичного мислення, всі вони залежать від фантазії і творчого підходу педагога. Формувати критичне мислення можна як цілеспрямовано (на спецкурсах, додаткових заняттях, позаурочних заходах), так і протягом кожного заняття.

До основних методичних прийомів та технологій, спрямованих на формування навичок критичного мислення, належать:

1. Самостійна активна навчальна діяльність студентів. Викладач підтримує цю діяльність, забезпечує матеріалами й частково управляє нею, ставить перед студентами проблеми.

2. Групова навчальна діяльність – це форма організації навчання в групі, де студенти співпрацюють, об'єднані спільною навчальною метою під керівництвом викладача.

3. Керована дискусія – це такий вид усної взаємодії, який широко використовується у вищих педагогічних закладах освіти. У такій моделі дискусії студент може виступати як ведучим, так і учасником, який висловлює свою точку зору стосовно поставленого питання.

4. Метод «мозковий штурм» – (мозковий штурм, мозкова атака, англ. brainstorming) - оперативний метод вирішення проблеми на основі стимулювання творчої активності, при якому учасникам обговорення пропонують висловлювати якомога більшу кількість варіантів рішення, у тому числі найфантастичніших. Потім із загального числа висловлених ідей відбирають найбільш вдалі, які можуть бути використані на практиці. Є методом експертного оцінювання.

5. Асоціювання – прийом навчання, який закликає учнів вільно і відкрито висловлювати свої думки для визначення зв'язків між окремими поняттями, тому сприяє розвитку соціальних, інформаційних, полікультурних компетенцій, спонукає студентів до саморозвитку, самоосвіти, продуктивної діяльності.

6. Мультимедійні технології. Дозволяють інтегрувати в процес пізнання метод візуалізації, який, у свою чергу, сприяє формуванню професійно спрямованого мислення за рахунок систематизації та виділення

найбільш значущих елементів заняття. Останнім часом популярності набувають так звані Інтернет-проекти. Проектний метод допомагає студентам самостійно пройти всі етапи дослідження обраної проблеми, формує навички пошукової, аналітичної, творчої діяльності. Розрізняють кілька типів проектів: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні та практично – орієнтовані проекти. Цей метод потребує ґрунтовних знань, практичних навичок, розвиває творчі здібності учасників.

Використання цих та інших прийомів створює можливості для формування у студентів таких якостей розуму, як самостійність, критичність, гнучкість, що пов'язані з умінням добувати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел [4].

Література

1. Розвиток критичного мислення: Досвід неспортивної, але здорового і корисного орієнтування в реальності та в собі [Електронний ресурс] / Авторський триденний семінар к. ф. н. Євгенія Волкова, провідного російського спеціаліста і експерта в області психології впливу і маніпулювання свідомістю / О. М. Волков - Електрон. Текстові дані (11398 bytes). – М. : ДПНТБ РФ, 2006. – Режим доступу: http://people.nnov.ru/volkov/training/crit_think_1.html.

2. Тягло О. В. Критичне мислення / навчальний посібник / О. В Тягло. – Х. Основа, 2008 – 189 с.

3. Тягло А. В., Воропай Т. С. Критическое мышление: проблема мирового образования XXI века / А. В.Тягло, Т. С.Воропай // Постметодика – № 3 (35). – 2001.

4. Турищева Л. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект / Л. Турищева. – Х: Основа, 2006. – 144 с.

Горелий Руслан Петрович,

викладач професійно-педагогічного коледжу

Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Науково-технічний прогрес, широке впровадження новітніх технологій у галузі виробництва, докорінна перебудова нашого суспільства на основі принципово нових економічних, соціальних і політичних чинників ставлять підвищені вимоги до якості професійної підготовки майстра виробничого навчання.

Застосування проблемних методів навчання у процесі оволодіння професійними уміннями й навичками сприяє розвитку таких якостей сучасного майстра виробничого навчання, як професійна компетентність, уміння самостійно визначати проблеми, критично їх оцінювати та приймати рішення щодо розв'язання.

Проблемне навчання реалізується за допомогою словесних, наочних і практичних методів, причому їх співвідношення залежить від ступеня самостійності учнів. Особливістю застосування проблемних методів на уроках виробничого навчання є обов'язковий зв'язок з конкретною діяльністю учнів.

Проблемна ситуація виникає, коли з'являється суперечність між наявними знаннями, вміннями студентів і неможливістю з їх допомогою пояснити нові факти, явища і обрати правильний спосіб практичної діяльності.

Виділяють чотири рівні проблемності, які характеризують ступінь самостійності студентів у процесі виконання завдання.

Перший рівень проблемності: викладач сам створює проблемну ситуацію і показує шляхи та способи її вирішення. Характер навчальної діяльності учнів – репродуктивний. Метод інструктування – монологічний виклад (розповідь, пояснення, роз'яснення ходу демонстраційного експерименту та ін.). Проблемний виклад першого рівня застосовують під час мотивації навчальної діяльності, поясненні нового матеріалу на вступному інструктажі, за умови слабкої підготовки учнів на всіх етапах навчання.

Другий рівень: відрізняється від першого збільшенням частки самостійної роботи учнів у процесі вирішення проблеми, яку ставить викладач: її розв'язання здійснюється у процесі спільної роботи викладача і студентів. Метод інструктування – діалогічний виклад (поєднання розповіді, пояснення на етапі викладання проблемного навчального матеріалу з елементами евристичної бесіди у процесі обговорення). Застосування проблемного навчання на цьому рівні у процесі інструктування на практичних заняттях можна реалізувати у такий спосіб: після повторення теоретичного матеріалу і проведення показу нових трудових дій, під час обговорення порядку виконання робіт викладач замість готових правил і вказівок обговорює у формі бесіди зі студентами раціональні режими технологічних процесів, можливість використання різних матеріалів, інструментів, оснащення тощо.

Третій рівень: викладач тільки створює проблему, а учні розв'язують її у процесі самостійної пізнавальної діяльності під його керівництвом. На практичних заняттях цей рівень проблемності може бути реалізований у вигляді «неповних» завдань під час роботи з інструкційно-технологічною документацією. Тобто викладач, пояснюючи виконання завдання, пропонує студентам самим визначити, яку операцію він навмисно пропустив, у якій послідовності, якими прийомами, способами, інструментами її треба використовувати. Завдання для роботи з інструкційно-технологічною документацією можуть бути такими: вказати особливості нових трудових прийомів; доповнити інструкційними вказівками картки, де зазначена тільки послідовність робіт; вказати методи самоконтролю на різних етапах.

Необхідно враховувати, що проблемні питання і практичні завдання повинні викликати утруднення, але бути доступними і посильними, тому що непосильні завдання не можуть викликати інтересу до їх розв'язання.

Використання проблемного методу навчання в освітньому процесі підготовки майстра виробничого навчання сприяє формуванню навичок самостійної навчальної діяльності, вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, підвищує інтерес і мотивацію до навчання, розвиває творчі здібності.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З МАТЕМАТИКИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Ринкові закони є досить відчутними і в освітній галузі, де кожний навчальний заклад, постійно вдосконалюючи форми і методи роботи, прагне підтримувати рівень своєї конкурентоспроможності. Найважливішим завданням будь-якого сучасного професійно-педагогічного навчального закладу є підготовка конкурентоспроможного, компетентного фахівця, здатного досягати визначених цілей у різних надзвичайних ситуаціях, знання якого мають ціннісний характер, що визначають стратегію пізнавальної діяльності.

Сучасну освіту розглядають як найкращу інвестицію в майбутнє. Тому тільки за умови якісної підготовки кваліфікованих майстрів можна забезпечувати зростання економіки в державі [1].

Сучасні вчені розглядають процес створення, поширення та використання нових засобів у проведенні занять виробничого навчання як інновацію. У перекладі з грецької мови «інновація» означає оновлення, новизну, зміну [3].

Інновація в освіті необхідна для:

- вирішення тих педагогічних проблем, які досі вирішували по іншому;
- творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем»;
- системних новоутворень, які виникають на основі різноманітних ініціатив;
- інноваційної освітньої діяльності, що характеризується процесами створення, поширення та використання нового засобу в галузі педагогіки та наукових досліджень.

Носіями педагогічних інновацій є творчі енергійні люди, які фахово здатні, морально і матеріально зацікавлені у проведенні інноваційних змін.

Інноваційна діяльність педагога професійної школи пов'язана з проектуванням і реалізацією інноваційних технологій. Вона буде ефективною за умови наявності у нього системи прогностичних, проектувальних, конструктивних, організаційних, комунікативних, рефлексивних, аналітичних та інших умінь.

Найбільш популярними у педагогів професійної школи є такі педагогічні інноваційні технології:

1. *Інформаційно-розвивальні*, які передбачають виклад педагогом теоретичних відомостей під час проведення лекції або семінарського заняття; організацію самостійної роботи з вивчення нових знань з теоретичних джерел, інструкцій, комп'ютерних засобів навчання.

2. *Діяльнісні*, спрямовані на підготовку професіонала, здатного кваліфіковано розв'язувати виробничі завдання. Ці технології передбачають проведення аналізу виробничих ситуацій, розв'язання ситуативних виробничих завдань, ділові ігри, моделювання професійної діяльності в навчальному процесі, організацію професійно спрямованої дослідницько-пошукової роботи тощо.

3. *Розвивальні*, спрямовані на професійний розвиток майбутнього фахівця, здатного творчо працювати, самостійно визначати способи і засоби вирішення проблемних виробничих ситуацій тощо. До цих технологій належать: проблемне навчання, проблемні лекції, семінари, навчальні дискусії, лабораторно-практичні роботи з елементами дослідництва, діяльності, ігри.

4. *Особистісно орієнтовані*, метою яких є формування активної, творчої особистості майбутнього фахівця, здатного самостійно будувати і коригувати свою навчально-пізнавальну діяльність. Серед інновацій на заняттях з математики значне місце посідають активні форми навчання і нестандартні підходи до проблем виробничого процесу. Найпоширеніший інноваційний метод – це метод показу.

Показ – навчальний метод, що є сукупністю прийомів, дій і засобів, за допомогою яких у студентів створюється наочний образ предмета, котрий вивчається, формується конкретне уявлення про нього. Розрізняють два види показу: ілюстрування і демонстрування.

Також на заняттях з математики ефективними є ділові ігри, які застосовують з дослідницькою метою, навчальними цілями щодо реальної діяльності. «Математика настільки серйозна наука, що корисно використати шанс зробити її більш цікавою», – говорив Блез Паскаль [2].

Під час ділової гри реалізується комплекс умінь:

- бачення виробничої ситуації в цілому; вміння аналізувати складові об'єкта діяльності;
- виділення в цій ситуації предмета дій, мети, засобів та результатів, яких потрібно досягти;
- постановка завдання;
- виконання дій, спрямованих на вирішення конкретних виробничих завдань;
- проведення оцінювання та аналізу результатів діяльності;
- прийняття самостійних рішень.

Хоча інноваційні технології й вимагають високої активності як викладачів, так і майбутніх майстрів виробничого навчання, враховують психологічні й особисті риси, вносять індивідуальні корективи в навчальний процес, сприяють прояву та зростанню самостійності, проте вони забезпечують майбутнім фахівцям високий результат розвитку та навченості.

Література

1. Андреева В. М., Григораш В. В. Настільна книга педагога. В. М. Андреева, В. В. Григораш. - Х. : Основа, 2006. - 352 с.
2. Наволокова Н. П., Андреева В. М. Практична педагогіка для вчителя. Н. П. Наволокова, В. М. Андреева. - Х. : Основа, 2009. - 120с.

3. Загвязински В.І. Інноваційні процеси в освіті і педагогічна наука / В. І. Загвязинский //Інноваційні процеси в освіті: збірник наукових праць. Тюмень, 1990

*Корзюкова Людмила Петрівна,
викладач української мови та літератури, англійської мови професійно-
педагогічного коледжу Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ

Самостійна робота студентів (СРС) – одна з форм навчального процесу та основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у вільний від занять час. У процесі самостійної роботи студент має активно «включати» розумову діяльність. СРС – це систематична робота над підручниками, навчальними посібниками, першоджерелами на лекціях, семінарах і в позалекційний час (конспектування, реферування, складання тез); над конспектами лекцій; над документами, у лабораторіях, на практичних заняттях; виконання вправ, розв'язання задач, самостійні спостереження, підготовка доповідей, наукових повідомлень, переклад спеціальної літератури, виконання різного роду індивідуальних завдань, курсових та дипломних робіт, залучення студентів усіх курсів до активної науково-дослідної роботи різного рівня складності [2, с. 12].

СРС здебільшого є способом виховання самостійності у набутті знань, яка (самостійність) проявляється завдяки власній діяльності, з появою потреби у знаннях. Тому самостійність можна лише формувати у процесі виховання, вона передбачає оволодіння складними вміннями і навичками бачити зміст та мету роботи, організувати власну самоосвіту, вміння по-новому підходити до вирішування питань, пізнавальну і розумову активність і самостійність, здатність до творчості.

Основне завдання вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Вирішення цього завдання навряд чи можливо тільки шляхом передавання знань в готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно переорієнтувати студента з пасивного споживача на активного творця знань, що вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність. Нині реформа вищої освіти пов'язана за своєю суттю з переходом від парадигми навчання до парадигми освіти. У цьому плані потрібно визнати, що самостійна робота студентів є не просто важливою формою освітнього процесу, а повинна стати його основою.

Це передбачає орієнтування на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей студентів, перехід від поточного до індивідуалізованого навчання з урахуванням потреб і можливостей особистості

[4]. Мова йде не просто про збільшення кількості годин на самостійну роботу. Посилення ролі самостійної роботи студентів означає принциповий перегляд організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, який має будуватися так, щоб розвивати вміння вчитися, формувати у студента здатність до саморозвитку, творчого застосування отриманих знань, способів адаптації до професійної діяльності в сучасному світі.

Будь-який вид занять, що створює умови для зародження самостійної думки, пізнавальної активності студента пов'язаний із самостійною роботою. У широкому сенсі під самостійною роботою розуміють сукупність усієї самостійної діяльності студентів як у навчальній аудиторії, так і поза нею, в контакт з викладачем і за його відсутності.

Самостійна робота реалізується:

1. Безпосередньо в процесі аудиторних занять – на лекціях, практичних і семінарських заняттях, при виконання лабораторних робіт.

2. У контакт з викладачем поза рамками розкладу – на консультаціях з навчальних питань, в ході творчих контактів, у процесі ліквідації заборгованостей, під час виконання індивідуальних завдань і т. д.

3. У бібліотеці, вдома, в гуртожитку, на кафедрі під час виконання студентом навчальних і творчих завдань [1, с. 35].

Межі між цими видами робіт досить розмиті, а самі види самостійної роботи перетинаються.

Таким чином, самостійної робота студентів може бути як в аудиторії, так і поза нею. Втім, розглядаючи питання самостійної роботи студентів, зазвичай мають на увазі переважно позааудиторну роботу. Зазначимо, що для активного володіння знаннями в процесі аудиторної роботи необхідно не лише розуміння навчального матеріалу, а найбільш оптимальне творче його сприйняття [3, с. 68]. Хоча в освітніх стандартах на позааудиторну роботу відводять половину навчального часу студента, цей норматив у багатьох випадках порушують. Кількість і обсяг завдань на самостійну роботу і кількість контрольних заходів з дисципліни визначається викладачем або кафедрою в багатьох випадках виходячи з принципу «Чим більше, тим краще». Не завжди робиться навіть експертна, тобто обґрунтована особистим досвідом викладачів, оцінка складності завдання і часу, необхідного на його підготовку. Не завжди узгоджені за часом терміни подання домашніх завдань з різних дисциплін, що призводить до нерівномірності розподілу самостійної роботи за часом. Усі ці чинники підштовхують студентів до формального ставлення до виконання роботи, до списування її, як це не парадоксально, до зменшення часу, що реально витрачається студентом на цю роботу. Досить поширеним стало несамостійне виконання домашніх завдань, курсових проектів і робіт (іноді за плату), а так само списування та шпаргалки під час контрольних заходів. Багато навчальних завдань не налаштовують на активну роботу студентів, їх виконання часто може бути здійснено на рівні низки формальних дій, без творчого підходу і навіть без розуміння виконуваних операцій.

Основним принципом організації СРС повинно стати переведення всіх студентів на індивідуальну роботу з переходом від формального виконання

певних завдань при пасивній ролі студента до пізнавальної активності з формуванням власної думки при вирішенні поставлених проблемних питань і завдань. Мета СРС - навчити студента осмислено і самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, потім з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації й самовиховання з тим, щоб прищепити вміння надалі безперервно підвищувати свою кваліфікацію.

Вирішальна роль в організації СРС належить викладачеві, який повинен працювати не зі студентом «взагалі», а з конкретною особистістю, з її сильними і слабкими сторонами, індивідуальними здібностями і нахилами. Завдання викладача – побачити і розвинути найкращі якості студента як майбутнього фахівця високої кваліфікації.

Література

1. Андріяшин В. І. Самостійна робота – вирішальний фактор успішного навчання студента /В. І. Андріяшин// Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукр. з'їзду працівників освіти : матеріали Всеукр. науково-практ. конф. Ч. 1 / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова ; укл. П. В. Дмитренко, Л. Л. Макаренко, О. П. Симоненко. – Київ : НПУ, 2002. – С. 33–36.

2. Богиніч О. Л. Самостійна робота студентів як професійно-формуюча складова процесу навчання у вищій школі / О. Л. Богиніч. Наука і сучасність. Педагогіка. Філологія : збірник наукових праць. Т. 42 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; редкол. М. І. Шкіль [та ін.]. – Київ : Логос, 2004. – С. 12–21.

3. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів /О. Демченко // Рідна школа. – 2006. – № 5. – С. 68–70.

4. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології : [колективна монографія] / авт. кол.: Биков В. Ю. [та ін.]. – К. : Атіка, 2005. – 252 с.

*Маландій Євгенія В'ячеславівна,
викладач спеціальних дисциплін ДНЗ «Сумське вище професійне училище
будівництва та автотранспорту»*

РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ, ПРОГРАМ ТА РІШЕНЬ ДЛЯ ОСУЧАСНЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗНАТЬ МОЛОДІ

Одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи освіти є використання інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечує подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність, ефективність освіти. Рівень дидактичних можливостей сучасних інформаційних технологій та комп'ютеризації навчальних закладів свідчать про наявність об'єктивних умов для широкого застосування комп'ютерних дидактичних засобів у навчанні.

Одним зі шляхів досягнення вдосконалення навчально-виховного процесу є підготовка електронних підручників. Значення використання в освіті

електронних підручників зростає за рахунок активного втілення інформаційних технологій, які допомагають ширше передати матеріал з використанням мультимедійних засобів, зберігати великий обсяг інформації, тому використання електронних підручників дає змогу суттєво вплинути на результативність проведення занять, підвищити зацікавленість до навчання та сприйняття студентами матеріалу, що вивчається [1].

Розглянемо програмні засоби, які складають клас електронних навчальних ресурсів і можуть бути використані в навчанні. Аналіз літературних джерел, практичний досвід роботи з різного роду електронними навчальними матеріалами дають можливість виділити такі їх групи:

- електронні підручники та посібники (існують двох видів: мережні, розраховані на роботу через Інтернет, та локальні, розраховані для роботи на локальних робочих місцях і розповсюджуються на оптичних або магнітних носіях);
- комп'ютерні навчальні системи в звичайному і мультимедійному варіантах; лабораторні дистанційні практикуми;
- тренажери з віддаленим доступом;
- бази даних і знань з віддаленим доступом;
- електронні бібліотеки з віддаленим доступом;
- засоби навчання на основі експертних навчальних систем;
- засоби навчання на основі інформаційних систем; засоби навчання на основі віртуальної реальності (ВР) [2].

Отже електронний навчальний засіб – це програмно-методичний комплекс, що забезпечує можливість самостійного чи з участю викладача освоєння навчального курсу з використанням комп'ютера.

Зважаючи на викладене вище, можна сформулювати основні вимоги до електронних підручників та посібників:

- основна функція – викладення теоретичного матеріалу з можливістю контролю його засвоєння;
- у вступній частині повинно бути наведено докладні інструкції з вивчення матеріалу й організації самостійної роботи;
- зміст повинен бути складений таким чином, щоб мінімізувати складності під час сприйняття та осмислення представленої інформації;
- навчальний матеріал у посібнику (підручнику) доцільно структурувати за модульним принципом та подавати окремими "порціями";
- навчальний матеріал можна подаватись у вигляді тексту і супроводжуватись малюнками та відеофрагментами;
- мережеві варіанти посібників можуть містити «мітки» (посилання) на навчальні курси, які вивчались учнем раніше, довідкові матеріали чи окремі статті, які деталізують матеріал, що вивчається.

Електронні підручники мають значні переваги перед своїми попередниками – традиційними паперовими підручниками:

- можливість багаторазової зміни і тиражування без великих матеріальних затрат;
- можливість настроювання для окремих користувачів, що дає змогу реалізувати принцип диференційованості навчання;

➤ суттєвою перевагою є можливість вводити в них сучасні (у тому числі мультимедійні) способи представлення інформації, використовувати інтерактивні засоби контролю знань, у тому числі й самоперевірки [1, 2].

Ураховуючи вимоги та норми до електронних підручників та посібників нами розроблено електронний навчальний засіб по вивченню предмету «Спеціальна технологія» для учнів II курсу за професією «Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу», який має забезпечити опанування теоретичним матеріалом та практичними навичками шляхом викладу теоретичних відомостей, а також тестів для самоконтролю і комплексу лабораторних робіт.

Електронний навчальний посібник створений у вигляді веб-сайту, кожна сторінка якого відповідає уроку предмета «Спеціальна технологія» (професія «Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу (III розряд)»). На веб-сторінках розміщені гіперпосилання на дидактичні матеріали в електронному вигляді:

- теоретичні відомості з предмета;
- презентації до уроку;
- демонстраційні відеоролики;
- роздаткові матеріали на друкованій основі;
- завдання для проведення практичних робіт;
- матеріали для поточного та підсумкового контролю знань.

Електронний навчальний посібник можна використовувати в усіх видах навчальної діяльності:

1. При викладанні теоретичного матеріалу: перегляд анімаційних та відеофрагментів; мультимедійна презентація; можливість демонстрування графічних зображень; можливість вибору попереднього матеріалу та повторення необхідного для засвоєння.

2. При практичному відпрацюванні: послідовне або вибіркоче опрацювання теоретичного матеріалу; отримання довідкової інформації (робота з довідковою системою, інформаційно-пошуковою системою, базою даних); лабораторні практикуми надають можливість зробити лабораторну або практичну роботу декілька разів для повного розуміння та надбання навичок застосування теоретичних знань; використання проміжних тестів може бути значно збільшене та спрощене, а їх перевірка є легкою; використання «моментальних» тестів для засвоєння понять.

3. Для контролю знань: значне спрощення процесу, контроль за тестуванням повністю переданий комп'ютеру.

4. За умови самостійної роботи: всі мультимедійні властивості електронних підручників сприяють найбільш цікавій та продуктивній роботі; можливість необмеженого повторення складних для засвоєння частин; можливість необмеженого проходження навчальних тестів та лабораторних робіт до повного засвоєння навчального матеріалу; можливість проходження контрольних тестів навіть при неможливості відвідування навчального закладу (дистанційно).

Електронні підручники не тільки сприяють навчанню учнів, що саме по собі є значущим, але і відкривають перед учнями можливості використання інформаційних технологій. Подальші дослідження доцільно провести в

напрямі подальшого аналізу та вдосконалення змісту і структури електронних підручників, виявлення їх місця і статусу в навчальному процесі.

Література

1. Вембер В. П. Навчально-методичні вимоги до електронного підручника / В. П. Вембер // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наукових праць / Редрада. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – № 4 (11). – С. 50–56.

2. Ільїн В. В. Дидактичні та технологічні вимоги до програми-оболонки для підготовки та використання електронних навчальних посібників Ільїн В. В. - Київ, Аграрна освіта, 2004. – С. 5-9

*Науменко Ніна Іванівна,
майстер виробничого навчання «Професійного училища
соціальної реабілітації міста Охтирки»*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Основне завдання кожного педагога полягає в тому, щоб створити найбільш сприятливі умови для розвитку учнів із урахуванням їхніх здібностей, забезпечити необхідний рівень життєвих компетенцій випускника та надати йому можливість свідомого вибору сфери подальшої життєдіяльності з виходом на пряме використання в самостійному житті спеціальних знань та вмінь одержаних у навчальному закладі. Формування професійної компетентності учнів – головне завдання викладачів та майстрів виробничого навчання. Нині професійна компетентність означає конкурентноспроможність людини на ринку праці, тобто відповідність усім його вимогам. Професійна компетентність містить багато аспектів.

1. Насамперед, щоб чогось досягти, людина повинна мати бажання і такі особистісні вольові якості, як старанність, цілеспрямованість, терплячість, наполегливість, самоорганізацію. Викладач ставить вимоги до знань, до роботи учня, і він, намагаючись їх дотримуватись, працює над собою; важливу роль відіграє особистий приклад майстра.

2. Важливо вміти працювати в колективі, бо психологічний вплив на працездатність вкрай діючий. Тому ми маємо виховувати в учнів комунікативність, тактовність, доброзичливість, уміння вислухати, спільно працювати для досягнення однієї мети, приймати спільні рішення. Особливе значення для досягнення цієї мети має постановка перед групою спільного завдання. Це можуть бути загально-училищні та групові конкурси, змагання з професійної майстерності.

3. За сучасних умов постійно вдосконалюються технології, з'являються нові, оновлюється обладнання, інформаційні технології, що вимагає постійної роботи працівника над собою. Для цього учням доцільно давати творчі завдання, роботи творчо-пошукового характеру. Все це привчає їх шукати

інформацію, аналізувати її, узагальнювати, визначити головне, потрібне саме для них, уміти застосовувати цю інформацію надалі на практиці.

4. Найголовнішим аспектом підготовки компетентного робітника швейної професії є формування в учнів умінь вирішувати нестандартні ситуації, адекватно реагувати в проблемних ситуаціях, вміти сконцентруватися, аналізувати, продумувати, передбачати наслідки. Для розвитку в учнів цієї якості на уроках застосовуються сучасні методи навчання: тести, ігрові технології. Застосування ділової гри привчає учнів діяти спільно, відчувати кожного з членів групи та вміти обирати правильний варіант, допомагати один одному.

Важливо враховувати, що не всі учні вільно можуть відповідати на проблемні запитання, буває, що учень знає відповідь, але з певних причин не відповідає (страх виявитися білою вороною в групі; страх, що відповідь виявиться неправильною і стати об'єктом глузу; підвищена самокритичність і учень поспішно відхиляє версію, не з'ясувавши, чи правильна вона, не висловивши в голос, завищена самооцінка, небажання розкривати авторські ідеї). Для того щоб створити сприятливу атмосферу для всіх учнів, потрібно:

1) уважно вислуховувати кожну ученицю, навіть якщо вона відповідає неправильно, не перебивати, а потім задати додаткове запитання, сказати, що це правильно але не в даному випадку, тобто ідея хороша, але потрібно уточнення, спрямувати ученицю на правильну відповідь, щоб висновок вже зробила сама. Потім ще й похвалити. За таких умов учні поступово перестають боятися відповідати і будуть активніше працювати;

2) справедливо оцінювати відповіді учнів;

3) зацікавлювати, інтригувати, активізувати учнів, переконуючи їх, наскільки це важливо, цікаво чи потрібно;

4) учнів з завищеною самооцінкою толерантно і поступово підводити до думки, що набагато приємніше поділитися своїми знаннями і користуватися ними, ніж тихенько приховувати їх.

На основі таких підходів ми готуємо учнів до самостійної професійної діяльності.

*Подолька Оксана Валентинівна,
старший майстер ДПТНЗ
«Роменське вище професійне училище»*

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

На сучасному етапі розвитку суспільна значущість системи освіти, як загальної, так і професійної, суттєво зросла. Усебічні зміни в технологічному, економічному і соціальному розвитку світової цивілізації перетворили освіту на стратегічний фактор прогресу суспільства. Підвищення рівня науково-технічного, соціокультурного та духовного потенціалу суспільства безпосередньо пов'язане зі станом системи освіти. Як відомо, початком і логічним завершенням будь-якого циклу діяльності освітньої установи є

комплексне дослідження, яке в умовах висококонкурентного середовища повинно забезпечувати керівництво навчальних закладів та в цілому системи освіти високоякісною інформацією для прийняття професійно грамотних управлінських рішень. У ході комплексного дослідження отримують інформацію, необхідну для вирішення наявних проблем, розробляють методи збору інформації, проводять її аналіз і формують рекомендації, які доводять до зацікавлених осіб.

Для визначення ринку освітніх послуг спочатку проаналізуємо поняття «освіта» та «освітня послуга». Освіта – цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, умінь та навичок або діяльність щодо їх удосконалення.

Закон України «Про освіту» визначає, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення його освітнього рівня, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Основним видом діяльності установ освіти є надання освітніх послуг. Виділимо основні підходи до визначення поняття освітньої послуги: під освітніми послугами розуміють «систему знань, інформації, умінь і навичок, які використовують з метою задоволення багатогранних потреб людини, суспільства і держави» [3, с. 68]. Згідно з іншим підходом [3, с. 70] освітні послуги в процесі вжитку трансформуються в робочу силу, якість якої залежить не лише від сукупності спожитих освітніх послуг, але і від кількості і якості особистої праці, витрачених у процесі споживання цих послуг, особистих здібностей, міри їх реалізації й інших суб'єктивних чинників. Тому в рамках цього підходу доцільно розрізняти сукупність знань, умінь, навичок, що є продуктом праці викладачів. Таким чином, «саме освітні послуги (тобто сукупність праці викладачів), а не знання, уміння, навички, як часто зазначаються у літературі, можна розглядати як товарну продукцію навчального закладу». Конкретизує наведене вище положення джерело [4, с. 47]: посилаючись на визначення товару в теорії маркетингу (все, що може задовольнити потребу і пропонується ринку з метою придбання, вжитку, використання або залучення уваги), продуктом будь-якої освітньої установи є освітня програма, яка розробляється для того, щоб задовольнити потребу в освіті, професійній підготовці, навчанні або перепідготовці, тобто досягти певного соціального ефекту (зміна освітнього або професійного рівня).

В економічній енциклопедії послугу визначають як специфічний продукт праці, яка не набуває речової форми і споживча вартість якої, на відміну від речового продукту праці, полягає в корисному ефекті живої праці. Такими, наприклад, є послуги лікаря, вчителя, актора, перукаря і тому подібне. Їхню працю представляє певний продукт нематеріальної форми, який може бути об'єктом купівлі-продажу, предметом споживання. Проте корисний ефект послуги не існує окремо від процесу її виробництва у вигляді якої-небудь речі.

З цієї причини послуга на відміну від речового продукту праці не може бути накопичена, а процеси її виробництва і вжитку в часі збігаються. Проте, наслідки вжитку послуги можуть мати матеріальний і довготривалий характер.

Ринок освітніх послуг — це система відносин у ринкових умовах, що характеризується процесом купівлі-продажу освітніх послуг, які в цьому випадку є товаром. На вказаному ринку об'єктом купівлі-продажу є не сама освіта як процес набуття знань, а освітня послуга, що охоплює комплекс матеріальних та нематеріальних ресурсів, необхідних для процесу навчання. При цьому ринок освітніх послуг можна розглядати як самостійний елемент та як частину ринку праці.

Ринок освітніх послуг у контексті розвитку ринкових відносин трактується, зазвичай, як сфера обігу чи система економічних відносин з приводу купівлі-продажу освітніх послуг. Тобто, якщо ми говоримо про освіту як елемент ринкової економіки, що є специфічним для нашої держави, то на цьому ринку повинні бути продавець, покупець та товар. Крім загальноновизнаних продавців та споживачів товару, до складу учасників ринку освіти відносять також численних посередників — освітні фонди, служби зайнятості, біржі праці, органи ліцензування та акредитації освітніх установ тощо. Вони служать механізмами, за допомогою яких освітня послуга просувається на ринок.

Продавцями на ринку освітніх послуг є заклади освіти. Покупцями (споживачами) є абітурієнти, їхні батьки, що обирають навчальний заклад у залежності від цілого ряду умов і параметрів; роботодавці — фірми, установи, організації та підприємства, що оплачують навчання своїх співробітників; підприємства, організації і установи, що наймають випускників. Освітня послуга виступає на ринку освіти товаром, хоча й досить своєрідним. Треба зазначити, що його особливість перш за все полягає у тому, що освітня послуга одночасно й надається, й споживається. Товаром на ринку освітніх послуг є знання, вміння і навички, запропоновані суб'єктами цього ринку (вченими, приватними викладачами, училищами, коледжами тощо). Угоди між суб'єктами, які пропонують ці послуги у сфері освіти, та його споживачами здійснюються у вигляді обміну. Вочевидь, що на даний час угоди здійснюються так: продавець освітньої послуги навчає чогось споживача і підкріплює отриману освіту дипломом, посвідченням, атестатом, а споживач вносить плату за навчання, або за нього це робить, наприклад, держава. Отже, навчальний заклад виходить на ринок освіти і на ринок праці з результатами своєї освітньої діяльності (послуг, програм, курсів тощо), опосередкованими у знаннях, уміннях та навичках випускників, підтверджених дипломом (сертифікатом).

Таким чином на сьогодні ринок освітніх послуг визначається як складне економічне явище, що характеризується попитом і пропозицією, їх взаємодією, наявністю механізму формування ринкової рівноваги та встановленням рівноважної ціни на освітні послуги. Суб'єктів цього ринку є, окремі особи або групи осіб – споживачі освітніх послуг; державні або приватні навчальні заклади, а також юридичні або фізичні особи – виробники освітніх послуг;

держава, яка проводить освітню політику і виконує функції регулювання ринку.

Сучасний ринок освітніх послуг, що швидко розвивається, зумовлює необхідність вичерпного дослідження тенденцій та закономірностей його функціонування. Розроблення на цій основі напрямів його реформування, створення ефективної та досконалої системи освітньої діяльності забезпечить можливість швидко й адекватно реагувати на потреби сучасної економіки та суспільства.

Література

1. Багдік'ян С. В. Освітні послуги: дослідження поняття, класифікація, базові характеристики / С. В. Багдік'ян // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2010. – № 22 (1). – С. 97–100.
2. Оболенська Т. Є. Маркетинг освітніх послуг: вітчизняний та зарубіжний досвід / Т. Є. Оболенська. – К. : КНЕУ, 2001. – 208 с.
3. Попов Є. М. Послуги освіти і ринок / Є.М. Попов // Російський економічний журнал. — 1992. — № 6. — С. 65–71.
4. Сагінова О. В. Маркетинг освітніх послуг / О. В. Сагінова // Маркетинг в Росії та за кордоном. — 1999. — № 1. — С. 45–50.

*Пригодій Алла Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та
безпеки життєдіяльності Чернігівського НПУ ім. Т. Г. Шевченка
Реқун Оксана Олегівна,
магістрантка кафедри професійної освіти та безпеки
життєдіяльності
Чернігівського НПУ ім. Т. Г. Шевченка*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Сучасний розвиток професійної освіти в нашій країні характеризується активним запровадженням інноваційних технологій навчання.

Педагогічна інноватика перебуває в постійному пошуку, впровадженні нових, максимально ефективних технологій навчання й виховання. Інноваціями можуть бути вдосконалені нові освітні дидактичні моделі, зміст освіти, освітні технології, методи, форми, засоби навчання й виховання, розвитку особистості, педагогічні прийоми, системи управління та забезпечення діяльності професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ). Сучасні вимоги до рівня професійної підготовки учнів ПТНЗ на перший план висувають потреби формування творчої, активної, відповідальної й самостійної особистості, майбутнього кваліфікованого робітника, конкурентоспроможного на ринку праці. Проте в роботі навчальних закладів інноваційні процеси розвиваються стихійно, що стримує розвиток нового, прогресивного.

Потреба підвищення ефективності навчального процесу в професійно-технічних навчальних закладах актуалізує питання про вдосконалення перш за все організаційних форм і методів навчання, використання та покращення основних організаційних форм навчально-виховної роботи із застосуванням нових технологій та нестандартних форм у навчальному процесі.

Значне місце нині посідає метод аналізу ситуацій (case study). Аналіз реального досвіду використання цього методу в системі професійної освіти дає можливість стверджувати актуальність його запровадження в систему професійного навчання.

Мета тез полягає саме у висвітленні ідеї використання інноваційного навчання, зокрема «кейс-методу», в підготовці майбутніх кваліфікованих робітників.

Сьогодні стало очевидним, що освіта повинна бути зорієнтована на внесення в процес навчання новизни, обумовленої особливостями динаміки розвитку життя й діяльності, специфікою різних технологій навчання й потребами особи, суспільства й держави.

Застосування інноваційних форм і методів в освіті дозволяє не тільки підвищити рівень знань, умінь і навичок учнів, а й розкрити їхні нові можливості, розвинути різні здібності, що є необхідною умовою для вдосконалення компетентностей [2].

Інноваційні форми проведення занять припускають навчання у співпраці. Усі учасники освітнього процесу (викладач та учні) взаємодіють, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації. Навчання з використанням інноваційних освітніх технологій передбачає відмінну від звичної логіки освітнього процесу: не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування на практиці.

Доцільність використання кейс-технології в процесі професійної підготовки кваліфікованих робітників продиктовано сучасними вимогами до змісту та якості такої підготовки. По-перше, простежується тенденція не стільки до набуття конкретних знань, скільки до формування вмінь і навичок мисленевої діяльності, розвитку здібностей до навчання й виробничої діяльності. По-друге, зростають вимоги до якостей особистості робітника, які б забезпечували йому адекватну поведінку в різних ситуаціях, готовність системно й ефективно діяти в умовах динаміки ринку праці, в умовах кризи. Кейс-технологія сприяє розвитку технічного мислення, здатності вільно орієнтуватись у сучасному виробництві, готовності до продуктивної професійної діяльності, формуванню таких якостей як мобільність, ініціативність, самостійність, цілеспрямованість.

Метод кейс-стаді сприяє розвитку різних практичних навичок в учнів. Його перевагою є те, що він дає унікальну можливість вивчити складні або емоційно значущі питання в безпечній обстановці навчального заняття, а не в реальному житті, його погрозами й ризиками. Він дозволяє вчитися, не турбуючись про неприємні наслідки, які можуть виникнути в разі неправильного рішення. Використання методу кейсів у навчальній програмі

допомагає доповнити багато теоретичних аспектів курсу за допомогою введення практичних завдань, які учням необхідно вирішити.

За змістом кейс повинен відповідати таким умовам:

– становити опис ситуації – реальної чи максимально близької до реальної;

– у кейсі повинні бути представлені основні характеристики ситуації і залучених до неї осіб, а також загальний контекст ситуації;

– описувана в кейсі ситуація повинна бути пов'язана з конкретною темою курсу, що становить певні труднощі для вивчення, або з курсом у цілому;

– кейс може припускати загальний аналіз й оцінювання ситуації або вирішення певної проблеми;

– описувана в кейсі ситуація може припускати одне або кілька правильних рішень. При цьому рішення не повинні бути очевидними для учнів;

– кейс повинен бути сформований і адаптований до цілей навчання, домінувальних методів навчання й особливостей учнів [1].

Нині практично кожен викладач може застосовувати кейс-стаді в освітньому процесі, маючи повне керівництво й набір готових ситуацій. Важливим моментом є розуміння того, що застосування кейс-стаді та інших інноваційних технологій навчання не повинно бути самоціллю викладача в освітньому процесі. Адже кожна з інноваційних технологій повинна бути впроваджена з урахуванням навчальних цілей і завдань, особливостей учнів, їхніх інтересів і потреб, рівня компетентності, регламенту та багатьох інших факторів.

Найбільшого ефекту можна досягти за умови системного підходу до вибору традиційних та інноваційних технологій навчання, при розумному їх поєднанні, доповненні один одного і за умови ефективного керівництва груповою та міжгруповою дискусією.

Отже, маємо підстави стверджувати, що запровадження в систему професійної підготовки кваліфікованих робітників інноваційних педагогічних технологій, зокрема, кейс-технології, є актуальним і дієвим способом розв'язання проблеми якості такої підготовки та її відповідності вимогам часу. Тому, вирішуючи різні проблемні ситуації ще на навчальних заняттях, у випускника буде набагато більше шансів успішно вирішувати їх у своїй майбутній професійній діяльності.

Література

1. Ковальова С. М. Кейс-метод у системі професійної підготовки майбутніх учителів у Великій Британії : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Світлана Миколаївна Ковальова. – К., 2012. – 262 с.

2. Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання / О. Пометун. – К.: Шк. світ, 2007. – 112 с.

*Русанова Ольга Іванівна,
методист навчального закладу ДНЗ «Сумське
міжрегіональне вище професійне училище»
Петренко Тамара Олександрівна,
викладач професійно-теоретичної підготовки,
заступник директора з НВР ДНЗ «Сумське
міжрегіональне вище професійне училище»*

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПТНЗ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інтеграція України в європейський науковий простір передбачає постійне вдосконалення змісту навчально-виховного процесу, широке застосування педагогічних інновацій, нових технологій навчання у процесі формування професійних компетентностей учнів. Сьогодні інновації є показником економічного розвитку і культури сучасного суспільства. Саме від інноваційної освітньої галузі залежить готовність і здатність освіченої особистості до творчості, її плідна діяльність у суспільстві.

Загальнотеоретичні та психологічні аспекти формування життєвої компетентності особистості та педагогічної майстерності в викладені працях науковців (Д. Равен, В. Афанасьєв, Л. Виготський, А. Хуторської, О. Пометун, О. Леонтьєв, В. Садовський). Системний підхід до цілісного формування особистості, вивчення педагогічних проблем освіти та виховання є основою досліджень учених В. Болгаріної, І. Беха, В. Бутенка, Л. Новікової, Г. Філонова. Педагогічне осмислення мікросередовища як чинника формування особистості здійснено С. Гончаренком, Л. Коваль, І. Зязюном, Н. Ничкало, К. Черною та іншими науковцями [1].

Розвиваючи поняття «інноваційна діяльність», вважаємо, що наявні характеристики інноваційного потенціалу педагогічного колективу можна доповнити такими поняттями: здатність генерувати унікальні ідеї, створювати атмосферу співпраці й проактивного середовища, сприймати нововведення, а також своєчасна відмова від застарілого, педагогічно недоцільного, того, що веде до рутини.

На підставі сформованого досвіду і аналізу вищезазначеної літератури ми вважаємо за доцільне виділити три рівні інноваційного потенціалу педагогічного колективу:

- низький рівень – колектив не здатний розробляти і адаптувати відомі нововведення. Можливі лише поодинокі, приватні, так звані «локальні» нововведення на індивідуальному педагогічному рівні;
- середній рівень – педагогічний колектив здатний адаптувати і комбінувати відомі нововведення, змінюючи окремі блоки навчального, виробничого та виховного процесів;
- високий рівень – педагогічний колектив здійснює діяльність у проєктивному середовищі, здатний генерувати ідеї, розробляти нововведення і

експериментально їх перевіряти. При цьому розроблені та впроваджені нововведення можуть призводити до якісних змін усієї системи ПТНЗ.

Кожен професійно-технічний навчальний заклад має свій потенціал. Під інноваційним потенціалом педагогічного колективу ми розуміємо здатність кожного викладача, майстра виробничого навчання до саморозвитку і реалізації у сфері освіти унікальних ідей, проєктів і технологій, що сприяють формуванню та розвитку професійної компетентності учнів та випускників навчального закладу. Саме тому інноваційна діяльність педагогів ДНЗ СМВПУ полягає, насамперед, у формуванні професійної компетентності випускників, здатних до ефективної дії та конкуренції в умовах ринкової економіки, у різних сферах людської діяльності впродовж життя.

Формування професійних компетенцій учнів неможливо уявити в сучасних умовах без якісної інноваційної діяльності педагогічного колективу, яка передбачає суб'єкт-суб'єкту взаємодію учасників освітнього процесу, саморозвиток педагога, підвищення рівня професійної компетентності та інноваційного потенціалу кожного педагога в умовах ПТНЗ. Чим вищим і більш усвідомленим він буде, тим більшою є ймовірність того, що суспільство одержить фахівця високого рівня.

Міністр освіти та науки України Лілія Гриневич зазначає, що сьогодні «важливо, щоб учителі стали провайдерами, агентами змін, які розуміють, що таке компетентнісні методики викладання» [3].

Найбільшу увагу в процесі роботи з підвищення фахової майстерності викладачів, майстрів виробничого навчання у навчальному закладі приділяють формуванню вмінь аналізувати власну діяльність; концентрувати зусилля на досягненні поставленої мети; оптимально добирати зміст, необхідні форми й методи навчальної діяльності; володіти методами самоконтролю й самооцінювання; співпрацювати й спілкуватися на засадах толерантності. Вирішення цих завдань потребує пошуку творчих шляхів удосконалення колективних та індивідуальних форм методичної роботи. Для забезпечення неперервності педагогічної освіти методичною службою систематично плануються методичні наради, семінари-практикуми, тренінги, засідання «круглого столу», засідання методичних об'єднань, творчі звіти тощо.

Кен Робінсон, міжнародний експерт з питань розвитку творчого мислення, системи освіти та інновацій зазначає: «Ефективна освіта – це завжди оптимальна рівновага між суворістю і свободою, традиціями та інноваціями, особистістю і групою, внутрішнім і зовнішнім світом людини» [2].

Особливістю освітнього простору нашого навчального закладу стає спільна діяльність педагогів та учнів на партнерських засадах. Уроки виробничого навчання організуються з використанням інтерактивних форм роботи, де, учні об'єднані в умовні бригади, отримують відповідне завдання, яке виконують колективно, розподіляючи ролі за зразком виробництва (бригадир, інженер з охорони праці тощо). Така зацікавленість та активність педагогічних працівників в освоєнні інноваційних виробничих технологій дала поштовх до осучаснення професійно-практичної підготовки. На заняттях з виробничого навчання та професійно-теоретичної підготовки дедалі частіше

майстри виробничого навчання, викладачі застосовують активні форми роботи, що підвищує мотивацію учнів до оволодіння професією, формує та шліфує практичні вміння, прискорює їхню соціалізацію.

Однак пріоритетним напрямом діяльності навчального закладу є впровадження в навчальний процес новітніх виробничих та педагогічних технологій для надання якісних освітніх послуг учнівській молоді СМВПУ. Реалізація проекту «Інноваційна діяльність педагогічного колективу у формуванні професійних компетенцій учнів ПТНЗ» (започаткований в 2015 році) ставить за мету забезпечення наступності підготовки та вдосконалення педагогічної майстерності викладачів, майстрів виробничого навчання; забезпечення умов для формування професійно компетентного та конкурентоспроможного на ринку праці випускника, який би задовольняв потреби економіки країни; виховання соціально активної, творчо мислячої, відповідальної особистості. У його основу закладено діяльність педагогічного колективу за відповідними структурами щодо формування компетентного, конкурентоздатного випускника будівельної галузі, промисловості країни, удосконалення матеріально-технічної бази та впровадження інтенсивних педагогічних, виробничих технологій, оновлення змісту навчання.

Підвищення професіоналізму і майстерності викладачів, майстрів виробничого навчання – це шлях до успішної інноваційної діяльності. Забезпечується їхній успіх на цьому шляху такими напрямами діяльності нашого навчального закладу: стажування на виробництві, курси підвищення кваліфікації, колективні форми методичної роботи (участь у циклових комісіях, семінарах-практикумах, майстер-класах, тренінгах, творчих групах), міжнародна співпраця (німецько-український проект «Професійна освіта в будівельній галузі», міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти»), самоосвіта. Для педагогічних працівників у ДНЗ СМВПУ проводять практикуми з розширення знань та вироблення навичок роботи в соціальних мережах: в блозі, на сайті, про можливості хмарних технологій тощо.

Вважаємо, що високий рівень компетенцій викладачів, майстрів виробничого навчання у застосуванні ІТ- технологій та педагогічних і виробничих інновацій як засобу формування професійних знань і вмінь в ПТНЗ підвищує рівень успішності й конкурентоспроможності учнів на виробництві.

Література

1. Галіцина Л. Банк інноваційних педагогічних технологій / Л. Галіцина. – К.: Шк. світ, 2012. – 104 с.
2. Короденко М. Основні вектори реформування освітньої галузі // Освіта України. – 2016. – № 40. – С. 4–5.
3. Сорока В. Траєкторія освітнього маятника / В. Сорока // Освіта України. – 2016. – № 39. – С. 14–15.

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЇ ПІД ЧАС СЕМІНАРІВ-ПРАКТИКУМІВ ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Одним із завдань навчально-методичного центру професійно-технічної освіти є міжкурсове підвищення кваліфікації педагогічних працівників за допомогою організації форумів, конференцій, семінарів-практикумів, в ході яких важливо поєднувати традиційні методи навчання та сучасні інформаційні технології. Це не лише підвищить інформаційно-технічну компетентність викладачів та майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів, а й поліпшить якість та інтенсивність занять, а також сприятиме розвитку творчого підходу до викладання.

Питання розроблення та організації веб-квестів перебувають у центрі уваги педагогів. Зокрема, у працях О. О. Харіної, І. М. Сокол О. В. Ільченко розглянуто сутність, види та етапи веб-квестів. Зазначмо, що науковці наголошують на тому, що проведення веб-квестів сприяє підвищенню мотивації навчання, формуванню нових компетентностей, креативності тощо.

У результаті аналізу та узагальнення підходів до визначення сутності веб-квесту з'ясовано, що веб-квестом є сучасна технологія навчання, що ґрунтується на пошуку інформації в Інтернеті, її аналізі та представленні у визначеній організатором формі.

Технологія проведення веб-квесту для педагогічних працівників передбачає три етапи:

1. Організація веб-квесту (визначення теми та тривалості веб-квесту, формулювання мети та завдань, визначення основних ролей та складання для них завдань, власне дослідження теми, уточнення завдання).

Під час цього етапу педагог повинен забезпечити різностороннє дослідження теми, скласти перелік сайтів, рекомендованих для використання учасниками веб-квесту [1].

2. Створення веб-квесту (вибір Інтернет-платформи та власне створення квесту).

На цьому етапі велике значення має вміння педагога створювати та редагувати блоги або сайти. Адже створений веб-квест має вигляд сайту. З метою вдосконалення вмінь і навичок викладачів та майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів ведеться блог НМЦ ПТО у Сумській області «Інтернет-майстер-клас «Створення і використання блогів педагогами ПТНЗ» (<http://blogptnznvachanna.blogspot.com/>).

3. Проведення веб-квесту (безпосереднє виконання завдань учасниками, презентація результатів).

Вид презентації результатів указується у завданні до квесту. Це може бути переказ (презентація, плакат, брошура), творче завдання (вірш, пісня,

відеоролик), компіляція (створення віртуальної виставки, збірки) [2]. При цьому організатор веб-квесту має враховувати тему та мету веб-квесту, рівень інформаційно-технічної компетентності учасників, особливості їх професійної діяльності, наявну комп'ютерну та програмну базу, тривалість проведення веб-квесту тощо.

Представлена технологія веб-квесту не містить оцінювання робіт учасників, оскільки є однією із форм роботи під час семінарів-практикумів і має на меті передусім практичне освоєння цієї технології. Тому етап розроблення критеріїв оцінювання було пропущено.

Методисти НМЦ ПТО у Сумській області веб-квести проводять під час семінарів. Педагогічні працівники розподіляються на групи за ролями та досліджують певне питання з визначеного ракурсу, використовуючи при цьому Інтернет-сайти, комп'ютерні програми, Інтернет-сервіси. На завершення кожна група репрезентує результати своєї роботи. У підсумку учасники веб-квесту глибоко вивчають питання з різних ракурсів, підвищують комп'ютерну грамотність, удосконалюють уміння пошуку інформації в Інтернеті.

Одним із організованих методистами НМЦ ПТО у Сумській області є веб-квест на тему «Дистанційна професійно-технічна освіта в Україні: сутність, реалії». Метою квесту було розширення і поглиблення вмінь і навичок з пошуку інформації в Інтернеті, роботи на платформі blogger, правильного використання Інтернет-ресурсів для підтримання навчального процесу. Учасників було поділено на 5 груп (історики, методисти, юристи, консультанти з програмного забезпечення, директори закладів професійно-технічної освіти). Кожна група за допомогою Інтернет-ресурсів вивчала питання впровадження дистанційної професійної освіти з певного ракурсу. Так, наприклад, історики досліджували історію дистанційного навчання, її сутність, функції; консультанти з програмного забезпечення – основні технології та інструменти дистанційного навчання тощо. Завдання для кожної групи розміщено на блозі «Дистанційна професійно-технічна освіта в Україні: сутність, реалії» (<http://dptonmcsmy.blogspot.com/>). Результати дослідження було оформлено у вигляді презентацій та завантажено на цей блог. Кожна група репрезентувала результати свого дослідження та ділилася власним досвідом використання елементів дистанційного навчання, проаналізувала основні проблеми та перспективи впровадження дистанційної професійно-технічної освіти в Україні.

Можна виділити основні переваги використання веб-квест-технології у період міжкурсового підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів:

- можливість глибокого вивчення теми в різних аспектах;
- підвищення інформаційно-технічної компетентності педагогів;
- підвищення рівня пізнавальної активності педагогів під час занять у ході семінарів;
- освоєння педагогічними працівниками веб-квест-технології;
- активне осмислення теми, формулювання власних висновків та прогнозів.

Література

1. Ільченко О. В. Використання web-квестів у навчально-виховному процесі [Електронний ресурс] / О. В. Ільченко. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30113/ Назва з екрана.
2. Сокол І. М. Веб-квест як інноваційний метод формування творчої особистості [Електронний ресурс] / І. М. Сокол // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – № 2 (09). – 2013. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe? – Назва з екрана.

Усок Олена В'ячеславівна,

викладач української мови та літератури професійно-педагогічного коледжу Глухівського НПУ ім. О. Довженка

РОЛЬ І МІСЦЕ СУГЕСТОПЕДИЧНИХ ЗНАТЬ У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

У другій половині ХХ століття почав розвиватися такий напрям, як сугестопедія, в основу якої покладено впливи засобами неспецифічної психічної реактивності: інтонацією голосу, жестом, мімікою, виразом очей, поставою, джерелом слова – тобто всім, що пов'язане з моментом вимови слова.

Історія розвитку сугестивної технології сягає своїм корінням глибокої давнини. В. Л. Федоренко зупиняється на деяких історичних моментах її становлення та розвитку, доводить, що плекання волі та сміливості людини відбувається за допомогою словесних засобів, що підтверджує практика індійських йогів: «Щойно дитина привчається говорити, батьки одразу ж промовляють їй найпростішу формулу самонавіювання: «Я – сміливий». Завдяки таким сеансам діти йогів уже в 5–6 років можуть виконувати найскладніші дії, які не під силу навіть дорослим» [4, с. 23–24].

Цікавим із точки зору педагогіки, на нашу думку, є визначення сугестопедії у словнику іншомовних слів: «Сугестопедія – система прийомів і методів навчання, за яких створюються максимально сприятливі умови прискороженого засвоєння навчального матеріалу; сугестопедія припускає віру учня у свої здібності, в авторитет педагога й тексту, що вивчається; уводяться елементи гри, зокрема, під час вивчення іноземних мов практикується перевтілення у відповідного носія мовленнєвих ролей; паралельно використовується музикальний вплив, що створює ефект готовності сприйняття матеріалу» [3, с. 287].

Отже, роль викладача професійного навчання надзвичайно важлива: він повинен створювати атмосферу, за якої зникають боязкість, страх помилок, збільшується віра у власні сили. У цій методиці активно використовують музику, рух, сценічну дію тощо.

Г. К. Лозанову, болгарському дослідникові, удалося створити методику прискороженого вивчення різноманітних навчальних дисциплін і дійти висновку,

що сугестопедія – не лише новий метод навчання, а значно глибше явище – нова дидактично-психологічна система, здатна переноситися на будь-яку навчальну дисципліну.

С. С. Пальчевський також ставить завдання щодо застосування сугестопедії в педагогіці. Стверджує, що сугестопедичне навчання поліпшує пам'ять і сприяє автоматизації запам'ятовування нового навчального матеріалу. Автор подає оригінальну аббревіатуру ХЕТвОД (від слів «художність», «емоційність», «творчість», «духовність»), що символізує технологію сугестопедії під час навчального процесу і де перші два поняття означають дидактичні принципи художності (Б. Ж. Неменський) та емоційності (В. Л. Ломагайба), два наступні свідчать про результати освітньої діяльності. Згідно з цим пропонує креативну, на нашу думку, індивідуальну творчу роботу з учнями: «Список індивідуалізованих творчих робіт (їх повинно бути кілька десятків) учитель вивіщує на дошці для вибору згідно із уподобаннями. Вони починаються приблизно так: «Хто полюбляє моделювати, тому підготувати...», «Хто полюбляє малювати...», «Хто полюбляє проектувати...», «Хто полюбляє конструювати...», «Хто полюбляє художнє слово...», «Хто полюбляє колекціонувати...», «Хто полюбляє історію...», «Хто полюбляє розв'язувати задачі...» тощо. Ураховуючи те, що власної сфери своїх глибинних уподобань якийсь учень може й не відшукати в запропонованому списку творчих робіт, йому треба дати можливість самому запропонувати творчу роботу на власний розсуд» [2].

М. Ю. Олешков переконаний, що «основні положення сугестопедичної теорії дозволяють зробити висновок про її безсумнівну загальнопедагогічну спрямованість, яка проявляється в комплексному розвитку особистості, в активізації його потенційних психічних можливостей, в одночасному розвитку інтелектуальних, емоційних та мотиваційних її сторін» [1, с. 16].

Для посилення можливостей впливу, що навіює, мовні повідомлення викладача професійного навчання можуть супроводжуватися відеопрезентацією, відеозаписами, рухами, музикою тощо. Навіювання забезпечує істотне загострення пам'яті, зростання обсягу активізованої інформації, підвищення швидкості запам'ятовування й відтворення. Існує низка умов для реалізації цього методу. Найбільш важливі з них такі:

- безумовний авторитет викладача;
- однозначність формулювань навіювання;
- виразність навчальних матеріалів;
- релаксація, довіра до викладача й віра в можливість здійснення задач навчання;
- вплив успіхів товаришів по групі;
- двоплановість передавання нового матеріалу.

На нашу думку, викладач професійного навчання, використовуючи різні форми навіювання, має знати, до якого репрезентативного типу належить учень/студент: аудіал (сприймає інформацію на слух; для нього важливі інтонація і гучність), візуал (для візуала важливі зображення. І в мові, і в тексті мають бути слова-ключі, що допомагають швидко відновлювати картину предмета), кінестетик (чільне місце належить відчуттям, зручності, комфорту).

Це дозволить вирішити завдання індивідуалізації процесу навчання з урахуванням можливих психологічних проблем і вплинути на мотивацію навчання.

Знання основних положень сугестопедичної теорії дозволяє викладачу професійного навчання зробити висновок про її безсумнівну загальнопедагогічну спрямованість, що проявляється в комплексному розвитку, активізації потенційних психічних можливостей особистості, в одночасному розвитку інтелектуальних, емоційних та мотиваційних її сторін, інтенсифікації в освоєнні матеріалу, призводить до почуття емоційного й фізичного комфорту тощо. Сугестопедична система навчання залежить від групової співпраці й можлива лише в умовах максимальної доброзичливості й тактовності.

Література

1. Олешков М. Ю. Современные образовательные технологии: учебное пособие / М. Ю. Олешков. – Нижний Тагил : НТГСПА, 2011. – 144 с.
2. Пальчевський С. С. Педагогіка: навч. посіб. / С. С. Пальчевський. – К. : Каравела, 2007. – 576 с.
3. Російсько-український словник іншомовних слів / уклад. Т. П. Мартиняк; за ред. проф. А. П. Ярещенка. – Х. : Прапор, 1999. – 392 с.
4. Федоренко В. Л. Мовні цікавинки. Нестандартні дидактичні матеріали / В. Л. Федоренко – Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 320 с

***Чмирьков Микола Юрійович,**
викладач фахових дисциплін професійно-педагогічного коледжу
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

РОБОТА З ПОНЯТТЄВИМ АПАРАТОМ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЇ

Наука як форма пізнавальної діяльності має специфічні риси. Якщо мистецтво осягає світ через художні образи, релігія – через одкровення, то наука вирішує це завдання через абстрагування, ідеалізацію, втілені в наукових поняттях.

Поняття – це форма мислення, що відображає предмети в їх істотних ознаках. Наукове поняття – це форма мислення, що відображає не реальні предмети, а сконструйовані вченим абстракції, необхідні для виявлення істотних і закономірних зв'язків дійсності.

Особливістю понять гуманітарних дисциплін є те, що якщо в точних дисциплінах, таких як математика, фізика, астрономія, хімія тощо вони визначаються точно, то окремі поняття гуманітарних наук і суспільно-наукових текстів можуть розміщуватися на декількох сторінках. Це пояснюється тим, що, наприклад, соціологічна наука відображає специфіку суспільства і соціальних явищ, дослідження яких пов'язане не тільки з розумінням, поясненням, але й з чуттєвим осягненням. Таке саме пояснення

може бути застосоване і до філології, релігієзнавства, політології і, звичайно ж, психології, тому що вона просто немислима без чуттєвого сприйняття.

Вивчення поняттєвого апарату науки не зводиться до рутинного зауваження визначень, тому що вивчення поняттєвого апарату гуманітарних дисциплін дає змогу:

- розвивати навички наукового мислення;
- домагатися глибокого і якісного засвоєння навчального матеріалу;
- активізувати пізнавальну діяльність студентів;
- надавати процесу навчання творчого характеру.

Таким чином, результатом вивчення наукових понять є не тільки знання визначення і його пояснення, а й аналіз зв'язків різних понять та їх відносин між собою. Для аналізу зв'язків понять як основного методичного прийому можуть бути використані структурно-логічні схеми. Головна перевага структурно-логічних схем – наочність. Вони спрощують запам'ятовування і засвоєння навчального матеріалу.

Кожне поняття, використовуване у процесі викладання соціології, має свою історію, інколи складну і заплутану. Викладачу бажано розповісти, звідки виникло те чи інше наукове поняття: з повсякденного життя, інших мов чи давньої історії. А також із зацікавленням сприймається розповідь про те, хто з учених уперше ввів поняття у науковий обіг. Іноді при цьому розповідаємо про самого вченого, наводимо цікаві біографічні дані, показуємо, як він дійшов до відкриття якого-небудь феномену і чому так чи інакше назвав певне поняття. Такі заняття збагачують знання студентів, суху мову роблять образною, створюють довірливу атмосферу при викладанні лекції, вимальовують іноді нудний матеріал живими картинками з життя видатних учених чи політичних діячів.

Виникнення наукових термінів часто буває пов'язане із запозиченнями з іноземних мов. У будь-якій науці, у тому числі, соціології, потрібно простежити, чому саме так було названо певне наукове поняття, що означає це слово в перекладі українською мовою. Наприклад, російське слово «руководитель» походить від двох старослов'янських слів: «рука» і «водити». Здавалося б, у буквальному перекладі «руководитель» означає «водити руками», однак це не так. У старослов'янській мові слово «рука» означає: «кисть руки, коли пальці зібрані в кулак». Практично слово «руководитель» означає: зібрати всіх разом і потім вести за собою. Слово «керівник» не використовують як наукове поняття в інших мовах, а натомість послуговуються синонімом: «менеджер».

Крім того, сучасна ситуація ставить перед ученими України завдання розвитку й удосконалення української термінології з багатьох наук, тому що в минулому, за радянських часів, в Україні багато підручників як з природознавчих, так і з гуманітарних дисциплін видавали тільки російською мовою, і багато наукових понять ще й дотепер не мають українських відповідників.

Під час роботи з поняттєвим апаратом потрібно пам'ятати, що, вивчаючи людину, соціальне суспільство, багато наук, таких, як філософія, психологія, соціальна психологія, соціологія й інші використовують ті самі

поняття. Однак специфіка кожної науки накладає відбиток на їх зміст, що необхідно педагогу використовувати і враховувати під час роботи з поняттєвим апаратом.

Таким чином, у процесі підготовки і компонування змісту наукової лекції викладачу необхідно користуватися універсальними вимогами, щоб лекція мала науковий характер і дійсно служила засобом передавання в усній формі наукових знань від учителя до учня. Ці вимоги відповідають традиційній формі підготовки і читання лекції, стосуються її змісту і їх не можна порушувати, вони є загальними для вищої школи.

Отже, нетрадиційний виклад навчальної лекції передбачає: використання есе, міфів і легенд, казок і сказань (билин), прислів'їв і приказок, притч, образних порівнянь, гумору, прикладів з художніх творів, а також незвичайне трактування поняттєвого апарату.

Нетрадиційне читання лекції робить її легко засвоюваною, наочною, образною і незабутньою. Вона частіше несе в собі заряд сократівської бесіди і скорочує соціальну дистанцію між учителем і учнем.

***Шилко Сергій Олексійович,**
завідувач відділення професійної освіти, викладач спецдисциплін
професійно-педагогічного коледжу
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО СПІЛКУВАННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

На сучасному етапі розвитку України ефективність управління в системі освіти залежить від знання психологічних основ спілкування, соціальних, культурних та комунікативних навичок.

Практичне розв'язання завдань, поставлених перед системою освіти України процесами державотворення, кардинальними змінами у суспільно-політичному та економічному житті суспільства, вимагає належної підготовленості керівників, здатних ефективно здійснювати управлінське спілкування в системі підготовки майстрів виробничого навчання.

Відомо, що одним з основних напрямів оновлення сучасної освіти науковці визнають професійне становлення особистості керівника на принципах гуманізму, демократизму, співтворчості й діалогу.

Сьогодні різко змінюється суспільний запит на провідні якості й професійну компетентність керівника, необхідні для ефективного управління освітянськими установами.

Важливим аспектом управління є політична культура керівника навчального закладу, яка вимагає від нього глибокої всебічної підготовки, знання основ політики в галузі освіти і культури, уміння повсякденно керуватися ними у своїй діяльності.

Завдання керівника в системі підготовки майстрів виробничого навчання – організувати діяльність студентського колективу в цьому напрямі, допомогти розібратися в складних і суперечливих фактах сьогодення.

Директор і його помічники зобов'язані бездоганно володіти таким дієвим засобом виховання, яким на сьогодні є політична культура керівника.

Дуже важливим аспектом професійної придатності будь-якого керівника є правова культура, знання ним юридичних основ управління. Насамперед, це стосується трудового законодавства, відповідних нормативних документів, що регулюють працю викладачів та інших працівників навчального закладу.

Культура спілкування не можлива також без високої культури мовлення керівника, бездоганного знання української мови. Мова є важливою формою людського спілкування, і ми не повинні забувати про це у своїй практичній діяльності.

Багато у спілкуванні залежить і від міжособистісних стосунків керівника з підлеглими. Адже відомо, що краще сприймається позиція керівника, який викликає емоційно позитивне ставлення підлеглих до себе, і складніше сприймають думку підлеглих, яка викликає емоційно негативне відчуття.

Під час виконання професійних обов'язків варто уникати упередженого ставлення відповідно до колег, підлеглих або керівника та намагатися ставитися однаково до всіх членів колективу.

Від майстерності побудови спілкування залежить чимало: результативність переговорів на державній службі, ступінь взаєморозуміння з колегами, чіткість виконання завдань, задоволеність працівників своєю працею, соціально-психологічний клімат у колективі, відносини з громадськими організаціями й іншими органами державної влади.

Необхідно наголосити, що управлінське спілкування керівника навчального закладу має враховувати такі чинники:

- рівність особистісних позицій, відкритість та довіру між колегами;
- зосередженість керівника на співрозмовникові;
- персоналізовану манеру висловлювання («Я вважаю», «Я хочу порадитися з вами»);
- поліфонію взаємодії, можливість кожного учасника під час засідань, нарад висловити свою позицію.

Будь-який керівник навчального закладу повинен володіти культурою спілкування. Культура спілкування – це цілісна система, яка містить взаємопов'язані моральні та психологічні компоненти, кожен з яких вносить своє в характеристику цілого.

Розглядаючи цей аспект, необхідно приділити увагу культурі мовлення, як складнику управлінського спілкування.

Діяльність системи освіти розглядають у двох паралельних аспектах: як організаційна структура освіти у сукупності її ланок від міністерства освіти до викладача і як певну соціально-психологічну структуру, як суб'єкт-об'єктну основу управління в галузі. При цьому модель соціально-психологічної взаємодії в процесах управління віддзеркалює співвідношення суб'єктних і об'єктних якостей і функцій, що персоналізовані у посадовій ієрархії на кожному рівні системи освіти.

У системі підготовки майстра виробничого навчання особистість є системотворювальним чинником і самої системи освіти, і процесу управління нею, і психології менеджменту в освіті, у якій ці системи віддзеркалюються.

Мова йде про особистість, соціалізація якої відбувається за допомогою певних державних і суспільних інститутів; про особистість педагога, через вплив якої на особистість студента суспільство персоналізує соціальні очікування та вимоги щодо формування певних інтелектуальних, морально-вольових, духовних якостей особистості; про особистість менеджерів освіти, керівників, які в процесі управління педагогічними колективами створюють сприятливі соціально-психологічні умови для розвитку особистості педагога, а через них – їхніх підопічних (учнів, студентів).

Успіх керування навчальним закладом, на наш погляд, тісно пов'язаний з етикетом поведінки його співробітників, та в першу чергу, керівника. Для оволодіння етикетом є потрібні бажання, наполегливість і час.

На успіх управлінської діяльності керівника навчального закладу та його взаємодію з підлеглими, характер і культуру спілкування постійно впливають моральні цінності, які є однією з форм моральних відносин у суспільстві.

Необхідно зазначити, що, обираючи певні моральні цінності, керівник підтверджує свідоме ставлення до норм і принципів моралі, дієвість своїх мотивів, цілісність моральної свідомості загалом. Саме моральні цінності формують у керівників комунікативні установки, які є складником культури спілкування.

Отже, керівник повинен бути обізнаним не лише у питаннях політики управління навчальним закладом, а й бути гарним менеджером. Він повинен бути освіченою, високоморальною людиною, мати широкий світогляд, бути духовно багатим, знаходити рішення в будь-яких професійних та життєвих ситуаціях. Ці провідні характеристики виявляються саме у спілкуванні між ним та підлеглими, колегами.

Специфіка діяльності керівника саме у спілкуванні, від культури використання цього основного засобу управлінської діяльності залежить професійна культура, адже саме мовна культура, освіченість й досвід є тим активом керівника, що має чи не найбільше значення для оптимізації його управлінської діяльності.

Із урахуванням зазначених особливостей управління навчальним закладом визначено у соціально-психологічному аспекті ключове поняття «менеджмент в освіті»: це усвідомлена взаємодія керівника з іншими людьми, спрямована на забезпечення їхньої активної та скоординованої участі у досягненні поставленої мети. Це частина управління, яка є впливом на інших людей, у процесі і результаті чого у них з'являються або актуалізуються психічні стани, якості, властивості, що стають психологічним підґрунтям для ефективної діяльності щодо досягнення поставленої мети.

У соціально-психологічному аспекті кожна особистість є індивідом, який виконує певні соціальні функції та ролі, що відповідають її позиціям і соціальному статусу, а атрибутами особистості, крім соціальності, є свідомість, самосвідомість і певна самостійність. Інакше кажучи, особистість – це індивід, який є соціалізованим суб'єктом життєдіяльності, тобто може усвідомлено виконувати свої соціальні функції та ролі.

НАПРЯМ 3. ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Кулаласва Наталя Валеріївна,
*кандидат хімічних наук, доцент, старший науковий співробітник
лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання
ІПТО НАПН України*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нині дедалі частіше у професійно-технічній освіті найпопулярнішим стає проектне навчання. За умови використання такої технології учні вчаться аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу, самостійно знаходити можливості для вирішення проблем, оперативно та критично мислити, аналізувати виробничі ситуації, приймати самостійні рішення, планувати конкретні дії, бути відповідальними, коротко та чітко висловлювати свої думки, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати, поважати альтернативну думку, уміти прислуховуватись до інших та бути готовими до співпраці, самостійної роботи, виконання творчих задумів [1, с. 7–8]. Саме проектне навчання вносить суттєві зміни у навчально-виробничий процес ПТНЗ, що проявляються в оновлених підходах, методах, формах і способах діяльності, формуванні нового стилю мислення в учнів і педагогів. Але під час організації такого навчання існують і певні проблеми, серед них: низький рівень матеріально-технічної бази навчальних закладів, часові обмеження, неготовність викладачів та учнів.

Мета нашого дослідження полягала в експериментальному оцінюванні готовності учнів ПТНЗ до проектної діяльності та проектуванні подальших шляхів щодо її формування.

Готовність учнів ПТНЗ до проектної діяльності ми розуміємо як цілісне внутрішнє особистісне утворення, що характеризується їхньою здатністю до самостійного набуття необхідних знань, індивідуального та групового виконання пізнавальних, дослідницьких, конструкторських та інших завдань, що завершуються створенням освітніх продуктів. Було також визначено її структуру, яка, на нашу думку, складається з таких компонентів: цілемотиваційного (усвідомлення цілей, мотивів проектної діяльності); пізнавального (знання суті проектної діяльності, методів і форм групової взаємодії), практичного (інформаційно-аналітичні, організаційні, комунікативні, технологічні вміння), суб'єктного (рефлексивні здібності, емпатія). У ході роботи було визначено рівні, критерії та показники сформованості цієї готовності.

Ураховуючи те, що у дослідженні планувалося охопити досить значну вибірку досліджуваних, було прийняте рішення провести Інтернет-анкетування за допомогою веб-сервісу Google Forms. Цей сервіс дозволяє розмістити

електронну версію анкети, зібрати відповіді респондентів, швидко обробити результати опитування, а також скопіювати відповіді для їх подальшого опрацювання у спеціальних статистичних програмах, зокрема, SPSS. Співробітниками лабораторії технологій професійного навчання Інституту ПТО НАПН України було розроблено анкету, в основу якої було закладене попередньо визначене уявлення про готовність учнів ПТНЗ до проектної діяльності.

Анкета містила 13 запитань різних видів, що надали змогу оцінити готовність учнів ПТНЗ до проектної діяльності за визначеними критеріями і показниками. Для забезпечення більшої об'єктивності відповідей опитування проводили анонімно. Для роз'яснення правил анкетування учасникам пропонували інструкцію. Анкети вміщували як відкриті, так і закриті запитання, а також їх поєднання (у закритих запитаннях пропонувалося вказати також, за бажанням, свій варіант відповіді). Для організації анкетування було підготовлено та розіслано листи навчально(науково)-методичним центрам (кабінетам) ПТО у всіх областях України з проханням організувати опитування у ПТНЗ області. У листі вказувалося посилання на анкету, розміщену у веб-сервісі Google Forms.

Загалом у дослідженні взяли участь 6612 учнів ПТНЗ усіх областей України. З них – 2245 учнів, що здобувають будівельні професії, 1848 учнів, що здобувають професії, пов'язані з транспортною галуззю, 1099 учнів, що здобувають професії сільськогосподарського профілю. Ураховуючи, що для проведення масових опитувань вважається достатнім опитати 400 осіб (для припустимої помилки 5%), таку вибірку можна вважати цілком репрезентативною.

Серед опитуваних були особи різного віку. При цьому дещо перевищує частка учнів віком 17–18 років (47,8 %), трохи меншою є кількість учнів 15–16 років (38,8 %). За статтю серед учнів переважають чоловіки: чоловіків – 72,3 %, жінок – 27,7 %.

Отже, в опитуванні взяли участь різні за віком, гендером та профілем майбутньої професії учні ПТНЗ, що також підтверджує репрезентативність вибірки дослідження.

В опитуванні з'ясувалось ставлення учнів ПТНЗ до технології проектного навчання. Серед форм проектної діяльності вони надали перевагу роботі у парах (50,8 %) та роботі в малих групах (39,7 %). При цьому самостійне виконання проекту для учнів є складним завданням. Обираючи найцікавішу проектну діяльність, майбутні кваліфіковані робітники на I місце поставили «шукати й аналізувати цікаву інформацію (2821 особа)», що, на нашу думку, пов'язано з їхнім недостатнім уявленням про проектну діяльність та недостатніми вміннями щодо проектної діяльності. На II місце учні поставили «проводити дослідження, експериментувати (2436 осіб)», що свідчить про їхню зацікавленість дослідницькою діяльністю; на III – «вирішувати реальну проблему (2150 осіб)», тобто виявили бажання до конкретних дій, спрямованих на отримання реального результату (IV – «створювати новий продукт» (2043 особи). З предметів, за якими учні бажали

би виконувати проект, вони надали перевагу професійно-теоретичним (31,3 %) та природничо-математичним (30,0 %), водночас менший інтерес вони виявили до проектів із суспільно-гуманітарних (14,3 %) і загально-професійних предметів (11,6 %). Виявлене може бути пов'язане з недостатньою зацікавленістю учнів указаними предметами і необхідністю оновлення їх змісту. До того ж було виявлено, що серед педагогів ПТНЗ опитаних учнів метод проектів ніколи не використовують 7,8 %, намагаються використовувати, але не дуже успішно 19,4 %; успішно використовують з окремих предметів – 52,8 %, постійно та успішно використовують з більшості предметів – 20 % педагогів. Третина опитаних учнів (33,1 %) відповіла, що не мала досвіду проектної діяльності.

Загальний рівень готовності учнів ПТНЗ до проектного навчання розраховувався як середнє арифметичне загальних рівнів окремих компонентів цієї готовності (табл. 1).

Таблиця 1

Готовність учнів ПТНЗ до проектної діяльності

Компоненти готовності	Розподіл за рівнями		
	низький	середній	високий
Мотиваційний	11,60 %	25,00 %	63,40 %
Пізнавальний	20,45 %	36,10 %	43,45 %
Практичний	9,20 %	62,00 %	28,00 %
Суб'єктний	13,65 %	53,49 %	32,86 %
Загальна готовність	13,73 %	44,15 %	41,93 %

Як бачимо, хоча значна частка опитаних учнів має високий рівень готовності до проектного навчання (41,93 %), для більшості частки (44,15 %) притаманним є середній рівень готовності. Найвищою є мотиваційна готовність учнів до такої діяльності, найнижчою – практична.

Отже, існує потреба у розвитку готовності учнів ПТНЗ до проектного навчання та розробленні системи проектного навчання у професійно-технічних навчальних закладах.

Література

1. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навч. посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Гуревича Р. С. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012.– 348 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ – ТЕХНОЛОГІЙ СПІВПРАЦІ

У підготовці майбутніх майстрів виробничого навчання особливу увагу варто приділити методам навчання. В умовах науково-технічного прогресу класно-урочна форма навчання перестала задовольняти потреби суспільства в освіті й потребує вдосконалення. Причиною цього стало як закономірне і неминуче зростання обсягу професійних знань, що підлягають обов'язковому засвоєнню, так і зміна вимог суспільства до освіти.

Для підготовки майбутніх фахівців потрібно використовувати технології, що активізують пізнавальну діяльність, творчість. На допомогу класичним технологічним аспектам приходять нові зокрема інтерактивні технології навчання.

У сучасній дидактиці немає єдиної класифікації методів навчання. Їх поділяють на активні та пасивні в залежності від участі студентів у навчально-пізнавальній та навчально-виробничій діяльності.

При пасивному (репродуктивному) типі навчання студент має засвоїти і відтворити матеріал, переданий йому педагогом, текстом, підручником тощо, тобто джерелом інформації. До цих методів навчання належать такі, коли студенти лише слухають, дивляться і відтворюють дії педагога на рівні копіювання. Студенти, як правило, не спілкуються один з одним у процесі навчально-пізнавальної та навчально-виробничої діяльності.

Активне навчання передбачає застосування методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність студентів. Студент виконує творчі завдання, вступає в діалог з педагогом. Основні методи: самостійна робота, проблемні та творчі завдання, питання від студента до педагога. Вони розвивають критичне і творче мислення.

За умови інтерактивного навчання освітній процес відбувається у процесі постійної, активної взаємодії всіх студентів. Це співнавчання, взаємонавчання, де студент і педагог є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Викладач постає лише у ролі організатора процесу навчання.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання навчально-виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем.

Для уникнення пасивності студентів на уроках та низького інтересу до навчання необхідно змінити пасивні традиційні уроки на активні та інтерактивні.

Особливістю інтерактивного навчання є підготовка молоді до життя і громадянської активності. Уроки мають захоплювати студентів, пробуджувати у них інтерес та мотивацію, навчати самостійного мислення та дій.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної, позитивної взаємодії всіх студентів академічної групи. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання, навчання у співпраці. Під час інтерактивного навчання студент стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Педагог і студенти — рівноправні суб'єкти навчання, що сприяє його ефективності.

Групові форми навчання дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання. Вони формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоєння та передавання інформації. Сприяють формуванню комунікативних якостей студентів, активізують розумову діяльність. Робота в групах (колективна) дає найбільший ефект у засвоєнні знань. До групового навчання можна віднести роботу в парах, роботу в трійках, змінювані трійки, 2+2=4, карусель, роботу в малих групах, акваріум, мікрофон, мозковий шторм, мозаїку, велике коло та ін.

Існують певні правила щодо реалізації інтерактивних методів навчання, невиконання яких може звести їх ефективність до нуля:

- кожна думка важлива!
- не бійся висловитися!
- ми всі – партнери!
- обговорюємо сказане, а не людину!
- обдумав, сформулював, висловив!
- говори чітко, ясно, красиво!
- вислухав, висловився, вислухав!
- тільки обґрунтовані докази!
- умій погодитися і не погодитися!
- важлива кожна роль!

Усе сказане вище, звичайно, не означає, що потрібно використовувати тільки інтерактивне навчання. Для навчання важливі всі рівні пізнання і всі види методик і технологій. Інтерактивні методи у поєднанні з класичними утворюють ідеальну основу для вивчення матеріалу.

Різноманітність методів інтерактивного навчання дозволяє педагогу доцільно дібрати методи саме для конкретної теми, а також обрати методи відповідно до рівня знань. Інтерактивні методи у поєднанні з класичними утворюють ідеальну основу для вивчення матеріалу в початковій школі. Різноманітність методів інтерактивного навчання дозволяє вчителю доцільно підібрати методи саме для конкретної теми, а також відповідно до рівня знань учнів класу. Переваги інтерактивного методу навчання полягають у тому, що: за один і той же проміжок часу можна виконати більший обсяг роботи; можна домогтися високої результативності у засвоєнні матеріалу і формуванні вмінь. Переваги інтерактивного методу навчання полягають у можливості за один і той же час виконати більший обсяг роботи та високій результативності у засвоєнні матеріалу і формуванні вмінь, навичок.

Література

1. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи / І. Гейко // Тема. – 2004. – № 3/4. – С. 229–232.
2. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів/ С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5/6.
3. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К, 2000. – 368 с.
4. Освітні технології / за ред. О. М. Пехоти. – К, 2002. – 255 с.
5. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – 136.

*Дворянова Тетяна Олександрівна,
викладач англійської мови професійно-педагогічного коледжу
Глухівського НПУ ім. О. Довженка.*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

У зв'язку з інтеграцію України у світове економічне співтовариство нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії змінили критерії системи освіти і вимагають радикальних змін у галузі навчання іноземних мов відповідно до вимог загальноєвропейських рекомендацій.

Перед сучасною молоддю постають нові вимоги до формування її особистісних і професійних якостей. На даному етапі зростає роль освіти як основного дієвого інструменту адаптації молоді до самостійного життя та пошуку шляхів досягнення власного успіху. Молода людина повинна отримати навички роботи з традиційними та віртуальними інформаційними джерелами, навчитися знаходити креативні рішення, вміти працювати в команді, реалізувати проєктні технології, не презентувати себе та свої результати в умовах тендерів і конкуренції. Студент повинен відчувати постійну потребу в самоосвіті та вміти її реалізовувати.

Метою публікації є огляд сучасних тенденцій щодо викладання іноземної мови в процесі підготовки майстра виробничого навчання. У ній висвітлено питання зміни підходу до викладання іноземних мов, адже з мінімальною кількістю годин у навчальному плані протягом нетривалого періоду потрібно підготувати фахівця, який добре володіє іноземною мовою. Це можливо шляхом формування у студента необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного спілкування в усній і писемній формах, тобто розвитку комунікативних умінь і навичок. Комунікативні мовні компетенції забезпечують людині можливість діяти, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби. Тому викладачі іноземних мов шукають нові підходи для активізації навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів. Навчальні програми, розроблені для ВНЗ, містять ряд дисциплін, пов'язаних з

іноземною мовою: «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова для ділового спілкування» та ін.

Невід'ємною складовою професійної підготовки спеціалістів різних профілів є вивчення іноземної мови, яка є важливою частиною сучасного ритму життя. Вивчення іноземної мови потребує значних зусиль. Це також запорука майбутньої вдалої кар'єри студентів. Для досягнення високого рівня знання іноземної мови викладачеві важливо знати новітні методи викладання, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально дібрати той чи інший метод відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів тощо. Рациональне та вмотивоване використання методів навчання на заняттях іноземної мови потребує креативного підходу з боку викладача, адже педагогіка є наукою і мистецтвом одночасно, тому і підхід до вибору методів навчання має ґрунтуватися на творчості педагога [4].

Розробляють спеціальні підходи, методи і технології для навчання іноземної мови науково-професійного спрямування. З-поміж них можна виділити проектний метод, проблемний підхід у вирішенні завдань, презентацію та диспут як його складові; дискусію та круглий стіл, ділову гру, яку можна проводити за різноманітними сценаріями.

Усі види робіт, такі як обговорення, диспут, тематичні розмови, знаходять підтримку студентів. Такий вид роботи, як презентація проектів, також стає популярним засобом інтерактивної діяльності. Тому навчання іноземної мови студентів є одним з найважливіших у підвищенні якості їхньої професійної підготовки.

Для реалізації практичної мети розробляють різні методики формування мовленнєвих компетенцій. Одна з них – методика інтегрованого навчання іноземної мови, тобто комплекс методик для формування навичок та вмінь говоріння, читання аудіювання та письма.

Беручи до уваги той факт, що студенти немовних вищих навчальних закладів значну частину професійної ділової інформації іноземною мовою отримують через читання професійно спрямованих текстів, відпрацювання навичок іншомовного читання набуває особливого значення. Тому й виникла потреба в розробленні методики інтегрованого навчання різних видів мовленнєвої діяльності для ділового спілкування з пріоритетом саме читання.

Ю. В. Дегтярьова у своєму дослідженні пропонує дві моделі інтегрованого навчання з пріоритетом читання: з використанням відеофонограми на передтекстовому етапі та без використання відеофонограми, натомість відбувається бесіда викладача щодо тематики тексту. Робота з текстом складається згідно із сучасними рекомендаціями з трьох етапів: *pre-reading, reading, afterreading*.

Після читання проводиться стадія писемного мовлення, яка реалізує принцип автономії, коли створюється писемний текст для досягнення комунікативного ефекту.

Писемне мовлення також можна поділити на декілька фаз: фазу підготовки та збору інформації, фазу складання варіантів, самого тексту, фазу рецензування та фазу переробки тексту, його редагування. Таким чином, для

проведення читання був застосований принцип інтегрованого навчання, де були задіяні всі види мовленнєвої діяльності.

Методика інтегрованого навчання різних видів мовленнєвої діяльності значно полегшує читання професійно спрямованих текстів та текстів ділової тематики студентами немовного вищого навчального закладу, допомагає їм в отриманні фахової інформації для подальшого застосування в трудовій діяльності.

Для навчання студентів англійського ділового мовлення З. М. Корнева запропонувала впровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів України технології занурення, оскільки дослідженні її сутності й принципів, психологічних та методичних основ, моделей навчання свідчить про те, що використання занурення в навчальному процесі сприяє значному прогресу студентів в оволодінні навичками та вміннями ділового іншомовного спілкування [3].

Виділяють три основні моделі на основі технології занурення: повне занурення, часткове занурення, помірне занурення. Використання технології занурення значно підвищило рівень володіння англійською мовою в експериментальних групах, рівень мотивації студентів, стимулювало бажання краще оволодіти не лише іноземною мовою, а й спеціальною дисципліною. Студенти із задоволенням навчалися в умовах занурення. Мали можливість застосовувати вивчене на практиці. Навчилися самостійно працювати з фаховою літературою іноземною мовою. Це позитивно вплинуло і на ставлення до інших предметів.

Отже, той обсяг навчального матеріалу, який необхідний студенту для професійного становлення, неможливо передати, використовуючи лише традиційні форми та методи навчання. Для виконання такого завдання потрібне диференційоване навчання та застосування нових прийомів та технологій, тобто модернізація навчального процесу, яка б полегшила засвоєння матеріалу.

Література

1. Дегтярьова Ю. В. Методика навчання студентів в немовних навчальних закладах: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. 5.10.2006.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2003.
3. Корнева З. М. Методика навчання майбутніх економістів англійського ділового мовлення на основі технологій занурення: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Київ, 2006
4. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 1999

*Ермоленко Євген Ігорович,
аспірант кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНА НАОЧНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Вважаю, що сучасна наочність повинна характеризуватися простотою, компактністю і одночасно чітко передавати основну ідею навчального матеріалу. Водночас ми дотримуємося думки про те, що класична навчальна наочність нині не втрачає своєї актуальності. Однак її необхідно не тільки доповнювати сучасними засобами наочного навчання, але й чітко визначати технологію використання з урахуванням інновацій в освітньому процесі, спрямованих на його інтенсифікацію та оптимізацію. На нашу думку, потребує переосмислення впровадження в освітній процес знаків та символів, що структуровані у схемах та несуть інформацію в стислому вигляді.

Відомі філософи минулого і сучасності Г. Гегель, Е. Кассіпер, А. М. Коршунов, Б. Ф. Ломов, В. В. Мантанов, Ч. С. Пірс, А. Б. Соломоник і ін., які займалися вивченням процесу знакового опосередкування, розглядаючи способи адаптації організмів до середовища, відзначали, що для людини є типовим символічний спосіб, що трансформує все людське життя. Здатність мозку розпізнавати абстрактні зображення (знаки та символи) використовувалася протягом усієї історії людства для передавання інформації.

На початку 80-х рр. минулого століття у педагогічній літературі широко висвітлювали досвід В. Ф. Шаталова, який запропонував організаційно-методичну систему опорних сигналів, згрупованих в опорні конспекти навчальної інформації. Опорні конспекти В. Ф. Шаталова становили навчальний матеріал з предмета, стисло поданий за допомогою знаково-символічної наочності: схем, піктограм, ідеограм, літерно-цифрової символіки. У наукових періодичних виданнях розвідки А. В. Теремова, А. В. Чоботар, Є. В. Васильєвої, І. Д. Рубцової, Е. А. Постникова, Є. В. Макаревича, В. І. Нахаєва та інших присвячені розгляду ефективності знаково-символічної наочності.

Проте, незвертаючи на велику кількість досліджень з проблеми застосування знаково-символічної наочності, на даний час не існує єдиного визначення цього поняття. Окрім того, в сучасній освіті знаково-символічна наочність представлена великою кількістю засобів наочного навчання, через що виникає необхідність їх упорядкування та класифікації з урахуванням особливостей освітнього процесу. Зважаючи на вищесказане, метою нашої публікації визначено уточнення поняття «знаково-символічна наочність» та розроблення класифікації знаково-символічної наочності, яку застосовують у процесі фахової підготовки педагога професійного навчання.

Проаналізувавши різні філософські та психологічні трактування терміна «знаково-символічний засіб», можна відзначити їх загальну логіку і тотожність. Загальним для всіх трактувань є визнання за знаково-

символічними засобами ролі заміників реальних об'єктів і явищ, їх абстрактності й вторинної представленості. І якщо у філософії вважаються, що функції знака та символу в складі образно-знакових засобів різняться, для психологічної науки ця різниця не має значення, і в трактуванні поняття «знаково-символічні засоби» ролі знака і символу не розмежовують. У результаті аналізу різних визначень поняття «знаково-символічна наочність» у філософії, психології, педагогічних науках, зокрема методики професійного навчання, може бути сформульовано таке визначення цього терміна. Знаково-символічна наочність - це вид наочності, що передає зміст навчального матеріалу та відображає формоутворювальні, системно-структурні, системно-функціональні та інші взаємозв'язки позначених об'єктів через умовно-символічну форму.

Проблему класифікації ЗСН розглядають у багатьох науках: філософії, психології, семіотичі тощо. Тому для побудови типології знаково-символічних засобів, урахувавши особливості застосування їх у процесі професійного навчання, важливо виділити специфіку їх класифікацій в інших науках.

У психології варто відзначити загальну типологію знаково-символічних засобів М. К. Тутушкіної, яка розподіляє масив знаково-символічних засобів на мовні та немовні системи знаків, представляючи першу групу як словесні знаково-символічні засоби, а немовні системи знаково-символічних засобів – як заміщувальні. Цю класифікацію уточнює та розширює В. С. Мухіна, яка виділяє в немовних системах такі групи знаково-символічних засобів: знаки-ознаки; знаки-копії, або іконічні знаки; автономні знаки; знаки-символи; знаки еталони [2, с. 18-23].

Здійснивши аналіз науково-періодичної літератури, ми дійшли висновку, що у методиці викладання різних наук не існує єдиного підходу до визначення критеріїв та принципів класифікації знаково-символічної наочності. Так, незважаючи на значну кількість досліджень щодо методики застосування ЗСН у процесі вивчення біології, автори не прийшли до єдиної думки стосовно їх класифікації. А. П. Медова виокремлює такі групи засобів знаково-символічної наочності за їх дидактичною метою: для пояснення досліджуваного; для закріплення отриманих уявлень; для узагальнення матеріалу; для визначення ступеня засвоєння знань учнями; для інструктування під час проведення практичних робіт.

У статі «Використання ідеограм при формуванні біологічних понять» автори В. І. Нахаєва та О. Н. Савицька [1] поділяють знаково-символічну наочність на графічні та кольорові знаки. Групу графічних знаків вони поділяють на геометричні фігури, загальноприйняті ідеограми, літерні знаки, що становлять собою скорочення слів або поєднання букв російського (або латинського) алфавіту, абстрактні символи.

У теорії і методиці викладання фізики досить цікавою є класифікація знаково-символічної наочності, розроблена А. В. Петровим та Н. Б. Поповою [3]. Класифікаційною ознакою в цій типології є здатність тих чи інших знаково-символічних засобів впливати на формування і розвиток певних знань, умінь і навичок, а також типів мислення учнів.

Ураховуючи специфіку змісту підготовки педагогів професійного навчання, ми пропонуємо систематизацію знаково-символічної наочності, що наведена нижче.

I. Образотворча ЗСН

1) мовні засоби, що позначають терміни: абрєвіатури, літерні скорочення; математична та інша наукова символіка;

2) мовні іконічні засоби: піктограми;

3) немовні тривимірні засоби: просторові моделі; макети; діорами; пам'ятники, скульптури;

4) немовні двовимірні засоби: ідеограми; діаграми; графіки; фото; технічні схеми (кінематичні, електричні, гідравлічні тощо); схематичні малюнки; алгоритми (ООД); опорні конспекти; структурно-логічні схеми.

II. Натуральна ЗСН

1) класична натуральна наочність, що використовуються для позначення властивостей групи подібних об'єктів, або ряду схожих ознак.

III. Невербальна ЗСН

1) засоби невербальної комунікації: жести; міміка; тон, наголос, пауза; погляд.

IV. Внутрішня ЗСН

1) мисленнєві моделі.

Запропонована система відображає різновиди знаково-символічної наочності, що використовується в процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. За необхідності ця класифікація може бути розширена та уточнена. Варто зазначити, що розподіл знаково-символічної наочності на групи не означає їх ізольованого існування. Як правило, будь-який різновид ЗСН використовується не окремо, а в комплексі з іншими. Значний методичний потенціал ЗСН підтверджує необхідність подальшого вивчення та розроблення методики їх застосування в процесі фахової підготовки педагога професійного навчання.

Література

1. Нахаева В. И. Использование идеограмм при формировании биологических понятий / В. И. Нахаева, О. Н. Савицкая // Биология в школе. – 2005. – № 1. – С. 33.

2. Олійник Н. Ю. Використання засобів наочності при вивченні шкільного курсу економіки / Н. Ю. Олійник // Наукові записки. – Випуск 108 – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КПДУ ім. В. Винниченка, 2012. – Частина 2. – С. 277-281.

3. Петров А. В. Классификация средств наглядности в современной системе обучения / А. В. Петров, Н. Б. Попова // Мир науки, культуры, образования, 2007. – № 2. – С. 88.

ІЗ ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО ЛЦЕЮ

Система освіти покликана сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, тому що саме навчальні заклади готують людину до активної діяльності в різних сферах економічного, культурного і політичного життя суспільства. Здатність навчального закладу достатньо гнучко реагувати на запити суспільства, зберігаючи накопичений позитивний досвід, має суттєве значення.

Професійно-технічна освіта посідає одне з провідних місць в оновленні економіки, практичному запровадженні досягнень науки і техніки, історично впливає на визначення основних напрямів роботи педагогічних працівників. Їхня діяльність спрямована на забезпечення високого рівня професійної підготовки майбутніх робітників, їхньої конкурентоспроможності, мобільності, творчої активності. У нових соціально-економічних умовах зростають вимоги до рівня культури й організації праці педагогічних працівників, їхнього теоретичного рівня, професійної етики, підвищення професійної кваліфікації й педагогічної майстерності. Інтенсивний розвиток сучасних технологічних процесів і підвищення вимог до якості реалізації виробничих функцій працівника зумовлюють необхідність удосконалення підготовки фахівців технічного профілю. Система професійно-технічної освіти повинна забезпечити навчання і виховання професіоналів, які легко орієнтуються в новітніх досягненнях своєї галузі діяльності, ерудованих, з розвинутим творчим мисленням, здатних ефективно вирішувати весь комплекс завдань, що постануть перед ними, з урахуванням гуманістичних пріоритетів та людських цінностей, до яких спостерігається у сучасному суспільстві. У навчально-виховному процесі необхідно реалізовувати сучасні принципи організації навчального процесу, вдосконалювати зміст і структуру, форми та методи підготовки фахівців через парадигму пріоритету гуманістичних надбань людства й з метою гуманізації людських стосунків.

Гуманізація національної системи професійно-технічної освіти полягає в утвердженні особистості учня як найвищої соціальної цінності, в найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських і громадянських цінностей, гармонії стосунків учня і довілля на основі засвоєння широкого кола гуманітарних знань, сприянні його самоактуалізації в умовах професійної діяльності.

Процес гуманізації навчання тісно пов'язаний з гуманітаризацією національної системи освіти, яка зумовлена не тільки новим її баченням, а також певними аспектами розвитку сучасного світу в цілому, покликана формувати в учнів цілісну картину світу, духовність, культуру особистості.

Вона також передбачає глибоке вивчення національної історії, народних традицій, культури українського народу та їх сприйняття й усвідомлення. Основні напрями гуманізації та гуманітаризації освіти визначені у Концепції національного виховання.

Гуманізм у дидактичному процесі реалізується в суб'єктній діалогічній взаємодії педагога й учня. Педагог повинен:

1) виховувати особистість, виявляючи чуйність і уважність до її слабких сторін, тактовно виправляти помилки, стимулювати і невстигаючих, і сильних учнів до подолання труднощів навчально-пізнавальної діяльності;

2) збуджувати інтерес до загальнонаукових і професійних знань, розширення загального кругозору і розвитку творчих здібностей, використання знань, навичок і вмінь у професійній діяльності;

3) враховувати самобутність кожного учня, його соціальні, психічні, психофізіологічні особливості, життєві настанови, ставлення до навчально-пізнавальної діяльності;

4) враховувати та стежити за розвитком кожного учня як особистості;

5) формувати персональну відповідальність учня за власні успіхи;

6) допомагати учневі пізнати самого себе (до 80-х років ХХ ст. була тенденція до пізнання людиною мікро- та макрокосму, а тепер – самої себе), тобто сприяти реалізації сократівського принципу «пізнай самого себе».

Отже, «перед педагогічним світом, та й не лише педагогічним, постає проблема «гуманізації» («олюднення») та гуманітаризації (переорієнтуванні на людину) освіти, подолання технократизму, бездуховності й формалізму освіти».

Тому традиційна технологія виховного заходу, яка була започаткована на початку ХVІІ століття, уже не в змозі розв'язати проблеми сучасної освіти на рівні суб'єкт-суб'єктних взаємин учасників навчально-виховного процесу; в основі технології, яка дасть змогу сучасному педагогу отримати об'єктивну інформацію про рівень знань учня, лежать такі головні прийоми:

- зміна форми пояснення та перевірки теоретичних знань;
- поетапна діагностика ступеня засвоєння нових понять індивідуально кожним учнем;
- корекція, самооцінювання, самоконтроль знань учнів за допомогою систем тестових завдань.

До активних способів гуманного впливу на учня можна віднести такі:

- психологічна підготовка учня до роботи без примусу;
- зняття страху за можливі неправильні дії та їх наслідки;
- пристосування навчального процесу до особистості кожного учня (кожен учень має працювати на уроці в своєму індивідуальному режимі);
- зміна способу реалізації зворотного зв'язку (контроль, взаємоконтроль, самоконтроль);
- період роботи учня у самостійному режимі.

В умовах кардинального оновлення системи професійно-технічної освіти на засадах демократизму та гуманізму основою формування суб'єкт-

суб'єктної взаємодії учасників навчально-виховного процесу можуть слугувати поради видатного педагога гуманіста В. О. Сухомлинського: «Умій відчувати поруч із собою людину, умій розуміти її душу, бачити в її очах складний духовний світ, радість горе, біду, нещастя. Думай і відчувай, як твої вчинки можуть відбитися на душевному стані іншої людини. Не завдавай своїм вчинком своєю поведінкою болю, кривди, турботи, тяжких переживань. Умій підтримати, допомогти, підбадьорити людину, в якій горе... Не будь байдужим».

За результатами освітньої практики розробка та втілення нової моделі навчально-виховного процесу має базуватися на суб'єкт-суб'єктній взаємодії його учасників.

Вирішення глобальної культуроосвітньої проблеми, що стосується взаємовідносин учителя і учня, залежить від етичної позиції, яку займає вчитель.

Накопичення образу, неправильна психологічна установка у взаєминах, втрата довіри, приховані надії – це причини, які заважають зберегти справедливість у ваших взаєминах з учнями.

Успіх у взаєминах чекає на педагога, який зможе дати учню те, що він хоче отримати.

Щоб отримувати задоволення від взаємин, варто засвоїти такі правила: «Роби для інших те, що хотів би ти одержати для себе»; «Роби для інших те, що б вони хотіли, щоб ти зробив для них».

Підтримуванн ягуманних взаємин обумовлюється адекватним сприйняттям, позитивним очікуванням, правильним вибором мети, заохоченням позитивної дії.

*Лавренченко Олена Володимирівна,
майстер виробничого навчання
Державного професійно-технічного навчального закладу
«Свеський професійний аграрний ліцей»*

ПІДГОТОВКА МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На даний час перед професійною освітою постають складні завдання: - не тільки підготовка фахівця, але і формування компетентного випускника, здатного до професійної мобільності в умовах інформатизації суспільства.

Здатність учня використовувати засвоєні знання, вміння та навички на практиці й у житті є основою компетенцій. А компетенції, у свою чергу «закладаються» в освітній процес за допомогою технологій.

Технологія навчання – це сукупність методів і засобів обробки, зміни і впровадження навчальної інформації, це наука про способи впливу майстра виробничого навчання на учнів у процесі навчання з використанням необхідних технічних або інформаційних засобів.

Педагогічна майстерність майстра полягає в тому, щоб відібрати потрібний зміст, застосувати оптимальні методи і засоби навчання відповідно до програми, освітніми стандартами і завдань з підготовки фахівця. Майстер виробничого навчання досить скептично і виважено ставиться до інноваційних методів навчання: вивчає досвід колег, підвищує свій рівень знань самоосвітніми методами і впроваджує на своїх уроках лише елементи інноваційних технологій. Ми досить активно використовуємо на заняттях виробничого навчання ігру технологію та технологію взаємонавчання. Вони дають можливість застосовувати колективні форми взаємодії учнів, виявити міжпредметні зв'язки та інтегрувати їх у загальні знання, підвищуючи інтерес учнів до професії, допомагаючи домагатися більш міцного засвоєння знань, умінь і навичок.

Ігрова форма занять створюється на уроках виробничого навчання за допомогою ігрових прийомів і ситуацій, які є як засобом спонукання, стимулювання учнів до навчальної діяльності.

Використання на заняттях таких ігор, як «Обери метод обробки», «Знайди помилку» та ін. передбачає розвиток в учнів варіативного мислення, тобто розуміння можливості різних варіантів рішення задачі, уміння порівнювати.

Впровадження *технології взаємонавчання*, а також проектної технології на уроках виробничого навчання підвищує інтерес до предмета, професії в цілому, адже залучає учнів до використання сучасних *інформаційно-комунікаційних технологій*. Вони покликані розвантажити викладача і майстра виробничого навчання і допомогти їм зосередитися на індивідуальній і найбільш творчій роботі. Учніям дуже подобаються заняття з використанням комп'ютера.

Застосування комп'ютера зосереджує їхню увагу, активізує діяльність, сприяє швидкості і чіткості в роботі на уроці, розвиває інтерес до теми, професії. Комп'ютер дозволяє підсилити мотивацію навчання, регулює навчальні задачі за ступенем складності, дозволяє заохочувати правильність рішень. При цьому комп'ютер може стати джерелом навчальної інформації, наочною допомогою (якісно нового рівня з можливостями мультимедіа), тренажером, засобом діагностики і контролю.

У процесі підготовки презентацій учні мають можливість брати активну участь у проведенні уроку (пошук і систематизація інформації) з використанням Інтернет-ресурсів, освітніх сайтів як інформаційного поля, що дозволяє отримати додаткову оперативну, актуальну інформацію за програмовим змістом і темою уроку.

Бінарний урок проводиться у поєднанні з викладачем теоретичного навчання спеціальної дисципліни і уроком виробничого навчання за відповідним фахом. Два уроки є повноцінними, по 45 хвилин, мають співзвучні цілі.

Бінарний урок сприяє розвитку в учнів пізнавальної активності, логічного мислення, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, професійного спрямування.

Ефективність бінарних уроків досить висока – поєднуються педагогічні зусилля двох педагогів, що дозволяє на високому рівні вести професійне навчання, полегшується вивчення складних тем, що дозволяє усунути дублювання в теоретичному і практичному навчанні.

Інтегровані уроки розширюють кругозір, забезпечують системність навчання, показують взаємозв'язок між різними дисциплінами, формують в учнів цілісне сприйняття світу.

Здоров'язбережувальні технології спрямовані на забезпечення психічного здоров'я учнів, реалізуються шляхом урахування особливостей групи, створення сприятливого психологічного фону на уроці, використання прийомів, що сприяють появі і збереженню інтересу до навчального матеріалу, призводять до запобігання втоми і стомлюваності, підвищення мотивації до навчальної діяльності, покращенню навчальних досягнень.

Кожен учень групи повинен відчувати доброзичливість майстра у процесі подолання труднощів, приймати знання і вірити у свої сили. Ситуація успіху (я можу!), яка створюється при поданні нового матеріалу для кожного учня, формує у нього віру в себе, вчить долати труднощі, формує особистісно значущі мотиви навчання. «Приймай до серця справу інших і ти дізнаєшся сенс життя. Сенс життя полягає в доброті» [2. с. 23].

Особистісно-орієнтована технологія. Один з використовуваних мною прийомів: зроби сам – допоможи іншому. Кожен учень – індивідуальність зі своїм складом мислення, сприйняття, пам'яті, і з цим неможливо не рахуватися. Знання особливостей кожного з учнів дозволяє реалізувати індивідуальний підхід до навчання. Успішно і швидко справляються із завданням окремі учні і, щоб не нудьгувати, спостерігаючи за роботою інших, надаю їм можливість допомогти невпевненим у собі учням. Така допомога заохочується додатковим оцінюванню, крім того, сильних учнів захоплює процес «наставництва». Паралельно вирішуються і виховні завдання: робота в парах, бригадах, групах, колективі, розвивається почуття товариської взаємодопомоги, що в подальшому допоможе їм адаптуватися на виробництві.

На основі викладеного вище можна стверджувати, що всі перераховані освітні технології допомагають домогтися найкращого результату в навчально-виробничому навчанні. Але під час планування та проведення таких уроків майстер може вносити власні корективи виходячи з обраної теми уроку і здібностей учнів, а також покладаючись на свою фантазію і досвід, спланувати власний інноваційний урок виробничого навчання, який буде посідати чільне місце в системі професійного навчання.

Вважаємо доцільним оптимальне і розумне впровадження нестандартних уроків у системі виробничого навчання поряд з іншими методами і формами навчання.

«Щоб бути хорошим педагогом-наставником, майстром своєї справи, потрібно любити те, що ти намагаєшся донести, і любити тих, кому ти це носиш» [3, с. 114].

Людина не народжується музикантом, художником, фахівцем своєї справи. Її цього треба вчити. А головним усе ж є педагог, якому самому треба все життя вчитися, шукати нові шляхи вдосконалення майстерності.

Література

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. В. П. Беспалько. М. : Педагогика, 1989.
2. Никитина Н. Н., Железнякова О. М., Петухов М. А., Основы профессионально-педагогической деятельности Н. Н. Никитина, О. М. Железнякова, М. А. Петухов, М. : Изд-во «Мастерство», 2002.
3. Пидкасистый П.И. Технология игры в обучении. П.И. Пидкасистый–М. : Просвещение, 1992.

*Максименко Юлія Вікторівна,
майстер виробничого навчання ДНЗ
«Глухівське вище професійне училище»*

ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ КУХАРІВ-КОНДИТЕРІВ У ПТНЗ

Підвищення якості професійної освіти визначається використанням нових методів і засобів навчання. Активне навчання потребує широкого застосування мультимедійних технологій, які оптимізують різні аспекти навчання, здатні підвищити ефективність організаційних форм навчального процесу: як теоретичних так і практичних [1].

У широкому сенсі «мультимедіа» означає спектр інформаційних технологій, що використовують різноманітні програмні та технічні засоби з метою найбільш ефективного впливу на користувача (який є одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем). Завдяки застосуванню в мультимедійних продуктах і послугах одночасної дії графічної, аудіо (звукової) і візуальної інформації ці засоби мають великий емоційний заряд і активізують увагу користувача (слухача).

Провідними можливостями й перевагами засобів мультимедіа, у разі їх застосування в навчальному процесі, на думку науковців [2], є:

- ✓ одночасне використання декількох каналів сприйняття учня в процесі навчання, за рахунок чого досягаються інтегрування інформації, що передається різними органами чуттів;
- ✓ можливість симулювати складні реальні експерименти;
- ✓ візуалізація абстрактної інформації за рахунок динамічного представлення процесів;
- ✓ можливість розвинути когнітивні структури й інтерпретації учнів.

Мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоефективним інструментом, що дозволяє надати масиви інформації у більшому обсязі, ніж традиційні джерела інформації, і в тій послідовності, яка відповідає логіці пізнання і рівню сприйняття конкретного контингенту учнів.

На нашу думку, демонстрування навчальних відеоматеріалів на уроках виробничого навчання є одним із ефективних засобів навчання. Наявність спеціальних програм – відеоредакторів дозволяє досить швидко змонтувати

фільм із відзнятих фрагментів до відповідної теми, накласти звук на відеоряд і додати необхідні коментарі – субтитри. Важливим у процесі створення фільму є якісний сценарій, логічна послідовність викладення матеріалу, яка обмежена в часі. Тривимірні анімації, відеороликів може використовуватися як у складі мультимедійної презентації, так і поза нею.

В Інтернеті існує велика кількість відеороликів, в яких висвітлюють рецептуру та основні способи приготування страв. Але у більшості з них не дотримано технологію приготування різних кулінарних виробів, відсутні деякі етапи технологічного процесу або ж немає детального та зрозумілого опису виробничих дій.

Програма виробничого навчання професії «кондитер» 3 розряду включає вивчення таких різновидів тіста: дріжджового, бездріжджового, пріанічного, пісочного, прісного здобного, бісквітного.

На основі аналізу існуючих професійних стандартів та вимог нами розроблено серію відеороликів для використання на уроках виробничого навчання під час підготовки кухарів – кондитерів у ПТНЗ. У них технологічно правильно демонструються етапи приготування всіх видів тіста, дотримано професійну термінологію.

Зміст створених нами відеороликів звертає увагу учнів на :

- 1) вимоги до добору сировини та органолептичні методи визначення її якості;
- 2) необхідний інвентар, посуд, устаткування;
- 3) правильність організації робочого місця;
- 4) дотримання правил техніки безпеки під час роботи;
- 5) формування кондитерського виробу з напівфабрикату;
- 6) вимоги до якості страви;
- 7) вимоги до подачі виробів з борошна.

Перегляд відеороликів на уроках з певної теми виробничого навчання доповнюється використанням мультимедійних презентацій. Зокрема, тема «Приготування виробів з бісквітного тіста холодним способом» має презентацію такого змісту:

- 1) тему, мету та завдання уроку;
- 2) основні теоретичні положення з теми, що включають відповідну професійну термінологію;
- 3) фото та малюнки обладнання, сировини, готових виробів;
- 4) схеми послідовності етапів технологічного процесу приготування бісквітного напівфабрикату холодним способом;

Такий мультимедійний інструментарій активізує дію словесних методів викладання та стимулює формування в учнів спеціальних професійних умінь та навичок. Отже, використання мультимедійного супроводу істотно покращує сприйняття і осмислення питань, що розглядають учні на уроці виробничого навчання з певної теми, створює більш комфортні умови для виробничої діяльності учнів та майстра, сприяє підвищенню інтересу учнів до обраної професії, якісному формуванню професійних умінь і навичок.

Таким чином, мультимедіа є винятково корисною і плідною навчальною технологією, завдяки притаманній їй якості інтерактивності, гнучкості й інтегрування різноманітних типів мультимедійної навчальної інформації, а також можливості враховувати індивідуальні особливості учнів та сприяти підвищенню їх мотивації.

Література

1. Крилов І. В. Інформаційні технології: теорія і практика / І. В. Крилов. – К. : Центр, 2006. – 128 с.
2. Іванов В. Ф., Мелешенко О. К. Сучасні комп'ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування/ В. Ф. Іванов, О. К. Мелешенко /.– К. : ІЗМН, 2006. – 352 с.

*Рябчикова Катерина Миколаївна,
магістр Української інженерно-педагогічної академії*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В МЕЖАХ ПЕРСОН СИСТЕМИ

Сучасна система освіти, як і всі інші сфери життя, перебуває під впливом процесу глобалізації та розширення мобільності молоді та людей у цілому. Поширення Інтернету дозволило створити гнучку систему освіти, переbazовуючи багато контенту онлайн та дозволяючи студентам з різних куточків світу обмінюватися інформацією в реальному часі. Проте традиційна система освіти все ще залишається популярним та необхідним щаблем переходу до нового соціального статусу. Студенти все ще локально прив'язані до університету більшість населення все ще отримує освіту, фізично перебуваючи в університеті. Саме тому виникла необхідність створення уніфікованої системи освіти, що буде репрезентантом узгоджених навчальних програм та дозволить студентам спокійно подорожувати або отримати навчання в декількох університетах без кардинальних змін умов навчання. Так, у 1998 році було запропоновано введення Болонської системи [1], що поширювалась на університети Західної Європи та пізніше була імplementована також у країнах Східної Європи та декількох Азіатських країнах колишнього Радянського Союзу [2]. Її головною ідеєю було створення уніфікованої системи освіти для забезпечення мобільності студентів, отже розширення сфери їхнього навчання. Болонська система існує і нині та розвивається шляхом удосконалень та кооперативних проєктів. З іншого боку, процес глобалізації вже давно вийшов за рамки Європейського Союзу або навіть розвивався паралельно з ним. Це стало причиною виникнення нових уніфікованих робочих планів, що будуть враховувати потреби не тільки жителів Європи, а й інших країн. Так, виникають нові освітні програми, які розвиваються та поширюються незалежно від Болонської системи. Особливого розвитку в останні роки набула система Персон. Локально система Персон була організована в Лондоні в 1844 році спочатку як видавнича компанія [3].

Пізніше вона взяла курс на освітні програми та в 2002 році отримала Британську систему визначення рівня кваліфікації EDEXCEL, що і послугувало початком інвестицій у поширення та популяризацію системи освіти. На сьогоднішній день Персон є однією з найбільших світових освітніх компаній, пропонуючи освітні програми в більш ніж 70 країнах по всьому світу [4].

В умовах розширення впливу азійського, африканського та американського (Північна та Південна Америка) маркетів на глобальну освіту. Болонська система більш не є єдиним можливим варіантом уніфікування освіти. Паралельне поширення іншої системи, подібної за сферою впливу та масштабом, породило необхідність зіставлення систем освіти для виявлення закономірностей та відмінностей.

Задля виявлення інтересу до теми було проаналізовано літературу та наукові видання [1–4] Таким чином, було виявлено, що тему було широко проаналізовані окремо, проте чіткого порівняльного аналізу на сьогоднішній день не виконано.

Література

1. European University Association (EUA), 2014, the European higher education area and the bologna process (Brussels, Belgium)
2. Електронний ресурс: <https://www.pearson.com/>
3. Person Ltd (2015), *Pearson International Qualifications* (London, UK)
4. Person (2015), *Focused on delivery Pearson Annual report and accounts 2015* (London, UK)

Сєврюкова Валентина Єгорівна,

викладач спеціалізації професійно-педагогічного коледжу

Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКОРИСТАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ІДЕЙ ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ В ЗМІСТІ РОБОТИ ДИЗАЙН-СТУДІЇ

Ефективне використання інноваційних технологій сприяє становленню творчого потенціалу кожного студента, ситуаційному проектуванню, особистісному розвитку.

Такий підхід до навчання є особливо актуальним для професійної освіти, адже майбутній майстер виробничого навчання повинен бути не тільки грамотним, а й компетентним, тобто повинен використовувати одержані знання в сучасних умовах, швидко перебудовуватися на виконання різних завдань. [4 с. 16]. Досвід свідчить, що найбільш цікавим і результативним є така педагогічна технологія, як гурткова робота. Студенти коледжу залучені до роботи в дизайн-студії «Від малюнка до готового виробу», яка має на меті роботу щодо створення шитого або в'язаного нового одягу, ремонту старого одягу, аксесуарів до нього, їх оздобленням. На роботу студентів впливають різні негативні й позитивні стани: задоволення і незадоволення процесом і результатом праці, упевненість і сумніви, прагнення до мети, настрій, що по-різному може впливати на процес творчості.

Оздоблення одягу, оточення гарними, естетичними речами завжди приносило людині і велике задоволення. Ще первісні жінки намагались прикрашати себе і своє житло, використовуючи різні підручні матеріали і всю свою фантазію та смак. У наш час існує велика кількість оздоблення. Оздоблення може бути постійне і змінне. Переробка старих речей – костюмайзинг, декорування одягу, які дозволяють виділитися і підкреслити свою індивідуальність. [3, с 20–21].

Строчки, складки, заціпи, канти, бейки, клапани, емблеми, коміри, в'язані деталі, рюші, волани, жабо, мереживо, вишивка, квіти, фрукти – ось неповний перелік оздоблення і прикрас, які надають моделі, навіть не дуже складній за кроєм, неповторну індивідуальну особливість.

При змінах, що відбуваються в моді (а вони обов'язково відбуваються докорінні раз на 6–10 років а часткові – кожні 2 роки), завдання кожної людини, яка намагається слідувати моді, полягає в тому, щоб уміти обрати з усіх пропозицій саме те, що буде відповідати її зовнішності, характеру, смаку, внутрішньому стану, естетичним поняттям [2, с. 6].

Але при різних вимогах моди треба враховувати, що чим дорожчою, гарнішою, наряднішою є тканина, тим меншої кількості оздоблення та прикрас вона потребує. У нарядному одязі найбільш яскраво виявляється індивідуальність кожної жінки [1, с 4].

Головним завданням роботи дизайн - студії розвиток творчих здібностей студентів, їх проєктно-образного мислення, що становить основу дизайнерської творчості. Небагато з них має художній смак, вміння творчо мислити в конкретних трудових прийомах. Студенти, які мають творчі здібності, але поставлені в однакові умови навчання, мислять по шаблону. Моделі, створені ними, позбавлені індивідуальності. Щоб індивідуалізувати підхід до кожного студента, враховуючи його творчі здібності й рівень підготовки, ми використовуємо принцип добору моделі в залежності від здібностей студентів на прикладі моделей-аналогів. Навіть студент із слабкою уявою може методом підбору представити цілий ряд моделей-аналогів, з яких можна виділити найбільш вдалу. Особливість методики навчання полягає у процесі пошуку студентом оригінальних ідей.

Отже, успіх нашої роботи був забезпечений із самого початку, оскільки самі студенти відчули відповідальність за свою роботу. Результатом роботи дизайн-студії є репрезентація творчих робіт студентів, їх участь у різноманітних культурно-мистецьких проєктах, виставках, конкурсах, ярмарках, у майстер-класах, науково-творчих конференціях тощо. Таким чином студенти набувають знання та практичний досвід, необхідний їм для утвердження в житті.

Література

1. Белянська Л. Б. Головні убори й аксесуари для сучасної жінки / Л. Б. Белянська – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 224 с.
2. Головніна М. В. Сучасне оздоблення одягу / М. В. Головніна – техніка., 2005. – 143 с.

3. Єршова О. Педагогічні технології у професійному навчанні / О. Єршова – 2005. – № 2. – 16–17с.- (Професійно-технічна освіта).
4. Солнцева Г.В. Сучасна школа шиття від А до Я / Г. В. Солнцева – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2006. – 336 с.

*Седова Тетяна Петрівна,
майстер виробничого навчання ДНЗ «Шосткинський
центр професійно-технічної освіти»*

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Сучасне суспільство характеризується швидкими змінами у всіх сферах життя, що особливо впливає на розвиток інформаційного, зокрема й освітянського простору. Нова професія «Майстер ресторанного обслуговування» є потребою часу і орієнтована на врахування побажань і вимог власників ресторанів, готелів і барів. Нові потреби в ресторанному бізнесі вимагають нових, сучасних освітніх підходів, які б зберегли кращі надбання та підготували б майбутнього фахівця до роботи, творчості, до реалізації особистості в суспільстві.

Завдання майстра виробничого навчання – прояву індивідуальних творчих підходів до вирішення тих завдань, що пов'язані з опонуванням професійної майстерності, зацікавленням своїх учнів майбутньою професією. З огляду на сучасний ресторан націлюється все неординарне, самобутнє, подане в незвичній формі. Саме тому свого часу я розпочала працювати над вирішенням такого, на мою думку, проблемного питання, як вивчення техніки карвінг, урахуваючи сучасні потреби керівників ресторанних закладів та більш осучаснені смаки відвідувачів. Карвінг з'явився в Україні не так давно, вперше Міжнародний чемпіонат з карвінгу пройшов в Києві в листопаді 2011 року. А в 2013 році відбувся I Всеукраїнський чемпіонат з карвінгу. На сьогоднішній день красиві фігури, незвичайні квіти, виконані в техніці карвінгу, можна побачити в кожному елітному ресторані Європи та України. Тому нова професія потребує нових засобів навчання. До програми внесено такі теми, як «Спеціальні форми обслуговування», «Обслуговування бенкетів та прийомів», де учні вивчають, як прикрасити приміщення ресторану за допомогою овочевих та фруктових скульптур. Ураховуючи це, на уроках виробничого навчання доцільно на конкретних прикладах показати учням сучасні досягнення майстрів з карвінгу, ознайомити їх і спеціальним інструментом. Все це повинно враховувати зв'язок життя і практики. Цей принцип вимагає постійного зміцнення матеріальної бази навчального закладу, а також систематичного підвищення своїх знань майстром виробничого навчання.

Для забезпечення систематичності й послідовності опанування вмій та навичок потрібно не обмежуватися побудовою навчальної програми. Цей принцип передбачає порядок роботи майстрів виробничого навчання, щодо формування в учнів умінь і навичок.

Також одним із принципів дидактичного навчання є його наочність. Цей принцип полягає в тому, що учні сприймають навчальну інформацію, не тільки слухаючи роз'яснення, а і сприймаючи зором, тобто за рахунок того, що вони бачать. Завдяки цьому принципу в учнів виникає більш конкретне уявлення про виконання конкретного завдання. Наочність підвищує зацікавленість учня в опануванні тієї чи іншої технології, підвищується увага та зацікавленість, активніше проходить урок виробничого навчання.

Під час проведення уроків виробничого навчання майстер не повинен уникати сучасних інноваційних педагогічних технологій, які охоплюють коло теоретичних та практичних питань організації навчально-виховного процесу, методів та засобів навчання. Одним з наочних методів навчання є робота на уроці з веб-камерою. За допомогою веб-камери можна продемонструвати виконання дрібних рухів для всієї аудиторії учнів. Поєднання розповіді з демонструванням роботи дозволяє проводити покрокове, дуже докладне подання нового матеріалу, дає можливість показувати складні рухи при вирізання квітів, птахів, листочків та ін., а також акцентує увагу учнів на особливо значущих моментах навчального матеріалу. Організуючи процес навчання, необхідно намагатися створити таку атмосферу в групі, щоб учні, отримуючи знання, мали змогу створити щось своє, індивідуальне. Таким чином, робота на уроці стає творчою дією, викликає непідробний інтерес, здорову конкуренцію. Використання принципу доступності й посильності навчання приводить до того, що в результаті той матеріал, що майстер намагається довести до учня, ті практичні навички стають доступними для всіх учнів групи.

Головним для майстра виробничого навчання є залучення учнів до процесу пошуку, адже тоді вони перебувають у стані співробітництва, творчості.

Сьогодні основну увагу в підготовці майбутніх фахівців акцентують на тому, що навчальний процес у професійно-технічному навчальному закладі повинен будуватися таким чином, щоб учні оволодівали професійними навичками, закріплювали знання й уміння, перетворювали їх на інструмент практичної дії та комунікації. Адже нові знання накопичуються й опрацьовуються у процесі самої діяльності, а та, у свою чергу, породжує потребу учнів у збагаченні новою потрібною інформацією.

Використання інформаційно-комп'ютерних технологій на уроках виробничого навчання допомагає підвищувати мотивацію навчання і призводить до цілого ряду позитивних наслідків:

- розширюється загальний кругозір учнів;
- психологічно полегшується процес засвоєння матеріалу;
- відбувається збудження жвавого інтересу до нового матеріалу;
- зростає рівень використання наочності на уроці;
- підвищується продуктивність праці майстра і учнів на уроці.

Запорукою успіху майбутнього висококваліфікованого фахівця є професійна підготовка та творчий потенціал, а найголовніше – вміння швидко адаптуватися до ситуацій сьогодення, які потребують змін у виробництві.

Література

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська . – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Педагогічна книга майстра виробничого навчання : навч.-метод. посібник/ Н. Г. Ничкало, В. О. Зайчук, Н. М. Розенберг та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища шк., 1992. – 334 с.
3. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : АПН, 2002. – 192 с.

*Шатрюк Віктор Миколайович,
майстер виробничого навчання ДПТНЗ
«Конотопське вище професійне училище»*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС УРОКУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Сучасні медіа-технології активно діють на дитину, яка з задоволенням дивиться телевізор, ніж читатиме книгу.

Потужний потік нової інформації, реклами, застосування комп'ютерних технологій на телебаченні, розповсюдження ігрових приставок, електронних іграшок і комп'ютерів мають великий вплив на виховання дитини і сприйняття навколишнього світу. Істотно змінюється і характер її улюбленої практичної діяльності – гри (футбол з однолітками чи комп'ютерна гра), змінюються і її улюблені герої та захоплення. Раніше інформацію з будь-якої теми учень мав змогу отримати з таких джерел: підручник, довідкова література, лекція вчителя, конспект уроку.

Але сьогодні з огляду на сучасні реалії вчитель повинен вносити до навчального процесу нові методи подання інформації. Виникає питання, навіщо це потрібно. Все дуже просто. Мозок дитини, налаштований на отримання знань у формі розважальних програм по телебаченню, набагато легше сприйматиме запропоновану інформацію за допомогою медіа засобів [1, с. 33].

Уроки виробничого навчання позначені одночасно чіткою структурою та різноманітністю. Під час підготовки до уроку з використанням ІКТ майстер не повинен забувати, що це УРОК, а значить, складає план уроку, виходячи з його цілей, а при відборі навчального матеріалу він повинен дотримуватися основних дидактичних принципів, також повинен чітко уявляти, на якому з етапів уроку він буде застосовувати той чи інший елемент ІКТ. При цьому комп'ютер не замінює вчителя, а тільки доповнює його. У деяких випадках під час вивчення складного матеріалу гарні результати дає показ навчального фільму паралельно з особистим показом майстра.

Велику допомогу у процесі підготовки та проведення уроків надає майстру пакет Microsoft Office, який містить, крім відомого всім текстового редактора Word, ще багато корисних програм, однією з них є електронна презентація PowerPoint.

У роботі ми активно використовуємо програму PowerPoint, як для проведення уроків виробничого навчання, так і під час виховної роботи. Майстру виробничого навчання мультимедійна презентація допомагає дотримуватись чіткої структури уроку. При цьому істотно змінюється технологія пояснення: майстер коментує інформацію, що з'являється на екрані, за необхідності супроводжуючи її додатковими поясненнями, прикладами та записами на дошці, в презентацію часто інтегрують електронні плакати, адже з такою стрімкою зміною сучасного обладнання друковані плакати є економічно не вигідні.

Також мультимедійна презентація може бути інтерактивною, користувач, який переглядає презентацію може, певним чином впливати на відображуваний у той чи інший момент матеріал. Нами широко використовуються гіперпосилання в межах однієї презентації або на інші файли, а також тригери, що надають слайдам презентації елемент несподіваності, зацікавлюють учнів, примушують їх не бути пасивними глядачами.

Ще одним засобом для створення інтерактивної мультимедійної презентації, є надбудова до Microsoft Power Point Mouse Mischief, яка дозволяє створювати і проводити інтерактивні заняття з підтриманням багатьох компютерних мишок. Заняття створюються в PowerPoint і можуть складатися зі слайдів з вибором правильного варіанта відповіді або слайдів «малюнок від руки». У заняттях одночасно можуть брати участь до 25 учнів, які використовують власні мишки [2].

Якщо презентації є вже невід'ємною частиною вступного інструктажу, то використання веб-камери під час уроку виробничого навчання в групах електромонтерів стало нововведенням.

Досить часто майстру–електромонтеру доводиться розподіляти групу на підгрупи по 3 - 4 особи і багаторазово показувати той чи інший робочий рух, дію, прийом. Більшій кількості учнів зробити ефективний показ не можливо, оскільки деталі, матеріали, інструмент досить мініатюрні, а робочі рухи майстра малопомітні.

У роботі нами застосовується дві веб-камери, ноутбук та 40" монітор. Відео з камер передається за допомогою умовно безкоштовної програми IPCameraViewer [3]. Одну камеру з можливістю збільшення зображення розміщуємо над робочою зоною де роблю покази, а друга передає зображення всього робочого столу, де розміщені необхідні інструменти, прилади, пристосування, матеріали. Додатковий монітор розділений на дві зони, в кожній з яких одночасно транслюється відео з відповідної камери. Така технологія економить робочий час уроку, дає гарну можливість бачити роботу майстра всім учням групи.

Як висновок зазначимо, що незважаючи на вік, дисципліну, що викладається, необхідно опанувати комп'ютерну грамотність. І щоб урок був сучасним, необхідно навчитися вміло використовувати комп'ютерні технології. Але при цьому майстрам виробничого навчання не можна забувати, що комп'ютер не замінить особистий показ, а тільки доповнить його.

Література

1. Павлівський В. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій на уроках виробничого навчання при підготовці електромонтерів// В. Павлівський. Профтехосвіта. – 2013. – № 7 (55). – С. 33–35.
2. Microsoft Mouse Mischief [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://www.microsoft.com/multipoint/mouse-mischief/ru-ru/default.aspx>. – загол. 3 екрана. – Мова рос.
3. IP CameraViewer для Windows [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://softobase.com/ru/ip-camera-viewer>. – Загол. з екрана. – Мова рос.

НАПРЯМ 4.

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Васенок Тетяна Михайлівна,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ЗАСТОСУВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦДИСЦИПЛІН ПТНЗ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

Трансформаційні процеси, що відбуваються сьогодні в Україні, передбачають докорінні зміни у питаннях національної освіти громадян. Сучасні вимоги, що висуваються до фахівців на ринку праці, акцентують увагу на необхідності створення належних умов для забезпечення країни якісним трудовим потенціалом. Одночасно зі створенням нових професій і спеціальностей висуваються нові вимоги до змісту й процесу підготовки спеціалістів. Проблема навчання молодого покоління належить до найскладніших у сучасній педагогіці. У професійній освіті здійснюють підготовку фахівців з урахуванням перспектив розвитку освіти і вдосконалення виробництва. Конкурентоспроможність фахівця тісно пов'язана із ефективною системою освіти й орієнтується на сучасний ринок праці.

Питання професійної підготовки майбутніх фахівців «високої кваліфікації, здатних здійснювати соціально-професійну та виробничо-технологічну діяльність є першочерговим, пріоритетним напрямом розвитку вищої освіти» [1, с. 5] і постійно перебуває у центрі уваги освітян.

Питання характеру і змісту професійно-педагогічної діяльності розглянуто у роботах В. Безрукової, С. Гончаренка, О. Коваленко, Н. Кузьміної, Н. Ничкало, В. Радкевича та ін.; питання підготовки викладачів

спеціальних дисциплін (інженерів-педагогів) досліджували Л. Горбатюк, С. Гура, Т. Дев'ятьярова, С. Дичковський, О. Макаренко, О. Прохорова, Т. Чаусова, Т. Яковенко; підготовкою фахівців із залученням до проектної діяльності займалися М. Бондаренко, О. Дубасенюк, С. Избаш, Л. Кондратова, І. Кольцовська, Л. Лісіна, В. Шеховцова, Г. Шкільова та ін. Серед них підготовкою фахівців швейного профілю займалися Н. Алік, І. Гриценюк, О. Здолбнікова, О. Кириченко, Г. Омельченко, Н. Родіонова, М. Рябчиков, Л. Тархан та ін.

Професійна діяльність майбутніх фахівців швейної галузі безпосередньо пов'язана з проектуванням швейних виробів, що потребує застосування комп'ютерних технологій і систем автоматизованого проектування одягу. Проблемами комп'ютерного проектування одягу, визначенням ролі й місця систем автоматизованого проектування одягу займалися Л. Агошков, М. Артамошина, А. Білевич, О. Булатова, Д. Васильківський, Л. Гладкова, Є. Головчанська, О. Єжова, В. Єщенко, О. Журавльова, Г. Івлева, Р. Ієвлева, Л. Коблякова, М. Колосніченко, Г. Кононенко, О. Костюкевич, Л. Лопасова, А. Мартинова, Г. Параска, О. Поліщук, К. Процик, М. Рахманов, О. Родіонова, В. Романов, С. Стаханова, В. Щербань та ін.

Немає жодного дослідження, у якому розглядалося б застосування систем автоматизованого проектування одягу в навчально-виробничому процесі ПТНЗ швейного профілю і автоматизованих засобів навчання зокрема.

Тому метою нашого дослідження є пошук сучасних освітніх технологій із застосуванням автоматизованих засобів навчання, які базуються на використанні сучасної комп'ютерної техніки, найновішого електронного та автоматичного обладнання.

Провідні швейні підприємства вже оснащені системами автоматизованого проектування, а середні й малі підприємства перебувають на стадії впровадження або вибору системи автоматизованого проектування (САПР). Більшість майбутніх кваліфікованих робітників швейної галузі працюватиме на підприємствах, оснащених системами автоматизованого проектування одягу. Навчальні заклади, в яких відбувається професійна підготовка майбутніх фахівців швейної галузі, не мають можливості придбати САПР для навчально-виробничого процесу через велику її вартість. Це негативно впливає на підготовку сучасних працівників.

Підготовка майбутніх спеціалістів галузі визначається рівнем кваліфікації викладачів спецдисциплін ПТНЗ. У сучасних умовах реформування освіти суттєво змінюється статус педагога (викладача). Відповідно зростають і вимоги до рівня його професіоналізму. Реалізація окресленого завдання залежить від рівня кваліфікації викладацьких кадрів і якості викладання.

Зміст навчання як один із основних компонентів навчального процесу представлений змістом навчального матеріалу кожної конкретної дисципліни. Основними процесами, що визначають якість одягу на стадії «домашинного» проектування швейних виробів, є моделювання і конструювання. Зміст навчального матеріалу з дисциплін «Моделювання швейних виробів» та

«Конструювання швейних виробів» продовжують подавати описово на паперових носіях. Опрацювання такої інформації (навчального матеріалу) забирає багато часу.

Нами було запропоновано здійснювати розроблення базової конструкції одягу в автоматизованому режимі під час проектування швейних виробів. В основу було покладено розроблену нами безрозрахункову методику конструювання жіночого плечового виробу. Це значно спростило і прискорило процес проектування. Засоби навчання змінили свій зовнішній вигляд. Замість того, щоб обирати основні параметри фігури на паперових носіях і заносити їх до комп'ютера, ми мали змогу все зробити одразу на комп'ютері. Зміст навчального матеріалу представлений у табличній формі на екрані монітору.

Таким чином, для успішної педагогічної, проектно-конструкторської діяльності майбутніх викладачів спецдисциплін ПТНЗ швейного профілю виявилось достатнім удосконалити зміст навчального матеріалу через форму його подання, автоматизувати засоби навчання і процес проектування.

Широке впровадження комп'ютерних технологій у навчально-виробничий процес дозволить змінити функції сучасного фахівця швейної галузі і краще підготувати його до професійної діяльності. В умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства викладачі та учні мають не тільки орієнтуватися в основних теоретичних питаннях використання комп'ютерних технологій, але і вміти застосовувати їх на практиці під час проектування та виготовлення одягу.

Література

1. Концепція розвитку інженерно-педагогічної освіти в Україні: проект / [за ред. О. Е. Коваленко]. – Х. : УПА, 2004. – 20 с.

Безбородкіна Людмила Георгіївна,

*викладач професійно-теоретичної підготовки
ДНЗ «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових
технологій, торгівлі та ресторанного сервісу»*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНІХ УРОКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КУХАРЯ

Інтегроване навчання допомагає викладачу по-новому бачити свій предмет, більш чітко усвідомлювати його співвідношення з іншими науками.

Проблема інтеграції навчання і виховання важлива і сучасна як для теорії, так і для практики. Її актуальність зумовлена змінами у сфері науки і виробництва, новими соціальними запитами.

Інтегрований урок об'єднує блоки знань із різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми з метою інформаційного та емоційного збагачення, сприйняття, мислення, почуттів учнів, що дає змогу пізнавати певне явище різнобічно, домагатися цілісності знань.

Інтегровані уроки роблять навчальний процес по-справжньому цікавим, а їх проведення є необхідним для цілісного сприйняття. За допомогою

інтегрованих занять створюється можливість вийти за межі самодостатньої функціональної ролі його окремих складових. Формуються в учнів якісно нові знання, які характеризуються вищим рівнем осмислення, динамічністю застосування у нових ситуаціях, підвищенням їх дієвості й системності.

Предмет «Технологія приготування їжі з основами товарознавства», тема «Якість та система якості продукції», що передбачає аналіз питань щодо якості сировини та показників якості у громадському харчуванні. Поняття якості надається у процесі вивчення дисципліни «Основи галузевої економіки та підприємництва». Під час викладання предмета «Технологія приготування їжі з основами товарознавства» загальне поняття якості трансформується у якість харчових продуктів та методів досягнення якісних результатів у роботі кухаря.

Проведення інтегрованого уроку з викладачем основ галузевої економіки та підприємництва засвідчило, що інтеграція – це не поєднання, а взаємопроникнення предметів «Технології приготування їжі з основами товарознавства» та «Основи галузевої економіки та підприємництва», які були об'єднані в єдине ціле на основі спільного підходу. Переваги таких уроків у тому, що вони поживляють навчальний процес, економлять навчальний час, позбавляють учнів від перетоми.

Досвід показав, що впровадження інтерактивних технологій дозволяє активізувати навчальний процес, розвиває комунікативні якості й навички учнів, спонукає до прийняття самостійних рішень, підвищує відповідальність та розширює пізнавальну діяльність учнів, а це дає можливість готувати конкурентоспроможного робітника для закладів ресторанного господарства. Учні одержують багатогранні знання про об'єкт вивчення, у них формуються вміння переносити знання з однієї галузі в іншу, стимулюється аналітико-синтетична діяльність, формуються вміння аналізувати і порівнювати складні процеси і явища навколишнього світу, що забезпечує формування цілісного сприйняття дійсності як передумови формування наукового світогляду.

Проте є певні складнощі, зокрема підготовка таких уроків потребує значної кількості часу та створення відповідних умов. Але такі уроки дають можливість для творчого зростання викладача та учня, створюють умови для практичного застосування знань, навичок та вмінь і надають учням можливість побачити результативність своєї роботи.

Використання інтегрованих уроків є одним із факторів оптимізації навчання, допомагає домогтися від учня творчої роботи, сприяє підвищенню інтересу до вивчення предметів, тобто підвищенню пізнавальної мотивації, що є одним із основних засобів посилення ефективності навчання. В умовах систематичного застосування інтегрованих уроків та проблемно-пізнавальних завдань міжпредметного характеру формується інтерес до творчої діяльності й до тих галузей знань, що належать до системи міжпредметних зв'язків.

План інтегрованого уроку з теми «Якість сировини та показники якості у громадському харчуванні. Якість та система якості продукції»

Група за професією «Кухар; Кондитер»

Тема уроку: Якість та система якості продукції (основи галузевої економіки та підприємництва). Якість сировини та показники якості у громадському харчуванні (технологія приготування їжі з основами товарознавства)

Мета інтеграції уроків:

- шляхом узагальнення знань з основ галузевої економіки та підприємництва і технології приготування їжі визначити якість продукції як одну зі складових професіоналізму майбутніх працівників.

Мета уроку з основ галузевої економіки та підприємництва :

- розкрити зміст поняття «якість»;
- навчити розрізняти та визначати функції показників якості продукції;
- характеризувати методи визначення якості продукції;
- визначити роль якості продукції у ринкових умовах;
- формувати раціональну поведінку учнів у ринкових умовах;
- залучити поняття «якість» до підприємницьких здібностей учнів як майбутніх підприємців.

Епіграф: Якість – це саме ті двері, які дозволяють підприємству потрапити у ринок. (Ян Шваб)

Мета уроку з технології приготування їжі :

- визначити особливі вимоги до якості харчових продуктів;
- вивчити показники якості харчових продуктів та основні методи визначення якості продукції;
- оволодіти навичками органолептичного методу визначення якості продукції;
- розрізняти якісні та неякісні харчові продукти;
- навчити елементам управління якістю продукції;
- сприяти професійному вихованню учнів.

Хід уроку

№	Елемент уроку	Методи та прийоми
1	2	3
I	<i>Організаційний момент</i>	Перевірка готовності групи до уроку, явки учнів на урок. Психологічне налаштування учнів
II	<i>Пояснення інтеграції тем уроку учням Оголошення теми, мети, епіграфа та завдань уроку з основ галузевої економіки та підприємництва і технології приготування їжі з основами товарознавства.</i>	Розповідь викладачів Учні отримують бланки самооцінювання та пояснення до них (Додаток №1)

	<p><i>Постановка проблеми уроку з основ галузевої економіки та підприємництва: Якість – це додаткові витрати чи прибуток?</i></p> <p><i>Постановка проблеми уроку з технології приготування їжі з основами товарознавства: Як забезпечити якість харчових продуктів на всіх етапах виробництва?</i></p>	
III	<p><i>Вивчення нового матеріалу</i> <i>Основи галузевої економіки</i> <i>1) поняття:</i> <i>якість продукту</i></p>	<p>Індивідуальна робота з НПА – закон України «Про захист прав споживачів» Завдання: прочитайте визначення поняття «якість продукту», знайдіть ключові слова у визначенні «якість», які розкривають зміст визначення. Командна вправа «Що? Для чого? Як?»</p>
	<p><i>Технологія приготування їжі</i> <i>1) поняття:</i> <i>якість харчового продукту</i></p>	<p>Індивідуальна робота із Законом України «Про безпечність та якість харчових продуктів». Завдання: знайдіть спільні та відмінні риси у визначеннях «якість харчового продукту» та «якість продукту».</p>
	<p><i>Основи галузевої економіки та технологія приготування їжі</i> <i>2) показники якості продукції</i></p>	<p>Робота в парах. Опрацювати таблицю «Класифікація якості продукції» (Додаток № 2). Виконати завдання за робочою картою. Додаток № 3</p>
	<p><i>Основи галузевої економіки і технологія приготування їжі</i> <i>3) методи визначення якості продукції</i></p>	<p>Самостійна робота. За розповіддю викладача скласти у зошитах конспект щодо методів визначення якості продукції.</p>
	<p><i>Технологія приготування їжі</i> <i>4) органолептичний метод у роботі кулінара</i></p>	<p>Самостійна робота. За розповіддю викладача скласти у зошитах план-відповідь на питання «Показники органолептичного методу».</p>
	<p><i>Технологія приготування їжі</i> <i>5) оволодіння первинними</i></p>	<p>Робота в групах. Капітани команд отримують</p>

	<i>навичками органолептичного методу</i>	картки з вимогами якості до визначеного продукту і зразки продуктів. Команди органолептичним методом оцінюють якість продуктів та порівнюють її.
	<i>б) Основи галузевої економіки. Стандартизація і сертифікація</i>	Робота з текстовою картою «Стандартизація і сертифікація». Завдання: опрацювати картку та скласти словник основних понять.
	<i>Основи галузевої економіки і технологія приготування їжі Роль бракеражного контролю в системі якості готового продукту</i>	Рольова гра «Робота бракеражної комісії на виробництві». Члени команд дають відповіді на поставлені викладачем запитання.
IV	<i>Висновок уроку Якість це додаткові витрати чи прибуток? Як забезпечити якість харчових продуктів на усіх етапах виробництва?</i>	Метод мікрофона. Робота з проблемним запитанням.
V	<i>Закріплення нового матеріалу</i>	Робота в командах. Завдання: вирішіть проблемну ситуацію.
VI	<i>Оцінювання учнів</i>	Самооцінювання учнів та оцінювання викладачем.
VI I	<i>Домашнє завдання</i>	Опрацювати § 27, скласти кросворд до теми «Якість, система якості». Скласти проект «Як покращити якість харчування моєї сім'ї»
VI II	<i>Підбиття підсумків</i>	Зіставлення завдань та результатів уроку

Бланк оцінювання роботи з теми

*Якість та система якості продукції (ОГЕ)**Якість сировини та показники якості у громадському харчуванні (ТПІ)*

Прізвище та ім'я учня _____

1) Самостійна робота

☹ 0				☹ 1				2 ☺
Моя хата скраю...				50/50				Повністю виконав роботу

2) Моя участь у обговоренні ключових понять уроку

☹				☺				☺
Сподівався, що мене не залучать				Був талановити м слухачем				Активно працював

3) Робота у парі

☹				☺				☺
Працював мій напарник				50/50				Мій вклад був ключовим

4) Мій внесок у органолептичне дослідження

☹				☺				☺
Був спостерігачем				Працював за підказкою інших				Вносив пропозиції та їх реалізовував

5) Участь у роботі команди

☹				☺				☺
Пасивна ...				Спостерігав в				Був активним учасником

6) Участь у підбитті підсумку уроку

☹				☺				☺
Сумував				Слухав				Активно працював

самооцінка учня
оцінка викладача

Класифікація показників якості товарів

Показник якості товару це кількісне відображення одного або декількох властивостей щодо виробу.

Групи показників		Окремі показники груп
Перелік	Суттєва характеристика	
1. Надійність, довговічність і безпека	Виділяють ступінь забезпечення довготривалості використання і безпечних умов праці та життєдіяльності людини	Безвідмовність роботи Можливий термін використання Технічний ресурс Термін безаварійної роботи Граничний термін зберігання
2. Екологічні	Характеризують ступінь шкідливого впливу на здоров'я людини та довкілля	Токсичність виробів Вміст шкідливих речовин Обсяг шкідливих викидів у довкілля за одиницю часу
3. Економічні	Відображають співвідношення між ціною виробу і задоволенням потреби від його використання	Ціна одиниці виробу Прибуток з одиниці виробу Рівень експлуатаційних витрат часу і коштів
4. Ергономічні	Окреслюють відповідність техніко-експлуатаційних параметрів вибору антропометричним, фізіологічним та психологічним вимогам працівника (споживача)	Ступінь легкості керування робочими органами Можливість одночасного охоплення контрольованих експлуатаційних показників Величина наявного шуму, вібрації тощо
5. Фізіологічні	Базуються на відповідності продукції фізіологічним потребам людини в харчових речовинах і енергії	Відповідність щодо поживності та вмісту інгредієнтів
6. Естетичні	Визначають естетичні властивості (дизайн) виробу. Виразність і оригінальність форми	Виразність і доречність форми Кольорове оформлення Ступінь естетичності тари (упаковки)
7. Патентно-правові	Відображають ступінь використання винаходів під час проектування виробів	Коефіцієнт патентного захисту Коефіцієнт патентної частини

Картка для роботи в парах
«Класифікація показників якості товарів»

Запишіть своє ім'я в одну із колонок таблиці.

Уважно ознайомтесь із змістом таблиці «Класифікація показників якості товарів».

Виконайте завдання та проти свого імені поставте помітку «+» про виконання або відповідь.

Завдання виконують у парі

Завдання	Ім'я того, хто працює в парі _____	Ім'я того, хто працює в парі _____
<i>Уважно прочитайте зміст таблиці «Класифікація показників якості товарів»</i>		
<i>Ваш телефон став самостійно вимикатись через місяць після його придбання. Якому показнику якості не відповідає цей товар?</i>		
<i>Молоко не можна довго зберігати у пластиковому пакунку, бо хімічний склад пакування переходить до молока. Про який показник якості йдеться?</i>		
<i>Ціна на м'ясорубку торгівельної марки «Scarlett» є нижчою, а використовувати її можна так само довго і з таким навантаженням, як і м'ясорубку торгівельної марки «MOULINEX». Який показник якості характеризує співвідношення ціни і задоволення від використання?</i>		
<i>Новий пилосос став легшим та тихим у використанні. Якому показнику якості в цьому товарі приділена увага?</i>		
<i>Штучна червона ікра майже не відрізняється за зовнішніми та смаковими показниками від натуральної. Але білкового насичення організму людини при вживанні такої ікри не відбувається. Якому показнику якості не відповідає штучна ікра?</i>		
<i>Який із показників якості відображає міру використання нових технологій?</i>		
<i>Усього</i>		

Література

1. Банарик Н.Б. У пошуках моделі інтегрованого уроку/ Н.Б Банарик. // Всесвітня література. – 2010. – № 7. – С. 11.

2. Бицюра Ю. Интегрирована система навчання / Ю. Бицюра // Завуч (Перше вересня). – 2002. – № 16. – С. 10 – 11.

3. Гончаренко С., Мальований Ю. Интегрироване навчання: за і проти / С. Гончаренко, Ю. Мальований // Освіта. – 2009. – 16 лютого. – С. 3.

4. Иванчук М.Г. Интегрированное навчання: сутність та виховний потенціал. (Виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання) / М. Г. Иванчук. Чернівці : Рута, 2004. – 359 с.

Герлянд Тетяна Миколаївна,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України*

ОРГАНІЗАЦІЯ ШЛЯХІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ПТНЗ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Технологію проектного навчання сьогодні ефективно використовують, починаючи з першого року навчання у ПТНЗ, при цьому не замінюючи традиційну систему, а органічно доповнюючи, розширюючи її. З огляду на вікові та психолого-фізіологічні особливості учнів ПТНЗ у процесі організації проектної діяльності теми проектних робіт краще обирати зі змісту навчальних предметів або з близьких до них галузей.

Досвід свідчить, що у використанні технології проектного навчання в аграрних ПТНЗ ефективною така послідовність залучення учнів до проектної діяльності: від нетривалих (1–2 уроки), однопредметних проектів до тривалих, міжпредметних, тобто від особистих до колективних. Педагогу потрібно: допомогти учням виробити план проекту; оцінити процес проектування; підготувати проект до презентації.

Можна виділити кілька груп компетентностей, на які проектна діяльність має найбільший вплив у учнів ПТНЗ: дослідницька (генерування ідеї, вибір кращого рішення); соціальна (співпраця в процесі навчальної діяльності, надання допомоги товаришам і прийняття допомоги від них, стеження за ходом спільної роботи і спрямування її в потрібне русло); пошукова (оцінювання перебігу, результату своєї діяльності і діяльності інших); інформаційна (самостійне здійснення пошуку потрібної інформації; виявлення, якої інформації або вмінь бракує); репрезентативна (виступ перед аудиторією; відповіді на незаплановані запитання; використання різних засобів наочності; демонстрування артистичних можливостей; управлінська (проектування процесу; планування діяльності – часу, ресурсів, прийняття рішення; розподіл обов'язків при виконанні колективних справ).

Таким чином, беручи участь у проектній діяльності, учні демонструють:

– готовність до пізнання і оволодіння основними дослідницькими методами (аналіз літератури, пошук джерел інформації, збір і обробка даних,

наукове пояснення отриманих результатів, бачення і висування нових проблем, гіпотез, методів їх вирішення);

– готовність опанувати комп'ютерну грамотність, вміння працювати з аудіовізуальною і мультимедійною технікою;

– комунікативні навички, толерантність;

– вміння інтегрувати раніше отримані знання з різних навчальних дисциплін для вирішення пізнавальних завдань.

Ефективність використання технології проектної діяльності в ПТНЗ аграрного профілю залежить від вибору теми проекту, визначення його типу, структури і ступеня участі педагога в координації діяльності учнів під час роботи над проектом.

Проектна технологія у ПТНЗ аграрного профілю реалізується в кілька етапів і є циклічною. У зв'язку з цим надамо коротку характеристику проектного циклу. Його визначають як певний відрізок часу, в якому здійснюється спільна життєдіяльність учнів – від постановки проблеми, конкретної мети – до фіксованого прояву запланованих результатів у вигляді конкретного продукту, а також особистісних якостей, пов'язаних з реалізацією проекту і його ціннісно-смыслові діяльності.

Отже, проектне навчання є корисною альтернативою класно-урочної системи, але воно не повинно витіснити її, тобто стати панацеєю. На сучасному етапі необхідне продумане введення проектного навчання в класно-урочну систему, для кращого засвоєння знань, умінь і навичок, розвитку мотивації в навчанні, для успішного формування загальної культури кожного учасника.

Головко Ганна Олександрівна,

*заступник директора з навчально-виробничої роботи ДНЗ
«Глухівське вище професійне училище»*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ПТНЗ

В умовах сьогодення основною вимогою освіти є підготовка активних людей, які вміють приймати рішення та бути відповідальними за ці рішення, людей, які усвідомлюють реалії, що оточують їх, і шукають шляхи розв'язання проблем. Саме тому на зміну звичним традиційним методам навчання приходять сучасні активні та інтерактивні методи. Якість підготовки кваліфікованого робітника в умовах ПТНЗ залежить не тільки від правильного визначення мети і змісту, а й від шляхів досягнення цієї мети, тобто від методів навчання. Одним з найперспективніших напрямів розвитку пізнавальної діяльності учнів є проблематизація навчання. Адаже саме для процесу навчання і підготовки майбутнього робітника характерні проблемні ситуації, нові умови.

Суть проблемного навчання полягає в організації навчально-пізнавальної діяльності, має цілеспрямований пошуковий характер. Пошуковий характер навчальної діяльності розкривається у процесі вирішення проблем з використанням різних видів їх самостійної роботи [2, с. 6].

Ознакою проблемного навчання є наявність у завданнях відповідної прихованої суперечності.

Необхідна умова проблемного навчання: наявність мотивації учнів, яка розкривається у необхідному обсязі знань, умінь та навичок учня, що є достатнім для пошуку шляху вирішення питання.

Приклади суперечностей у проблемному навчанні:

- протиріччя між вихідними знаннями, навичками і новими, парадоксальними фактами, що не вкладаються у знайому теорію;
- між розумінням важливості проблеми та відсутністю необхідної теоретичної бази для її вирішення;
- між теоретично можливим способом вирішення проблеми та її практичною невідповідністю;
- між наявністю різноманітності концепцій та відсутністю надійної теорії для пояснення даних фактів;
- між практично доступним результатом та відсутністю його теоретичного обґрунтування тощо.

Технологія проблемного навчання розкривається через постановку (викладачем, майстром виробничого навчання) та вирішення (учнем) проблемного питання, задачі чи ситуації.

Основа проблемного навчання – створення проблемної ситуації. Але не всяке питання є таким, що відповідає змісту проблемного навчання, тобто воно не повинно передбачати готову відповідь, яку нескладно знайти у довідниках чи енциклопедіях. А це означає, що проблемна ситуація повинна містити у суперечність учень постає перед необхідністю створити нову в його досвіді схему вирішення, нову систему дій.

У залежності від суперечностей, що лежать в основі, проблемні ситуації можуть бути сформульовані у формі:

1. Зіткнення учнів з явищами і фактами, які вимагають теоретичного пояснення (У результаті обробки сировини виникли дефекти. Що могло призвести до цього?).

2. Недостатність попередніх знань, практичних умінь та необхідності придбання нових знань для вирішення проблеми (до нової виробничої ситуації не можливо застосувати попередньо відомі принципи і схеми).

3. Суперечність між теоретично можливим шляхом вирішення задачі та практичною недоцільністю (кожна конкретна виробнича ситуація вимагає оригінального підходу, щоб раціонально використати сировину, робочий інструмент, простір тощо).

4. Можливість використання на практиці наявних знань та умінь учнів у нових або нестандартних умовах (від відповідних умов залежить спосіб обробки сировини, вид інструменту чи його складові, характер роботи цих інструментів та обладнання, технологія тощо).

5. Невідповідність між конкретним об'єктом і його схематичним зображенням (готовий виріб учня не відповідає еталону).

6. Подолання суперечливих суджень типу «раціонально – нераціонально», «правильно – неправильно», «можливо – неможливо».

7. Відсутність теоретичного обґрунтування практично виконаних завдань (у процесі практичної роботи учень домігся поставленого результату, але відсутня готова технологія).

8. Ознайомлення учнів з фактами, що мають нібито незрозумілий характер і спричинити постановку проблеми.

9. Організація міжпредметних зв'язків [2, с. 18].

Рівні складності проблемного навчання в залежності від того, які й скільки дій для постановки і вирішення проблеми учень здійснює:

1) викладач (майстер виробничого навчання) сам ставить проблему (завдання) і сам вирішує її за активної участі учнів;

2) викладач (майстер виробничого навчання) ставить проблему, учні самостійно або під його керівництвом вирішують її. Викладач (майстер виробничого навчання) спрямовує учня на самостійні пошуки шляхів вирішення (частково-пошуковий метод). Тут спостерігається відрив від зразка, відкривається простір для роздумів;

3) учень ставить проблему, викладач (майстер виробничого навчання) допомагає її вирішити. В учня виховується здатність самостійно формулювати проблему. Викладач (майстер виробничого навчання) у процесі повідомлення нового матеріалу (вступного інструктажу) дає неповний технологічний процес або припускається умисно помилки тощо);

4) учень сам ставить проблему і сам її вирішує. Викладач (майстер виробничого навчання) навіть не вказує на проблему: учень повинен побачити її самостійно, а побачивши, сформулювати і досліджувати можливості та способи її вирішення. Учні можуть самостійно працювати над створенням інструкційно технологічної документації готового виробу, самостійно добирати необхідну сировину чи інструменти для виготовлення конкретного виробу, продукції [3, с. 56].

У результаті виховується здатність самостійно побачити проблему, аналізувати проблемну ситуацію, самостійно знаходити правильну відповідь.

Третій і четвертий рівні - це дослідницький метод.

Якщо викладач (майстер виробничого навчання) фіксує, що під час виконання того чи іншого завдання учні відчувають труднощі, то він може ввести додаткову інформацію, знизити тим самим ступінь проблемності й перевести учнів на більш низький рівень проблемно-евристичного навчання.

Навчальна проблема - явище суб'єктивне, що існує у свідомості учня в ідеальній формі, в думках. Проблемне завдання - явище об'єктивне, для учня воно існує з самого початку в матеріальній формі (у звуках або знаках) і перетворюється на суб'єктивне явище лише після його сприйняття і усвідомлення [1, с. 32].

Проблемне навчання охоплює кілька етапів:

- 1) усвідомлення спільної проблемної ситуації;
- 2) аналіз, формулювання конкретної проблеми;
- 3) рішення проблеми (висування гіпотез, послідовна перевірка їх);
- 4) перевірка правильності рішення проблеми.

Застосовувати проблемні ситуації можна на всіх етапах уроку, під час вивчення всіх дисциплін, виробничому навчання та виробничій практиці.

Переваги проблемного навчання. Проблемний метод відкриває великі можливості для розвитку уваги, спостережливості, активізації мислення, активізації пізнавальної діяльності учнів; він розвиває самостійність, відповідальність, критичність і самокритичність, ініціативність, нестандартність мислення, обережність, рішучість і т.п. Крім того, важливо, що проблемне навчання забезпечує міцність набутих знань, одже їх здобувають у самостійній діяльності [4, с. 48].

Проблемне навчання не може замінити всього навчання, але без принципу проблемності навчання не зможе бути розвивальним.

Література

1. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения: учеб.пособие для студ. пед. вузов. И. Я. Лернер М. : Академия, 2000. 228 с.
2. Махмутов М. И. Проблемное обучение. Основные вопросы теории. М. И. Махмутов. М.: Педагогика, 1975. 368 с.
3. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. А. М. Матюшкин М.: Директ – Медиа, 2008. 392 с.
4. Ягупов В. В. Педагогіка / В. В. Ягупов. – К., 2002.

Грицай Алла Войтехівна,

викладач професійно-теоретичної підготовки ДПТНЗ «Лебединське вище професійне училище лісового господарства»

ВИКОРИСТАННЯ LEARNINGAPPS.ORG НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розвиток сучасного суспільства перебуває на етапі переходу від індустріального до інформаційного. На цьому етапі у всіх сферах діяльності людини зростає значення інформації та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Тому кожен кваліфікований робітник має бути підготовлений до життя в такому суспільстві. Формування такого робітника починається з професійно-технічних навчальних закладів. «Підвалини» такого формування закладає викладач, майстер виробничого навчання, який добре володіє професійними вміннями та використовує сучасні технології.

Використання Інтернет-технологій у професійній школі дає можливість педагогу підготувати різний онлайн-дидактичний матеріал. Його можна використовувати на комп'ютерах, мультимедійних дошках та планшетах. Одним з прикладів таких середовищ є сайт <http://learningapps.org/>.

LearningApps.org – програма Web 2.0 для підтримання навчання за допомогою модулів (рис. 1.) Наявні модулі можна змінювати або створювати нові. З допомогою цього середовища можна організувати роботу певної групи з будь-якого предмета та скласти для них «колекцію вправ».

Рис. 1. Головний екран програми

Головною перевагою сервісу є можливість використовувати створені матеріали без підключення до мережі Інтернет.

Використання сучасних програм на уроках професійно-теоретичної підготовки в професійній школі дає можливість не тільки здивувати учнів, а й сприятиме кращому засвоєнню знань та вмінь.

На своїх уроках професійно-теоретичної підготовки ми використовуємо нестандартні форми та методи навчання, постійно перебуваючи в пошуках нових технологій. Нещодавно дізналися про **LearningApps.org** і вирішила детально вивчити, проаналізувати і використовувати цей сервіс уроках, адже він має широкі можливості, зручні навігації та простий у використанні.

LearningApps.org дозволяє дуже швидко та легко створити електронні інтерактивні вправи для пояснення нового матеріалу, актуалізації опорних знань, закріплення вивченого матеріалу та перевірки рівня знань учнів. Це програмне середовище можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою або в якості індивідуальних вправ для учнів.

На сайті доступна велика база завдань, розроблених викладачами професійно-теоретичної підготовки та майстрами виробничого навчання. Кожен із ресурсів можна використати на своєму уроці, змінити зогляду на власні потреби, розробити схожий чи зовсім інший навчальний модуль.

Вправи на сайті подано у зручному візуальному режимі сітки зображень, навівши на які вказівник миші можна побачити тип вправи та її рейтинг на сайті (залежить від кількості переглядів та оцінок користувачів).

Клацнувши на зображенні значка вправи, відбувається перехід у режим її виконання. На передньому плані видно завдання, сформульоване викладачем чи майстром, яке закривається після натискання ОК, що дозволяє перейти до безпосередньої роботи із вправою.

Після виконання вправи потрібно клацнути напис «Перевірити рішення»: відповіді буде перевірено і вказано на можливі помилки. Далі можна внести виправлення і знову перевірити рішення.

Усі вправи поділено на категорії, які відповідають виду завдання, яке потрібно буде виконати учням:

- вибір;

- розподіл;
- послідовність;
- заповнення;
- онлайн-ігри;
- інструменти.

У кожній групі доступно кілька шаблонів вправ, опис та зразки яких можна попередньо переглядати перед тим, як створити власний навчальний ресурс.

На сайті <https://learningapps.org/myapps.php> можна детальніше ознайомитись із різними вправами та спробувати створювати власні.

Отже, використання LearningApps.org на уроках професійно-теоретичної підготовки сприяє підвищенню пізнавальної активності учнів, швидкому та ефективному засвоєнню ними навчального матеріалу, залученню до роботи практично кожного учня, виявленню труднощів та способів їх подолання, підвищенню результативності навчального процесу.

Література

1. LearningApps.org. URL: <http://learningapps.org/about.php>
2. Винницький Ю. А. Учимся играя, или старый добрый LearningApps [Електронний ресурс] Ю. А. Винницький: Сообщество учителей Intel Education Galaxy. - Режим доступу: <https://edugalaxy.intel.ru/index.php?automoule=blog&=6885&showentry=5530>
3. Сидоров С. В. Возможности создания интерактивных модулей в обучающих приложениях LearningApps.org. [Електронний ресурс] С. В. Сидоров: Сайт педагога-исследователя. - Режим доступу: <http://si-sv.com/blog/2013-08-02-48>
4. Научная библиотека КиберЛенинка: <http://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-servisa-learningapps-org-na-urokah-informatiki-i-ikt#ixzz3nt3TVKWv>

***Єрик Наталія Анатоліївна,**
викладач спеціальних дисциплін ДІПТНЗ «Шосткинське вище професійне училище»*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ІНСТРУКЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ КАРТОК ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДІПТНЗ

Сучасний ринок праці потребує працівників з високим рівнем професіоналізму, здатних розвиватись і вдосконалюватись, постійно вчитися і пристосовуватись до нових умов, уміти знаходити спільну мову з оточенням. Сьогодні основним завданням ДІПТНЗ є виховання в учнів раціонального професійного мислення, яке забезпечує їхню майбутню творчу діяльність. Активна, зацікавлена праця з високою професійною майстерністю та новаторським підходом – саме такі вимоги до випускників ДІПТНЗ висуває сучасне харчове виробництво. Разом з тим вони повинні запам'ятати великий

обсяг навчального матеріалу, набути певних навичок, без чого неможливо стати активним учасником життя держави. Рішення цих проблем пов'язано з навчально-виховним процесом. Саме навчально-виробничий процес здійснюється за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів, де учень і майстер виробничого навчання – рівноправні суб'єкти.

Одним із важливих завдань на уроці виробничого навчання є активізація розумової діяльності учнів, уміння допомогти кожному засвоїти матеріал на такому рівні, який дасть можливість вільно орієнтуватися в житті [6].

Ефективності навчання можна домогтися лише тоді, коли вчитель ставить за мету стимулювання внутрішніх сил особистості до саморозвитку, прагне спонукати учнів до творчого пошуку.

Міжпредметні зв'язки в сучасній дидактиці й методиці навчання розглядають, як одну із найважливіших умов підвищення наукового рівня викладання будь-якого навчального предмета та підвищення ефективності всього процесу навчання [4].

Реалізація міжпредметних зв'язків у навчанні сприяє наступності у формуванні понять на уроках різних дисциплін. Запровадження ефективних міжпредметних зв'язків – справа всіх учителів. Кожен має право вносити до неї свій посильний доробок, розвивати світогляд учнів, їх мислення, пам'ять, уяву, здібності. За цих умов ефективніше реалізуються загальнодидактичні принципи – свідомості, систематичності, послідовності, доступності – в оволодінні учнями необхідними знаннями, вміннями, навичками, досвідом творчої діяльності [3].

Нині професійна освіта учнів має бути зорієнтованою на вивчення нових виробничих процесів, осучаснення виробничих стосунків, до яких належать інформаційно-комунікаційні та інші сучасні засоби виробництва.

Актуальність міжпредметних зв'язків на заняттях з фахових дисциплін очевидна. Вона зумовлена сучасним рівнем розвитку науки, на якому яскраво виражена інтеграція суспільних і технічних знань. Взаємозв'язок знань з різних навчальних предметів є як необхідною не тільки для пізнання наукових основ сучасного виробництва, але і для свідомого виконання учнями завдань, практичних робіт. Використання ІКТ у процесі фахової підготовки, зокрема мультимедіа електронних бібліотек, створює можливість для реалізації міжпредметних зв'язків та їх використання в сучасному виробництві. Це сприяє розширенню в учнів кругозору, розвитку обізнаності в різних сферах людського життя, бачення проблем сучасного виробництва та життя. Творча людина не обмежується якимось одним видом діяльності, вона повинна бути компетентною в широкому колі питань.

Структурована інформація прискорює процеси сприйняття й, як наслідок, полегшує засвоєння навчального матеріалу. Доцільність упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання зумовлено тим, що вони є ефективним засобом закріплення засвоєного матеріалу, сприяють економії навчального часу [4].

Мета публікації полягає у розкритті деяких сторін розв'язання проблеми практичної реалізації міжпредметних зв'язків під час виробничого навчання у

професійно-технічних навчальних закладах, а саме розроблені методики використання інформаційно-комунікаційних технологій (інтерактивних інструкційно-методичних карток) у практичній діяльності майстра виробничого навчання для реалізації міжпредметних зв'язків під час професійно-практичної підготовки до професії «Кухар» (кваліфікація III розряд)».

Завдання проекту

- З'ясувати стан використання міжпредметних зв'язків під час професійно-практичної підготовки до професії «Кухар», кваліфікація III розряд)».

- Дослідити рівень ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які дозволяють організувати процес навчання як процес взаємодії учнів та викладача, учнів між собою, незважаючи на їх розміщення у просторі та часі;

- Розкрити методику використання міжпредметних зв'язків у процесі професійно-практичної підготовки до професії «Кухар», кваліфікація III розряд) шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для забезпечення якості підготовки кваліфікованого робітника відповідно до змісту державних стандартів професійно-технічної освіти.

У процесі підготовки фахівців з професії «Кухар», кваліфікація III розряд) особливу увагу необхідно приділяти вивченню основ сучасного виробництва, організації та охорони праці, гігієни та санітарії виробництва, технології приготування їжі з основами товарознавства, які необхідні для здійснення міжпредметних зв'язків.

Звичайно, така робота не під силу одному майстрові, її може виконати лише весь педагогічний колектив.

Необхідно створювати ініціативні групи з найкомпетентніших фахівців, завданням яких є остаточна фіксація всіх виявлених зв'язків, що відбувається на основі обговорення пропозицій різних фахівців і «педагогічного консиліуму».

Провідний викладач або майстер висвітлює основні питання кожної теми. Інші викладачі, засвоївши зміст теми, визначають зв'язки свого предмета з нею.

Робота щодо створення поурочних міжпредметних зв'язків і застосування їх у навчальному процесі професійно-технічних навчальних закладів підносить на вищий рівень професійну майстерність усіх членів колективу, сприяє педагогічній освіті майстрів, стимулює педагогів до взаємодопомоги, взаємонавчання і творчих пошуків. Система міжпредметних зв'язків полегшує і об'єктивізує внутрішньоучилищний контроль, а застосування синтезованих завдань для перевірки сформованості в учнів міжпредметних зв'язків має велике діагностичне значення [1].

Для практичної реалізації міжпредметних зв'язків під час виробничого навчання використовують різноманітну навчальну інструкційно-технологічну документацію.

Це зумовлено двома тенденціями сучасного навчання, а саме: по-перше, посиленням заходів з управління процесом навчання, по-друге збільшенням питомої ваги різноманітних форм самостійної роботи учнів. На відміну від

інших дидактичних засобів навчання, інструкційно-технологічні карти є самостійним джерелом словесної інформації. Тут уся інформація подана в завчасно накресленій і чітко вираженій системі. Інтерактивні інструкції дозволяють зберігати необхідну інформацію на час усього періоду навчання і тим самим створюють можливість повторного звернення учнів для отримання тих чи інших відомостей. В інструкціях поєднують різні види інформації. Це дозволяє передати інформацію про те, що і як повинен робити учень, виконуючи виробниче завдання. Ця якість інструктування забезпечує найбільш широкі можливості використання його як засобу для управління самостійною діяльністю учнів [5].

Міжпредметний проект «Збірник інтерактивних інструкційно-технологічних карток *«Механічна кулінарна обробка овочів та грибів, форми нарізання та кулінарне використання»* стосовно професії «Кухар» (кваліфікація III розряд)» - це спільна робота викладачів спецтехнології та майстра виробничого навчання, яка охоплює всі періоди та види професійно-практичної підготовки: навчально-тренувальні завдання, операційні, комплексні роботи як у майстернях ПТНЗ, так і на підприємствах у період виробничої практики.

Збірник інтерактивних інструкційно-технологічних карток *«Механічна кулінарна обробка овочів та грибів, форми нарізання та кулінарне використання»* складається з робочого зошиту з предмета «Гігієна та санітарія виробництва», робочого зошита з виробничого навчання та електронного посібника, структура, рівень завдань та матеріал яких відповідає вимогам, Державним освітнім стандартам початкової професійної освіти професії «Кухар», кваліфікація III розряд [7,8].

Поданий матеріал забезпечує засвоєння знань як на репродуктивному рівні, так і на творчому, передбачає формування не лише предметних, але і надпредметних знань і вмінь: умінь логічно мислити, міркувати, систематизувати і класифікувати факти, узагальнювати, робити висновки.

Збірник інтерактивних інструкційно-технологічних карток *«Механічна кулінарна обробка овочів та грибів, форми нарізання та кулінарне використання»*, професія «Кухар» (кваліфікація III розряд) охоплює такі теми:

1. Механічна кулінарна обробка бульбоплодів, форми нарізання та кулінарне використання (на прикладі картоплі).

2. Механічна кулінарна обробка коренеплодів, форми нарізання та кулінарне використання (на прикладі моркви).

3. Механічна кулінарна обробка капустяних, форми нарізання та кулінарне використання (на прикладі білоголової капусти).

4. Механічна кулінарна обробка цибулевих, форми нарізання та кулінарне використання (на прикладі ріпчастої цибулі).

5. Механічна кулінарна обробка салатно-шпинатних і прямих овочів, форми нарізання та кулінарне використання (на прикладі зелені петрушки)

6. Механічна кулінарна обробка плодових (гарбузових) овочів, форми нарізання та кулінарне використання (на прикладі гарбуза).

7. Механічна кулінарна обробка плодів (томатних) овочів, форми нарізання та кулінарне використання (на прикладі перцю солодкого).

8. Механічна кулінарна обробка грибів, форми нарізання та кулінарне використання (на прикладі свіжих грибів).

У збірнику відображена послідовність виконання вправ, подано вказівки стосовно характеру та особливостей способів виконання трудових рухів, прийомів, операцій та їх контролю [2].

Інструктивний матеріал допомагає осмислити послідовність роботи, яка буде виконуватись, а повторюючи матеріал за допомогою картки, учні можуть відтворити в пам'яті всі етапи та операції.

Робота з інтерактивними картками повинна навчити учнів користуватися інструкційними картами на виробництві картками контролю операції, яка виконується на кожному робочому місці.

Збірник інтерактивних інструкційно-технологічних карток «Механічна кулінарна обробка овочів та грибів, форми нарізання та кулінарне використання», професія «Кухар» (кваліфікація III розряд)» відповідає таким вимогам:

1. Модульність. Модульність побудови для полегшення вибору оптимального маршруту вивчення матеріалу, кожен модуль - це логічно завершений відрізок теми.

2. Відкритість. Збірник розробляється як відкрита система, що дозволяє доповнювати його новими розділами чи вносити необхідні зміни.

3. Дружній інтерфейс. Використання дружнього інтерфейсу, що дозволяє зосереджуватися на вивченні матеріалу, а не на правилах роботи з комп'ютером.

4. Можливість управління всіма видами навчально-виробничої діяльності учнів та використання інтерактивних інструкцій на всіх етапах навчання і в усіх видах інструктажу.

5. Залежність характеру і структури документації від специфіки професій.

6. Можливість використання інтерактивних інструкцій на всіх етапах навчання і в усіх видах інструктажу.

7. Забезпечення єдності та наступності змісту і структури інтерактивних інструкцій.

Учень, який працює зі збірником інтерактивних інструкційно-технологічних карток «Механічна кулінарна обробка овочів та грибів, форми нарізання та кулінарне використання», професія «Кухар» (кваліфікація III розряд)», уміє:

- виділяти істотне в інформації;
- використовувати навчальний матеріал у повсякденному житті;
- співвідносити інформацію з різних джерел і систематизувати її;
- пов'язувати абстрактне з конкретним і набувати знання в належній системі.

Література

1. Гуревич Р. С. Теорія і практика навчання в професійно технічних закладах: монографія / Р.С. Гуревич – В. : ТОВ «Планер», 2010. - 410 с.
2. Доцяк В. С. Українська кухня. - Л В. С. Доцяк: Оріяна-Нова, 1998.

3. Зверев И. Д. Межпредметные связи в современной школе / Зверев И.Д., Максимова В.Н. - М.: Педагогика, 1981. - 159 с.
4. Максимова В.Н. Межпредметные связи в учебно-воспитательном процессе современной школы В. Н. Максимова /: учебное пособие для студентов педагогических институтов. - М. : Просвещение, 1987. - 160 с.
5. Пригодій М. А. Організація підготовки майбутніх вчителів праці для десятирічної середньої загальноосвітньої школи (середина 60-х - середина 80-х років ХХ ст.) М. А. Пригодій / // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету: Серія: Педагогічні науки. – Ч.: Видавничий відділ ЧДПУ, 2010. - С. 217 - 223.
6. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки. Розпорядження КМУ № 1723-р від 27.08.10 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/>
7. Закон України Про професійно-технічну освіту / Верховна Рада України; Закон від 10.02.1998 № 103/98-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
8. Постанова від 17 серпня 2002 р. № 1135 Про затвердження Державного стандарту професійно-технічної освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>

***Крученко Світлана Володимирівна,**
практичний психолог професійно-педагогічного коледжу
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОМФОРТУ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Великим чинником забезпечення якісної освіти є особистість педагога. До нього завжди висувалися високі вимоги щодо професійної компетентності й фахової майстерності, а особливо сьогодні – в час значних змін у системі освіти. Ці зміни вимагають від викладачів і майстрів виробничого навчання переорієнтування на сучасні інтерактивні технології. У зв'язку з цим набуває актуальності теоретичне обґрунтування, впровадження в процес професійного навчання інноваційних форм і методів навчання.

Інновації – об'єкти впровадження чи процес, що веде до появи чогось нового – новації. У принципі будь-яке соціально-економічне нововведення, доки воно не отримало масового, тобто серійного поширення в галузі праці, виробництва і управління, можна вважати інновацією. Найважливішою умовою успішності інноваційної діяльності вважають психологічну готовність фахівців до прийняття нововведення.

Реалізація інноваційного підходу до навчання дозволяє підняти на якісно новий рівень педагогічний процес, підвищити рівень навчальних досягнень, забезпечує психолого - емоційну комфортність, готовність реалізувати особисті якості в індивідуальній чи колективній діяльності.

У процесі застосування сучасних інноваційних технологій необхідно, щоб предмет вивчення зацікавив і разом з тим не ставив дуже важких на даному етапі завдань. Кожен викладач чи майстер виробничого навчання має самостійно впроваджувати ефективні форми і методи навчання. Доведено, що 87 % інформації людина отримує за допомогою зорових відчуттів, а 9 % - за допомогою слуху. З побаченого запам'ятовується 40 %, з почутого – 20 %, а з одночасно побаченого і почутого – 80 % інформації. Якщо застосовуються аудіовізуальні засоби, то в пам'яті залишається – 50 % інформації. Як правило, краще засвоєння нового матеріалу відбувається в процесі активної діяльності учнів за умови, коли в нього вносять елементи новизни.

На всіх етапах уроків виробничого навчання можна використовувати інтерактивні методики, які поєднують з традиційними (особливо на першому етапі запровадження інновацій) для забезпечення «зони психологічного комфорту» (О. Пометун), а також для подолання дискомфорту через недосконале володіння інструментарієм інтерактивного навчання та враховуючи рівень навчальної підготовки.

Роботу в парах, у малих групах, використання інтерактивних прийомів «Коло ідей», «навчаючи - навчаюсь», «мозковий штурм», «незакінчені речення», різних варіантів дискусійного навчання (дискусія, диспут, дебати) та вправ «свої приклади», «дружня порада», «створи символ» поєднати з традиційними формами роботи та з творчою діяльністю нестандартного спрямування: «створення» ілюстрації, схеми; вернісаж ідей, рольова гра та ін.

Велике зацікавлення викликає застосування відносно нової в педагогічній практиці форми отримання інформації – активної лекції (О. Пометун), яка на відміну від традиційної створює умови для виникнення сумнівів і запитань у слухачів.

Алгоритм інтерактивного навчання передбачає використання таких активних методів навчання, як аналіз конкретних ситуацій, уведення в досліджувану проблему, визначення задачі, групова робота над ситуацією, групова дискусія, підсумкова бесіда, рефлексія. Вважається важливим поступове введення елементів інтерактивного навчання (як і будь-якої інновації), скрупульозне вивчення інструментарію як викладачем чи майстром виробничого навчання, так і учнем, адже невпевненість чи неправильна установка на початку роботи у такій ситуації не дасть бажаного результату та призведе до марного витрачання робочого часу на уроці.

Різноманітність інноваційних технологій робить процес навчання дійсно творчим, збуджує зацікавленість учнів, поліпшує розуміння і засвоєння матеріалу.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У сучасній науці про управління соціально-педагогічними системами склалися відповідні передумови для дослідження проблеми всебічної реалізації системного підходу в управлінні професійно-технічними навчальними закладами, зокрема методичною діяльністю. Переведення управління на нову парадигму, в основі якої лежить системний підхід та особистісно-зорієнтовані цілі його здійснення, – один з актуальних на сьогодні способів вибудовування управлінської концепції, яка дозволить привести не лише методичну роботу, а й освітній заклад у цілому в стан стійкого функціонування та безупинного, незворотного розвитку.

Після періоду 70-х років – «системного буму у педагогіці», періоду «конструктивізму» кінця ХХ сторіччя, сьогодні відбувається відродження інтересу до системного підходу, незважаючи на значну кількість інших дослідницьких програм і підходів (В. Байденко, Т. Боднарук, О. Заславська, О. Казакова, І. Коглярова, А. Кузнецова, В. Лазарев, А. Моїсєєв, В. Панасюк, А. Прокопенко, Г. Серіков, А. Суббето та інші). Це пов'язано з переосмисленням програми системного дослідження і його методики з погляду інтеграції природничо-наукової і гуманітарної складових у системно-педагогічному дослідженні, педагогічному управлінні, що виражається в пошуках версій його синтезу з культурологічним, антропоцентричним, антропологічним, особистісно-орієнтованим та іншими підходами.

Широке використання системного підходу до проблеми управління й організації діяльності педагогічних систем пов'язано з тим, що цей підхід, особливістю якого є дослідження будь-якого об'єкта як складної цілісної системи, дозволяє всебічно, на рівні конкретної характеристики оцінити об'єкт, проаналізувати ситуацію в межах даної системи і, відповідно, найкращим чином організувати процес прийняття та реалізації рішення.

Системний підхід в управлінні педагогічною системою можна представити як сукупність принципів, які необхідно наслідувати і які відбивають як зміст, так і особливості системного підходу.

У випадку організації методичного супроводу впровадження інноваційних технологій у професійно-технічному навчальному закладі системний підхід повинен реалізовуватися у вигляді конкретного (адаптованого до особливостей системи) системного методу (аналізу, інформаційного пошуку), тобто набору правил, процедур, інструкцій, еталонів, прийомів дослідження і технологій підготовки та прийняття рішення з урахуванням якісної своєрідності об'єкта та суб'єкта управління.

Забезпечити такий рівень готовності до інноваційної методичної та освітньої діяльності може лише якісний методичний супровід педагогічної діяльності. Системний підхід до організації методичного супроводу впровадження інноваційних технологій у професійно-технічному навчальному закладі, виходячи з викладеного, слід розпочинати з системного дослідження стану проблеми. У літературі можна знайти вказівки на те, що до основних принципів системного дослідження належать:

- підхід до досліджуваного об'єкта-системи як до цілого і уявлення, що виходить звідти, про середовище системи та її елементи;
- наявність системоутворюювальних зв'язків, які представляють певну структуру системи, що дозволяє бачити ряд рівнів системи та їх ієрархію;
- можливість реалізації управлінських впливів на систему [1, с. 51].

Існує безліч прийомів, які вже є в арсеналі кожного методиста для проведення подібних досліджень як традиційного, так і сучасного (за допомогою «хмарних», або сервісів Web.2) характеру. Так, наприклад, цікавим є досвід застосування для збирання інформації сервісу Google Forms. Але для застосування такої форми дослідницької роботи виникає потреба у функціонуванні відповідного осередку в Інтернет середовищі, доступного для педагогічних працівників у повсякчас, на який є посилання, наприклад, з сайту училища тощо. Викладачі і майстри повинні вміти оперувати подібними сервісами, а визначити ступінь володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями можна, лише провівши відповідне дослідження. Це «замкнене коло» розірвати не можна інакше, як перетворивши його на спіраль, де всі процеси, що супроводжують прийняття управлінського рішення, повинні протікати одночасно. Отже, коли неможливо забезпечити наступність етапів, системне бачення педагогічних процесів, сприймання процесу як цілісної системи, усвідомлення системоутворюювальних зв'язків дозволяє сформулювати проблему і реалізувати управлінський вплив на систему.

Наведу приклад. Створення «хмарного» освітнього середовища – процес тривалий і багатовекторний. Підготувати педагогічний колектив до застосування цієї зовсім нової для багатьох форми організації навчальної діяльності – задача не з простих. Але саме системний підхід дозволив на сьогодні забезпечити 100 % охоплення педагогічного колективу ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище» таким видом діяльності, як ведення персональних блогів, що у майбутньому стане стартовим майданчиком для впровадження і «хмарних» технологій, і сервісів Web.2 (чи Web.3). Ціла серія майстер-класів зі створення і роботи в блогах, які враховували різний рівень комп'ютерної освіченості; індивідуальні консультації; ефективне функціонування електронного методичного кабінету (<http://metodkabinetdnzvpv.blogspot.com/>), де відбувався постійний методичний супровід процесу; створення відкритої системи контролю за цим видом діяльності (розроблення рейтингової оцінки і оприлюднення результатів), дозволили отримати значний прогрес на цьому етапі діяльності.

Не менш успішним став досвід створення єдиного простору для комп'ютерного тестування. На сьогодні всі комп'ютерні класи училища (а їх сім) оснащені єдиним тестовим редактором з широким спектром можливостей. Приводом для такого кардинального кроку стали дослідження, які показали: учні плутають функції, доступні в різних версіях тестових редакторів, допускають суто технічні помилки, оперуючи процедурами, не доступними в окремих тестових редакторах. На сьогодні цю проблему успішно розв'язано шляхом забезпечення відповідного методичного та технологічного супроводу процесу.

Упровадженню інтерактивних технологій сприяє проведення цілої низки не лише традиційних заходів, а й заходів креативного характеру: методичних фестивалів, марафонів. Так, на початку 2017 року, а саме 10–11 (<http://zvpu.zp.ua/aeraser5/>) та 26 січня (<http://zvpu.zp.ua/jcaser49/>), відбувся методичний марафон на тему «Інноваційні технології навчання в професійно-технічній освіті», присвячений у цьому році досвіду запровадження інтерактивних технологій. Такі заходи дозволяють реалізувати всі етапи управління: від системного дослідження до вироблення управлінського рішення.

Методичну діяльність в ПТНЗ не можна розглядати у відриві від інших педагогічних процесів і видів діяльності (навчально-виробничого, виховного, адміністративно-управлінського, інших). Зокрема, системний підхід до управління якістю професійно-технічної освіти майбутніх кваліфікованих робітників передбачає забезпечення діяльності ПТНЗ як системи взаємопов'язаних процесів [3, с. 65]. Якість діяльності ПТНЗ залежить від якості процесу навчання, що значною мірою визначається якістю педагогічних працівників, їх здатністю до якісної методичної діяльності, всебічного впровадження інноваційних технологій навчання. Це зумовлює необхідність наявності у них сформованої організаційної культури, рольової й функціональної готовності до управлінської діяльності, здатності до розпізнання та розуміння проблем творчого характеру, їх раціонального розв'язання, навичок самоосвіти тощо [2, с. 79].

Ігнорування закономірностей розвитку соціально-педагогічної системи приводить до того, що керівник (методист) не усвідомлює всього комплексу проблем, не бачить шляхів їх подолання, приречений на постійну боротьбу з непереборними труднощами [4]. Відхід від управління на основі емпіричного досвіду, оволодіння системним баченням – шлях до забезпечення якісного методичного супроводу процесу впровадження інноваційних технологій.

Література

1. Садовский В. Н., Юдин Б. Г. Философский принцип системности и системный подход В. Н. Садовский, Б. Г. Юдин // Вопросы философии. – 1978. – № 8. – С. 51.
2. Коротков Э.М. Управление качеством образования : учеб. пособ. для вузов / Э. М. Коротков. – 2-е изд. – М. : Академический Проект, 2007. – 320 с.
3. Князев Е. А., Евдокимова Я. Ш. Бенчмаркинг для вузов : учеб.-метод. пособ. / Е. А. Князь, Я. Ш. Евдокимова. – М. : Университетская книга, Логос, 2006. – 208 с.
4. Хриков Є. М. Аналіз та оцінка діяльності ректорів [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://experts.in.ua/baza/analitic/detail.php?ID=14957>

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ТЕСТУВАННЯ ДЛЯ ЯКІСНОГО МОНІТОРИНГУ ЗНАТЬ УЧНІВ

Одним із завдань викладачів професійно-теоретичної підготовки та майстрів виробничого навчання є об'єктивний контроль знань учнів. Форми контролю, які застосовують, різноманітні, але найчастіше використовують письмові або усні опитування. Проведення усного опитування – це відносно велика витрата часу уроку при невеликій кількості виставлених оцінок, при проведенні письмових робіт кількість оцінок зростає, але багато часу йде на перевірку.

Саме тому в системі сучасної освіти надають особливого значення організації процесу тестування та розроблення банків тестових завдань. Однією з основних і безперечних переваг тестування є мінімум витрат часу на отримання підсумків контролю. Тести не тільки оцінюють знання, вміння і навички, а й дозволяють виявляти рівень навчальних досягнень і структуру знань, ступінь їх відхилення від норми, визначити найслабше засвоєні розділи, теми, окремі питання і своєчасно коригувати процес навчання. При цьому кожен учень має можливість виявити прогалини у своїх знаннях і вжити заходи для їх усунення, проаналізувати свої помилки, самостійно визначити для себе шляхи, способи й інтенсивність самопідготовки.

У сучасних освітніх установах активно використовують нові ефективні форми та методи організації навчального процесу з використанням інформаційних і комунікаційних технологій. Щодо тестування – це комп'ютерне тестування, перевагами якого є: об'єктивність; зручність фіксації, зберігання і представлення результатів, а також можливість їх автоматизованої обробки, включаючи ведення баз даних та статистичний аналіз; зручність реалізації процедур індивідуальноорієнтованого тестування; можливість створення тестових завдань з графікою, динамічними ефектами, зі звуком і відео; інтерес учнів до сучасних комп'ютерних технологій; можливість оперативної корекції тестових завдань залежно від аудиторії та рівня оцінювання знань.

Комп'ютерне тестування ставить усіх учнів в однакові умови як у процесі контролю, так і в процесі оцінювання, практично унеможливаючи суб'єктивізм викладача. Під час таких тренувань розвиваються відповідні психотехнічні навички саморегулювання та самоконтролю. Педагог, використовуючи у своєму арсеналі тести, розвиває творче та критичне мислення учнів, розвиває і свій творчий потенціал.

Комп'ютерне тестування як особливий інноваційний вид тестування є найбільш ефективною формою контролю, перевірки та самоперевірки знань учнів. Тестові завдання можуть складатися з використанням різноманітних комп'ютерних інструментів, починаючи від різних редакторів (Word і Excel) і

програм для розроблення презентацій і до використання мов програмування та можливостей Інтернету для розроблення тестів. Особливої актуальності для викладачів набувають спеціальні програми для створення комп'ютерних тестів – тестові оболонки. Їх використання є найбільш доцільним під час створення тестів.

Ефективність контролю знань при комп'ютерному тестуванні залежить від можливостей програми, в якій розробляється тест. У зв'язку із цим особливо актуальною є проблема вибору програми для розроблення комп'ютерних тестів. Подібних програмних засобів існує безліч, і програмісти-розробники готові створювати нові варіанти для задоволення потреб, що зростають. Програма, яка буде обрана для створення тестів, повинна бути максимально проста у використанні та не вимагати спеціальної підготовки для роботи на комп'ютері. Вона в будь-якому випадку повинна мати такі можливості: застосування підготовленого тесту не тільки для контролю, але й для самоконтролю знань; застосування мультимедійних технологій під час створення тестів, анімаційної графіки та звукового супроводу; можливість використання різних типів питань, у тому числі й нестандартних; проведення комп'ютерного тестування в мережевому варіанті; інтуїтивно зрозумілий інтерфейс; простота підготовки тестових матеріалів; зберігання та аналіз результатів тестування.

Проаналізувавши кілька програм для створення тестів, ми обрали для роботи програму «Майстер-Тест».

Програма «Майстер-Тест» – це безкоштовний Інтернет-сервіс, який дає можливість легко створювати онлайн-тести [1]. Для Інтернет-тестування на комп'ютер користувача не треба встановлювати ніяких додаткових програм. Ще один позитивний момент - немає реклами та іншої зайвої інформації, яка відволікає від тестування. А викладачеві або майстру, крім знань з дисципліни, треба мати лише початкові навички в користуванні комп'ютером і застосуванні Інтернет-технологій.

За допомогою програми «Майстер-Тест» можна створювати тести різної форми: завдання в закритій формі з вибором правильної відповіді; завдання у відкритій формі, в яких не використовуються готові варіанти відповідей, а потрібно самому доповнити правильне слово, групу слів, формулу, число, знак; завдання на встановлення відповідності. У тести можна вставляти графічні зображення. Корисною властивістю цієї програми є й те, що є можливість вставляти мультимедійні дані (можна створювати тести з аудіо- та відеосупроводом). Крім цього, передбачено використання гіперпосилань у завданнях тесту.

Зупинимося детальніше на процедурі роботи з програмою. Інтерфейс програми простий і зрозумілий. Робота в системі «Майстер-Тест» починається з реєстрації користувача. Після реєстрації учень отримує список тестів, які необхідно пройти, прізвище викладача, час на проходження тесту. Після тестування учень може переглянути отримані результати. На екранах він побачить кількість набраних балів, відсоток проходження тесту, загальну кількість питань, кількість правильних і неправильних відповідей. Учень також

може проаналізувати пройдений тест, а система виведе на екран усі завдання з правильними відповідями та відповідями учня.

Викладач також отримуватиме результати відповідей учнів, які в разі потреби можна роздрукувати.

Використовуючи дану інструментальну систему, автором розроблено та використано тести в навчальному процесі з дисципліни «Бухгалтерський облік». Вони дозволяють не тільки виявити знання учнів, а й скоригувати навчальний процес.

Таким чином, цей вид тестування нині стає органічною частиною сучасного освітнього процесу, найважливішим засобом встановлення зворотного зв'язку, завдяки якому навчання перетворюється на особистісно орієнтований процес. Використання тестів на уроках дозволяє здійснювати індивідуалізацію та диференціацію навчання, проводити своєчасну корекційну роботу в процесі викладання, достовірно оцінювати якість навчання та керувати ним.

Література

1. Web-test конструктор «Мастер-тест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://master-test.net>

Сахно Світлана Іванівна,

викладач основ діловодства ДПТНЗ

«Конопотське професійно-технічне училище»

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТА ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЯК ПОШТОВХ ДО ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

Сьогодні як ніколи перед педагогами професійно-технічних навчальних закладів стоїть питання, як зробити кожен урок цікавим, захопливим, таким, на якому будуть розвиватися творче мислення та розумова активність учнів. При цьому головним залишається необхідність отримання міцних знань. Існує безліч різноманітних прийомів організації занять, які допомагають проявити як пізнавальний інтерес учасників навчального процесу, так і їхні творчі здібності. Одним із таких ефективних прийомів є використання інтерактивних та проектних технологій навчання. Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх його учасників [1]. Таке навчання спрямовано на підвищення пізнавальної активності учнів, посилення дієвого підходу в навчанні й реалізацію спільної діяльності, націленої на кооперативну обробку навчальної інформації з виробленням нових знань особисто кожним учнем в оптимальному режимі.

Для підвищення зацікавленості учнів до вивчення предмета «Основи діловодства», розвитку творчих можливостей учнів на уроках варто:

- вчити здобувати знання самостійно, організовуючи і направляючи при цьому сам процес навчання;

- спочатку добре продумати запитання, а потім ставлю їх так, щоб вони активізували самостійну думку учня;
- формувати інтерес до навчання через проблемно-пошуковий підхід до вивчення тієї чи іншої теми;
- викликати в учнів віру у власні сили, виховую впевненість у своїх можливостях;
- при опрацюванні нового матеріалу примушувати учнів пройти через певні труднощі, а не подавати все в готовому вигляді.

Крім традиційних, перевірених часом методів та методичних прийомів, у роботі найчастіше використовуємо такі інтерактивні технології, як *«обговорення проблеми у загальному колі»*, *«мікрофон»*, *«мозковий штурм»*, *«ділова гра»*. Найбільш активно використовується під час вивчення таких тем: *«Документ та його функції»*, *«Реквізити документа»*, *«Документи з кадрових питань»*.

Характеризуючи проектну технологію, варто вказати на те, що це технологія навчання, за допомогою якої розширюються можливості традиційного опрацювання учнями певної теми, а результат спрямовується на створення певного матеріального або інтелектуального продукту. Це технологія, яка передбачає застосування різних методів та форм організації навчального процесу [2].

Вважаю, що використання методу проектів дає можливість заохотити учнів до навчання, адже воно стає орієнтованим на особистість, підвищується мотивація навчальної діяльності, учні мають змогу вчитися на власному досвіді й досвіді інших у конкретній справі. Водночас варто зазначити, що проектна технологія не є заміником традиційної системи навчання, а лише компонентом у системі компетентно спрямованої освіти.

Тематика проектів, які використовуємо на уроках основ діловодства, звичайно, стосується конкретних практичних питань майбутньої професії учнів. Крім цього, робота над проектами вимагає залучення знань з інших предметів: інформаційні технології, обробка текстової та графічної інформації, комп'ютерні системи та мережі, основи роботи в Інтернеті та ін. У такий спосіб досягається інтеграція знань, що у свою чергу, сприяє підвищенню рівня компетентності майбутніх операторів комп'ютерного набору, операторів комп'ютерної верстки.

Прискорений темп життя нашого суспільства, великий потік знань, що впливає на сучасну людину, потребує від неї вміння швидко знаходити необхідне рішення, використовуючи для цього пошукові методи, користуючись великою кількістю різноманітних джерел інформації. Тому сьогодні у процесі навчання варто використовувати саме інтерактивні та проектні технології. Адже саме вони спрямовані на підвищення пізнавальної активності учнів, вибір найбільш дієвих підходів у навчанні, реалізацію спільної діяльності, спонукають до творчого мислення.

Література

1. Галузінський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка, теорія та історія. /В. М. Галузінський, М. Б. Євтух – Рівне, 1996. – 236с.

2. Науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К. , 2004. –192 с.

*Сидоренко Оксана Миколаївна,
викладач суспільних дисциплін професійно-педагогічного
коледжу Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ЯК ШЛЯХ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ

Сучасні зміни в освіті, зокрема історичній, переформулювання мети, структурування змісту, впровадження нових підходів до вивчення історії вимагають розроблення і застосування інтерактивних технологій навчання. Науковці переконливо доводять, що саме інтерактивні технології створюють необхідні умови для стимулювання, мотивування пізнавальної діяльності студентів, забезпечення високого рівня їхньої активності і самостійності [3], що є основою для розкриття творчого потенціалу особистості як основи повноцінної її реалізації в усіх сферах життя.

Сам термін «інтерактивне навчання» відносно новий: у науковий обіг у 1975р. його вводить німецький дидакт Ганс Фріц. Українські дослідники трактують інтерактивність у навчанні як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії [4]. Необхідність упровадження інтерактивних технологій у процес вивчення історії зумовлюється потребами інформаційно-технологічного суспільства як таких, що цілком відповідають прагненню домогтися очікуваних результатів з найменшими затратами інтелектуальних, часових, енергетичних та фізичних ресурсів. Саме освітні технології виступають як сукупність науковообґрунтованих способів організації педагогічної діяльності, здійснення яких приводить до оптимального розв'язання поставлених задач.

Характерними рисами інтерактивного навчання вважають: побудову навчання як розв'язання серії взаємопов'язаних проблемних ситуацій; переважно групову форму роботи студентів на занятті; опору на особистий досвід; відкритість навчання; співробітництво різних рівнів (викладач-група, викладач-студент, студент-група, студент-студент); широкий зворотний зв'язок – студент бачить реакцію викладача, може проконсультуватися у будь-який момент навчання; емоційне піднесення, розкутість; діалог – основний елемент навчання [2].

Проблемним є питання класифікації інтерактивних технологій. Більшість наявних класифікацій поєднує різні аспекти і підходи до об'єднання їх у групи. Так, Н. Суворова виокремлює найбільш відомі на Заході, в Росії та Україні форми групової роботи: «велике коло», «вертушка», «акваріум», «мозковий штурм», «дебати» [1]. Л. Півень додає до названих «розігрування ситуацій», «коло ідей», «займи власну позицію» тощо [4]. Г. Сиротенко

першим в українській дидактиці узагальнює наявні форми, розподіливши їх на п'ять груп: кооперативне навчання, технологія роботи в парах або змінних групах («карусель», «діалог», «синтез думок», «навчаючись», «аналіз ситуацій», «ажурна пилка»); технології навчання у грі; дискусія («метод прес», «обери позицію», «ток-шоу»); метод проектів; тренінгові методи навчання («міні-лекція», «групова дискусія», «ігрова ситуація», «метод кейсів», «мозкова атака») тощо [3].

Найбільш відомою, впорядкованою і логічною є класифікація О. Пометун і Л. Пироженко, які виокремлюють чотири групи технологій залежно від мети заняття та форм організації навчальної діяльності: інтерактивні технології кооперативного навчання; інтерактивні технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань [4].

Усі перераховані форми, методи і види роботи можуть використовуватися в різних освітніх технологіях і мати різний вплив відповідно до визначеної викладачем мети, сприяти формуванню як загальнонавчальних, так і вузькопредметних умінь та навичок.

Однак наукові дослідження, педагогічна практика засвідчили, що безпосередньо формуванню креативності студентів приділено недостатньої уваги. Означеними позиціями обумовлюється необхідність цілеспрямованої систематичної роботи з формування креативності студентів на заняттях з історії. У психолого-педагогічних дослідженнях доведено, що творчі (креативні) здібності людини особливо інтенсивно розвиваються у підлітковому віці у процесі навчання [4]. Тому розвиток творчої активності студентів вимагає впровадження у навчально-виховний процес таких освітніх технологій, що значною мірою забезпечують організацію навчальної діяльності, за якої відбувається нагромадження досвіду пошукової й дослідницької діяльності; тренування у конструюванні, моделюванні; розвиток уяви, фантазії, творчості. Крім того, формування креативності доцільно здійснювати у підлітковому віці, коли творчі здібності людини розвиваються особливо інтенсивно, оскільки саме тоді у студентів виробляється активна життєва позиція, більш свідоме ставлення до вибраної професії, до самовизначення та самоусвідомлення. У результаті зростає потреба в усвідомленні своїх здібностей і можливостей їх реалізації. Характерним для цього вікового періоду є зростання свідомості (усвідомлення навколишнього світу і ставлення до нього).

У психолого-педагогічних дослідженнях креативність визначено як сукупність властивостей особистості, що забезпечує її залучення до творчого процесу. Цей феномен характеризується здатністю визначити проблему, бачити шляхи її розв'язання, а також оригінальністю, можливістю відійти від шаблону, тобто здатністю до творчості, і є умовою самореалізації особистості.

Як засвідчують численні дослідження, креативність не є цілковито вродженою якістю, вона розвивається в процесі навчання і виховання в безпосередній активній діяльності завдяки цілеспрямованому педагогічному впливу.

Інтенсивною формою реалізації творчого потенціалу студентів є інтерактивне навчання. Це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, різновид проблемного навчання, побудований на постійній взаємодії (конкуренція, кооперація, співробітництво) учасників навчального процесу. Суть інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними його суб'єктами. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих (історичних) ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації [2].

Креативну складову можна знайти в активних методиках, за допомогою яких реалізується інтерактивне навчання.

Таким чином, упровадження інтерактивних технологій вносить у звичну систему вивчення історії привабливу для студентів новизну, змінюються усталені межі предметного викладання, а найголовніше – забезпечення освітніх стандартів відбувається більш інтенсивно і цілісно. Інтерактивність, оригінальність і оперативність цих технологій робить їх популярними і серед студентів, і серед викладачів, а в кінцевому результаті їх систематичне впровадження підвищує креативність навчального процесу.

Література

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі : монографія / К. О. Баханов. – Запоріжжя : Просвіта, 2004. – 328 с.
2. Мартинець А. М. Нові педагогічні технології: інтерактивне навчання / А. М. Мартинець // Відкритий урок. – 2003. – № 7–8. – С. 28–31.
3. Півень Л. М. Активізація пізнавальної діяльності шляхом використання інтерактивних методів навчання / Л. М. Півень. – Миколаїв, 2003. – 36 с.
4. Пометун О. До питання досвіду впровадження інтерактивних технологій / О. Пометун Антологія адаптованого досвіду– Рівне, 2004. – С. 132–136.

***Синиця Ніна Олексіївна,**
викладач вищої математики професійно-педагогічного
коледжу Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Відомо, що лекція є одним з найпотужніших способів подання теоретичного матеріалу з математичних дисциплін. Водночас рознесення лекцій у часі згідно з розкладом, обмежує можливості студентів щодо ефективного накопичення теоретичних знань. Це обумовлено тим фактом, що після припинення надходження теоретичної інформації її обсяг значно зменшується «за кривою забування Еббінгауза». Саме тому необхідна

концентрація всіх видів навчальної діяльності й зближення їх у часі, для того щоб відбулось осмислення отримання інформації достатньою мірою її адаптування до системи базових знань, необхідних для успішного сприйняття наступного матеріалу. Реалізація цього процесу починається з проведення лекцій й органічно поєднується із самостійною роботою студентів як в аудиторній, так і в позааудиторній формах. Результати засвоєння студентами теоретичного матеріалу, його обсяг, глибину тощо можна відстежити різними шляхами [1].

Розглянемо найбільш раціональні:

- математичний диктант, в якому закладена система контрольних запитань з певної теми (розділу);
- експрес-опитування щодо розуміння концептуальних понять, взаємозв'язків між ними, основних підходів до їх застосування на оглядовій або тематичній лекції чи на практичному занятті;
- виконання самостійних (індивідуальних) завдань підвищеної складності, розв'язання яких вимагає самостійного опрацювання додаткової тематичної інформації;
- тестування та самотестування якості засвоєння теоретичних аспектів навчальної інформації з певної теми переважно з комп'ютерною підтримкою;
- модульна контрольна робота або модульний тест із залученням теоретичних питань згідно зі змістом навчального модуля;
- складання опорного конспекту схеми певної теми з урахуванням самостійно опрацьованого додаткового матеріалу як спосіб формування у студентів умінь виділяти суттєві аспекти математичної інформації й самостійно робити нові узагальнення. Це, як правило, позааудиторна форма навчальної діяльності майбутніх майстрів виробничого навчання. Зазначимо, що всі вищезначені позиції повинні бути ретельно спланованими, методично забезпеченими як певними розробками (наприклад, системою контрольних запитань, індивідуальних завдань, наборів тестів тощо), так і методичними рекомендаціями до їх виконання [2].

Сприймання матеріалу з вищої математики не можливе, якщо настановлення студента помилкове або досвіду та знань недостатньо для правильного розуміння матеріалу, бо тоді нові знання будуть сприйматися неадекватно. Сприймання у таких випадках може стати ілюзорним, викривленим. Наприклад, у процесі вивчення в курсі лінійної алгебри обчислення визначників шляхом попереднього їх елементарного перетворення спричиняє нерозуміння деякими студентами цього процесу. Це відбувається тому, що під час вивчення елементарних перетворень матриць матеріал не був сприйнятий і осмислений належним чином. Математичний матеріал важкий для сприймання невідповідною людиною, тому студентам треба більше уваги приділяти повторенню матеріалу попередньої лекції перш ніж переходити до наступної [3].

Успіх сприймання іноді забезпечується за рахунок організації навчального матеріалу. Лекції з вищої математики насичені теоремами та їх доведеннями, а це ускладнює сприймання та осмислення матеріалу. Доцільно в

цьому випадку чергувати теореми з прикладами на їх застосування, якщо це можливо.

Досвід викладачів вищої математики показує, що у конспектах лекцій студентів не завжди записано основне, суттєве, те, що було головним на лекції та на заняттях. У конспектах часто трапляються, другорядні думки, неправильні малюнки. Це свідчить про те, що такі студенти ще не вміють слухати лекцію, виділяти в ній головне.

Важливо зробити процес вивчення вищої математики майбутніми майстрами виробничого навчання професійно орієнтованим. Варто виділяти головну проблему не тільки однієї лекції, а й цілої теми або розділу, маючи чітке уявлення про співвідношення необхідної та другорядної інформації, вивільнивши час на проблемний теоретичний аналіз базових ідей фундаментальних технічних дисциплін у поєднанні з математичними засобами для моделювання реальних ситуацій.

Часто у студентів виникає неправильне уявлення, нібито математика для роботи не потрібна, тому вони вважають, що їх навчають, може, і цікавих речей, але взагалі «не тому, що потрібно». І цей психологічний момент не можна недооцінювати. Щоб вивчення курсу вищої математики було усвідомленим, його потрібно починати з конкретного з'ясування обставин виникнення цієї наукової дисципліни, приділяючи цьому на лекції стільки часу, скільки потрібно для ясного й переконливого викладення цих питань. При цьому треба наголосити, що цей вступний розділ зовсім не повинен викладати історію математики, він має з'ясовувати логіку її виникнення. Приклади, що висвітлюють важливість цієї науки, зовсім не повинні бути історично першими питаннями, вони можуть і повинні мати сучасне спрямування. Зробити цей – вступ доступним студентові – завдання важке, але досяжне [3].

Література

1. Слєпкань З. І. Методика навчання математики : підруч. для студентів матем. спеціальностей пед. вузів. — К. : Зодіак-ЕКО, 2000. — 512 с.
2. Чашечникова О. С. Підготовка майбутніх вчителів до дослідницької діяльності. Ч. 2. – Формування у студентів якостей дослідника / О. С. Чашечникова, Л. Г. Чашечнікова – Суми : СумДПУ, 2008. – 46 с.
3. Бакланова М. Л., Триус Ю. В. Проблеми і перспективи вищої математичної освіти/ М. Л., Бакланова, Ю. В. Триус // Дидактика математики: проблеми і дослідження. Міжнародний збірник наукових робіт. – Вип. 23. – Донецьк, 2005. – С. 16–26.

МЕТОДИКА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З КОМП'ЮТЕРНИМИ НА УРОКАХ ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Поєднання інтерактивних технологій навчання з комп'ютерними навчання, які пов'язані з процесом збору, перероблення, зберігання і передавання інформації за допомогою комп'ютера та мультимедійної дошки, створення електронної бібліотеки в кабінеті, дозволяє підвищити якість знань учнів [3; 4]. Пропонуємо розглянути методику проведення одного з таких уроків з професії «Кухар». Тема уроку «Овочі відварені: асортимент, технологія, відпуск страв з картоплі».

С. В. Іванов, узявши за основу головні етапи навчального процесу й характер діяльності, виділяє уроки, серед яких урок первинного ознайомлення з матеріалом [1, с. 109].

Тема уроку узгоджується з методичною проблемою, над якою працює ліцей, – «Впровадження новітніх технологій навчання як засобу підвищення якості знань і умінь учнів». Як засіб навчання використання екранно-звукового посібника – відеофільм. Так учні мають можливість використати не тільки слухову, але й зорову пам'ять та побачити зв'язок теорії з практикою. Відеофільм добирається однією з учениць, яка проявила творчий інтерес до професії та займалась самостійним поглибленим вивченням матеріалу. Такий підхід стимулює учнів більш глибоко самостійно вивчати свою професію та використовувати на практиці новітні технології виробництва. Крім того, це стимулює учнів узяти активну участь у створенні бібліотеки екранно-звукових посібників для кабінету.

Те, що учні можуть конспектувати та робити короткі записи в зошитах, дозволяє зробити перегляд відеофільму не пасивним, а з використанням активної пізнавальної діяльності учнів.

Важливим етапом уроку є підготовка учнів до сприйняття матеріалу. Те, що педагог звертає увагу на те, що буде обговорення та тестування з теми, спонукає учнів бути уважними під час перегляду відеофільму.

Закріплення, систематизування та узагальнення за запитаннями дає змогу учням відтворити матеріал уроку повторно та виділити основні положення кожного пункту плану [2, с. 331].

Під час уроку використовуються проблемні методи навчання не тільки «слухового, а й зорового сприйняття». Щоб проблемна ситуація була усвідомлена учнями, часто її необхідно представити наочно.

Також на уроці використовується інтерактивна вправа «Тестування» [4, с. 124]. Взаємооцінювання учнів дає можливість показати довіру викладача до них та створити гарний психологічний клімат під час оцінювання учнів.

У процесі уроку враховано міжпредметні зв'язки.

Домашнє завдання це організація самостійної роботи учнів з друкованим текстом, що дає їм змогу глибоко осмислити навчальний матеріал, закріпити його, проявити самостійність у навчанні. Домашнє завдання диференційоване: різних рівнів складності. Це дає змогу застосувати індивідуальний підхід до учнів та спонукати обдарованих дітей розвивати власні творчі здібності.

План уроку № 88 з предмета «Технологія приготування їжі з основами товарознавства». Тема програми № 9 «Технологія приготування страв з овочів».

Тема уроку. Овочі відварені: асортимент, технологія, відпуск страв з картоплі

Мета уроку: *навчальна* – вивчити асортимент, технологію, відпуск страв з картоплі з використанням новітніх технологій; сформувати в учнів поняття про хімічний склад картоплі, її зберігання, вплив різних факторів на смакові якості картоплі; формувати вміння пояснювати та використовувати знання на практиці; розширити кругозір учнів з теми. *Розвивальна* – розвивати пам'ять та логічне мислення учнів, сприйняття та відтворення нового матеріалу, вміння користуватися додатковою інформацією та висловлювати суть вивченого. *Виховна* – виховувати естетичний смак; почуття відповідальності; прививати любов до обраної професії; самостійність у процесі вивчення нового матеріалу.

Міжпредметні зв'язки: плодоовочівництво, устаткування підприємств харчування, організація виробництва і обслуговування, санітарія і гігієна виробництва, хімія, фізика, інформаційні технології.

Навчально-матеріальне забезпечення уроку: дидактичний матеріал тематичної папки № 9 «Технологія приготування страв з овочів»; мультимедійна дошка, проектор, відеофільм, слайди.

Тип уроку: первинне засвоєння знань.

Методи уроку: пояснювально-ілюстративний метод, інформаційно-репродуктивний, проблемний.

Тривалість уроку: 45 хв.

Хід уроку

I. Організаційна частина – 2 хв.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів – 1 хв.

III. Повідомлення теми, мети, очікувальних результатів уроку – 2хв.

IV. Вивчення нового матеріалу – 25 хв.

Перегляд відеофільму/ <http://www.ex.ua/15666546/> за запитаннями:

1. Асортимент страв з картоплі та її відпуск.
2. Хімічний склад картоплі.
3. Зберігання картоплі.
4. Вплив різних факторів на смакові якості картоплі.
5. Технологія приготування страв з картоплі: картопля відварна; картопляна маса; картопляне пюре; нове в технології приготуванні картоплі відварної.

V. Закріплення, систематизація та узагальнення по запитаннях – 5 хв:

У якому вигляді подають картоплю? Який асортимент страв з картоплі?

До чого подається картопля? Який хімічний склад картоплі?

Як правильно зберігати картоплю? Що впливає на смак страви з картоплі?

Як приготувати картоплю відварну? Як приготувати картопляну масу, яка може бути сировиною для картопляного тіста? Як приготувати картопляне пюре? Що нового в приготуванні картоплі в мундирах?

Вирішення проблемних ситуацій

Проблема 1. Картопля несмачна. Як покращити її смак?

Проблема 2. При чищенні картоплі багато відходів. Як їх зменшити?

VI. Контрольно-коригувальний етап – 5 хв.

Інтерактивна вправа «Тестування». Самостійна робота учнів. Взаємоконтроль учнів.

VII. Підсумок уроку – 3 хв.

Аналіз успішності засвоєння матеріалу і діяльності учнів, оцінювання учнів.

VIII. Домашнє завдання – 2 хв: законспектувати за підручником С. В. Доцяка «Українська кухня» § 2, с. 269 – 273; *знайти додаткову інформацію щодо приготування інших відварених овочів, скласти презентацію страв з відварених овочів.

Література

1. Андреева В. М. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром Андреева В. М., Григораш В.В – Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 352 с.

2. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник для вищих навчальних закладів Н. П. Волкова. – К. : Видавничий центр «Академія», 2003.– 576 с.

3. Дементієвська Н. П. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів Дементієвська Н. П., Морзе Н.В. // Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. праць / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука. – К. : Атака, 2005. – С. 76–95.

4. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання О. І. Пометун – К., 2003. – 192 с.

Сорока Валерій Вікторович,

*викладач фізики професійно-педагогічного коледжу Глухівського НПУ
ім. О. Довженка*

КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ В ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Зважаючи на процеси, що відбуваються у сучасному суспільстві, система навчання потребує суттєвих змін на всіх її рівнях. Однією із причин можна назвати приєднання української освітньої спільноти до Болонського процесу. А Впровадження компетентнісного підходу в навчальний процес ВНЗ І–ІІ р. а. є одним із ключових концептуальних положень оновлення змісту та якості освіти.

Ознакою сучасної молоді є не лише необхідний обсяг знань, а й уміння їх застосувати, адаптуючись до нових потреб ринку праці, оперувати інформацією, швидко приймати рішення і бути готовим навчатися впродовж усього життя. Усі ці вміння можна сформувати, застосовуючи компетентнісно-орієнтований підхід до навчання студентів професійно-педагогічного коледжу. Звичайно, базові знання, уміння починає формувати у молоді ще середня школа, а роль ВНЗ – поглибити їх і дати можливість апробації як особистісних, так і професійних компетентностей.

Вищою формою навчальної діяльності є дослідницька. Згідно із структурою Європейської системи кваліфікацій [1], визначеної на основі результатів навчання, до мінімального переліку належать входять такі вміння щодо дослідницької діяльності: розробляти стратегічні й творчі підходи під час дослідження чітко визначених конкретних та абстрактних проблем; демонструвати володіння методами...; демонструвати інновації у використанні методів...; формувати діагностичні розв'язки проблем, що базуються на дослідженнях...; досліджувати, розробляти і адаптувати проекти, що призводять до одержання нового знання і нових рішень. Таким чином, сучасна система вищої освіти повинна спрямовуватись не лише на підготовку професіонала-виконавця, але і дослідника, що буде легко адаптуватись до мінливих умов сьогодення.

Дослідницьку компетентність вважають однією із ключових у процесі підготовці майбутнього педагога. Сучасні науковці (В. А. Болотов, І. О Зимня, А. В. Хуторської) вважають її компонентом компетенції, що «стосується діяльності людини», складовою пізнавальної компетентності, компонентом компетентності особистісного самовдосконалення, спрямованого на освоєння способів інтелектуального й духовного розвитку [4, с. 55–61] тощо.

Оскільки компетентність пов'язана з здатністю особи ефективно діяти у стандартних і нестандартних ситуаціях, то структурні компоненти дослідницької компетентності, як зазначає В. А. Сластьонін, повинні збігатися з компонентами дослідницької діяльності, а єдність теоретичних і практичних дослідницьких умінь становить модель дослідницької компетентності [3].

Досліджуючи процес формування дослідницької компетентності у майбутніх молодших спеціалістів, доцільно проаналізувати навчальні програми, за якими здійснюється вивчення студентами циклу гуманітарних дисциплін у коледжі. Так, в основі програми з української мови – не лише новий підхід до навчально-виховної мети дисципліни, що передбачає вивчення студента як компетентної мовної особистості, яка відзначається високою мовленнєвою культурою; формування навичок комунікативно виправданого користування засобами мови в різних життєвих ситуаціях з обов'язковим дотриманням мовних норм та мовленнєвого етикету; вироблення вмінь за лексемами й граматичними формами пізнавати національне світосприймання, ментальність рідного народу, а й інший підхід до принципів реалізації її змісту. Відбувається переорієнтування методик викладання мови від системно-описових до комунікативно-діяльнісних, що дає можливість відійти від традиційного погляду на вивчення української мови як необхідності

забезпечення студентів знаннями не мови, а відомостей про мову (часто досить специфічними, віддаленими від практичного застосування): вивчення мови спрямоване не стільки на запам'ятовування студентами системи правил, скільки на розуміння закономірностей їх функціонування та формування комунікативних умінь і навичок.

Вивчення української мови у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації має бути спрямоване на підвищення рівня грамотності студентів і їхньої культури мовлення. Систематизація і поглиблення вивченого у школі проводиться на вищому рівні узагальнення. Заняття передбачають удосконалення основних мовних і мовленнєвих умінь та навичок [2].

Вивчення ж української літератури у ВНЗ I–II рівнів акредитації передбачає реалізацію ключових компетентностей: соціальних (активна участь у громадському житті; розвиток комунікативних якостей; формування світоглядних ціннісних орієнтирів); мотиваційних (розвиток творчих здібностей, здатності до навчання, самостійності мислення); функціональних: естетична, культурологічна, комунікативна (уміння оперувати набутими знаннями, сформованими навичками, використовувати їх у практичному житті).

Викладач на заняттях дає лише необхідні базові знання, висловлює та ілюструє власні судження, заохочуючи студентів до творчого пошуку, дослідження, глибшого пізнання, зацікавлює, корегує, спрямовує вивчення теми, але не вимагає прийняття традиційної критичної думки, не диктує власне розуміння тексту; лише підштовхує до певних висновків, а студент учиться їх робити самостійно, так само як і самостійно мислити, оцінювати, порівнювати, проводити аналогії з сучасним життям, власним досвідом тощо (отже, це і є своєрідним дослідженням художнього твору з метою набуття життєвого досвіду, виховання моральних якостей, стійкої громадської позиції тощо – реалізація всіх ключових компетентностей).

Акцент у навчальній програмі зі світової літератури зроблено на компетентнісному підході у організації самого освітнього процесу, що дозволяє говорити про навчання, спрямоване на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань та вмінь студентів.

Програма прогнозує різні види навчальної діяльності впродовж вивчення курсу дисципліни, спрямовані на дослідження не лише текстів художніх творів, а і суспільно-політичних умов розвитку літератури означеної доби, чинників, що впливали на формування свідомості авторів та їх героїв, висловлює судження стосовно подій і вчинків, описаних у творах тощо. Курс навчальної дисципліни своєю метою має формування широкої читачької компетенції у студентів, що базується на знаннях, уміннях пізнавального (дослідницького) і творчого характеру, соціальних навичках, світоглядних переконаннях, ознайомлення їх із дійсністю, минулим і сучасним життям усього людства, вироблення вміння, керуючись принципом історизму, сприймати життєві факти і події, зображені в літературному творі, давати їм правильну, обґрунтовану оцінку з позиції загальнолюдських морально-етичних цінностей.

Упроваджуючи компетентнісно-орієнтований підхід під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу, викладач:

- відмовляється від авторитарних методів у навчанні та вихованні, буде виховний процес як ланцюжок життєво значущих для молодшої людини подій, як процес оволодіння соціальним досвідом розв'язання особистих проблем;
- долає пасивність студентів методами і прийомами активної взаємодії, звільняє від страху перед помилкою, створює ситуацію вільного вибору, індивідуалізує темп і види діяльності;
- оволодіває методами, прийомами, формами взаємодії, які стимулюють активність і розкривають творчий потенціал особистості студента і створюють емоційно-психологічний комфорт у спілкуванні з викладачем та одногрупниками.

Література

1. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture
2. Навчальна програма з української мови для вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, які здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти [уклад. Л. Б. Ковалевська, Т. М. Антонюк, А. М. Кабаненко]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://uadocs.exdat.com/docs/index-7349.html>>.
3. Слостєнин, В. А. Педагогика : Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В. А. Слостєнин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – М. : Школа-Пресс, 1998. – 512 с.
4. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностноориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 55–61.

*Федотенко Людмила Григорівна,
викладач професійно-педагогічного коледжу
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ЗАСТОСУВАННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Розвиток системи освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення і впровадження нових методів навчання і виховання. Інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами в суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Інноваційне (лат. innovatio – оновлення, зміна) навчання зорієнтоване на динамічні зміни в навколишньому світі, навчальній і професійній діяльності майбутніх фахівців, яка ґрунтується на розвитку форм мислення, творчих здібностей, високих соціально адаптованих можливостей та особливостей кожної особистості.

Застосування інноваційних технологій у навчанні іноземних мов сприяє інтенсифікації навчального процесу, підвищенню ефективності навчання взагалі. Сучасне заняття з англійської мови – це далеко не одноманітна та єдина структурно-змістова схема. Тому кожний педагог визначає для себе ті

форми роботи, які для нього найбільш прийнятні, відповідають тій парадигмі, якій він надає перевагу в роботі [1].

Нові обрії в оволодінні англійською мовою на професійному рівні відкривають для студентів сучасні засоби навчання, насамперед мультимедійні, завдяки поєднанню зображення, звуку, графіки, анімації. Для викладачів це додаткові дидактичні можливості у викладанні навчального матеріалу.

Основна мета застосування сучасних мультимедійних засобів полягає в оптимізації й значному підвищенні ефективності процесу навчання. Як і традиційні технічні засоби, вони призначені виконувати основні дидактичні функції: передавати необхідну для навчання інформацію, стимулювати підвищення мотивації студентів до вивчення англійської мови та іншомовної культури, розвивати навички самостійної роботи з навчальним мовним матеріалом, інтенсифікувати процес навчання за рахунок зменшення витрат часу [1].

На відміну від традиційних технічних засобів мультимедіа мають такі переваги: дозволяють на якісно новому рівні і в нових формах передавати, сприймати і переробляти інформацію, створюють близькі до реальності ситуації міжкультурного спілкування, значно підвищують ефективність навчання за рахунок його індивідуалізації, приносять студентам задоволення від процесу навчання.

У дидактичному плані мультимедійні матеріали мають низку переваг над друкованими матеріалами з таких причин:

- 1) навчальна інформація передається і сприймається через багато каналів, що значно покращує її засвоєння;
- 2) активізується емоційна й когнітивна сфер особистості студента;
- 3) з'являється можливість здійснювати зворотний зв'язок – коригувати помилки;
- 4) технічні можливості дозволяють урахувувати рівень навчальних можливостей студентів (у разі потреби повторювати матеріал без обмежень, затримувати зображення, уповільнювати темп мовлення, з'єднувати і роз'єднувати звук та зображення тощо).

Організація іншомовного навчання з використанням мультимедійних засобів потребує ретельного аналізу цілей, педагогічних принципів, змісту, логіки вивчення навчального матеріалу. Викладач має визначити методи і прийоми, які забезпечать активну пізнавальну діяльність студентів, чітко сформулювати студентам завдання під час опрацювання мультимедійних матеріалів, визначити форми контролю. За допомогою мультимедійних засобів і матеріалів викладач отримує додаткові можливості управління процесом іншомовного навчання.

Застосування продуманої системи завдань до всіх видів навчальної діяльності (репродуктивної, алгоритмічної, творчої) дозволяє «вивести» студентів з рівня прямого управління з боку викладача через співуправління на рівень самоуправління навчальною діяльністю. Студент, використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні засоби згідно зі своїми потребами й

індивідуальними особливостями роботи з іншомовним матеріалом, набуває досвіду самоуправління навчальною діяльністю. Це означає його спроможність продуктивно працювати з будь-яким незнайомим текстом, швидко використовувати головну інформацію з нього, висловлювати свою думку щодо отриманої інформації й пов'язувати її зі знаннями в професійній та науковій сферах, спілкуватися з теми опрацьованого тексту в реальній ситуації міжкультурної комунікації. Таким чином, студент перетворюється з об'єкта на активного суб'єкта навчального процесу. Також змінюється і роль викладача: з «інструктора» він перетворюється на «модератора», який організує навчальний процес і управляє ним.

Існує певна класифікація мультимедійних презентацій:

1. Офіційна презентація – різного роду звіти, доповіді тощо перед серйозною аудиторією, в якій необхідним є строгий дизайн, витриманість, єдиний шаблон оформлення для всіх слайдів, вимагається чітке структурування та розміщення на слайдах усіх тез доповіді.

2. «Плакати». У цьому випадку презентація складається тільки з ілюстративного матеріалу. Всю роботу з пояснення змісту покладено на доповідача.

3. «Подвійна дія». На слайдах презентації, крім зображень, використовується текстова інформація. Вона може або пояснювати вміст слайд, або його «розширювати».

4. «Інтерактивний семінар» створюється для проведення семінару в режимі діалогу з аудиторією. Стають допустимими різноманітні анімації, рухомі малюнки, фотографії, що обертаються, об'єкти навігації, і особливо – розгалуження презентації: у залежності від відповідей слухачів, їхньої реакції на запитання і твердження.

5. «Інформаційний ролик». Ролик має демонструватися самостійно і незалежно від доповідача, причому автоматично повертатися до його початку. Весь показ проходить в автоматичному режимі. Презентація містить матеріали інформаційно-рекламного характеру, наочні матеріали, розраховані на швидке сприйняття [3].

Студентські мультимедійні презентації доцільно використовувати як для представлення результатів власних проведених досліджень, проектів, самостійної роботи, так і для виконання випереджувальних завдань як засіб ознайомлення з новою інформацією. Використовуючи мультимедійні презентації, можна більш ефективно вирішувати цілий ряд навчальних задач, адже у студентів при створенні мультимедіа презентацій з'являється інтерес до теми, вони опрацьовують значно більшу кількість інформації, це їх згуртовує. Це потужний та унікальний засіб для формування у них умінь виступати перед аудиторією, коротко формулювати свою думку, структурувати свою доповідь, використовувати різні мультимедійні засоби і можливості для ілюстрування ідей та висновків [2, с. 224].

Використання на заняттях з англійської мови мультимедійних презентацій – це подання студентам змісту навчального матеріалу в повному

обсязі, розвиток і реалізація автономії студента та розумного балансу творчої волі, організаційної дисципліни й відповідальності майбутнього фахівця.

Література

1. Давиденко Ю. Є. Використання інформаційно-комунікативних технологій для мовної освіти / Ю. Є. Давиденко // Іноземні мови. – 2005. – № 3. – С. 40 – 41.
2. Ярова О. Б. Мультимедійні засоби навчання іноземних мов / О. Б. Ярова // Міжнародний форум «Мовна освіта: шлях до євро інтеграції». – К. : Ленвіт, 2005. – С. 224–225.
3. Ястребов Л. Й. Создание мультимедийных презентаций в программе Microsoft Power Point Вопросы Интернет-образования, № 41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vio.fio.ru/vio_41/cd_site/Articles/glava-00/02.htm/ – Назва з екрана.

*Шевченко Валентина Сергіївна,
викладач ДІПТНЗ «Сумське ВПУ будівництва і дизайну»*

ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Освіта є соціальним інститутом, через який проходить кожна людина, набуваючи при цьому рис особистості, фахівця і громадянина, та висуває вимоги до підготовки викладача, його професійного становлення і професійної компетентності.

В умовах інформаційного суспільства традиційне навчання поступово втрачає свій сенс. Оскільки величезний обсяг інформації, яку отримує учень протягом навчання, перестає бути актуальним, виникає необхідність навчити учня знаходити і перетворювати інформацію самостійно. Тому дієвим інструментом поліпшення якості освіти є застосування компетентнісного підходу до освіти, який на перше місце ставить не поінформованість учня, а вміння на основі знань розв'язувати проблеми, які виникають у різних ситуаціях.

Від викладача сьогодні чекають готовності до розроблення авторських навчальних та методичних матеріалів, які б містили інформацію про сучасний стан розвитку виробництва, використання у своїй діяльності високоефективних педагогічних засобів і прийомів, інноваційних технологій, конструктивних дій у різноманітних педагогічних ситуаціях, досконалої комунікативної поведінки.

Зважаючи на це, актуалізується потреба у виявленні та практичній реалізації механізмів, форм і методів, засобів розвитку методичної компетентності викладача, яка закладає основу формування професійної компетентності, поступово вибудовуючи індивідуальний стиль педагога.

Освітня інновація характеризується новизною в навчально-виховній роботі та спрямована на якісне поліпшення освітнього процесу.

Педагогічна інновація – це цілеспрямована, свідомо організована, динамічна взаємодія учнів і викладачів, у процесі якої вирішують суспільно необхідні завдання освіти.

Навчальна інноваційна технологія – це така сукупність операційних дій педагога зі студентом, у результаті чого суттєво поліпшується мотивація студентів до навчального процесу, тобто змінюються потреби у навчанні й зацікавленість; навчання стає життєвою цінністю.

Шляхи підвищення компетентності:

1. Формування методичного середовища або професійна взаємодія з колегами, а саме: участь у колективних та групових інноваційних формах методичної роботи;

- співпраця у творчих групах, дослідній діяльності;
- організація консультативно-методичних груп;
- педагогічні чи психологічні тренінги;
- участь у чатах, форумах щодо обговорення актуальних проблем.

2. Формування гнучкої системи безперервної освіти педагога, а саме:

• інноваційний підхід педагога до вдосконалення рівня професійної компетентності в атестаційний та в міжатаестаційний періоди;

- самоосвітня діяльність викладача, саморозвиток;
- цілеспрямована систематична робота над методичною темою;
- укладання творчого портфоліо викладача;
- удосконалення методів, прийомів і форм навчально-виховної взаємодії з учнями.

3. Готовність до інноваційно ідїяльності:

• апробація сучасних науково-методичних концепцій;

• виявлення та впровадження освітніх продуктивних технологій навчання і виховання, які допоможуть учням з успіхом виконувати навчальні завдання;

• переведення навчального процесу на технологічний рівень, тобто попереднього проектування процесу навчання з урахуванням дидактичних цілей і заданого рівня засвоєння;

• забезпечення методичного супроводу навчально-виховного процесу;

• розроблення авторських програм, спеціальних і факультативних курсів;

• системне використання міжпредметних зв'язків і міжпредметної інтеграції, тобто інтегративного підходу.

4. Створення інформаційно-освітнього простору з рівноправним доступом усіх педагогів до інформаційно-освітніх ресурсів, а саме: електронна бібліотека, авторський блог, персональний сайт, медіа- та відеотека педагогічного досвіду.

Роль та популярність блогів. Надзвичайна популярність блогів зумовлена двома головними обставинами: по-перше, публікувати в Інтернеті за допомогою блогів неймовірно легко — фактично, створення нового поста зводиться до набирання його тексту у веб-формі та відпрвлення його до сервера натисканням кнопки «Публікувати» або подібної. Після цього пост

зберігається на сервері, який автоматично компонує веб-сторінки, різні посилання, додає стиль форматування тощо. Отже, користуватися блогом не важче, ніж простим текстовим редактором. І по-друге, це миттєвий доступ в Інтернеті до опублікованої інформації, а тим більш, що існує декілька безкоштовних систем блогування, де будь-хто може зареєструватися та вести свій блог, не докладаючи особливих зусиль, до того ж блоги періодично скануються Інтернет-шукачами, такими як Google, Yahoo! та ін.

У процесі ведення блогу можна виділити три етапи: «пошук», «фільтрування» та «публікування». Щоб знайти інформацію, яку можна використовувати в Інтернет-щоденнику (прокоментувати, послатися), автори блогів відвідують безліч сайтів із певної тематики. У процесі роботи блогеру необхідно ознайомитися з величезною кількістю інформації з теми, навіть якщо не вся вона потім буде згадуватися в блозі. Потім блогер повинен відібрати ту інформацію, яка буде розміщена в журналі. Необхідність регулярної роботи робить неперервним процес поповнення знань учнів за певними темами.

Використання блогів у педагогіці. Використання блогів дає учням право брати участь у соціальних процесах. Одна з цілей навчання – залучення учнів до життя суспільства. Блоги виводять завдання, які виконуються, за межі навчального процесу та взаємовідносин «викладач–учень», дозволяючи всім охочим оцінити і прокоментувати роботи учнів.

Використання блогів посилює інтерес до навчально-виховного процесу. Новизна технологій є одним з мотивувальних факторів у цьому. Мотивація учнів у використанні блогів зумовлена не тільки технологічними можливостями, але й тим, що вони пишуть про те, що важливо особисто для них. Учні самі керують процесом свого навчання, займаючись активним пошуком інформації та отримуючи коментарі від інших людей.

Тому до засобів підвищення компетентності можна віднести ведення блога, персонального сайту, використання соціальних сторінок для навчально-виховної роботи, створення та адміністрування в соціальних мережах груп професійного спрямування.

Також однією з інновацій у системі освіти є кластерний підхід.

Кластер - системне формування, основною цільовою властивістю якого є ефект, отримання якого визначає мету діяльності кластерної системи (КС), її системоутворювальний чинник.

Метою створення освітнього кластера є об'єднання, інтенсифікація зусиль, можливостей, потенціалу суб'єктів інноваційної структури для формування взаємоузгоджених дій, спрямованих на покращення якості регіональної освіти, її конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому рівнях.

Основними принципами кластерної освітньої політики є такі:

- орієнтування на інноваційний спосіб розвитку освіти України;
- оптимізація мережі навчальних закладів з урахуванням демографічної та економічної ситуації і необхідності підвищення якості освіти;

- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери в розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності.

Основними принципами кластерної освітньої політики є такі:

- здійснення заходів щодо підтримання обдарованих дітей регіону, їх соціального захисту та просування на вітчизняному й міжнародному рівнях;
- сприяння розвитку регіональної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності.

Аналіз моделі професійної компетентності та умов, що стимулюють професійне зростання педагога, дають можливість цілісно вивчити процес упровадження інноваційних технологій, розглянути освітню ситуацію в різних аспектах, визначити цілі та завдання, відповідно до яких має відбуватися процес підготовки педагога, а самому ж викладачу – визначити власний рівень професійної компетентності, створити індивідуальну траєкторію професійного зростання, спрогнозувати програму саморозвитку та самореалізації, оскільки професійна компетентність викладача – це результат творчої професійної діяльності, інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності педагога.

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Курок Віра Панасівна КОНТЕКСТНИЙ ТА ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ	3
Торубара Олексій Миколайович ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	5
Деордіца Таяна-Лідія Юрївна, Білевич Світлана Вікторівна ДО ПРОБЛЕМИ ВІЗУАЛЬНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	8
Логінов Михайло Іванович, Росновський Микола Григорович ВИКОРИСТАННЯ ДЕМОНСТРАЦІЙНИХ ПОЛІГОНІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА В ІННОВАЦІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ– ПЕДАГОГІВ.....	10
Ігнатенко Сергій Віталійович СПІВПРАЦЯ ВНЗ ТА ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В РОЗРІЗІ СТУПЕНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	15
Бондаренко Микола Іванович, Литвинова Наталія Вікторівна ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ.....	18
Ігнатенко Ганна Володимирівна МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА	20
Ребенок Вадим Михайлович УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ВНЗ	22
Авраменко Євгеній Володимирович ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦДИСЦИПЛІН	24
Ап'юнкін Юрій Васильович БЕЗПЕРЕРВНА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ТА ЇЇ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ	27
Базиль Сергій Михайлович ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	29
Дещенко Олександр Миколайович ТВОРЧИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	32
Ігнатенко Олександр Володимирович ІНФОРМАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА	34

Кушнарєва Наталія Миколаївна СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТЕХНІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ.....	36
Литвин Ольга Миколаївна НАСТУПНІСТЬ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ.....	39
Маринченко Євгеній Олегович ЗАСВОЄННЯ МАЙБУТНІМИ ІНЖЕНЕРАМИ-ВИКЛАДАЧАМИ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБИРАННЯ КОНОПЕЛЬ.....	41
Мегем Євген Іванович ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	43
Медвідь Сергій Степанович, Галай Віталій Михайлович ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНЖЕНЕРНИХ ДИСЦИПЛІН З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	46
Опанасенко Віталій Петрович ЗАСОБИ РОЗРОБЛЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ.....	48
Приходько Наталія Анатоліївна ТЕХНОЛОГІЯ ДІЛОВОЇ ГРИ У ФОРМУВАННІ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАДУМУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ З ГЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ.....	51
Росновський Микола Григорович ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ДЛЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ.....	53
Самусь Тетяна Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	57
Толмачов Володимир Сергійович ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ.....	59
Усок Оксана Вікторівна ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ.....	61
Шевель Борис Олександрович РОЛЬ ЗАСОБІВ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ В НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	63
Шевченко Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ З МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ	65

Шелудько Інна Віталіївна ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ МУЛЬТИМЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ.....	68
--	----

**НАПРЯМ 2. УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В
УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ
ВИРІШЕННЯ**

Манько Володимир Миколайович, Вовк Богдан Іванович САМООСВІТНЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК УМОВА ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ ПТНЗ.....	71
--	----

Рябчиков Микола Львович, Курана Каран МОЖЛИВОСТІ РОЗВ'ЯЗАННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ У ДИЗАЙН –ОСВІТІ КРАЇН З ЕКОНОМІКОЮ, ЩО РОЗВИВАЄТЬСЯ.....	73
--	----

Бондаренко Микола Іванович, Черноплат Ігор Олександрович ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ	75
---	----

Турияниця Зоя Василівна ВИКОРИСТАННЯ ГРИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	77
--	----

Богуца Юлія Михайлівна РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ.....	78
--	----

Горелий Руслан Петрович ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	82
--	----

Ковальова Ольга Іванівна ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З МАТЕМАТИКИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ.....	82
--	----

Корзюкова Людмила Петрівна РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ	84
--	----

Маландій Євгенія В'ячеславівна РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ, ПРОГРАМ ТА РІШЕНЬ ДЛЯ ОСУЧАСНЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗНАТЬ МОЛОДІ	86
--	----

Науменко Ніна Іванівна ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	89
---	----

Подольяк Оксана Валентинівна ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ.....	90
---	----

Пригодій Алла Володимирівна, Рекун Оксана Олегівна ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	93
--	----

Русанова Ольга Іванівна ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПТНЗ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	96
Смирнова Ірина Олександрівна ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЇ ПІД ЧАС СЕМІНАРІВ-ПРАКТИКУМІВ ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	99
Усок Олена В'ячеславівна РОЛЬ І МІСЦЕ СУГЕСТОПЕДИЧНИХ ЗНАНЬ У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	101
Чмирьков Микола Юрійович РОБОТА З ПОНЯТТЄВИМ АПАРАТОМ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЇ.....	103
Шилко Сергій Олексійович ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО СПІЛКУВАННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ.....	105
<i>НАПРЯМ 3. ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ</i>	
Кулалаєва Наталя Валеріївна ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	108
Герашенко Неля Миколаївна СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ – ТЕХНОЛОГІЙ СПІВПРАЦІ.....	111
Дворянова Тетяна Олександрівна СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ.....	113
Єрмоленко Євген Ігорович ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНА НАОЧНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ.....	116
Коропець Сергій Михайлович ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО ЛІЦЕЮ.....	119
Лавренченко Олена Володимирівна ПІДГОТОВКА МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	121
Максименко Юлія Вікторівна ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ МУДЬТИМЕДІА НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ КУХАРІВ-КОНДИТЕРІВ У ПТНЗ.....	124
Рябчикова Катерина Миколаївна ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В МЕЖАХ ПЕРСОН СИСТЕМИ.....	126

Сєврюкова Валентина Єгорівна ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКОРИСТАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ІДЕЙ ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ В ЗМІСТІ РОБОТИ ДИЗАЙН-СТУДІЇ	127
Сєдова Тетяна Петрівна УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	129
Шатрюк Віктор Миколайович ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС УРОКУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	131

***НАПРЯМ 4. ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС
ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНО-
ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ***

Васенок Тетяна Михайлівна ЗАСТОСУВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦДИСЦИПЛІН ПТНЗ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ	133
Бєзбородкіна Людмила Георгіївна ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КУХАРЯ	135
Герлянд Тетяна Миколаївна ОРГАНІЗАЦІЯ ШЛЯХІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ПТНЗ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ	143
Головко Ганна Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ПТНЗ	144
Грицай Алла Войтехівна ВИКОРИСТАННЯ LEARNINGAPPS.ORG НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНО- ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	147
Єпик Наталія Анатоліївна ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ІНСТРУКЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ КАРТОК ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ПТНЗ	149
Крученко Світлана Володимирівна СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОМФОРТУ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	154
Кулинич Олена Анатоліївна СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	156
Рожкова Олена Володимирівна ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ТЕСТУВАННЯ ДЛЯ ЯКІСНОГО МОНІТОРИНГУ ЗНАНЬ УЧНІВ	159

Сахно Світлана Іванівна ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТА ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЯК ПОШТОВХ ДО ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ	161
Сидоренко Оксана Миколаївна ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ЯК ШЛЯХ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ	163
Синиця Ніна Олексіївна ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЬ З ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ.....	165
Соловійова Світлана Владиславівна МЕТОДИКА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З КОМП'ЮТЕРНИМИ НА УРОКАХ ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	168
Сорока Валерій Вікторович КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ В ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	170
Федотенко Людмила Григорівна ЗАСТОСУВАННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ	173
Шевченко Валентина Сергіївна ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	176

Наукове видання

ПІДГОТОВКА МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ,
ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ
В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Матеріали
Всеукраїнського науково-методичного семінару
6 квітня 2017 року

1 ЧАСТИНА

Підп.до друку 05. 05.2017
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 10.81. Тираж 300 пр. Зам. №3096
Облік.-вид. арк.11,78.Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв № 046 від 16 червня 2014 року

Видруковано у редакційно-видавничому відділі
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24
тел/факс (05444) 2-33-06